

กรณีพิเศษเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้: กลวิธีทางวรรณศิลป์กับแนวคิดสันติภาพ

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2557
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

POETRY OF CONFLICT IN THE SOUTHERNMOST PROVINCES OF THAILAND:
LITERARY TECHNIQUES AND THE CONCEPT OF PEACE

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Thai
Department of Thai
Faculty of Arts
Chulalongkorn University
Academic Year 2014
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	กรณีศึกษาเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้: กลวิธีทางวรรณศิลป์กับแนวคิดสันติภาพ
โดย	นางสาวปิยรัตน์ แซ่อึ้ง
สาขาวิชา	ภาษาไทย
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาทิตย์ ชีรวณิชกุล

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประพนธ์ อัครวิรุฬหการ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาทิตย์ ชีรวณิชกุล)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประมิ่ง จารุวร)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุปานี พัดทอง)

ปิยรัตน์ แซ่อึ้ง : กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้: กลวิธีทางวรรณศิลป์กับแนวคิดสันติภาพ (POETRY OF CONFLICT IN THE SOUTHERNMOST PROVINCES OF THAILAND: LITERARY TECHNIQUES AND THE CONCEPT OF PEACE) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร. อาทิตย์ ชีวณิษฐ์กุล, 216 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดสันติภาพในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และวิเคราะห์กลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ใช้สื่อแนวคิดสันติภาพในกวีนิพนธ์ดังกล่าว โดยตั้งสมมุติฐานว่ากวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์อย่างหลากหลายเพื่อสื่อแนวคิดสำคัญเรื่องสันติภาพ ตั้งแต่สันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปสู่สันติภาพระดับสากล ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตศึกษากวีนิพนธ์ตั้งแต่พ.ศ.2547-2554 ในนิตยสารรายสัปดาห์ การประกวดกวีนิพนธ์รางวัลพานแว่นฟ้าและนวยอนิทรอะวอร์ด หนังสือรวมกวีนิพนธ์ของนักเขียนและกลุ่มนักเขียน

ผลการศึกษาพบว่า กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้นำเสนอแนวคิดสันติภาพ ได้แก่ แนวคิดสันติภาพกับการปฏิเสธความรุนแรง และแนวคิดสันติภาพกับการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก กวีนิพนธ์แสดงให้เห็นว่าความรุนแรงเป็นสิ่งไม่พึงปรารถนา โดยนำเสนอภาพผลกระทบของความรุนแรง และวิจารณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับความรุนแรง ผลกระทบของความรุนแรง ได้แก่ การสูญเสียชีวิตผู้คน บาดแผลของครอบครัวผู้สูญเสีย สภาพชีวิตผิดปกติของผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และความรู้สึกของผู้รับรู้เหตุการณ์ ส่วนบุคคลที่ถูกรังแก ได้แก่ ผู้ใช้ความรุนแรงก่อความไม่สงบ รัฐบาล บุคคลทั่วไปรวมถึงสื่อมวลชน สรุปว่ากวีนิพนธ์มุ่งเรียกร้องให้เกิดสันติภาพด้วยการยุติความรุนแรงทุกรูปแบบจากทุกฝ่าย ส่วนแนวคิดสันติภาพกับการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ได้แก่ การให้ความหวังและกำลังใจ สันติภาพคือมิตรภาพและความรัก ความแตกต่างไม่ใช่ข้อจำกัดของการอยู่ร่วมกัน คนมลายู-มุสลิมรักมาตุภูมิและสันติภาพ ความเป็นหนึ่งเดียวของชาติ และสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นที่พึ่งทางใจ สรุปว่าหากมอบความรักให้กันในฐานะเพื่อนมนุษย์และยอมรับความแตกต่างแล้ว ก็จะไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อกัน และยังคงสันติภาพในการอยู่ร่วมกันในทุกสังคมซึ่งเป็นสันติภาพในระดับสากลด้วย

กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์อย่างหลากหลาย ได้แก่ การใช้รูปแบบคำประพันธ์ การใช้คำ การซ้ำ การใช้ความเปรียบคู่ขนาน การตั้งคำถามเชิงวาติศิลป์ การใช้ภาพพจน์และสัญลักษณ์ การอ้างถึงการวางโครงเรื่องและสร้างตัวละคร และกลวิธีอื่น ๆ กลวิธีส่วนใหญ่สัมพันธ์กับการสื่อแนวคิดสันติภาพกับการปฏิเสธความรุนแรงคือ กวีนำเสนอภาพความรุนแรงและผลของความรุนแรงเพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกสะเทือนใจ รวมทั้งวิจารณ์รัฐบาลในฐานะผู้แก้ปัญหา และวิจารณ์ผู้ใช้ความรุนแรงก่อความไม่สงบที่อ้างศาสนาอย่างผิด ๆ ส่วนกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่สัมพันธ์กับแนวคิดสันติภาพกับการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ส่วนใหญ่เป็นการแสดงให้เห็นภาพความหวังและความงดงามของสันติภาพ ลักษณะเด่นของกลวิธีทางวรรณศิลป์ในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้คือ การนำอัตลักษณ์ท้องถิ่นภาคใต้มาใช้เป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์ เช่น การใช้ภาษามลายูและภาษาไทยถิ่นใต้ ภาพพจน์เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อ ภาพพจน์เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของภาคใต้ การอ้างถึงวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้และความเชื่อในศาสนาอิสลาม การสร้างตัวละครมุสลิม

กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงเป็นกวีนิพนธ์ที่บันทึกและวิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย แสดงให้เห็นพันธกิจของกวีที่ใช้เครื่องมือคือวรรณศิลป์อันประณีตและกลั่นกรองความคิดเพื่อสะท้อนปัญหาและเรียกร้องสันติภาพซึ่งเป็นความสุขที่พึงปรารถนาไม่ว่าชาติหรือศาสนาใด

ภาควิชา ภาษาไทย ลายมือชื่อนิสิต .....

สาขาวิชา ภาษาไทย ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

5480150322 : MAJOR THAI

KEYWORDS: CONFLICT IN THE SOUTHERNMOST PROVINCES OF THAILAND/ POETRY/ PEACE

PIYARAT SAEUENG: POETRY OF CONFLICT IN THE SOUTHERNMOST PROVINCES OF THAILAND:LITERARY TECHNIQUES AND THE CONCEPT OF PEACE. ADVISOR: ASST. PROF. ARTHID SHERAVANICHKUL, Ph.D.}, 216 pp.

This thesis aims at studying the concept of peace in the poetry of conflict in the southernmost provinces of Thailand and analyzing the literary techniques employed to convey the concept of peace in the poetry. The hypothesis is that the poetry of conflict in the southernmost provinces is significantly diversified by using the literary techniques in order to convey the main concept of peace, ranging from peace in the southernmost provinces to universe. The scope of study is designated in the 2004 – 2011, by examining the poetry appearing in the weekly magazine, awarded by the Phan Waen Fa Awards, Naiin Awards, poetry collections by one and several poets.

The study finds that the poetry of conflict in the southernmost provinces of Thailand represents the concept of peace in various ways, i.e., the concept of peace with the rejection of violence and the concept of peace with the living in harmony. The poets emphasize that violence is not desired by the society by illustrating the harmful effects of violence. The poets also criticize those who commit violence and the effects of violence such as the loss of lives, posttraumatic stress and deeply hurt embedded in victims who lost members of their family, unusual living of the people in provinces of the deep south and the sentiment of those who witness violent incidents. Persons who are criticized in poetry are the instigators, the government, general people including mass media. It thus can be concluded from the study that the poetry focus on calling for peace by ending violence in any form. The concept of peace with the living in harmony consists of giving hope and courage, peace: friendship and love, living in harmony regardless of dissimilarity, Malayu Muslims' ties with their motherland and preferring peace, national unity and the monarchy as the center or soul of people. The poetry also implies that if people give love each other as a fellowmen and tolerate in differences, using violence will be mitigated and then peace will be built amongst living in harmony; it is regarded as the universal peace.

The poets employ various literary techniques in poetry of conflict in the southernmost provinces, i.e., forms, words selection, repetition, parallelism, rhetorical question, figures of speech and symbol, allusion, plotting and characterization as well as other literary devices. It is noticeable that most literary techniques significantly relate with passing on the concept of peace with the rejection of violence, that is to say, the poets manifest the violence and its harmful effects in order to make readers to be touched, including to criticize the government as the policy maker and those who commit violence in the name of distorted religion's doctrine. In the sense of the literary techniques that relate with the concept of peace and the affectionate living in harmony mostly illustrate the hope and picturesqueness of peace. The outstanding characteristic of the poetry of conflict in the southernmost provinces of Thailand is the local identity of southern Thailand employed as the literary technique such as usage of Malayu and southern Thai dialect, figure of speech concerning religion and belief, figure of speech concerning arts and culture and Thai southerner's way of life, allusion of Thai southern folklore literature and Islam's belief, characterization of Muslim character.

The poetry of conflict in the southernmost provinces of Thailand is thus the record and criticism of events occurring in Thai society. It considerably manifests the commitment of poets to employ the delicate literary techniques as a tool to refine the idea for being an echo of problems and making a demand for peace that is the ultimately desired happiness regardless of any nation or religion.

Department: Thai
Field of Study: Thai
Academic Year: 2014

Student's Signature .....

Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

จากหัวข้อวิจัยกลายเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ได้ เพราะการแบ่งปันความรู้ ทุนทรัพย์ น้ำใจ และกำลังใจ แม้แต่ รอยยิ้มในวันฟ้าหม่น ตลอดจนขนมในวันสัปดาห์ ความดีของทุกคนคือ “กิตติกรรม” ที่ประทับใจแล้วในหัวใจ ไม่ว่าจะประกาศไว้ใน หน้าหรือไม่ก็ตาม

ขอบคุณ ผศ.ดร.อาทิตย์ ชีรวณิชย์กุล ที่กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ช่วยตรวจแก้งาน วิจาร์ณ ตั้งคำถาม เสนอแนะ และคลี่คลายปัญหาต่าง ๆ จนถึงวันที่วิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์ นอกจากนี้ครูยังแนะนำให้ทำงานที่ศูนย์ไทย ศึกษาเพื่อรับทุนผู้ช่วยสอนอันเป็นทุนทรัพย์หลักในการดำรงชีวิตช่วง 2 ปีสุดท้ายของการศึกษาด้วย และที่สำคัญที่สุดคือ ขอบคุณ ครูที่เตือนสติ อดทนและให้อภัยลูกศิษย์คนนี้ตลอดมา

ขอบคุณประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รศ.ดร.สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รศ.ดร. สุภาณี พัดทอง และผศ.ดร.ปรมินทร์ จารูวร ที่กรุณาให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ยิ่งแก่การปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รวมทั้งขอบคุณ ผศ.ดร.ธานีรัตน์ จัตตะศรี ที่เป็นกรรมการสอบหัวข้อวิทยานิพนธ์ด้วย

ช่วงเวลา 4 ปีที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยได้รับทุนความรู้อันสูงค่าและทุนประสบการณ์ที่ไม่อาจประเมิน ค่าได้จากภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ขอขอบคุณคณาจารย์ที่อบรมสั่งสอน ให้โอกาสเรียนรู้ทั้ง ในห้องเรียนและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของภาควิชา เมตตาให้ผู้วิจัยได้รับทุนผู้ช่วยสอน, ทุน “วันกรรมสมเด็จพะประมาณุชิต ชิโนรส” และเงินทุนหลวงปู่พระพรหมคุณาภรณ์ (ด.เจียม กุลละวณิช) นอกจากนี้ยังขอขอบคุณป้าสายนาฏ อยู่เนียม, พี่ภาณุ วรณ สัจจะวัชรสิทธิ์ และพี่สรพรพร เรไรวรรณ ที่เมตตาเอ็นดูและทำให้ค้นพบ “บ้าน” อีกหลังหนึ่งของชีวิต

ขอบคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่อบรมสั่งสอนและทำให้ “ทับ แก้ว” อบอวลด้วยความรัก ความหวัง กำลังใจเสมอมา

ผู้วิจัยได้รับทุนในฐานะผู้ช่วยสอนของศูนย์ไทยศึกษา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นเวลา 2 ปี ขอขอบคุณ ศ.ดร.ศิริพร ณ ถลาง และผศ.ดร.วาสนา วงศ์สุรวัฒน์ เป็นอย่างสูง รวมทั้งขอบคุณพี่วีณา เสลาคุณ, พี่สุรพล ศิริ มั่นคงสกุล และพี่พรเทพ โตขยางกูร ที่ทำให้ตลอด 2 ปีเต็มเปี่ยมด้วยความอบอุ่น อีกทั้งยังช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับ E-THESIS ให้ ผ่านพ้นไปได้ด้วยดี

ขอบคุณ “โครงการค่ายเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้าน เสริมสร้างสุขภาวะชุมชนเพื่อสันติภาพชายแดนใต้” ที่พาผู้วิจัย ไปลงพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เมื่อพ.ศ.2552 และทั้งคำถามมากมายไว้ในใจ ขอขอบคุณอาจารย์ธงชัย แซ่เจี๋ย ที่แบ่งปันเอกสาร ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ รวมทั้งขอบคุณเจ้าหน้าที่ศูนย์สารนิเทศมนุษยศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์, สำนักงานวิทยทรัพยากร และห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นปริญญาตรี-โท รุ่นพี่ รุ่นน้อง ที่ผ่านมาพบในวาระต่าง ๆ เพื่อเป็นโชคดีแห่งชีวิต ขอบคุณ เป็นพิเศษแด่ ไศภิชฐา ไชยถาวร, วรัญภรณ์ คุณเวช และพี่วุฒินันท์ ชัยศรี

ขอบคุณแม่สุณีย์ แซ่อึ้ง และพี่ปิยพร แซ่อึ้ง สำหรับความรัก ความเชื่อใจ และบุญคุณที่คงไม่สามารถทดแทนได้ หมด ขอขอบคุณพ่อฮั้งจู้ แซ่อึ้ง ผู้เป็นต้นแบบความสู้ชีวิต แต่กลับไม่มีโอกาสได้เห็นปริญญาแม่เพียงใบเดียวของลูกคนนี้ จึงขออุทิศ วิทยานิพนธ์แทนคำรักและขอบคุณที่ลูกคนนี้ไม่เคยบอก “ป้า”

ท้ายที่สุด ขอขอบคุณรอยยิ้มของ “ดาวเหนือ” ที่ทำให้สถานการณ์ความไม่สงบในชีวิตกลายเป็นสันติภาพอย่าง ง่ายดาย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
1.3 สมมุติฐานการวิจัย.....	4
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	4
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
1.8 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	6
1.9 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
บทที่ 2 กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	20
2.1 กวีนิพนธ์ในนิตยสารรายสัปดาห์.....	21
2.2 กวีนิพนธ์จากการประกวด.....	35
2.3 กวีนิพนธ์จากหนังสือรวมกวีนิพนธ์ของนักเขียน.....	38
2.3.1 ฉันทอภการ้องเพลงสัปดาห์.....	39
2.3.2 ลมมลายู.....	42
2.3.3 ประเทศของเราและเรื่องเล่าหลาย ๆ เรื่อง.....	44

2.4 กวีนิพนธ์จากหนังสือรวมกวีนิพนธ์ของกลุ่มนักเขียน.....	45
2.4.1 จุดเล็กเล็กบนคาบสมุทรมลายู.....	46
2.4.2 หัวใจเดียวกัน.....	48
บทที่ 3 แนวคิดสันติภาพในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้	52
3.1 แนวคิดสันติภาพกับการปฏิเสธความรุนแรง	53
3.1.1 การนำเสนอภาพผลกระทบของความรุนแรง.....	53
3.1.1.1 การสูญเสียชีวิตผู้คน	53
3.1.1.2 บาดแผลของครอบครัวผู้สูญเสีย	59
3.1.1.3 สภาพชีวิตผิดปกติของผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้	62
3.1.1.4 ความรู้สึกของผู้รับรู้เหตุการณ์	65
3.1.2 การวิจารณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับความรุนแรง	67
3.1.2.1 การวิจารณ์ผู้ใช้ความรุนแรงก่อความไม่สงบ	68
3.1.2.2 การวิจารณ์รัฐบาล	70
3.1.2.3 การวิจารณ์บุคคลทั่วไปและสื่อมวลชน	76
3.2 แนวคิดสันติภาพกับการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก	80
3.2.1 การให้ความหวังและกำลังใจ.....	80
3.2.2 สันติภาพคือมิตรภาพและความรัก	83
3.2.3 ความแตกต่างไม่ใช่ข้อจำกัดของการอยู่ร่วมกัน	86
3.2.4 คนมลายู-มุสลิมรักมาตุภูมิและสันติภาพ	88
3.2.5 ความเป็นหนึ่งเดียวของชาติ.....	93
3.2.6 สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นที่พึ่งทางใจ	94
3.3 แนวคิดสันติภาพระดับสากล	96

บทที่ 4 กลวิธีทางวรรณศิลป์กับการสื่อแนวคิดสันติภาพในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบ ใน จังหวัดชายแดนภาคใต้	106
4.1 การใช้รูปแบบคำประพันธ์	106
4.1.1 การใช้ฉันทลักษณ์ประเภทเดียว	107
4.1.1.1 กลอน	107
4.1.1.2 กาพย์	111
4.1.1.3 โคลง	113
4.1.2 การใช้ฉันทลักษณ์ประสม	114
4.1.3 การใช้กลอนอิสระ	117
4.2 การใช้คำ	121
4.2.1 การสรรคำเพื่อสร้างจินตภาพ	121
4.2.2 การใช้ภาษามลายูและภาษาไทยถิ่นใต้	124
4.2.3 การเล่นคำ	127
4.3 การซ้ำ	130
4.4 การใช้ความเปรียบคู่ขนาน	133
4.5 การตั้งคำถามเชิงวาทศิลป์	136
4.6 การใช้ภาพพจน์และสัญลักษณ์	139
4.6.1 การใช้ภาพพจน์	139
4.6.1.1 การใช้ภาพพจน์เกี่ยวกับธรรมชาติ	141
4.6.1.2 การใช้ภาพพจน์เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อ	146
4.6.1.3 การใช้ภาพพจน์เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของภาคใต้	151
4.6.1.4 การใช้ภาพพจน์เกี่ยวกับมนุษย์	154
4.6.1.5 การใช้ภาพพจน์เกี่ยวกับความเจ็บป่วย	156

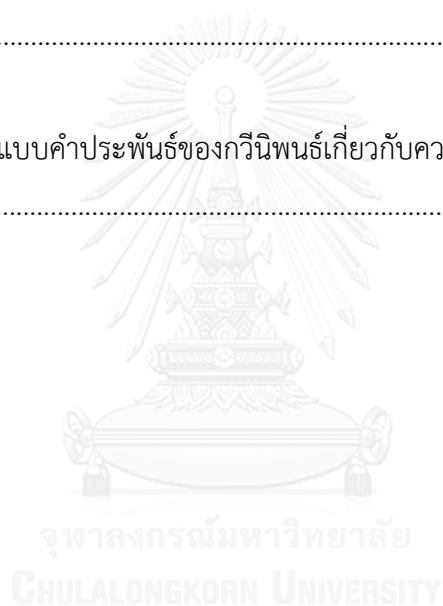
4.6.1.6 การใช้ภาพพจน์เกี่ยวกับสิ่งมีค่า	158
4.6.1.7 การใช้ภาพพจน์เกี่ยวกับสถานที่และสิ่งของเกี่ยวกับเด็ก	159
4.6.1.8 การใช้ภาพพจน์เกี่ยวกับความตาย.....	160
4.6.2 การใช้สัญลักษณ์.....	162
4.6.2.1 ดอกไม้	162
4.6.2.2 นก.....	164
4.6.2.3 ไฟ	165
4.6.2.4 สีดำ.....	167
4.6.2.5 แปะ	168
4.6.2.6 ขวาน.....	169
4.7 การอ้างอิง.....	170
4.7.1 การอ้างอิงวรรณกรรม.....	171
4.7.2 การอ้างอิงคัมภีร์และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศาสนา.....	175
4.7.3 การอ้างอิงสำนวน	179
4.7.4 การอ้างอิงเหตุการณ์.....	180
4.8 การวางโครงเรื่องและสร้างตัวละคร	183
4.8.1 โครงเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวผู้เสียชีวิต.....	183
4.8.2 โครงเรื่องเกี่ยวกับสภาพอันตรายในจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	187
4.8.3 โครงเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกัน	191
4.9 กลวิธีอื่น ๆ.....	195
4.9.1 การใช้เครื่องหมายวรรคตอนและลักษณะการพิมพ์.....	195
4.9.2 การใช้ภาพประกอบ.....	199
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	203

5.1 สรุปผล.....	203
5.2 อภิปรายผล.....	208
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	213
รายการอ้างอิง.....	214
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	222

สารบัญตาราง

ตาราง 1 แสดงจำนวนกรณีพิพาทเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ตีพิมพ์ ในนิตยสารรายสัปดาห์.....	32
ตาราง 2 รายชื่อกรณีพิพาทเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้รับรางวัล พานแว่นฟ้า.....	36
ตาราง 3 รายชื่อกรณีพิพาทเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้รับรางวัล นายอินทร์อะวอร์ด.....	37
ตาราง 4 แสดงจำนวนรูปแบบคำประพันธ์ของกรณีพิพาทเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัด ชายแดนภาคใต้.....	106

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประมาณปลายพ.ศ.2545 เกิดเหตุการณ์รุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างต่อเนื่อง ทั้งการลอบเผาโรงเรียน วางระเบิด ทำร้ายเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชน ฯลฯ (เขมชาติ เทพไชย, บรรณาธิการ, 2555: 24) จนกระทั่งวันที่ 4 มกราคม พ.ศ.2547 ได้เกิดเหตุการณ์ปล้นปืนจากค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หลังจากเหตุการณ์ปล้นปืนก็มีเหตุการณ์รุนแรงเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เฉพาะในพ.ศ.2547 ก็เกิดเหตุมากกว่า 1 ทศวรรษก่อนหน้าเกือบเท่าตัว¹ หลายเหตุการณ์ยังติดตรึงในความทรงจำของผู้คน เช่น เหตุการณ์กรือเซะในเดือนเมษายน พ.ศ.2547 เหตุการณ์ตากใบในเดือนตุลาคม พ.ศ.2547 สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ครั้งนี้ถือเป็น “วิกฤตครั้งที่ร้ายแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้” (รุ่ง แก้วแดง, 2548: 146) และยังคงยืดเยื้อจนถึงปัจจุบัน

ความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้เชื่อมโยงกับหลายปมปัญหาจนยากจะตอบได้ชัดเจนว่า รากของปัญหาคืออะไร ดังที่ประเวศ วะสี (2550: คำนำผู้เขียน) กล่าวว่า “...ปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นยอดภูเขาน้ำแข็งที่ปรากฏให้เห็นได้ง่ายเท่านั้น ยังมีปัญหาอื่น ๆ ที่ตัวภูเขาน้ำแข็งที่จมอยู่ใต้น้ำอีกมาก” อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ชัดเจนที่สุดในความรับรู้ของผู้คนตลอดทศวรรษที่ผ่านมาว่ากำลังเกิดวิกฤตที่ชายแดนภาคใต้ก็คือ ผู้บาดเจ็บล้มตาย ในการอภิปรายหัวข้อ “ทางเลือกสำหรับทางรอดของภาคใต้”² ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี กล่าวประเมินเหตุการณ์และความสูญเสียที่เกิดขึ้นในช่วงเวลา 9 ปีตั้งแต่พ.ศ.2547 ถึง พ.ศ.2555 ว่า

เหตุการณ์ที่ผ่านมา 101 เดือน ตั้งแต่เดือน ม.ค. 2547 ถึง พ.ค. 2555 มีเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้นกว่า 11,700 ครั้ง มีผู้เสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บ 1.4 หมื่นคน แบ่งเป็นผู้เสียชีวิต 5

---

¹งานวิจัยของศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี (อ้างถึงใน ศุภรา จันทร์ขีดฟ้า, 2549: 210) เปรียบเทียบความรุนแรงที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่างทศวรรษก่อนพ.ศ.2547 กับภายในพ.ศ.2547 พบว่า ทศวรรษก่อนพ.ศ.2547 เกิดเหตุรุนแรง (ฆ่า ปะทะทำร้าย ลอบวางเพลิง ระเบิด) ทั้งสิ้น 722 ครั้ง ขณะที่เฉพาะในพ.ศ.2547 ตั้งแต่เดือนมกราคมถึง 10 พฤศจิกายน เกิดเหตุทั้งสิ้น 1,253 ครั้ง

²ในการจัดเวทีสาธารณะเรื่อง “9 ปีความรุนแรงภาคใต้: อัจฉริยะความรู้ในแดนเนรมิต?” เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ.2555 ที่โรงแรมอินเตอร์คอนติเนนตัล กรุงเทพฯ

พันคน บาดเจ็บอีก 9 พันคน โดยช่วงแรกมีเหตุการณ์เกิดขึ้นสูงมาก แต่หลังจากปี 2550 เหมือนเหตุการณ์จะลดลง แต่ยังคงที่เดือนละ 60-100 ครั้ง แต่เมื่อเปรียบเทียบกับเหตุการณ์แต่ละเดือนพบว่า ความสูญเสียไม่เด่นชัดเท่ากับจำนวนของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น สรุปได้ว่าเหตุการณ์ความรุนแรงลดลง แต่ความตาย ความบาดเจ็บยังคงที่ ซึ่งเรามองว่าเหมือนเป็นโรคเรื้อรัง

(“9 ปีความรุนแรงภาคใต้” ถกหาแสงสว่างที่ปลายอุโมงค์, 2555)

ความรุนแรงรูปแบบต่าง ๆ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้สร้างความเสียหายทั้งสาธารณสุข วัฒนธรรม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตโดยไม่จำกัดวัย เพศ เชื้อชาติ อาชีพ และศาสนา ตั้งแต่เกิดความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เมื่อพ.ศ.2547 สังคมไทยแสดงความตื่นตัวต่อสถานการณ์นี้โดยใช้จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นกรณีศึกษาในมิติต่าง ๆ ตั้งแต่รายงานสถานการณ์ไปจนถึงอภิปรายหาแนวทางแก้ปัญหา ประจักษ์พยานอย่างหนึ่งคือมีงานเขียนที่นำเสนอเรื่องจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นจำนวนมาก ดังที่แพรว ศิริศักดิ์คำเกิง (2552: 69) กล่าวไว้ใน “องค์ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ท่ามกลางสถานการณ์ความรุนแรง (พ.ศ.2547-2550)” ว่า “ช่วงเวลาเพียง 3 ปีที่ผ่านมา มีวรรณกรรม³ที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดชายแดนภาคใต้มากกว่าหลายทศวรรษก่อนหน้านี้นี้หลายเท่าตัว” และเกิดเป็นกระแสในวงวรรณกรรมดังที่อภิชาติ จันทรแดง (บรรณาธิการ, 2553: 7) ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า

ในช่วงเวลาไม่กี่ปีที่ผ่านมา มีงานวรรณกรรมมากมายที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งยึดโยงกับเหตุการณ์ความไม่สงบ หรืออาจใช้เป็นฉากและวิถีชีวิตของผู้คนเพื่อบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ผ่านบทกวี เรื่องสั้น นวนิยาย ตลอดจนงานเขียนประเภทอื่น ๆ จนนักสังเกตการณ์ทางวรรณกรรมตั้งข้อสังเกตว่า หากมีการประกวดรางวัลวรรณกรรมใด ๆ ในประเทศนี้ ก็ต้องมีงานเขียนเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนใต้ได้รับรางวัลแทบทุกปีและทุกเวทีการประกวด

จากการสำรวจข้อมูล ผู้วิจัยพบว่าตั้งแต่พ.ศ.2547 มีนวนิยาย เรื่องสั้น และกวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ตีพิมพ์จำนวนมาก หากกล่าวเฉพาะการประกวดวรรณกรรม นอกจากรางวัลพานแว่นฟ้าซึ่งเป็นการประกวดเฉพาะประเภทวรรณกรรมการเมืองแล้ว ในการประกวดที่ไม่จำกัดเนื้อหาของวรรณกรรมที่ส่งเข้าประกวดก็ยังพบวรรณกรรมที่นำเสนอเรื่องความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย เช่น รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) รางวัลนายอินทร์อะวอร์ด เป็นต้น นอกจากผลงานที่ได้รางวัลจนกลายเป็นที่รู้จักแล้ว เมื่อสืบค้นไปถึง

³บทความนี้ของแพรว ศิริศักดิ์คำเกิง ใช้คำว่า “วรรณกรรม” ในความหมายกว้างคือ งานเขียนทุกประเภท แต่ไม่เน้นกล่าวถึงบันเทิงคดี

วรรณกรรมที่ส่งเข้าประกวดก็จะพบว่ามีงานเขียนจำนวนมากที่นำเสนอเรื่องความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย แสดงว่าเป็นประเด็นที่นักเขียนให้ความสนใจ

ในกลุ่มวรรณกรรมที่นำเสนอเรื่องความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยเห็นว่า “กวีนิพนธ์” มีความน่าสนใจทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ในเชิงปริมาณ ผู้วิจัยพบว่าตั้งแต่พ.ศ.2547 มีกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ปรากฏเป็นจำนวนมาก ทั้งในนิตยสาร หนังสือรวมกวีนิพนธ์ของนักเขียนและกลุ่มนักเขียน นิตยสาร และเว็บไซต์ต่าง ๆ ในเชิงคุณภาพ กวีนิพนธ์กลุ่มนี้มีเนื้อหาหลากหลายและมีกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่น่าสนใจ ประเด็นสำคัญที่สุดคือ ผู้วิจัยเห็นว่ากวีนิพนธ์กลุ่มนี้แสดงให้เห็นความต้องการเรียกร้องให้เกิดสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตั้งแต่เกิดความไม่สงบขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้เมื่อพ.ศ.2547 คำว่า “สันติภาพ” รวมถึงคำที่เกี่ยวข้องถือเป็นคำสำคัญที่มีการพูดถึงอย่างกว้างขวางในสังคมไทย เช่น ปรากฏในชื่อองค์กร กิจกรรมสาธารณะ รวมทั้งหนังสือและงานวิจัยเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้⁴ ดังที่พระไพศาล วิสาโล (2549: 7) กล่าวว่า “ในช่วงปีเศษที่ผ่านมา สันติวิธีได้กลายเป็นประเด็นที่ถูกกล่าวถึงบ่อยครั้งมาก เพราะเหตุสองประการเป็นอย่างน้อย ได้แก่ ปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งลุกลามกลายเป็นความรุนแรงรายวัน...”⁵ และทัศนีย์ จันอินทร์ (2550: 89) กล่าวว่า

ปัญหาสามจังหวัดชายแดนใต้จึงเป็นปัญหาสันติภาพเร่งด่วนที่สังคมไทยจะร่วมมือกันทั้งทางพลกำลังทางกาย และสติปัญญา ให้ปัญหาดังกล่าวผ่านพ้นไปได้ด้วยดี ดังที่การศึกษาเพื่อสันติภาพในหลายรูปแบบโดยหลายหน่วยงานได้ให้ความสำคัญกับปัญหาภาคใต้ เป็นปัญหาต้น ๆ วิชาการของการศึกษาเพื่อสันติภาพยุคนี้จึงเรียกได้ว่าเป็นยุคแห่งการรวมพลังแก้ปัญหภาคใต้

กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวนไม่น้อยปรากฏคำว่า “สันติภาพ” ทั้งในชื่อกวีนิพนธ์และเนื้อหา นอกจากนี้ในคำนำของหนังสือรวมกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2 เล่มที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในการศึกษาครั้งนี้ก็ปรากฏคำว่า “สันติภาพ” เป็นคำสำคัญด้วย ได้แก่ จุดเล็กเล็กบนคาบสมุทรมาลายู กล่าวว่า “...เป็นทางหนึ่งในการเผยแพร่

⁴ดูตัวอย่างในบทที่ 5 “มโนทัศน์การศึกษาเพื่อสันติภาพ ยุคที่ 4: ยุครวมพลังแก้ปัญหภาคใต้ พ.ศ.2547-ปัจจุบัน” ของวิทยานิพนธ์ วิวัฒนาการของมโนทัศน์การศึกษาเพื่อสันติภาพในประเทศไทย (ทัศนีย์ จันอินทร์, 2550)

⁵เหตุประการที่สองคือ กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยประท้วงต่อต้าน พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อย่างยืดเยื้อ

วรรณกรรมเชิงสันติภาพ...” (อภิชาติ จันท์แดง, บรรณาธิการ, 2553: 6) และหัวใจเดียวกัน กล่าวว่
 “...เขียนบทวีประกอบภาพ มอบเป็นความรัก ให้กำลังใจ เรียกร้องความสมานฉันท์-สันติภาพ...”
 (ชุมศักดิ์ นรารัตน์วงศ์, บรรณาธิการ, 2554: 18)

ในฐานะกวีนิพนธ์ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเรียกร้องให้เกิดสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึง
 น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งว่ากวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งในนิตยสาร การ
 ประกวดวรรณกรรม และหนังสือรวมกวีนิพนธ์ ซึ่งมีเนื้อหาหลากหลายได้นำเสนอแนวคิดเรื่อง
 สันติภาพในมิติต่าง ๆ อย่างไร และกลวิธีทางวรรณศิลป์ในฐานะเครื่องมือสำคัญของกวีนิพนธ์มี
 ความสัมพันธ์กับการนำเสนอแนวคิดอย่างไร ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวคิดสันติภาพในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับ
 ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางวรรณศิลป์กับการสื่อ
 แนวคิดสันติภาพ เพื่อต่อยอดการศึกษากวีนิพนธ์ไทยที่มีเป้าหมายเรียกร้องให้เกิดสันติภาพในการอยู่
 ร่วมกัน ในขณะที่ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงเป็นประเด็นร่วมสมัยที่สังคมควรให้ความ
 สนใจ

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาแนวคิดสันติภาพในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. วิเคราะห์กลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ใช้สื่อแนวคิดสันติภาพในกวีนิพนธ์ดังกล่าว

1.3 สมมุติฐานการวิจัย

กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์อย่าง
 หลากหลาย ทั้งการใช้ภาพพจน์ การสร้างตัวละคร การตั้งคำถาม และการวางโครงเรื่อง เพื่อมุ่งเสนอ
 แนวคิดสำคัญเรื่องสันติภาพ ตั้งแต่สันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปสู่สันติภาพระดับสากล

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกศึกษากวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในขอบเขตเวลา
 ตั้งแต่พ.ศ.2547-2554 ในแหล่งตีพิมพ์ 2 ประเภท ได้แก่

1. นิตยสารรายสัปดาห์ 3 หัวหนังสือ ได้แก่ มติชนสุดสัปดาห์ สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์
 และเนชั่นสุดสัปดาห์ เพราะเป็นนิตยสารที่เน้นนำเสนอเหตุการณ์สังคมและการเมืองในรอบสัปดาห์
 และมีคอลัมน์กวีนิพนธ์มากกว่า 1 คอลัมน์

2. หนังสือรวมกวีนิพนธ์ ได้แก่

- หนังสือรวมวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า

- หนังสือรวมกวีนิพนธ์รางวัลนายอินทร์อะวอร์ด
- ฉันอยากร้องเพลงสักเพลง (ศิริวร แก้วกาญจน์, 2551)
- ลมมลายู (วิสุทธิ ขาวเนียม, 2553)
- ประเทศของเราและเรื่องเล่าหลาย ๆ เรื่อง (อภิชาติ จันทรแดง, 2553)
- จุดเล็กเล็กบนคาบสมุทรมลายู (อภิชาติ จันทรแดง, บรรณาธิการ, 2553)
- หัวใจเดียวกัน (ชุมศักดิ์ นรารัตน์วงศ์, บรรณาธิการ, 2554)

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเวลาเริ่มต้นที่พ.ศ.2547 ด้วยเหตุผล 2 ประการคือ เป็นปีที่เกิดเหตุการณ์ปล้นปืนซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้รอบปัจจุบัน และเมื่อสำรวจข้อมูลในนิตยสารทั้ง 3 หัวหนังสือ ตั้งแต่พ.ศ.2545 ก็พบว่า พ.ศ.2547 เป็นปีแรกที่มีกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตีพิมพ์เป็นจำนวนมากอย่างเห็นได้ชัด ส่วนการกำหนดขอบเขตเวลาสิ้นสุดที่พ.ศ.2554 เพราะเป็นปีตีพิมพ์หนังสือหัวใจเดียวกันซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เป็นหนังสือรวมกวีนิพนธ์ที่เน้นประเด็นความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้และการเรียกร้องสันติภาพอย่างเด่นชัด

รายละเอียดของกลุ่มข้อมูลทั้งหมดจะกล่าวอย่างละเอียดในบทที่ 2 ของวิทยานิพนธ์

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
2. วิเคราะห์แนวคิดในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. วิเคราะห์กลวิธีทางวรรณศิลป์ในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้
4. สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เข้าใจแนวคิดสันติภาพในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เข้าใจกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ใช้สื่อแนวคิดสันติภาพในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง กวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาชื่อเรื่อง คำอธิบาย หรือภาพประกอบ ที่ทำให้เชื่อมโยงได้ว่ากำลังกล่าวถึงสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

1.8 ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ในบทที่ 2 ของวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยอธิบายลักษณะของกลุ่มข้อมูลแต่ละประเภทพร้อมรายชื่อกรีนินท์ทั้งหมด เฉพาะกรีนินท์ที่ตีพิมพ์ในนิตยสารรายสัปดาห์ทั้ง 3 หัวหนังสือ ผู้วิจัยแจกแจงรายชื่อกรีนินท์ในรูปแบบการเขียนรายการอ้างอิงโดยเรียงตามลำดับเวลาเป็นหลัก ดังนั้นในรายการอ้างอิงของวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยจะไม่กล่าวซ้ำอีก
2. วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้การอ้างอิงในเนื้อหาด้วยระบบนาม-ปี สำหรับการอ้างอิงกรีนินท์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยจะไม่ใส่เลขหน้าเมื่อกล่าวถึงชื่อกรีนินท์ แต่จะใส่เลขหน้าเฉพาะเมื่อมีการอ้างอิงด้วยบทบาทยุจน์เท่านั้น
3. การอ้างอิงด้วยบทกรีนินท์แบบอัญญาพนธ์ ผู้วิจัยจะคงรักษารูปแบบการพิมพ์ตามต้นฉบับไว้ได้แก่ ตัวหนา ตัวเอียง และการเว้นวรรค

1.9 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตั้งแต่ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้รุนแรงขึ้นอีกครั้งเมื่อพ.ศ.2547 มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากและครอบคลุมหลายสาขาวิชา เช่น รัฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ศาสนา สิ่งแวดล้อม ครุศาสตร์ นิเทศศาสตร์ มนุษยศาสตร์⁶ แต่เนื่องจากผู้วิจัยมุ่งเน้นที่การศึกษาวรรณกรรมประเภทกรีนินท์ในประเด็นแนวคิดสันติภาพและวรรณศิลป์กับการสื่อแนวคิดสันติภาพ ดังนั้นผู้วิจัยจึงจะเลือกบททวนวรรณกรรมเฉพาะงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากรีนินท์ การศึกษาวรรณกรรมที่นำเสนอเรื่องจังหวัดชายแดนภาคใต้ และการศึกษาวรรณกรรมที่สัมพันธ์กับประเด็นสันติภาพ

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากรีนินท์ทั่วไป

วิทยานิพนธ์เรื่อง ร้อยกรองของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์: วิจัยลึกลับความคิดของกวี (ปรมาภรณ์ ลิ้มปัสเสศสิทธิ์, 2539) ศึกษาร้อยกรองของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ จากหนังสือ 14 เล่ม ในประเด็นการใช้วิจนลีลากับการสื่อความคิด ผลการวิจัยพบว่า ร้อยกรองของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เสนอแนวคิดด้านความรัก พุทธศาสนา ธรรมชาติ และสังคม โดยเลือกสรรคำที่สอดคล้องกับแนวคิดที่นำเสนอ มีลีลาภาษาเฉพาะตัว มีการยกตัวอย่างจากวรรณคดี และใช้ความเปรียบ นอกจากนี้ ร้อยกรองของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ยังสืบขนบการแต่งร้อยกรองและการสร้างสรรค์ใหม่ ทั้ง

⁶ดูรายชื่อรายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์/ภาคินพนธ์ และหนังสือเกี่ยวกับสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งบทวิเคราะห์ที่ได้ในบทความ “องค์ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ท่ามกลางสถานการณ์ความรุนแรง (พ.ศ.2547-2550)” (แพรว ศิริศักดิ์ดำเกิง, 2552)

ชนบฉนทลัษณั ขนบฉานเสียงสัฒฝัศ ขนบการแตงววรรณคตึ และขนบเพลงพึนบ้าน ดว้การใช้ วฉนลึลาอยางเหมาะสมจึงทำให้สืออารมณัและความคิได้เป็นอยางดี

ววิทยานิพนธัเรื่ง กวินิพนธัรूपแบบอิสรระของไทย พ.ศ.2519 ถึง พ.ศ.2537 (กัลยา กุลสุวรรณ, 2540) คึศึกษากวินิพนธัรूपแบบอิสรระของไทยในชวงพ.ศ.2519-2537 จากหนังสือกวินิพนธั 11 เล่ม ในประเต็นลัษณะและเนือหา ผลการวิจัยพบว้า กวินิพนธัรूपแบบอิสรระมีลัษณะการ นำเสนอ 3 แบบ คึอ กวินิพนธัขนาดสั้น กวินิพนธัคัลยัร้อยแก้ว และกวินิพนธัประกุยกต์จากรूप แบบเดิม ส่วนการใช้ถ้อยคำและภาษาพบว้า กวินิพนธัที่มีเนือหาสะท้อนภาพชีวิตและสังคมมีการใช้ ภาพพจนัสืออารมณัเศร้าและสับสน ใช้เนือเสียงเสียดสีและวิพากษัวิจารณ์ ส่วนกวินิพนธัที่มีเนือหาเชิง ปรัชญา มีการใช้ถ้อยคำแบบปุจฉาวิสัชนา ชั้ชวนให้คิ นอกจากนั้ยังพบการใช้โวหารและสัณลัษณั ในกวินิพนธัทั้ง 2 กลุ่มดว้ย ส่วนประเต็นเนือหาแบ่งเป็นแนวเรื่งและแนวคิ พบว้ามี 2 แนวเรื่งคึอ แนวสะท้อนอารมณัความรู้สึกและแนวเสนอความคิด และพบว้ามี 2 แนวคิคึอ แนวคิปรัชญาชีวิต และสังคม สรूपได้ว้ากลวิธัการสร้างสรรรคักวินิพนธัรूपแบบอิสรระมีความสัมพันธ์กับการสือความ

ววิทยานิพนธัเรื่ง วรรณกรรมของศกัศึสิริ มีสมสึบ: กลวิธัทางวรรณคิลป์กับการ ตึความ (สกาวรัตน์ หาญกาญจนสุวัฒน์, 2544) คึศึกษาวรรณกรรมของศกัศึสิริ มีสมสึบ ทั้งเรื่งสั้นและ กวินิพนธั ในประเต็นกลวิธัทางวรรณคิลป์กับการตึความ ผลการศึกษาพบว้า วรรณกรรมของศกัศึสิริ มีสมสึบ มีลัษณะเด่นทั้งกลวิธัการใช้ภาษาและกลวิธัการนำเสนอ ประกอบด้วยกลวิธัที่สร้าง ความหมายหลายนัย ได้แก่ การใช้คำหลายนัยและสัณลัษณั การใช้คำสรพนาม การนำเสนอ ตัวละคร การปิตเรื่ง และกลวิธัที่กระตุ้นการพิจารณาขบคิ ได้แก่ การใช้ภาพพจนั การช้และการ สร้างสมดุลงทางโครงสร้าง การตั้งคำถาม การตั้งชือเรื่ง การนำเสนอตัวละคร การปิตเรื่ง การลำดับ ภาพ กลวิธัทางวรรณคิลป์เหล่านั้ทำให้ตึความวรรณกรรมได้หลายระดับและเอือต่อการสือสารสัคัญ อันลึชั้

ววิทยานิพนธัเรื่ง วจนลึลาในการเสนอภาพลัษณัสังคมเมืองในกวินิพนธัของ ไพวรินทร์ ขาวงาม (นฤมล อินทรลัษณั, 2545) คึศึกษากวินิพนธัของไพวรินทร์ ขาวงาม จากหนังสือ 8 เล่ม ในประเต็นวจนลึลาในการเสนอภาพลัษณัสังคมเมืองและทศนะที่กวิมีต่อสังคมเมือง ผลการวิจัยพบว้า กวินิพนธัของไพวรินทร์ ขาวงาม มีการใช้วจนลึลาอยางเหมาะสมเพื่อนำเสนอ ภาพลัษณัสังคมเมืองที่น่าหดหู่ สร้างความรู้สึกขมขั้ และมีลึลาวรรณคิลป์ที่ช่วยสร้างความสะเทือน ใจ เช่น การใช้ภาพพจนัและสัณลัษณั อึกทั้งยังมีกลวิธัการนำเสนอเนือหาอยางหลากหลาย ได้แก่ การเล่าเรื่ง การบรรยายฉาก การใช้ฉนทลัษณั การตั้งชือบท การอ้างถึงการพรณนาภาพลัษณั

สังคมเมืองของกวีโบราณ การเสียดสีและประชดประชัน การนำประภาษมาแสดง และการตั้งคำถาม ท้ายเรื่อง ทั้งหมดแสดงให้เห็นทัศนะของกวีต่อสังคมเมือง ทั้งด้านการเจริญเติบโตของเมือง ปัญหาในเมือง วิถีชีวิตและคุณภาพชีวิตในเมือง คุณค่าความเป็นคน และบทบาทที่กวีพึงมีต่อสังคมเมือง

วิทยานิพนธ์เรื่อง วิเคราะห์แนวคิดและคุณค่าในกวีนิพนธ์ไทยที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) (ธนิภาคุณ จินาพันธ์, 2546) ศึกษา กวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนตั้งแต่พ.ศ.2523-2544 จำนวน 8 เล่ม ในประเด็นแนวคิดและคุณค่า ผลการวิจัยพบว่า กวีนิพนธ์เสนอแนวคิดด้านสังคมการเมืองและปรัชญา ส่วนคุณค่าของกวีนิพนธ์มี 2 ประการ ได้แก่ คุณค่าด้านการสืบทอดขนบและสร้างสรรค์วรรณศิลป์ ทำให้เห็นว่ากวีนำความรู้ด้านรูปแบบและเนื้อหาจากวรรณคดีโบราณมาสืบทอดและปรับสร้างใหม่ แสดงรากทางวรรณศิลป์ที่เชื่อมโยงจากอดีตสู่ปัจจุบันโดยแปรแนวคิดและเนื้อหาตามบริบทสังคม และคุณค่าด้านการสร้างพหุปัญญา คือ การแสดงให้เห็นประจักษ์ถึงปัญญาจากการเรียนรู้ความจริงและความ เป็นไปของธรรมชาติจนเกิดความเข้าใจตนเอง แล้วนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

บทความเรื่อง “กวีนิพนธ์ร่วมสมัยในฐานะทิวทัศน์ข้ามชาติ” (เจตนา นาควัชระ, 2546) วิเคราะห์กวีนิพนธ์ภาษาต่างประเทศเพื่ออธิบายแนวคิดกวีศาสตร์ข้ามชาติ กวีนิพนธ์จำนวนหนึ่งที่เลือกสรรมามีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความโหดร้ายของสงคราม แสดงให้เห็นว่ากวีไม่สามารถเพิกเฉยต่อความทุกข์ยากของเพื่อนมนุษย์ได้ จึงต้องสร้างสรรค์กวีนิพนธ์เพื่อกระตุ้นความรู้สึกร่วมของมนุษยชาติด้วยการสะท้อนโศกนาฏกรรมของคนตัวเล็ก ๆ ในสังคม และสร้างจินตนาการให้เห็นคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ กวีนิพนธ์มีผลเมื่อสามารถจับใจคนได้ และความสามารถที่จะรู้สึกร่วมกับคนอื่นได้จะช่วยยกระดับกวีนิพนธ์ไปสู่จริยธรรมหรือการ “แผ่ใจ” ไปสู่ผู้อื่นโดยปราศจากพรมแดนซึ่งจะนำไปสู่การฟื้นตัวของจริยธรรมในระดับโลกได้

วิทยานิพนธ์เรื่อง กวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 (วิศรา อนันต์โท, 2547) ศึกษา กวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 จำนวน 227 บท ในประเด็นรูปแบบ เนื้อหา กลวิธีทางวรรณศิลป์ และบทบาทของกวีนิพนธ์ ผลการวิจัยพบว่า กวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 มีทั้งการสืบทอดขนบรูปแบบการประพันธ์และการสร้างสรรค์ใหม่อย่างโดดเด่น แนวคิดที่พบ ได้แก่ การเสียดสีของนิสิตนักศึกษาและประชาชนในเหตุการณ์เดือนตุลาคมเป็นการกระทำที่น่ายกย่อง แนวคิดปลุกเร้าให้ประชาชนต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพและประชาธิปไตย แนวคิดที่ว่า เหตุการณ์เดือนตุลาคมทั้งสองเหตุการณ์เป็นเหตุการณ์โหดร้ายที่แสดงให้เห็นว่ารัฐใช้ความรุนแรง

อย่างไม่เป็นธรรม แนวคิดเกี่ยวกับการหลงลืมเหตุการณ์เดือนตุลาคมและไม่มีใครสืบทอดอุดมการณ์ และแนวคิดการเรียกร้องความไม่เป็นธรรมด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้สูญเสีย ด้านกลวิธีทางวรรณศิลป์พบว่า มีการสืบทอดขนบวรรณศิลป์จากบทกวียุค 2490 และมีการสร้างสรรค์ด้วยการใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเหตุการณ์เดือนตุลาคม กวีนิพนธ์กลุ่มนี้มีบทบาทต่อวงวรรณกรรมคือ ยืนยันถึงความเป็น กวีนิพนธ์เพื่อชีวิต และแสดงคุณค่าในเชิงมนุษยนิยมคือ แสดงให้เห็นการต่อสู้ของประชาชนและ ต่อต้านการใช้ความรุนแรง นอกจากนี้ยังมีบทบาททางสังคมและการเมืองคือ ช่วยสถาปนาทั้ง 2 เหตุการณ์ให้มีความสำคัญ และช่วยยกย่องผู้เสียชีวิตให้เป็นวีรชน

ตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากวีนิพนธ์ที่กล่าวไปข้างต้นแสดงให้เห็นการ วิเคราะห์กวีนิพนธ์ในด้านรูปแบบ เนื้อหา แนวคิด และกลวิธีทางวรรณศิลป์ ผู้วิจัยจึงสามารถใช้เป็น แนวทางการวิเคราะห์ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ ส่วนงานวิจัยที่วิเคราะห์กวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมีไม่มากนัก จะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวรรณกรรมที่นำเสนอเรื่องจังหวัดชายแดนภาคใต้

วรรณกรรมที่นำเสนอเรื่องจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เป็นกลุ่มข้อมูลของงานวิจัยมีทั้ง กวีนิพนธ์ นวนิยาย และเรื่องสั้น โดยผลการวิจัยมักมีประเด็นเรื่องความไม่สงบในจังหวัดชายแดน ภาคใต้ ในที่นี้แบ่งงานวิจัยเป็น 2 กลุ่มคือ งานวิจัยที่ศึกษากวีนิพนธ์ที่นำเสนอเรื่องจังหวัดชายแดน ภาคใต้ และงานวิจัยที่ศึกษานวนิยายและเรื่องสั้นที่นำเสนอเรื่องจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.1 งานวิจัยที่ศึกษากวีนิพนธ์ที่นำเสนอเรื่องจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิทยานิพนธ์เรื่อง ปัญหาสังคมชนบทภาคใต้ที่ปรากฏในบทร้อยกรองซึ่ง พิมพ์ในระหว่างปี พ.ศ.2521-2533 (สมเจตน์ อัมรพรต, 2536) ศึกษาบทร้อยกรองที่ตีพิมพ์ระหว่าง พ.ศ.2521-2533 ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาสังคมชนบทภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาสังคมชนบท ภาคใต้มี 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการเมือง บทร้อยกรองมีการใช้กลวิธีการ นำเสนออย่างหลากหลาย ในประเด็นด้านการเมือง มีการวิเคราะห์บทร้อยกรองที่นำเสนอปัญหาความ ไม่สงบอันเนื่องมาจากขบวนการโจรก่อการร้าย ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนทั้งจากการ กระทำของโจรและผลกระทบจากการปราบปรามโจรโดยภาครัฐ

วิทยานิพนธ์เรื่อง ชีวิตและกวีนิพนธ์ของเทือก บรรทัด (นันทา การแข็ง, 2552) มุ่งศึกษากวีนิพนธ์และชีวประวัติของเทือก บรรทัด เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง กวีนิพนธ์กับตัวตนของกวี ผลการวิจัยพบว่า กวีนิพนธ์ของเทือก บรรทัด สะท้อนตัวตนของกวีใน 3

มิติ คือ ความเป็นนักอนุรักษ์ธรรมชาติ นักต่อสู้เพื่อสังคม และผู้ศรัทธาในพุทธธรรมตามแนวพุทธทาสภิกขุ สรุปได้ว่า เทือก บรรทัด สร้างสรรค์กวีนิพนธ์บนพื้นฐานของความรักเพื่อนมนุษย์ และชี้้นำให้มนุษย์มอบความรักแก่กันเพื่อสร้างสังคมแห่งสันติภาพ

ในประเด็นความเป็นนักต่อสู้เพื่อสังคม นั้นดากกล่าวถึงกวีนิพนธ์ของเทือกบรรทัด ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาชายแดนภาคใต้ซึ่งกวีนิพนธ์บางบทเป็นกลุ่มข้อมูลเดียวกับผู้วิจัย ผลการวิเคราะห์พบว่า กวีนิพนธ์กลุ่มนี้วิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลและสะท้อนปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น กวีแสดงจุดยืนอยู่เคียงข้างประชาชนผู้บริสุทธิ์และเห็นว่าการแก้ปัญหาที่ถูกต้องต้องใช้สันติวิธีคือพยายามทำความเข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ปลูกฝังความรัก และบ่มเพาะความอ่อนโยนในจิตใจ

งานวิจัยเรื่อง กวีนิพนธ์รางวัลพานแว่นฟ้า: กลศิลป์ในการนำเสนอวรรณกรรมการเมือง (นิศานาจ โสภภาพ และอาทิตย์ ทรุณย์ธร, 2553) ศึกษากวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้าตั้งแต่พ.ศ.2545-2550 ในประเด็นกลศิลป์ด้านรูปแบบ กลศิลป์ด้านการนำเสนอ และกลศิลป์ด้านศิลปะการใช้ถ้อยคำ ผลการวิจัยพบว่า กวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้ามี 4 รูปแบบคือการแต่งแบบกระทู้ การสร้างกลบทขึ้นใหม่ การจัดรูปแบบสองคอลัมน์ และการจัดรูปแบบเป็นตอน ด้านการเสนอเนื้อหาพบว่า มีหลายลักษณะ ได้แก่ การอธิบายหรือบอกเล่าโดยตรง การเปรียบเทียบ การเสนอภาพคู่ตรงข้าม/ภาพขัดแย้ง การสร้างเรื่องราวและตัวละคร การใช้บุคลาธิษฐาน การสนทนากับผู้อ่านโดยตรง การใช้สัญลักษณ์ การสร้างบุคคลผู้เล่าเรื่อง การอ้างถึงเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ การเมืองไทย การใช้ศิลปะแขนงอื่นเพื่อสื่อความ การละเล่นพื้นบ้านในการนำเสนอเนื้อหา การปฏิเสธเพื่อเน้นความ การตั้งคำถาม และการใช้สุภาษิตคำพังเพย ส่วนการใช้ภาษามีทั้งด้านการใช้คำและภาพพจน์ประเภทต่าง ๆ

กลุ่มข้อมูลของผู้วิจัยมีกวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้าอยู่ด้วย แต่งานวิจัยเรื่อง กวีนิพนธ์รางวัลพานแว่นฟ้า: กลศิลป์ในการนำเสนอวรรณกรรมการเมือง กล่าวถึงเพียงรูปแบบและกลวิธีทางวรรณศิลป์เพื่อแสดงให้เห็นภาพรวมของกวีนิพนธ์รางวัลพานแว่นฟ้า มิได้อธิบายเน้นประเด็นแนวคิดของกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิทยานิพนธ์เรื่อง แนวคิดประชาธิปไตยในกวีนิพนธ์การเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ.2546-2553 (ธงชัย แซ่เจี๋ย, 2555) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากวีนิพนธ์การเมืองที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้าในช่วงพ.ศ.2546-2553 ในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเกี่ยวกับ “ประชาธิปไตย” ในกวีนิพนธ์กับบริบทความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง รวมทั้งวิเคราะห์กลวิธีทางวรรณศิลป์กับการนำเสนอแนวคิด ผลการศึกษาพบว่า กวีนิพนธ์มีความสัมพันธ์กับบริบท

ทางสังคมและการเมืองไทย และกวีตีความคำว่า “ประชาธิปไตย” ตามบริบทดังกล่าว ธงชัยแบ่ง กวีนิพนธ์เป็น 2 ช่วง ช่วงแรกคือ พ.ศ.2546-ก่อนรัฐประหาร พ.ศ.2549 บริบทความเคลื่อนไหวทาง สังคมและการเมือง ได้แก่ จาก “ทักษิณมิกส์” สู่ “ทักษิณนวัตร”, ประชาธิปไตย “กลายพันธุ์”, ปฐมบทแห่งความขัดแย้งและการแบ่งสี และ “ไฟใต้” ปะทุรอบใหม่ แนวคิดของกวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหา เกี่ยวกับ “ไฟใต้” ปะทุรอบใหม่ ได้แก่ แนวคิดชี้แนะให้แก่สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดน ภาคใต้ให้ดีขึ้น แนวคิดสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ทำลายวิถีชีวิตของผู้คนใน สังคมประชาธิปไตย และแนวคิดการวิไลหาสันติสุขในระบอบประชาธิปไตยท่ามกลางสถานการณ์ ความไม่สงบ ช่วงที่สองคือ รัฐประหาร พ.ศ.2549-พ.ศ.2553 บริบทความเคลื่อนไหวทางสังคมและ การเมือง ได้แก่ รัฐประหารสายฟ้าแลบ, รัฐบาลไทยในระยะเปลี่ยนผ่าน, มหกรรมความขัดแย้งและ การแบ่งสี และ “ไฟใต้” ฤจะดับ แนวคิดของกวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ “ไฟใต้” ฤจะดับ ได้แก่ แนวคิดสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ทำลายวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมประชาธิปไตย แนวคิดการวิไลหาสันติสุขในระบอบประชาธิปไตยท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบ แนวคิดสำนึก รักแผ่นดินเกิด และแนวคิดการนำเสนอเหตุการณ์ความไม่สงบของสื่อทำให้สถานการณ์ดูเหมือนจะทวี ความรุนแรงมากขึ้น ส่วนประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางวรรณศิลป์กับการนำเสนอแนวคิด “ประชาธิปไตย” พบว่ามี 13 กลวิธี ได้แก่ การใช้เรื่องเล่า การสรรคำ การใช้อุปมาอุปไมย การอ้างถึง การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ การเล่นคำ การใช้อุปมา การใช้สัญลักษณ์ การใช้อุปมาอุปไมย การใช้ อุปมาอุปไมยคู่ตรงข้าม การใช้นามนัย การใช้นิทานนิทัศน์ และการใช้ปฏิพจน์

วิทยานิพนธ์ของธงชัยมีลักษณะร่วมกับวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยหลายประการ เช่น ขอบเขตข้อมูลบางส่วน แนวการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดกับกลวิธีทางวรรณศิลป์ รวมทั้งข้อค้นพบบางประการ เช่น กวีเพียรหากการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข อย่างไรก็ตาม ธงชัยมุ่ง วิเคราะห์กลุ่มข้อมูลกวีนิพนธ์การเมืองจากแหล่งข้อมูลประเภทเดียวเพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ ระหว่างกวีนิพนธ์การเมืองกับบริบทสังคม รวมทั้งพลวัตของแนวคิดประชาธิปไตย ในขณะที่ผู้วิจัยมุ่ง วิเคราะห์เฉพาะประเด็นความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในแหล่งข้อมูลที่หลากหลายเพื่อให้เห็น จุดร่วมของแนวคิดเกี่ยวกับสันติภาพที่นำเสนอในกวีนิพนธ์

บทความเรื่อง ““ไฟใต้” ในกวีนิพนธ์การเมืองรางวัลพานแว่นฟ้ารอบ ทศวรรษ (พ.ศ.2547-2556)” (ธงชัย แซ่เจี๋ย, 2557) มุ่งศึกษากวีนิพนธ์รางวัลพานแว่นฟ้าที่เสนอ แนวคิดเกี่ยวกับสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่พ.ศ.2547-2556 พบว่า กวีนิพนธ์เสนอแนวคิด 5 ประการ ได้แก่ สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำลายวิถีชีวิตของผู้คน การวิไลหาสันติสุขท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบ การแก้ไขสถานการณ์ ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สำนึกรักแผ่นดินเกิด และบทบาทการนำเสนอข่าวของสื่อ

เพิ่มความตื่นตระหนกต่อสถานการณ์มากยิ่งขึ้น แสดงให้เห็นว่าแม้สถานการณ์จะเกิดขึ้นในพื้นที่ส่วนหนึ่งของประเทศ แต่ส่งผลกระทบต่อในวงกว้างตั้งแต่ประชาชนในพื้นที่ รัฐบาล ตลอดจนประชาชนนอกพื้นที่ที่รับรู้ข่าวสาร

ธงชัยกล่าวว่าบทความนี้ต่อยอดมาจากวิทยานิพนธ์เรื่อง แนวคิดประชาธิปไตยในกวีนิพนธ์การเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2546-2553 (ธงชัย แซ่เจี๋ย, 2555) โดยมุ่งวิเคราะห์ประเด็นความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ชัดเจนขึ้น อย่างไรก็ตาม ธงชัยเลือกกลุ่มข้อมูลเฉพาะกวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า ในขณะที่ผู้วิจัยเลือกกลุ่มข้อมูลจากหลายแหล่งตีพิมพ์เพื่อให้เห็นแนวคิดได้กว้างขวางขึ้น

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยอื่น ๆ ที่ใช้กลุ่มข้อมูลบางส่วนร่วมกับผู้วิจัย เช่น วิเคราะห์บทร้อยกรองรูปแบบใหม่ในคอลัมน์คมเลนส์จากนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ พุทธศักราช 2549 (นิตยา ศรีชาติ, 2550) บทร้อยกรองคอลัมน์ “คมเลนส์” ในมติชนสุดสัปดาห์: ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับแนวคิด (ศุภลักษณ์ พุดตาเต, 2556) แต่งานวิจัยเหล่านี้ก็ไม่ได้เน้นประเด็นความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จะเห็นได้ว่าประเด็นความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่พบในงานวิจัยกวีนิพนธ์ไทยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่ไม่ได้มุ่งศึกษาประเด็นนี้เป็นหลัก และมีกลุ่มข้อมูลร่วมกับผู้วิจัยไม่มากนัก งานวิจัยเหล่านี้ทำให้เห็นว่ากวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ปรากฏอยู่ในงานวิจัยต่าง ๆ อย่างแพร่หลายพอสมควร ส่วนงานวิจัยที่มุ่งศึกษากวีนิพนธ์กลุ่มนี้โดยเฉพาะมีเรื่องเดียวคือ บทความเรื่อง ““ไฟใต้” ในกวีนิพนธ์การเมืองรางวัลพานแว่นฟ้ารอบทศวรรษ (พ.ศ. 2547-2556)” (ธงชัย แซ่เจี๋ย, 2557) แต่ใช้กลุ่มข้อมูลเหมือนผู้วิจัยเพียงส่วนหนึ่งและเป็นการวิเคราะห์ที่ไม่ได้อยู่ในกรอบความคิดเรื่องสันติภาพเช่นวิทยานิพนธ์นี้

2.2 งานวิจัยที่ศึกษานวนิยายและเรื่องสั้นที่นำเสนอเรื่องจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิทยานิพนธ์เรื่อง การวิเคราะห์เรื่องสั้นสะท้อนปัญหาไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ณรงค์ฤทธิ์ ศักดารณรงค์, 2535) ศึกษาแนวคิดและโลกทัศน์ของนักเขียนจากเรื่องสั้นสะท้อนปัญหาไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ตีพิมพ์ระหว่าง พ.ศ.2516-2530 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาของไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ปรากฏในเรื่องสั้น ได้แก่ ปัญหาทางสังคม (ภาษา การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม) ปัญหาเศรษฐกิจ และปัญหาการเมือง ต้นตอของปัญหาส่วนใหญ่คือการบริหารงานที่ผิดพลาดของรัฐ เรื่องสั้นเหล่านี้แสดงให้เห็นโลกทัศน์ของนักเขียนว่าต้องการจะชี้ข้อบกพร่องของการบริหารงานในจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิทยานิพนธ์เรื่อง ภาพลักษณ์ชนกลุ่มน้อยในนวนิยายไทย: การวิจารณ์เชิงสังคม (พินอ้าไพ สิริบุชกะ, 2543) มุ่งศึกษานวนิยายไทยที่ตีพิมพ์ครั้งแรกในช่วงพ.ศ.2520-2540 และมีเนื้อหาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยทางภาคเหนือคือชาวเขา หรือมุสลิมใน 4 จังหวัดภาคใต้ รวมทั้งสิ้น 18 เรื่อง เพื่อแสดงให้เห็นพัฒนาการของนวนิยายที่นำเสนอภาพลักษณ์ชนกลุ่มน้อย ผลการศึกษาพบว่า ภาพลักษณ์ชนกลุ่มน้อยในนวนิยายช่วงพ.ศ.2520-2530 เป็นภาพลักษณ์ของผู้ใต้ปกครองและเป็นผู้ด้อยพัฒนา ส่วนนวนิยายในช่วงพ.ศ.2531-2540 นำเสนอภาพลักษณ์ชนกลุ่มน้อยอย่างหลากหลายมากขึ้นและมีการแสดงเอกลักษณ์ของชนกลุ่มน้อย สรุปได้ว่าภาพลักษณ์ชนกลุ่มน้อยที่ปรากฏในนวนิยายไทยไม่ได้สร้างทัศนคติทางลบ แต่ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจชนกลุ่มน้อยมากขึ้น วิทยานิพนธ์นี้มีการวิเคราะห์นวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย โดยกล่าวสรุปภาพรวมว่านวนิยายกลุ่มนี้กล่าวถึงปัญหาความขัดแย้งระหว่างมุสลิมกับเจ้าหน้าที่รัฐและปัญหาทางการศึกษาของโรงเรียนปอเนาะ

ปริญญานิพนธ์เรื่อง เรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์: การศึกษาแนวคิดเรื่องปัญหาองค์กรรวมของมนุษย์ (ธิดารัตน์ โกศลสาระสินธุ์, 2546) ศึกษาเรื่องสั้นจำนวน 30 เรื่อง ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ในประเด็นการนำเสนอปัญหาและการแก้ปัญหาของมนุษย์ ผลการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ นำเสนอปัญหา 2 เรื่องคือ ปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐกับคอมมิวนิสต์และขบวนการโจรก่อการร้ายชาวมุสลิมซึ่งเกิดจากความขัดแย้งทางความคิดและความแตกต่างด้านศาสนา ภาษา และสังคมวัฒนธรรม จนนำไปสู่ความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อในวงกว้าง ปัญหาที่สองคือ ปัญหาทุนนิยมที่เกิดจากรัฐมุ่งสร้างความเจริญโดยไม่คำนึงถึงวิถีชีวิตดั้งเดิม กนกพงศ์เสนอทางออกของปัญหาไว้ว่ารัฐควรยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมและใช้สันติวิธีในการแก้ปัญหา

บทความเรื่อง “ความขัดแย้งและความรุนแรงในเรื่องสั้นร่วมสมัย: ศึกษาจากเรื่องสั้นของนักเขียนภาคใต้” (ธัญญา สังขพันธ์านนท์, 2548) มุ่งศึกษาประเด็นความขัดแย้งและความรุนแรงที่ปรากฏในเรื่องสั้นของนักเขียนภาคใต้ โดยเลือกศึกษาเรื่องสั้น 8 เรื่องในหนังสือรวมเรื่องสั้นแผ่นดินอื่น ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ผลการศึกษาพบว่า เรื่องสั้นดังกล่าวมีการนำเสนอเรื่องปัจเจกบุคคลที่เป็นเหยื่อของความขัดแย้งและความรุนแรง และการนำเสนอปัญหามุสลิมภาคใต้ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดจากความแตกต่างของวิถีความเชื่อระหว่างศาสนาพุทธกับศาสนาอิสลาม ทำให้เกิดอคติจนนำไปสู่การใช้ความรุนแรง ดังนั้นเรื่องสั้นจึงทำหน้าที่สะท้อนความจริงที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเป็นกรนำเสนอเรื่องความขัดแย้งและความรุนแรงในมิติที่ละเอียดอ่อนผ่านกลวิธีทางวรรณศิลป์ จึงสามารถสะท้อนความจริงได้ไม่ด้อยกว่างานเขียนรูปแบบอื่น

บทความเรื่อง “ผจญภัยในแดนมหัศจรรย์ ภารกิจของ “ความเป็นไทย” ในวรรณกรรมว่าด้วยมลายูมุสลิม” (พิเชฐ แสงทอง, 2550) มุ่งศึกษาการสร้างภาพตัวแทนชาวมลายูมุสลิมในวรรณกรรมไทยสมัยใหม่ตั้งแต่ทศวรรษที่ 2480 จนถึงปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่า มีการนำเสนอเรื่องมุสลิมในงานเขียนประเภทเรื่องสั้นก่อนนวนิยาย นวนิยายเรื่องแรกที่กล่าวถึงสังคมมุสลิมคือ ปลาทอง เรื่องนี้ต่อยาวาทกรรมความชอบธรรมในการใช้อำนาจของภาครัฐ หลังจากนั้นจึงมีนวนิยายเรื่องปอเนาะที่รักที่นำเสนอภาพโรงเรียนปอเนาะ รวมทั้งสร้างตัวละครที่เกิดความรู้สึกขัดแย้งทางความเชื่อและแสดงท่าทีวิพากษ์วิจารณ์ข้อเสียของโรงเรียนปอเนาะ นวนิยายเรื่อง กัมปงตูวาและโลกที่กระจัดกระจายใช้กลวิธีสำนึกมหัศจรรย์ กัมปงตูวาใช้เพื่อแสดงคุณค่าของมุสลิมที่ได้รับผลกระทบจากค่านิยมของสังคมสมัยใหม่ ส่วนโลกที่กระจัดกระจายใช้เพื่อสะท้อนความไม่ลงรอยระหว่างไทยพุทธกับมลายูมุสลิม สรุปได้ว่าในสายธารวรรณกรรมมลายูมุสลิมชายแดนภาคใต้ได้แสดงให้เห็นอำนาจของวรรณกรรมในการสร้างความรับรู้และความเป็นจริง และวรรณกรรมเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของวาทกรรมที่กีดกันมลายูมุสลิมให้ตกอยู่ในสภาพความเป็นอื่นในสังคมไทย

รายงานวิจัยเรื่อง มุสลิมในวรรณกรรมไทย: เรื่องสั้น (นารีมา แสงวิมาน, 2552) มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะของมุสลิมจากมุมมองของนักเขียน โดยวิเคราะห์จากโครงสร้างและเนื้อหาของเรื่องสั้นไทยที่นำเสนอเรื่องมุสลิมตั้งแต่พ.ศ. 2500-2550 รวมทั้งมุมมองของผู้อ่านด้วยการใช้แบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด ผลการวิจัยพบว่า เรื่องสั้นไทยนำเสนอภาพมุสลิมหลายลักษณะ และลักษณะบางอย่างก็เชื่อมโยงกับปฏิบัติการรุนแรงและสถานการณ์ความไม่สงบ เช่น มุสลิมกับความเป็นชายขอบในสังคมไทย: มุสลิมผู้ถูกโยกเข้ากับเหตุความรุนแรง, ภาพข่าวที่สะท้อนในงานวรรณกรรม, ไฟใต้: มุสลิมผู้สูญเสียแต่ไม่สิ้นหวัง, พื้นที่มุสลิมในสายตาของคนนอก มุมมองของนักเขียนส่วนใหญ่เห็นว่า มุสลิมเป็นผู้ถูกกดขี่แต่ยังคงอดกลั้นและศรัทธาต่อพระเจ้า ทำให้มุสลิมในวรรณกรรมเป็นเหมือนเสียงสะท้อนความไม่เป็นที่ธรรมที่มุสลิมได้รับ นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังมุ่งหวังสื่อสารสันติภาพเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจและการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายด้วย ส่วนมุมมองของผู้อ่านสรุปได้ว่า ผู้อ่านส่วนใหญ่อ่านเรื่องสั้นแล้วรู้สึกเห็นใจมุสลิมที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม และเห็นว่ามุสลิมมีความเข้มแข็งและเคร่งครัดในหลักศาสนา

แม้งานวิจัยของนารีมาจะกำหนดขอบเขตข้อมูลตั้งแต่พ.ศ. 2500 และมุ่งศึกษาภาพของมุสลิมที่ปรากฏในเรื่องสั้นไทย แต่เรื่องสั้นไทยที่นำเสนอเรื่องมุสลิมก็มักเกี่ยวข้องกับประเด็นความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แสดงให้เห็นว่ามีวรรณกรรมที่นำเสนอประเด็นนี้มานานแล้วตั้งแต่ก่อนสถานการณ์ความไม่สงบรอบปัจจุบัน

วิทยานิพนธ์เรื่อง วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยจากเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ.2550-2553 (Qin Hongbo, 2555) วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมและความเห็นทางการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ.2550-2553 ผลการศึกษาพบว่า ภาพสะท้อนจากเรื่องสั้นกลุ่มนี้ ได้แก่ ภาพสะท้อนการเมือง ภาพสะท้อนเศรษฐกิจ ภาพสะท้อนสังคม และภาพสะท้อนสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนประเด็นความคิดเห็นทางการเมือง ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมือง ความคิดเห็นเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย และความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ภาพสะท้อนสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ภาพสะท้อนสถานการณ์ เรื่องสั้นสะท้อนว่าสถานการณ์ยังคงตึงเครียดและความรุนแรงมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้น ทำให้มีผู้เสียชีวิตและประชาชนใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก ภาพสะท้อนปัญหาความสัมพันธ์ของประชาชนในพื้นที่ เรื่องสั้นสะท้อนว่าชาวพุทธกับมุสลิมมีความห่างเหินกัน และภาพสะท้อนความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่รัฐ เรื่องสั้นสะท้อนว่าเจ้าหน้าที่รัฐปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่เป็นธรรมทำให้สถานการณ์ย่ำแย่ ส่วนประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ความรุนแรง นักเขียนเห็นว่าความขัดแย้งในพื้นที่เกิดจากพฤติกรรมและนโยบายผิดพลาดของนักการเมือง และนักเขียนต้องการเรียกร้องให้ยุติความรุนแรง ส่วนความคิดเห็นต่อชาวมุสลิม นักเขียนเห็นว่าผู้ก่อความไม่สงบไม่ใช่ผู้ศรัทธาในศาสนาอิสลามอย่างแท้จริง จะเห็นได้ว่าเรื่องสั้นเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่นำเสนอหลากหลายประเด็นเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์เรื่อง แนวคิดประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ.2545-2551 (ชญาน์ทัต เอี้ยวฉาย, 2555) ศึกษาเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้าตั้งแต่พ.ศ.2545-2551 ในประเด็นแนวคิดประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมือง พัฒนาการแนวคิดและกลวิธีการประพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า เนื้อหาเรื่องสั้นสัมพันธ์กับบริบทสังคมและปัญหาการเมือง แนวคิดประชาธิปไตยในเรื่องสั้น ได้แก่ ประเด็นพฤติกรรมฉ้อฉลของนักการเมืองและวงการเมือง และประเด็นนักการเมืองในอุดมคติ ส่วนแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ การวิพากษ์นโยบายทางการเมืองของรัฐ การวิพากษ์ปัญหาอันเนื่องมาจากการเมือง และการสนับสนุนประชาธิปไตยสู่การเมืองในอุดมคติ ส่วนกลวิธีการประพันธ์ ได้แก่ การนำเสนอเรื่องแนวสังคมนิยม การนำเสนอเรื่องแนวสัญลักษณ์ การนำเสนอเรื่องจากมุมมองที่หลากหลาย

สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นประเด็นการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าด้วย แต่วิทยานิพนธ์เรื่อง แนวคิดประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ.2545-2551 กล่าวถึงประเด็นนี้ไม่มากนัก เรื่องที่

นำมาวิเคราะห์มีประเด็นพฤติกรรมฉ้อฉลของนักการเมืองและวงการเมือง และประเด็นการวิพากษ์นโยบายทางการเมืองของรัฐ แสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่เรื่องความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคได้นำเสนอในแนววิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล

วิทยานิพนธ์เรื่อง จินตนาการปลายด้ามขวาน: อ่าน “ภูมิศาสตร์ในจินตนาการ” ผ่านนวนิยายจังหวัดชายแดนใต้ (ศรัณย์ วงศ์ขจิต, 2555) มุ่งวิเคราะห์จินตนาการของสังคมไทยเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้และคนในพื้นที่ดังกล่าวผ่านการศึกษานวนิยายในฐานะผลผลิตทางวัฒนธรรม โดยเลือกนวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้รวมทั้งสิ้น 10 เรื่องที่ตีพิมพ์ตั้งแต่พ.ศ.2517-2553 ใช้กรอบแนวคิด “ภูมิศาสตร์ในจินตนาการ” ของ Edward Said และ “ประวัติศาสตร์แบบราชาชาตินิยม” ของธงชัย วินิจจะกูล ผลการศึกษาคือ ปลากัง, ผีเสื้อและดอกไม้, ชื่อโก้ แซกอก และปอเนาะที่รัก ที่ตีพิมพ์ช่วงทศวรรษที่ 2510 ถึงต้นทศวรรษที่ 2520 แสดงให้เห็นความพยายามเปลี่ยนคนมลายูให้เป็นคนไทย หมู่บ้านในหุบเขาและไฟใต้ ที่ตีพิมพ์หลังจากนวนิยายกลุ่มแรกและก่อนหน้าพ.ศ.2547 แสดงให้เห็นความพยายามทำให้มลายูไม่มีความหมายทางการเมืองและผู้คนต้องยอมรับอำนาจรัฐไทย ส่วน รัฐปัตตานี, กรณีฆาตกรรมโต๊ะอิหม่ามสะตอปา การ์เด, พรหมแดน และมากกว่ารัก...จากวีรบุรุษยะลา ที่ตีพิมพ์หลังพ.ศ.2547 แสดงให้เห็นการมองปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่าเกิดจากมุสลิมก่อการร้าย รัฐส่วนกลางจึงมีความชอบธรรมที่จะปกป้องและปกครองจังหวัดชายแดนภาคใต้ สรุปว่านวนิยายทั้ง 10 เรื่องต่างยอมรับ “จินตกรรมด้ามขวานทอง” คือการยอมรับพื้นที่ชายแดนภาคใต้เป็นจังหวัดหรือส่วนหนึ่งของประเทศไทยโดยไม่ตั้งคำถาม รวมทั้งแสดงความชอบธรรมและความเหนือกว่าของสยามในการปกครองพื้นที่ชายแดนภาคใต้ผ่านนโยบายของภาครัฐ

บทความเรื่อง “อ่าน (ใหม่) เรื่องสั้นว่าด้วย “การอยู่ร่วมกัน” ในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ในรอบหนึ่งทศวรรษแห่งความรุนแรง (พ.ศ.2547-2557)” (พัทธ์ธีรา นาคอุไรรัตน์, 2557) ศึกษาเรื่องสั้นตั้งแต่พ.ศ.2547-2557 ที่นำเสนอเรื่องความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลจากการประกวดวรรณกรรม ประเด็นศึกษาคือ ฉากความรุนแรง, การนำเสนอภาพการอยู่ร่วมกันของผู้คนต่างศาสนา ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมในสังคมการเมืองพหุวัฒนธรรมชายแดนภาคใต้ และรอยแยกในความสัมพันธ์ของผู้คนในจังหวัดชายแดนใต้ ผลการศึกษาพบว่า ฉากที่ปรากฏในเรื่องสั้นคือสถานที่จริงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เรื่องสั้นส่วนใหญ่แสดงให้เห็นภาพการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนจุดเริ่มต้นสำคัญของความขัดแย้งคือจิตใจของผู้คนต่างวัฒนธรรม โดยเฉพาะการขาดความเข้าใจเรื่อง “พหุวัฒนธรรม” ในสังคม

การเมืองชายแดนใต้ เรื่องสั้นจึงทำให้เกิดการตั้งคำถามต่อไปว่าความแตกต่างไม่อาจอยู่ร่วมกันได้จริงหรือ

งานวิจัยที่ศึกษานวนิยายและเรื่องสั้นที่นำเสนอเรื่องจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิเคราะห์หมักเชื่อมโยงกับประเด็นสถานการณ์ความไม่สงบ แสดงให้เห็นว่าเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องกล่าวถึงเสมอเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ งานวิจัยมักศึกษาภาพสะท้อนและแนวคิดเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ข้อค้นพบส่วนใหญ่คือวรรณกรรมวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลและผู้ก่อความไม่สงบ รวมทั้งต้องการให้ปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้คลี่คลาย ในจำนวนนี้มีงานวิจัยที่ศึกษานวนิยายและเรื่องสั้นโดยกำหนดพ.ศ.2547 เป็นเกณฑ์เวลาเช่นเดียวกับวิทยานิพนธ์นี้ด้วย ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง จินตนาการปลายด้ามขวาน: อ่าน “ภูมิศาสตร์ในจินตนาการ” ผ่านนวนิยายจังหวัดชายแดนใต้ (ศรัณย์ วงศ์ขจิตร์, 2555) และบทความเรื่อง “อ่าน (ใหม่) เรื่องสั้นว่าด้วยการอยู่ร่วมกัน” ในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ในรอบหนึ่งทศวรรษแห่งความรุนแรง (พ.ศ.2547-2557)” (พัทธ์ธีรา นาคอุไรรัตน์, 2557) แสดงให้เห็นว่านอกจากวิทยานิพนธ์ที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นตั้งแต่พ.ศ. 2547 แล้ว นวนิยายและเรื่องสั้นก็มีจำนวนมากขึ้นด้วยเช่นกัน และวรรณกรรมก็เป็นงานเขียนที่น่าสนใจศึกษาว่านำเสนอภาพหรือทัศนะเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างไร

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวรรณกรรมที่สัมพันธ์กับประเด็นสันติภาพ

“สันติภาพ” ไม่ใช่ประเด็นใหม่ในงานวิจัย ทั้งมีลักษณะเป็นสหวิทยาการ คือ ใช้เป็นประเด็นศึกษาได้หลายสาขาวิชาโดยเฉพาะทางสังคมศาสตร์ หากพิจารณาเฉพาะการศึกษาวรรณกรรม งานวิจัยที่มุ่งศึกษาการนำเสนอเรื่องสันติภาพถือว่ายังมีไม่มากนัก

วิทยานิพนธ์เรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับสันติภาพที่ปรากฏในหนังสือเรียนวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (พรหมพร สนิทขวัญ, 2535) ผลการวิจัยพบว่า เนื้อเรื่อง 53 เรื่องในหนังสือเรียนวิชาภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 1-3 แสดงมโนทัศน์เรื่องเอกลักษณ์ของมนุษย์ที่ต้องการความมั่นคงทางจิตใจมากที่สุด รองลงมาคือมโนทัศน์เรื่องความเป็นเพื่อน มโนทัศน์เรื่องความร่วมมือและไว้วางใจกัน มโนทัศน์เรื่องการประนีประนอมและแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง และมโนทัศน์เรื่องความงามทางธรรมชาติของภาษา ศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ

วิทยานิพนธ์เรื่อง แนวคิดสันติภาพในเรื่องสั้นของนักเขียนกลุ่มกบฏสันติภาพ (วราภรณ์ วงษ์แสงจันทร์, 2540) ศึกษาแนวคิดเรื่องสันติภาพในเรื่องสั้นของนักเขียน 3 คนในกลุ่มกบฏสันติภาพ ได้แก่ ศรีบูรพา (กุหลาบ สายประดิษฐ์), อิศรา อมันตกุล และกุลิศ อินทุศักดิ์ (อัสนี

พลจันทร์) ที่ตีพิมพ์ในช่วงพ.ศ.2490-2500 โดยใช้ทฤษฎีสันติภาพของอาดัม เคิร์ล, ราล์ฟ ดาร์เรนดอร์ฟ, หลุยส์ โคเซอร์ และที่นำมาใช้มากที่สุดคือ ทฤษฎีการแก้ไขความขัดแย้งด้วยการไม่ใช้ความรุนแรงของยีน ชาร์ป เพื่ออธิบายความขัดแย้งและการแก้ไขความขัดแย้งในเรื่องสั้น รวมทั้งการวิเคราะห์สันติภาพเชิงโครงสร้างตามทฤษฎีของโยฮัน กัลตุง ผลการศึกษาพบว่า เรื่องสั้นของนักเขียนกลุ่มกบฏสันติภาพนำเสนอปมขัดแย้ง 3 ลักษณะ คือ ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และมีการแก้ไขความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง สรุปได้ว่าแนวคิดเรื่องสันติภาพที่ปรากฏในเรื่องสั้นเป็น “สันติภาพเชิงบวก” คือ ภาวะที่ไม่เพียงปราศจากสงคราม หากรวมถึงสังคมที่สงบสุข ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งเกิดขึ้นได้จากความร่วมมือของคนในสังคม

วิทยานิพนธ์เรื่อง แนวคิดสันติวิธีในเรื่อง พระเจ้าข้างเผือก ของปรีดี พนมยงค์ (สุรียา เบญโญ๊ะ, 2540) ศึกษาแนวคิดสันติวิธีในวรรณกรรมและภาพยนตร์เรื่องพระเจ้าข้างเผือกของปรีดี พนมยงค์ และสภาพสังคมการเมืองที่มีอิทธิพลต่อการประพันธ์และสร้างภาพยนตร์ ผลการศึกษาพบว่า ปรีดี พนมยงค์ สร้างผลงานเรื่องพระเจ้าข้างเผือกเพื่อนำเสนอแนวคิดสันติวิธี โดยแนวคิดสันติวิธีของปรีดี พนมยงค์ ต่างจากนักสันติวิธีตรงที่ปรีดี พนมยงค์ ยอมรับแนวคิดธรรมสงครามหรือการใช้ความรุนแรงในบางกรณี นอกจากนี้ปรีดี พนมยงค์ ยังส่งเสริมสันติภาพเชิงโครงสร้างซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด “สันติภาพเชิงบวก” ด้วยคือ สังคมต้องปราศจากสงครามและความรุนแรง รวมทั้งต้องมีสันติสุขและอยู่ดีกินดี แนวคิดสันติวิธีของปรีดี พนมยงค์ ได้รับอิทธิพลทั้งจากพุทธศาสนาและการเมือง

วิทยานิพนธ์เรื่อง การวิเคราะห์นิทานชาดกที่ส่งเสริมสันติธรรมสำหรับเด็กปฐมวัย (มานิตา ลีโทชวลิต, 2544) ศึกษาชนิดชาดกจำนวน 547 เรื่อง ฉบับที่เรียบเรียงโดยคณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติ 50 ปี กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร (2540) ในประเด็นสันติธรรมที่ปรากฏในชาดกและการนำชาดกไปใช้ส่งเสริมสันติธรรมให้เด็กปฐมวัย โดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตพฤติกรรม ผลการวิจัยพบว่า มีนิทานชาดก 39 เรื่องที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสันติธรรม แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ด้านการละเว้นความชั่วและการทำความดี ส่วนการนำไปใช้พบว่าสามารถนำนิทานชาดกไปส่งเสริมสันติธรรมสำหรับเด็กปฐมวัยได้ แต่ต้องปรับปรุงให้สื่อสารได้ด้วย

วิทยานิพนธ์เรื่อง วาทกรรมสงครามและสันติภาพในกวีนิพนธ์สงคราม (วราภศ ยวงตระกูล, 2547) ศึกษากรวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสงคราม 5 ครั้ง ได้แก่ สงครามโลกครั้งที่ 1, สงครามโลกครั้งที่ 2, สงครามเวียดนาม, สงครามแบ่งแยกดินแดนคาบสมุทรบอลข่าน และเหตุวินาศกรรม 11 กันยายน ค.ศ.2001 ในประเด็นแนวคิดและกระบวนการสร้างวาทกรรมสงครามและ

สันติภาพ ผลการวิจัยพบว่า กวีนิพนธ์สงครามยุคใหม่เสนอแนวคิดเรื่องสงคราม 2 ประการ คือ สนับสนุนและต่อต้าน แนวคิดสนับสนุนสงครามเป็นวาทกรรมดั้งเดิมที่เห็นว่าสงครามเป็นส่วนหนึ่งของวิถีมนุษย์ ทำให้คนธรรมดากลายเป็นวีรบุรุษ และสงครามเป็นวิถีไปสู่สันติภาพ ส่วนแนวคิดต่อต้านสงครามเป็นวาทกรรมใหม่ที่ปฏิเสธความชอบธรรมของสงคราม โดยนำเสนอว่าสงครามส่งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจ สะท้อนทัศนคติแง่ลบต่อการทำสงคราม และเชื่อว่าการตระหนักถึงความน่ากลัวของสงครามจะทำให้มนุษยชาติอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

บทความเรื่อง “เสียงสะท้อนเหนือหลุมฝังศพ: สงครามโลกครั้งที่ 2 ในกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่” (พรรณทิภา ชื่นชาติ, 2553) ศึกษา กวีนิพนธ์ไทยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสงครามโลกครั้งที่ 2 และเขียนระหว่างพ.ศ.2484-2499 พบว่า กวีนำเสนอสงครามโลกครั้งที่ 2 จากมุมมองของตนเองและจากมุมมองผู้สูญเสีย เพื่อวิพากษ์ แสดงความคิดเห็น และเรียกร้องแทนผู้สูญเสียจากสงคราม ลักษณะเช่นนี้ต่างจาก “กวีนิพนธ์สงคราม” ในอดีตของไทยที่เป็นเพียงการบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์หรือบุคคลในประวัติศาสตร์มากกว่าการแสดงความคิดเห็น นอกจากนี้ก็ยังมีมุมมองเรื่องสิทธิมนุษยชน ได้แก่ สิทธิทางการเมืองและเสรีภาพของการแสดงความคิดเห็น, สิทธิในการปกป้องทรัพย์สินสมบัติ, สิทธิความเป็นส่วนตัว, สิทธิในอาหาร สุขภาพ และที่อยู่อาศัย ตลอดจนสิทธิในการมีชีวิตอยู่ เนื้อหาของกวีนิพนธ์มีสาระสำคัญคือการต่อยอดภาพความสูญเสียจากเหตุการณ์สงครามและชี้ให้เห็นคุณค่าของสันติภาพ สรุปได้ว่ากวีเล็งเห็นความสำคัญของสิทธิมนุษยชนจึงสร้างสรรค์กวีนิพนธ์เป็นเสียงสะท้อนของความสูญเสียสิทธิต่าง ๆ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จะเห็นได้ว่า กลุ่มข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยเกี่ยวกับประเด็นสันติภาพมีความหลากหลายอย่างยิ่ง แสดงให้เห็นว่า “สันติภาพ” เป็นประเด็นที่ผู้สร้างวรรณกรรมและผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญ และวิธีวิจัยวรรณกรรมเชิงสันติภาพก็แปรผันไปตามลักษณะของกลุ่มข้อมูล

การศึกษารรณกรรมที่มุ่งเฉพาะประเด็นสันติภาพถือว่ายังมีไม่มากนัก และแม้จะมีการวิเคราะห์กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่บ้าง แต่ก็ยังไม่มีวิเคราะห์ที่ใช้แหล่งข้อมูลหลากหลายและมุ่งแสดงให้เห็นว่ากวีนิพนธ์กลุ่มนี้มีเป้าหมายสำคัญเพื่อเรียกร้องให้เกิดความสงบสุขหรือสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ลึกซึ้งขึ้น ในฐานะวรรณกรรมร่วมสมัยที่เกิดขึ้นจำนวนมากในช่วงเวลาเดียวกับสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ การวิเคราะห์ว่ากวีนิพนธ์เสนอแนวคิดสันติภาพอย่างไร นอกจากจะทำให้เห็นมุมมองต่อสถานการณ์ดังกล่าวมากขึ้นแล้ว ยังอาจทำให้เข้าใจความขัดแย้งระหว่างมนุษย์อันเป็นปัญหาพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคมอื่น ๆ ด้วย

บทที่ 2

กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

“ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้” มักกำหนดจุดเริ่มต้นของสถานการณ์ไว้ที่เหตุการณ์ปล้นปืนในวันที่ 4 มกราคม พ.ศ.2547⁷ เพราะหลายฝ่ายเห็นพ้องกันว่าเหตุการณ์นี้เป็นจุดเริ่มต้นของปฏิบัติการความรุนแรงที่ไม่เหมือนเดิม⁸ ตลอดช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นประเด็นที่กล่าวถึงอย่างกว้างขวางในสังคมไทย โดยเฉพาะสื่อมวลชนที่นำเสนอข่าวเหตุการณ์รุนแรงและความเสียหายที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมสาธารณะ งานวิจัย ตำรา อีกเป็นจำนวนมาก รวมทั้งวรรณกรรมโดยเฉพาะประเภทกวีนิพนธ์ก็เป็นอีกประจักษ์พยานของการเห็นความสำคัญในประเด็นดังกล่าว

วรรณกรรม ที่นำเสนอเรื่องความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีปรากฏตั้งแต่ก่อนพ.ศ. 2547 แต่นับจากพ.ศ.2547 ก็มีวรรณกรรมกลุ่มนี้เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก¹⁰ ผู้วิจัยพบว่าประเภทวรรณกรรมที่มีปริมาณมากที่สุดคือกวีนิพนธ์ เพราะเป็นงานเขียนขนาดสั้น และมีสิ่งพิมพ์ต่อเนื่องคือ นิตยสารรายสัปดาห์เป็นช่องทางเผยแพร่ ทำให้ผู้เขียนสามารถนำเสนอผลงานอย่างสม่ำเสมอและทันเหตุการณ์ นอกจากนี้ยังมีการประกวดวรรณกรรมเป็นอีกช่องทางให้ผู้เขียนได้นำเสนอผลงานด้วย รวมทั้งการจัดพิมพ์หนังสือรวมกวีนิพนธ์ของนักเขียนและกลุ่มนักเขียน

---

⁷วันที่ 4 มกราคม พ.ศ.2547 เกิดเหตุลอบวางเพลิงและวางระเบิดทั่วจังหวัดนราธิวาส เหตุการณ์สำคัญคือ คนร้ายประมาณ 50 คน เข้าปล้นค่ายทหารกองพันพัฒนาที่ 4 หรือค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ หมู่ที่ 7 บ้านปีเหล็ง ตำบลมะรือโบออก อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส คนร้ายสังหารทหาร 4 คน ปล้นปืนและลูกกระสุนไปจำนวนมาก (สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี และคณะ, 2547: 15-35)

⁸อ่านเพิ่มเติมใน ความรู้กับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง: กรณีวิกฤติการณ์ชายแดนภาคใต้ (อุทัย คุลยเกษม และเลิศชาย ศิริชัย, บรรณาธิการ, 2548) สงครามและสันติสุข @ ชายแดนภาคใต้ (รุ่ง แก้วแดง, 2548), ความรุนแรงในชายหมอก: สิ่งที่เห็นและเป็นไปในสามจังหวัดชายแดนใต้ (ศุภรา จันทรชิตฟ้า, 2549)

⁹หมายถึง นวนิยาย เรื่องสั้น และกวีนิพนธ์

¹⁰ดูตัวอย่างนวนิยายและเรื่องสั้นที่นำเสนอเรื่องความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในงานวิจัย เช่น ภาพลักษณ์ชนกลุ่มน้อยในนวนิยายไทย: การวิจารณ์เชิงสังคม (พิณอำไพ สิริบุษกะ, 2543) มุสลิมในวรรณกรรมไทย: เรื่องสั้น (นารีมา แสงวิมาน, 2552) จินตนาการปลายด้ามขวาน: อ่าน “ภูมิศาสตร์ในจินตนาการ” ผ่านนวนิยายจังหวัดชายแดนใต้ (ศรัณย์ วงศ์จิตร์, 2555) “อ่าน (ใหม่) เรื่องสั้นว่าด้วย “การอยู่ร่วมกัน” ในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ในรอบหนึ่งทศวรรษแห่งความรุนแรง (พ.ศ.2547-2557)” (พัทธ์ธีรา นาคอุไรรัตน์, 2557)

2.1 กวีนิพนธ์ในนิตยสารรายสัปดาห์

นิตยสารรายสัปดาห์เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ต่อเนื่องที่เปิดโอกาสให้ผู้เขียนได้นำเสนอผลงานอย่างสม่ำเสมอ และกวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประเด็นร่วมสมัยก็มักปรากฏในสิ่งพิมพ์ประเภทนี้ควบคู่ไปกับการนำเสนอเหตุการณ์สำคัญในรอบสัปดาห์

จากการสำรวจนิตยสารรายสัปดาห์ทั้ง 3 หัวหนังสือซึ่งเป็นนิตยสารที่เน้นนำเสนอเหตุการณ์สังคมการเมืองในรอบสัปดาห์ และมีคอลัมน์กวีนิพนธ์มากกว่า 1 คอลัมน์ ได้แก่ มติชนสุดสัปดาห์ สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ และ เนชั่นสุดสัปดาห์ พบว่า ในพ.ศ.2547 มีกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตีพิมพ์จำนวนมาก ในขณะที่พ.ศ.2545-2546 แทบไม่มีปรากฏ และหลังจากพ.ศ.2547 ก็ยังมีกวีนิพนธ์กลุ่มนี้ตีพิมพ์เรื่อยมาจนถึงพ.ศ.2554 ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขอบเขตข้อมูลไว้รายชื่อกวีนิพนธ์มีดังนี้¹¹

มกราคม พ.ศ.2547

- กตะ. 2547. ขวานทอง. มติชนสุดสัปดาห์ (30 มกราคม-5 กุมภาพันธ์): 25.
 คมเลนส์. 2547. โนเค. เบตง. มติชนสุดสัปดาห์ (16-22 มกราคม): 53.
 เทือก บรรทัด. 2547. หลังม่านลิเกฮูลู. มติชนสุดสัปดาห์ (16-22 มกราคม): 24.
 รงค์ ประพันธ์พงศ์. 2547. ภิภุชฆาต. มติชนสุดสัปดาห์ (30 มกราคม-5 กุมภาพันธ์): 97.
 วันเนาว์ ยูเต็น. 2547. โรงเรียนของหนู. มติชนสุดสัปดาห์ (16-22 มกราคม): 62.
 อัทธายุ. 2547. กระจอก (เทศ). มติชนสุดสัปดาห์ (30 มกราคม-5 กุมภาพันธ์): 29.

กุมภาพันธ์ พ.ศ.2547

- เจ๊ะบอซอ. 2547. ถามเจ้า. มติชนสุดสัปดาห์ (6-12 กุมภาพันธ์): 33.
 พรชัย แสนยะมูล. 2547. สวัสดิ์ผู้ก่อการร้าย. เนชั่นสุดสัปดาห์ (16-22 กุมภาพันธ์): 44-45.
 พันธกานท์ ตฤณราชฎี. 2547. บทกวีชื่อ... “แสงไฟ-สงคราม”. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (20-26 กุมภาพันธ์): 65.
 รงค์ ประพันธ์พงศ์. 2547. ไปไม่รู้วง. มติชนสุดสัปดาห์ (27 กุมภาพันธ์-4 มีนาคม): 33.

มีนาคม พ.ศ.2547

- คมเลนส์. 2547. สเปนถึงปักข์ใต้. มติชนสุดสัปดาห์ (26 มีนาคม-1 เมษายน): 53.
 พันระวี เจ้าพระยา. 2547. ทนายของประชาชน: แต่ สมชาย นีละไพจิตร. มติชนสุดสัปดาห์ (26 มีนาคม-1 เมษายน): 97.

¹¹เรียงตามลำดับเวลาตีพิมพ์โดยแบ่งกลุ่มเป็นเดือน และในแต่ละเดือนเรียงตามลำดับตัวอักษรชื่อหรือนามปากกาผู้เขียน

รงค์ ประพันธ์พงศ์. 2547. ฝันหรือจริง. มติชนสุดสัปดาห์ (12-18 มีนาคม): 18.

รงค์ ประพันธ์พงศ์. 2547. ลำนาลำน้ำตานี. มติชนสุดสัปดาห์ (19-25 มีนาคม): 97.

เมษายน พ.ศ.2547

ดุสิต หวันฯ. 2547. สงครามพะตอเน; ไม่รู้จักแต่คุ้นเคย. มติชนสุดสัปดาห์ (2-8 เมษายน): 25.

ทวิสิทธิ์ ประคองศิลป์. 2547. ไฟที่รอการดับ. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (16-22 เมษายน): 89.

เทือก บรรทัด. 2547. ปกษีใต้ของท่าน กับ ของข้าฯ. มติชนสุดสัปดาห์ (9-15 เมษายน): 97.

เทือก บรรทัด. 2547. ปกษีใต้: ความคิดของท่าน กับ ของข้าฯ. มติชนสุดสัปดาห์ (23-29 เมษายน): 97.

รงค์ ประพันธ์พงศ์. 2547. คนไข้เพื่อ. มติชนสุดสัปดาห์ (16-22 เมษายน): 97.

พฤษภาคม พ.ศ.2547

คมเลนส์. 2547. อะไรคือที่หมายสุดปลายฟ้า. มติชนสุดสัปดาห์ (14-20 พฤษภาคม): 53.

จنگล วีระะสบประสงค์. 2547. ปลายด้ามสีแดง. มติชนสุดสัปดาห์ (14-20 พฤษภาคม): 34.

เจ๊ะบอซอ. 2547. บางซากในกรือเซะ. มติชนสุดสัปดาห์ (7-13 พฤษภาคม): 89.

โชคชัย บัณฑิต'. 2547. ใคร. มติชนสุดสัปดาห์ (14-20 พฤษภาคม): 37.

เทือก บรรทัด. 2547. ไนวิหิตความตาย. มติชนสุดสัปดาห์ (14-20 พฤษภาคม): 74.

เทือก บรรทัด. 2547. บุตรของปกษีใต้. มติชนสุดสัปดาห์ (7-13 พฤษภาคม): 97.

เทือก บรรทัด. 2547. ปกษีใต้: ความตายที่แตกต่าง. มติชนสุดสัปดาห์ (28 พฤษภาคม-3 มิถุนายน): 25.

รงค์ ประพันธ์พงศ์. 2547. ความหวังที่มีสยิดกรือเซะ. มติชนสุดสัปดาห์ (28 พฤษภาคม-3 มิถุนายน): 34.

รงค์ ประพันธ์พงศ์. 2547. วัฒนธรรมสามเส้า. มติชนสุดสัปดาห์ (14-20 พฤษภาคม): 97.

สัญญา ถิ่นวัฒนากุล. 2547. จากประจิมถึงทักษิณ. มติชนสุดสัปดาห์ (14-20 พฤษภาคม): 89.

อิสระ ยืนยง. 2547. ไปไม่ร่วง ณ เขิงเขาสันกะลาคีรี. มติชนสุดสัปดาห์ (28 พฤษภาคม-3 มิถุนายน): 97.

มิถุนายน พ.ศ.2547

วิโรจน์ วุฒิพงศ์. 2547. ปัตตานี. มติชนสุดสัปดาห์ (25 มิถุนายน-1 กรกฎาคม): 38.

กรกฎาคม พ.ศ.2547

เทิดไท นามแทน. 2547. โอ...กระนี่ถันกรบ. มติชนสุดสัปดาห์ (9-15 กรกฎาคม): 89.

พินดา ธรรมดา. 2547. เสียงร่ำไห้จากมาตุภูมิ. มติชนสุดสัปดาห์ (16-22 กรกฎาคม): 13.

รงค์ ประพันธ์พงศ์. 2547. ท่าเรือฝั่งใต้. มติชนสุดสัปดาห์ (16-22 กรกฎาคม): 89.

ศิริวรรณ แก้วกาญจน์. 2547. ที่ชายแดนภาคใต้/2547. มติชนสุดสัปดาห์ (30 กรกฎาคม-5 สิงหาคม):

27.

สิงหาคม พ.ศ.2547

กังวาลไพร นามฯ. 2547. ฝันว่าไฟได้ดับ. มติชนสุดสัปดาห์ (27 สิงหาคม-2 กันยายน): 97.

พินดา ธรรมดา. 2547. จดหมายฉบับล่า ถึง- อัล มัรหุม สมชายและครอบครัว. มติชนสุดสัปดาห์ (27 สิงหาคม-2 กันยายน): 46.

กันยายน พ.ศ.2547

พินดา ธรรมดา. 2547. เงาพิสดารที่ชายแดน. มติชนสุดสัปดาห์ (17-23 กันยายน): 89.

ตุลาคม พ.ศ.2547

รงค์ ประพันธ์พงศ์. 2547. ลองกอง. มติชนสุดสัปดาห์ (15-21 ตุลาคม): 97.

รมณา โรชา. 2547. ดวงดาวเหนือสายน้ำปัตตานี. มติชนสุดสัปดาห์ (22-28 ตุลาคม): 74.

สิระพล อักษรพันธ์. 2547. แต่ผืนแผ่นดินอันนิรันดร. มติชนสุดสัปดาห์ (18-24 ตุลาคม): 51.

พฤศจิกายน พ.ศ.2547

คน นาฆงอ. 2547. ตากใบ...แล้ว... มติชนสุดสัปดาห์ (5-11 พฤศจิกายน): 91.

คมเลนส์. 2547. ข้าวไทย. มติชนสุดสัปดาห์ (12-18 พฤศจิกายน): 53.

คมเลนส์. 2547. ความดีใจของคนไร้เงา. มติชนสุดสัปดาห์ (5-11 พฤศจิกายน): 53.

คมเลนส์. 2547. พุทธที่เหนียวในพุทธ. มติชนสุดสัปดาห์ (19-25 พฤศจิกายน): 53.

เจ๊ะบอซอ. 2547. ตากใบ; น้ำตาบนเส้นขนาน. มติชนสุดสัปดาห์ (5-11 พฤศจิกายน): 97.

ชาคริต โภชะเรือง. 2547. 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ผ่านไปอีกวัน. มติชนสุดสัปดาห์ (12-18 พฤศจิกายน): 34.

ชีวี ชีวา. 2547. ถนนสายนั้น. มติชนสุดสัปดาห์ (22-28 พฤศจิกายน): 58.

เทิดไท นามแทน. 2547. นกใจ. มติชนสุดสัปดาห์ (26 พฤศจิกายน-2 ธันวาคม): 97.

เทือก บรรทัด. 2547. จากเจ้าพระยา ถึง ตากใบ. มติชนสุดสัปดาห์ (12-18 พฤศจิกายน): 97.

เทือก บรรทัด. 2547. ตากใบ: สายน้ำความอ่อนโยน. มติชนสุดสัปดาห์ (5-11 พฤศจิกายน): 29.

นิมมวล หาญทงศ์. 2547. ไปไม่ร่วง. มติชนสุดสัปดาห์ (12-18 พฤศจิกายน): 89.

พันธ์ ประเสริฐศักดิ์. 2547. ...คำถาม... มติชนสุดสัปดาห์ (12-18 พฤศจิกายน): 39.

รงค์ ประพันธ์พงศ์. 2547. รอรวันนั้น. มติชนสุดสัปดาห์ (5-11 พฤศจิกายน): 34.

วรจันท์กุล. 2547. นิราศสั้นสั้นในวันเศร้าเศร้า. มติชนสุดสัปดาห์ (19-25 พฤศจิกายน): 30.

วันเนาว์ ยูเต็น. 2547. เปิดตา. มติชนสุดสัปดาห์ (26 พฤศจิกายน-2 ธันวาคม): 29.

วันเนาว์ ยูเต็น. 2547. ยากใครรู้. มติชนสุดสัปดาห์ (5-11 พฤศจิกายน): 89.

วันรวี รุ่งแสง. 2547. เสียงจากคนชายขอบ. มติชนสุดสัปดาห์ (19-25 พฤศจิกายน): 97.

ธันวาคม พ.ศ.2547

- คมเลนส์. 2547. ที่หมายอยู่ปลายฟ้า 2548. มติชนสุดสัปดาห์ (31 ธันวาคม-6 มกราคม): 53.
- เทือก บรรทัด. 2547. ตากใบ กับ เจ้าพระยา. มติชนสุดสัปดาห์ (17-23 ธันวาคม): 74.
- บุหงา ยาวี. 2547. บทสนทนาทางโทรศัพท์ของเด็กหญิงจากชายแดนภาคใต้. มติชนสุดสัปดาห์ (24-30 ธันวาคม): 28.
- วันเนา ยูเต็น. 2547. ไข่เพียงนกกระดาศ. มติชนสุดสัปดาห์ (10-16 ธันวาคม): 97.
- ศราทร. 2547. นก. มติชนสุดสัปดาห์ (3-9 ธันวาคม): 62.
- สัญญา ถิ่นวัฒนากุล. 2547. นกแห่งสันติภาพ. มติชนสุดสัปดาห์ (3-9 ธันวาคม): 97.
- สุรีย์ พันเจริญ. 2547. นกกระดาศ. มติชนสุดสัปดาห์ (24-30 ธันวาคม): 97.

มกราคม พ.ศ.2548

- รงค์ ประพันธ์พงศ์. 2548. สองฟากฝั่ง. มติชนสุดสัปดาห์ (14-20 มกราคม): 97.
- วิโรจน์ วุฒิพงศ์. 2548. เข้าสี่เลือด. มติชนสุดสัปดาห์ (7-13 มกราคม): 50.
- สุขุมพจน์ คำสุขุม. 2548. 'ปึกษ์ใต้' (after shock: over shock). มติชนสุดสัปดาห์ (14-20 มกราคม): 50.

กุมภาพันธ์ พ.ศ.2548

- วรภ วรภา. 2548. กล่อมเยาว์ เกลาโย-ชายัง. เนชั่นสุดสัปดาห์ (14-20 กุมภาพันธ์): 53.
- สายธารสีโป. 2548. โรงเรียนของเรา. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (11-17 กุมภาพันธ์): 61.

มีนาคม พ.ศ.2548

- รงค์ ประพันธ์พงศ์. 2548. สองหมอ. มติชนสุดสัปดาห์ (11-17 มีนาคม): 97.
- วันเนา ยูเต็น. 2548. อย่าให้ถึงจุดนั้น. มติชนสุดสัปดาห์ (11-17 มีนาคม): 26.
- สมคิด นวลเปียน. 2548. นิทานปัดตานี. มติชนสุดสัปดาห์ (4-10 มีนาคม): 79.

เมษายน พ.ศ.2548

- นิมมวล หาญทงศ์. 2548. ดอกไม้ไมตรี. มติชนสุดสัปดาห์ (1-7 เมษายน): 89.
- พินดา ธรรมดา. 2548. คนใดหมายสมานฉันท. มติชนสุดสัปดาห์ (22-28 เมษายน): 89.
- ร.ปริศนา. 2548. วัยเยาว์ที่เราต่างฝันร่วม. มติชนสุดสัปดาห์ (1-7 เมษายน): 38.

พฤษภาคม พ.ศ.2548

- มะเนาะ ยูเต็น. 2548. สมานภาพย์. มติชนสุดสัปดาห์ (6-12 พฤษภาคม): 37.
- รงค์ ประพันธ์พงศ์. 2548. สมานฉันท. มติชนสุดสัปดาห์ (27 พฤษภาคม-2 มิถุนายน): 97.
- ร.ปริศนา. 2548. อีสุกอีใส. มติชนสุดสัปดาห์ (6-12 พฤษภาคม): 42.

อรุดา โควินท์. 2548. ข้าไม่อาจมองเห็น, แม้ว่ามันจะเป็นพิราบขาวหมื่นแสนล้านตัวบนฟากฟ้า
คราม. เนชั่นสุดสัปดาห์ (30 พฤษภาคม-5 มิถุนายน): 51.

มิถุนายน พ.ศ.2548

จเรวัฒน์ เจริญรูป. 2548. ชาวคนรักที่ปัดดาณี. มติชนสุดสัปดาห์ (3-9 มิถุนายน): 42.
ธัญศักดิ์ ณ นคร. 2548. น้ำยางเมืองดาณี. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (10-16 มิถุนายน): 67.
รงค์ ประพันธ์พงศ์. 2548. จดหมายจากยูโซะ. มติชนสุดสัปดาห์ (17-23 มิถุนายน): 97.

กรกฎาคม พ.ศ.2548

เทือก บรรทัด. 2548. บาดแผลแผ่นดินใต้. มติชนสุดสัปดาห์ (8-14 กรกฎาคม): 62.
มนตรี ศรียงค์. 2548. แรมนราฯ. เนชั่นสุดสัปดาห์ (25-31 กรกฎาคม): 56.
รงค์ ประพันธ์พงศ์. 2548. ถามหมอ. มติชนสุดสัปดาห์ (22-28 กรกฎาคม): 97.
วันเนาว์ ยูเต็น. 2548. ซอล์ก กับ ปีน. มติชนสุดสัปดาห์ (22-28 กรกฎาคม): 25.
อหังการ์ กวี. 2548. ดับไฟใต้. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (1-7 กรกฎาคม): 67.

สิงหาคม พ.ศ.2548

คมเลนส์. 2548. แสงเทียนที่ สุดทาง. มติชนสุดสัปดาห์ (5-11 สิงหาคม): 53.
คมเลนส์. 2548. อาเศียรวาท. มติชนสุดสัปดาห์ (12-18 สิงหาคม): 53.
เยี่ยม ทองน้อย. 2548. ดอกไม้ในปากกระบอกปืน. มติชนสุดสัปดาห์ (26 สิงหาคม-1 กันยายน):
97.
เยี่ยม ทองน้อย. 2548. สันติภาพ. มติชนสุดสัปดาห์ (19-25 สิงหาคม): 50.
รงค์ ประพันธ์พงศ์. 2548. วัดร้าง. มติชนสุดสัปดาห์ (5-11 สิงหาคม): 97.
วันเนาว์ ยูเต็น. 2548. อย่าให้ดับลงที่ละดวง. มติชนสุดสัปดาห์ (26 สิงหาคม-1 กันยายน): 18.
วิกรม คำดวงโรม. 2548. สวด. มติชนสุดสัปดาห์ (5-11 สิงหาคม): 89.
สายธารสีโป. 2548. วอนเศษอาชญากร. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (19-25 สิงหาคม): 67.
สุรัชย์ จันทิมารธ. 2548. ต้นไม้สามต้น. มติชนสุดสัปดาห์ (12-18 สิงหาคม): 89.

กันยายน พ.ศ.2548

คมเลนส์. 2548. ยังไม่มีคำตอบ. มติชนสุดสัปดาห์ (16-22 กันยายน): 53.
ชิตะวา มุนินโท. 2548. ประชาชนไปไม้. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (30 กันยายน-6 ตุลาคม): 55.
ธาร ธรรมโฆษณ์. 2548. บาป. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (16-22 กันยายน): 61.
วันเนาว์ ยูเต็น. 2548. เพื่อไทย. มติชนสุดสัปดาห์ (16-22 กันยายน): 97.

ตุลาคม พ.ศ.2548

ธาร ธรรมโฆษณ์. 2548. ผู้ก่อการขบถฯ. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (14-20 ตุลาคม): 72.

ศิริวร แก้วกาญจน์. 2548. ที่ชายแดนภาคใต้/2548. มติชนสุดสัปดาห์ (28 ตุลาคม-3 พฤศจิกายน): 30.

ศิริวร แก้วกาญจน์. 2548. บทกวีจากต้นหยงลิโม. มติชนสุดสัปดาห์ (14-20 ตุลาคม): 89.

สายธารสีโป. 2548. แท้จริงพระเจ้ายังเมตตา. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (7-13 ตุลาคม): 72.

พฤศจิกายน พ.ศ.2548

รงค์ ประพันธ์พงศ์. 2548. จดหมายจากยูโซะฉบับที่ 2. มติชนสุดสัปดาห์ (4-10 พฤศจิกายน): 89.

ฤดี ณ หทัย. 2548. ทำไม. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (4-10 พฤศจิกายน): 72.

ธันวาคม พ.ศ.2548

ธาร ธรรมโฆษณ์. 2548. อย่าอ้าง. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (23-29 ธันวาคม): 72.

รงค์ ประพันธ์พงศ์. 2548. ฝันดีที่ชายแดน. มติชนสุดสัปดาห์ (23-29 ธันวาคม): 97.

มกราคม พ.ศ.2549

วันเนาวิ ยูเต็นชาย. 2549. ซาติทหาร. มติชนสุดสัปดาห์ (20-26 มกราคม): 97.

สุขุมพจน์ คำสุขุม. 2549. ปักซี่ใต้: Is the god sleeping?. มติชนสุดสัปดาห์ (13-19 มกราคม): 50.

สุขุมพจน์ คำสุขุม. 2549. ปักซี่ใต้: On fire school!. มติชนสุดสัปดาห์ (20-26 มกราคม): 50.

กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549

สิทธิชัย. 2549. (ท)วาด. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (10-16 กุมภาพันธ์): 72.

มีนาคม พ.ศ.2549

นันทนวล หาญทองงค์. 2549. ดอกไม้ของแผ่นดิน. มติชนสุดสัปดาห์ (31 มีนาคม-6 เมษายน): 50.

เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์. 2549. แม่น้ำเดียวกัน. เนชั่นสุดสัปดาห์ (24-30 มีนาคม): 66.

เมษายน พ.ศ.2549

สุรชาติ เกษประสิทธิ์. 2549. ฤวิกฤติ. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (7-13 เมษายน): 55.

มิถุนายน พ.ศ.2549

คมเลนส์. 2549. ครูไม่มีภาค. มติชนสุดสัปดาห์ (2-8 มิถุนายน): 53.

เทิดไท นามแทน. 2549. มีไข่หรือ, จงรู้สุมิไข่---. มติชนสุดสัปดาห์ (9-15 มิถุนายน): 50.

นันทนวล หาญทองงค์. 2549. ฝันร้ายของครู. มติชนสุดสัปดาห์ (30 มิถุนายน-6 กรกฎาคม): 68.

ว.วชิรเมธี. 2549. อวิชา! เนชั่นสุดสัปดาห์ (16-22 มิถุนายน): 53.

สันต์ธวัช ศรีคำแท้. 2549. พวกเรารักครูหญิง. มติชนสุดสัปดาห์ (2-8 มิถุนายน): 97.

อังคาร กัลยาณพงศ์. 2549. แต่ คุณครูหญิง. เนชั่นสุดสัปดาห์ (16-22 มิถุนายน): 52.

กรกฎาคม พ.ศ.2549

สุขุมพจน์ คำสุขุม. 2549. เมื่อรักใดจักบ่อง. มติชนสุดสัปดาห์ (21-27 กรกฎาคม): 50.

สิงหาคม พ.ศ.2549

วันเนาวิ ยูเต็น. 2549. เทียนที่ยังเจิดจ้า. มติชนสุดสัปดาห์ (4-10 สิงหาคม): 97.

กันยายน พ.ศ.2549

คมเลนส์. 2549. ใครตาย. มติชนสุดสัปดาห์ (22-28 กันยายน): 53.

ตุลาคม พ.ศ.2549

จิตฯ คัมภีร์ภาพ. 2549. ครูดีศรีแผ่นดิน: คุณครูจุฬาลง ปงกันมุล. มติชนสุดสัปดาห์ (20-26 ตุลาคม): 50.

พฤศจิกายน พ.ศ.2549

วันเนาวิ ยูเต็น. 2549. คำดับไฟ. มติชนสุดสัปดาห์ (17-23 พฤศจิกายน): 97.

ศิริวรรณ แก้วกาญจน์. 2549. การลุกใหม่ของความคิด (เหล่าแมลงบนคาบสมุทรมาลา).
เนชั่นสุดสัปดาห์ (24-30 พฤศจิกายน): 58.

ธันวาคม พ.ศ.2549

ศราทร. 2549. ฝนตกหรือเปล่า. มติชนสุดสัปดาห์ (15-21 ธันวาคม): 42.

มกราคม พ.ศ.2550

คมเลนส์. 2550. ระเบิดปัญญา. มติชนสุดสัปดาห์ (19-25 มกราคม): 53.

คมเลนส์. 2550. หย้าแพรกดอกมะเขือ. มติชนสุดสัปดาห์ (26 มกราคม-1 กุมภาพันธ์): 53.

ชิตะวา มุนินโท. 2550. กราบทั้งคราบน้ำตา. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (12-18 มกราคม): 49.

ประภาศรี สีหอำไพ. 2550. สดุดีคุณครู. มติชนสุดสัปดาห์ (26 มกราคม-1 กุมภาพันธ์): 97.

วันเนาวิ ยูเต็น. 2550. เสียงร่ำร้องจากแดนใต้. มติชนสุดสัปดาห์ (12-18 มกราคม): 97.

กุมภาพันธ์ พ.ศ.2550

ฝุ่นฟ้า ฐลีติน. 2550. ประเทศไหน?. มติชนสุดสัปดาห์ (2-8 กุมภาพันธ์): 97.

อัคนี หฤทัย. 2550. กระบวนท่า. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (23 กุมภาพันธ์-1 มีนาคม): 90.

มีนาคม พ.ศ.2550

ฝุ่นฟ้า ฐลีติน. 2550. เหมือนอยู่คนละประเทศ: (ประเทศไหน? ภาค 2). มติชนสุดสัปดาห์
(30 มีนาคม-5 เมษายน): 97.

เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์. 2550. ข้าพระเจ้า. เนชั่นสุดสัปดาห์ (16-22 มีนาคม): 59.

อัคนี หฤทัย. 2550. บทสุดท้ายแห่งสมานฉันท์. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (23-29 มีนาคม): 90.

เมษายน พ.ศ.2550

วันเนา ยูเด็น. 2550. ที่พึ่งสุดท้าย. มติชนสุดสัปดาห์ (6-12 เมษายน): 97.

พฤษภาคม พ.ศ.2550

คมเลนส์. 2550. แผ่นดินเดียวกัน. มติชนสุดสัปดาห์ (25-31 พฤษภาคม): 53.

อัคนี หฤทัย. 2550. เจรจา. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (25-31 พฤษภาคม): 90.

อัคนี หฤทัย. 2550. ที่นี้กับที่นั่น: วันเปิดเทอม. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (18-24 พฤษภาคม): 90.

มิถุนายน พ.ศ.2550

บุญนา ตรีวิเศษ. 2550. ลีลาพยับแดด. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (22-28 มิถุนายน): 60.

อังคาร จันทาทิพย์. 2550. มือที่มองไม่เห็น?. เนชั่นสุดสัปดาห์ (8-14 มิถุนายน): 62.

กรกฎาคม พ.ศ.2550

พิทักษ์ ใจบุญ. 2550. เรียงความในสมุดบันทึกของเด็กหญิงปัดตานี. มติชนสุดสัปดาห์ (13-19 กรกฎาคม): 34.

ไพวรินทร์ ขาวงาม. 2550. นิราศปัดตานี พุทธศักราชสองพันห้าร้อยห้าสิบ: 1. ไปปัดตานี.
เนชั่นสุดสัปดาห์ (27 กรกฎาคม-2 สิงหาคม): 51.

วันเนา ยูเด็น. 2550. ชีวิต. มติชนสุดสัปดาห์ (13-19 กรกฎาคม): 97.

อัคนี หฤทัย. 2550. ทางเลือก. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (20-26 กรกฎาคม): 90.

สิงหาคม พ.ศ.2550

ไพวรินทร์ ขาวงาม. 2550. นิราศปัดตานี พุทธศักราชสองพันห้าร้อยห้าสิบ: 2. ในปัดตานี.
เนชั่นสุดสัปดาห์ (3-9 สิงหาคม): 51.

ไพวรินทร์ ขาวงาม. 2550. นิราศปัดตานี พุทธศักราชสองพันห้าร้อยห้าสิบ: 3. ใจปัดตานี.
เนชั่นสุดสัปดาห์ (10-16 สิงหาคม): 51.

ไพวรินทร์ ขาวงาม. 2550. นิราศปัดตานี พุทธศักราชสองพันห้าร้อยห้าสิบ: 4. อ้อปัดตานี.
เนชั่นสุดสัปดาห์ (17-23 สิงหาคม): 52.

ไพวรินทร์ ขาวงาม. 2550. นิราศปัดตานี พุทธศักราชสองพันห้าร้อยห้าสิบ: 5. ข้าที่นี่ ท่านที่นั่น.
เนชั่นสุดสัปดาห์ (24-30 สิงหาคม): 51.

กันยายน พ.ศ.2550

เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์. 2550. ปัดตานีรำลึก. เนชั่นสุดสัปดาห์ (28 กันยายน-4 ตุลาคม): 62.

วรพจน์ พันธุ์พงศ์. 2550. Exhibition. มติชนสุดสัปดาห์ (28 กันยายน-4 ตุลาคม): 97.

ตุลาคม พ.ศ.2550

ไพโรยยุทธ สะกิตพันธ์. 2550. ครุมีไว้กราบ ไม่ได้มีไว้ยิง. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (26 ตุลาคม-1 พฤศจิกายน): 72.

สายธารสีโป. 2550. ยิ่งสมานฯ ขนานแปล. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (26 ตุลาคม-1 พฤศจิกายน): 57.

สุริยา โนน้อย. 2550. ทหารเกณฑ์หลังยุคปฏิวัติ: คนรักของทหารเกณฑ์หนุ่ม.
สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (5-11 ตุลาคม): 57.

พฤศจิกายน พ.ศ.2550

ไพโรรินทร์ ขาวงาม. 2550. เราที่นี่ เขาที่นั่น. เนชั่นสุดสัปดาห์ (23-29 พฤศจิกายน): 52.
เยี่ยม ทองน้อย. 2550. ลำนำเหนือเชิงตะกอน. มติชนสุดสัปดาห์ (2-8 พฤศจิกายน): 90.

ธันวาคม พ.ศ.2550

ไพโรจน์ คงเกิด. 2550. รถโดยสารเที่ยวเช้า. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (21-27 ธันวาคม): 64.

มกราคม พ.ศ.2551

มาโนช นิสรา. 2551. เจ็บเพื่อเจ็บ-ตายเพื่อตาย. มติชนสุดสัปดาห์ (18-24 มกราคม): 97.
วันเนา ยูเด็น. 2551. ท ทหารอดทน. มติชนสุดสัปดาห์ (25-31 มกราคม): 97.

เมษายน พ.ศ.2551

วันเนา ยูเด็น. 2551. แต่...คนดีที่จากไป. มติชนสุดสัปดาห์ (18-24 เมษายน): 30.
สมศักดิ์ บรรลุ. 2551. เสียงให้แห่งทักษิณ. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (11-17 เมษายน): 72.
สายธารสีโป. 2551. ประจักษ์ตาตำใจ. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (4-10 เมษายน): 57.

มิถุนายน พ.ศ.2551

สมคิด นวลเปียน. 2551. สถานการณ์ไม่เปลี่ยนแปลง. มติชนสุดสัปดาห์ (20-26 มิถุนายน): 97.

ตุลาคม พ.ศ.2551

กฤษ เหลือลมัย. 2551. พวกเรา-‘พวกมัน’. เนชั่นสุดสัปดาห์ (10-16 ตุลาคม): 62.

มกราคม พ.ศ.2552

วันเนา ยูเด็น. 2552. ฝีมือ. มติชนสุดสัปดาห์ (23-29 มกราคม): 32.

กุมภาพันธ์ พ.ศ.2552

เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์. 2552. มาตุฆาต. เนชั่นสุดสัปดาห์ (6-12 กุมภาพันธ์): 62.

มีนาคม พ.ศ.2552

วันเนา ยูเด็น. 2552. ถิ่นไฟในสายชล. มติชนสุดสัปดาห์ (27 มีนาคม-2 เมษายน): 58.

เมษายน พ.ศ.2552

ชะการีย์ยา อมตยา. 2552. ผลิตานจากคาบสมุทรมาลายู. เนชั่นสุดสัปดาห์ (3-9 เมษายน): 62.

วันเนา ยูเด็น. 2552. สิ่งที่ร้องขอ. มติชนสุดสัปดาห์ (10-16 เมษายน): 48.

มิถุนายน พ.ศ.2552

คงตระกูล คำคง. 2552. อีกรอคเลือด. มติชนสุดสัปดาห์ (19-25 มิถุนายน): 97.

คมเลนส์. 2552. อิฐหัก. มติชนสุดสัปดาห์ (19-25 มิถุนายน): 53.

วันเนาวัน ยูเด็น. 2552. เข้าวันนี้. มติชนสุดสัปดาห์ (5-11 มิถุนายน): 17.

กรกฎาคม พ.ศ.2552

คงตระกูล คำคง. 2552. การลู่กลามของความตาย. มติชนสุดสัปดาห์ (3-9 กรกฎาคม): 26.

ไพรวรินทร์ ขาวงาม. 2552. ร่วมสันติภาพ ต่างสงคราม. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (24-30 กรกฎาคม): 61.

สิงหาคม พ.ศ.2552

สุภาพ นิลไพรัช. 2552. เลิกทน. มติชนสุดสัปดาห์ (28 สิงหาคม-3 กันยายน): 38.

กันยายน พ.ศ.2552

มาโนช นิสรา. 2552. เป็นความหวัง. มติชนสุดสัปดาห์ (18-24 กันยายน): 39.

ตุลาคม พ.ศ.2552

คงตระกูล คำคง. 2552. เสียงดูเหว่าแห่งเมืองนรา. มติชนสุดสัปดาห์ (16-22 ตุลาคม): 30.

สุรียา โนนน้อย. 2552. ความไม่สงบยังผลิบาน. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (23-29 ตุลาคม): 66.

ธันวาคม พ.ศ.2552

วันเนาวัน ยูเด็น. 2552. สะ (เพื่อน) ใจใหม่. มติชนสุดสัปดาห์ (25-31 ธันวาคม): 39.

มกราคม พ.ศ.2553

คงตระกูล คำคง. 2553. อ้อมแขนอันอ้างว้าง. มติชนสุดสัปดาห์ (8-14 มกราคม): 79.

วันมู อัมหมัด. 2553. ข้าโหยหาความอาลัยรัก ข้าโหยหาลมหายใจแห่งสันติภาพ. เนชั่นสุดสัปดาห์ (29 มกราคม-4 กุมภาพันธ์): 62.

กุมภาพันธ์ พ.ศ.2553

ชาย ซาลา. 2553. หญิงสาวของสงครามกลางเมือง. เนชั่นสุดสัปดาห์ (19-25 กุมภาพันธ์): 62.

ธวัชชัย ทนทาน. 2553. สัมผัสเสียงภาษาของเทพนิยาย: ผ่านกล่องมโนทัศน์ของชายชรา ผู้ออกมา ยืนฟังเสียงภาษาจากบ้านตัวเอง. เนชั่นสุดสัปดาห์ (12-18 กุมภาพันธ์): 62.

ไพรวรินทร์ ขาวงาม. 2553. เราต่างโหยหาสันติสุข. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (26 กุมภาพันธ์-4 มีนาคม): 69.

แพนคอแลมันเจ้าเก่า และ อักนี หลุทัย. 2553. GT 200 ลับ ลวงโลก. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (5-11 กุมภาพันธ์): 98.

มีนาคม พ.ศ.2553

คมเลนส์. 2553. ชะตากรรม. มติชนสุดสัปดาห์ (5-11 มีนาคม): 53.

เชว้ศิลป์ จินดालะออง. 2553. แผ่นดินแม่. เนชั่นสุดสัปดาห์ (12-18 มีนาคม): 62.

ณ ปลายฟ้า และ อัครนี หฤทัย. 2553. เพลงชีวิต แต่ พล.ต.อ.สมเพียร เอกสมญา.

สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (19-25 มีนาคม): 98.

พฤษภาคม พ.ศ.2553

ธาร ธรรมโฆษณ์. 2553. เสียงปืน. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (21-27 พฤษภาคม): 81.

กรกฎาคม พ.ศ.2553

สารธารลีโป. 2553. รอยหวาดระแวง. เนชั่นสุดสัปดาห์ (30 กรกฎาคม-5 สิงหาคม): 62.

สิงหาคม พ.ศ.2553

นรพัลลภ ประณูทนรพาล. 2553. หลับเกิดหลับให้สบาย อดีตกาล. เนชั่นสุดสัปดาห์ (27 สิงหาคม-2 กันยายน): 62.

กันยายน พ.ศ.2553

จันทร์ รำไร. 2553. กรือเซะ. มติชนสุดสัปดาห์ (3-9 กันยายน): 21.

ตุลาคม พ.ศ.2553

ธาร ธรรมโฆษณ์. 2553. เสียตายดิน. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (29 ตุลาคม-4 พฤศจิกายน): 81.

มกราคม พ.ศ.2554

วันเนา ยูเต็น. 2554. ข้าวรายวัน. มติชนสุดสัปดาห์ (14-20 มกราคม): 76.

กุมภาพันธ์ พ.ศ.2554

ธาร ธรรมโฆษณ์. 2554. บินหลาปัตตานี. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (25 กุมภาพันธ์-3 มีนาคม): 66.

ไพวรินทร์ ขาวงาม. 2554. นีราศนราธิวาส พุทธศักราชสองพันห้าร้อยห้าสิบสาม (1).

สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (18-24 กุมภาพันธ์): 69.

ไพวรินทร์ ขาวงาม. 2554. นีราศนราธิวาส พุทธศักราชสองพันห้าร้อยห้าสิบสาม (2).

สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (25 กุมภาพันธ์-3 มีนาคม): 69.

มีนาคม พ.ศ.2554

ไพวรินทร์ ขาวงาม. 2554. นีราศนราธิวาส พุทธศักราชสองพันห้าร้อยห้าสิบสาม (3).

สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (4-10 มีนาคม): 69.

ไพวรินทร์ ขาวงาม. 2554. นีราศนราธิวาส พุทธศักราชสองพันห้าร้อยห้าสิบสาม (4).

สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (11-17 มีนาคม): 69.

ไพรวรินทร์ ขาวงาม. 2554. นิราศนราธิวาส พุทธศักราชสองพันห้าร้อยห้าสิบสาม (5).

สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (18-24 มีนาคม): 69.

ไพรวรินทร์ ขาวงาม. 2554. นิราศนราธิวาส พุทธศักราชสองพันห้าร้อยห้าสิบสาม (จบ).

สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (25-31 มีนาคม): 69.

เมษายน พ.ศ.2554

อิน ภา ร้อง วั ว แดง. 2554. หมายเหตุชายแดนใต้ 2554. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (15-21

เมษายน): 22.

พฤษภาคม พ.ศ.2554

พจนาน พจนานพิกษ์. 2554. อัสซาลามมูออลัยกุม. มติชนสุดสัปดาห์ (20-26 พฤษภาคม): 90.

สิงหาคม พ.ศ.2554

จันทร์ รำไร. 2554. บุหงาราคตรี. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (5-11 สิงหาคม): 81.

ตุลาคม พ.ศ.2554

ธาร ธรรมโฆษณ์. 2554. เพลงกล่อมหลานเหนือคาบสมุทรมลายู. มติชนสุดสัปดาห์ (28 ตุลาคม-3 พฤศจิกายน): 68.

พ.ศ.	มติชนสุดสัปดาห์	สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์	เนชั่นสุดสัปดาห์
2547	60	2	3
2548	31	10	3
2549	14	2	4
2550	12	11	9
2551	4	2	1
2552	11	2	2
2553	3	5	6
2554	3	9	-

ตาราง 1 แสดงจำนวนกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ตีพิมพ์ในนิตยสารรายสัปดาห์

กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ปรากฏในนิตยสาร มติชนสุดสัปดาห์ มากที่สุด เพราะมีคอลัมน์กวีนิพนธ์มากกว่า สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ และ เนชั่นสุดสัปดาห์ กวีนิพนธ์ใน มติชนสุดสัปดาห์ แสดงให้เห็นความนิยมเขียนกวีนิพนธ์ที่นำเสนอประเด็นร่วมสมัยโดยเฉพาะช่วงพ.ศ. 2547-2548 ที่มีกวีนิพนธ์ตีพิมพ์จำนวนมาก และยังทำให้เห็นว่ามียกวีนิพนธ์น้อยลงในช่วงปีหลัง ส่วน

สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์และเนชั่นสุดสัปดาห แม้จะมีกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่มากนักแต่ก็ยังปรากฏแทบทุกปี

นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่า ช่วงหลังเหตุการณ์สำคัญจะมีกวีนิพนธ์ตีพิมพ์มากอย่างเห็นได้ชัด เช่น เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2547 หลังเหตุการณ์กรือเซะ¹² มีกวีนิพนธ์ตีพิมพ์มากที่สุดตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ปล้นปืนคือ 11 บท ในจำนวนนี้มีกวีนิพนธ์ที่กล่าวถึงเหตุการณ์กรือเซะทั้งสิ้น 5 บท เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2547 หลังเหตุการณ์ตากใบ¹³ มีกวีนิพนธ์มากถึง 16 บท ในจำนวนนี้มี 7 บทที่กล่าวถึงเหตุการณ์ตากใบรวมทั้งมีกวีนิพนธ์ที่ใช้ภาพเหตุการณ์ตากใบมาประกอบด้วย ระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม พ.ศ.2547 มีกวีนิพนธ์ 7 บทกล่าวถึงการพบบกสันติภาพ¹⁴ และช่วงตั้งแต่ครุฑหลังถูกทำร้าย (พฤษภาคม พ.ศ.2549) จนกระทั่งหลังจากครุฑหลังเสียชีวิต (มกราคม พ.ศ.2550) ก็มีกวีนิพนธ์ที่กล่าวถึงครุฑหลังจำนวนมากด้วยเช่นกัน

ส่วนประเด็นผู้เขียนกวีนิพนธ์ที่ตีพิมพ์ในนิตยสารรายสัปดาห์ มีทั้งการใช้ชื่อจริงและนามปากกา ผู้วิจัยสรุปผู้เขียนที่มีผลงานกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวนมากในนิตยสารรายสัปดาห์ตั้งแต่พ.ศ.2547-2554 ได้ดังนี้

- วันเนา ฐิติน	22 บท
- รงค์ ประพันธ์พงศ์	18 บท
- คมเลนส์	17 บท
- ไพโรรินทร์ ขาวงาม	14 บท
- เทือก บรรทัด	10 บท
- ชาร ธรรมโฆษณ์	7 บท

¹²เหตุการณ์กรือเซะเกิดขึ้นในวันที่ 28 เมษายน พ.ศ.2547 มีการโจมตีป้อมจุดตรวจและโรงพักหลายแห่งในจังหวัดปัตตานี ยะลา และสงขลา เหตุการณ์สำคัญคือการยิงปะทะกันบริเวณป้อมจุดตรวจใกล้มัสยิดกรือเซะจังหวัดปัตตานี และกลุ่มผู้ก่อการส่วนหนึ่งเข้าไปหลบในมัสยิด เจ้าหน้าที่ปิดล้อมอยู่หลายชั่วโมงก่อนจะมีคำสั่งให้ยิงอาวุธเข้าไปในมัสยิด ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตทั้งสิ้น 32 คน รวมแล้วในวันนั้นมีผู้เสียชีวิตกว่า 100 คน

¹³เหตุการณ์ตากใบเกิดขึ้นในวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ.2547 กลุ่มชาวบ้านไปชุมนุมหน้าสภ.อ.ตากใบ เจ้าหน้าที่พยายามเจรจากับผู้ชุมนุมและสลายการชุมนุม จากนั้นได้กวาดต้อนผู้ชุมนุมกว่า 1,000 คนขึ้นรถเพื่อพาไปดำเนินคดี มีผู้เสียชีวิตจากการขนส่งทั้งสิ้น 78 คน (สุลักษณ์ กาญจนขุนดี และคณะ, 2547: 101-119; ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2548: 193-197)

¹⁴เดือนสิงหาคม พ.ศ.2547 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชเสาวนีย์ให้ร่วมกันหาทางแก้ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะการช่วยเหลือผู้บริสุทธิ์จากภัยความรุนแรงที่คุกคามชีวิต นายกรัฐมนตรีจึงเชิญชวนให้คนไทยร่วมกันพบนกกระต่ายเป็นตัวแทนนกสันติภาพเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคมหาราช เพื่อแสดงน้ำใจและส่งกำลังใจถึงคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2548: 227)

- อัครนี หฤทัย	7 บท
- ศิริวิธ แก้วกาญจน์	5 บท
- สายธารสิโป	5 บท
- คงตระกูล คำคง	4 บท
- นิมนวล หาญทงศ์	4 บท
- พันดา ธรรมดา	4 บท
- เรวัตร์ พันธุ์พัฒน์	4 บท
- สุขุมพจน์ คำสุขุม	4 บท

จากรายชื่อดังกล่าวสามารถแบ่งกลุ่มผู้เขียนได้ 3 กลุ่ม คือ ผู้เขียนที่มีภูมิลำเนาในภาคใต้ หรือเคยใช้ชีวิตรวมทั้งประกอบอาชีพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ วันเนา ยูเต็น, รงค์ ประพันธ์พงศ์, เทือก บรรทัด, ธาร ธรรมโฆษณ์, ศิริวิธ แก้วกาญจน์, สายธารสิโป, พันดา ธรรมดา¹⁵ ผู้เขียนที่ไม่มีภูมิลำเนาในภาคใต้ ได้แก่ ไพรินทร์ ขาวงาม, นิมนวล หาญทงศ์, เรวัตร์ พันธุ์พัฒน์, สุขุมพจน์ คำสุขุม และผู้เขียนที่เป็นเจ้าของคอลัมน์กวีนิพนธ์ประจำนิตยสารซึ่งส่วนใหญ่เขียน กวีนิพนธ์แนววิจารณ์สังคม ได้แก่ คมเลนส์ และอัครนี หฤทัย จะเห็นได้ว่าผู้เขียนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เคย อยู่ร่วมภูมิภาค จึงย่อมผูกพันหรือได้รับรู้สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างใกล้ชิดจนนำไปสู่ การสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ ส่วนผู้เขียนที่ไม่ได้อยู่ร่วมภูมิภาคแต่สร้างสรรค์กวีนิพนธ์จำนวนมาก ก็ทำให้ เห็นว่าความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นประเด็นที่คนในสังคมให้ความสนใจ และผู้เขียนเชื่อ ว่ากวีนิพนธ์คือรูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสมในการถ่ายทอดความคิดและความรู้สึกต่อประเด็น ดังกล่าว

¹⁵วันเนา ยูเต็น เคยเป็นอาจารย์สอนภาษาไทยที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีผลงาน กวีนิพนธ์รวมเล่มและตำราภาษาไทย

รงค์ ประพันธ์พงศ์ เป็นนามปากกาของประพันธ์ เรื่องณรงค์ ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา วรรณกรรม และคติชน ภาคใต้ และเคยเป็นอาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

เทือก บรรทัด เป็นนามปากกาของเปลื้อง คงแก้ว มีภูมิลำเนาที่จังหวัดตรัง เป็นนักเขียนและนักเคลื่อนไหว เพื่อสังคมในพื้นที่ภาคใต้

ธาร ธรรมโฆษณ์ เป็นนักเขียนที่มีภูมิลำเนาที่จังหวัดนครศรีธรรมราช และมีผลงานกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความ ไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับรางวัลวรรณกรรม

ศิริวิธ แก้วกาญจน์ มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช มีผลงานวรรณกรรมเกี่ยวกับจังหวัดชายแดน ภาคใต้จำนวนมาก

สายธารสิโป เป็นนามปากกาของนิพนธ์ รัตนพันธ์ มีภูมิลำเนาที่จังหวัดนราธิวาส และมีหนังสือรวม กวีนิพนธ์เล่มใต้ไฟซึ่งมีกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้รวมอยู่ด้วย

พันดา ธรรมดา เป็นนามปากกาของสมเจตนา มุณีโมโนย นักวิชาการอิสระและนักเขียนชาวจังหวัดตรัง

เมื่อเวลาผ่านไปก็มีการนำกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ตีพิมพ์ในนิตยสารไปรวมอยู่ในหนังสือ ทั้งหนังสือของนักเขียนและหนังสือของกลุ่มนักเขียน นอกจากนี้ผู้เขียนกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ตีพิมพ์ในนิตยสารก็ยังได้รับรางวัลจากการส่งกวีนิพนธ์เข้าประกวดด้วย ทั้งหมดนี้จะกล่าวถึงในหัวข้อต่อ ๆ ไป

2.2 กวีนิพนธ์จากการประกวด

การประกวดวรรณกรรมเป็นช่องทางหนึ่งให้นักเขียนได้เผยแพร่ผลงานและเป็นที่ยอมรับในแวดวงวรรณกรรม สำหรับงานเขียนประเภทกวีนิพนธ์ซึ่งนักเขียนใหม่มีโอกาสตีพิมพ์รวมเล่มค่อนข้างยาก ผู้เขียนมักนำเสนอผลงานผ่านการประกวด แม้การประกวดส่วนมากจัดขึ้นปีละครั้ง แต่ช่วงที่ห่างกันในแต่ละครั้งก็แสดงให้เห็นประเด็นความสนใจที่เปลี่ยนไปในแต่ละปี การมีกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งเข้าประกวดอย่างต่อเนื่องตั้งแต่พ.ศ.2547 จึงแสดงว่ายังเป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของสังคมอยู่เสมอ

สำหรับการประกวดที่มีกวีนิพนธ์เป็นประเภทหนึ่งของผลงาน มีการตีพิมพ์รวมเล่มผลงานที่ผ่านการคัดเลือก และมีกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับรางวัลอย่างต่อเนื่องหลังจากพ.ศ.2547 ได้แก่ รางวัลพานแว่นฟ้าและรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ทั้ง 2 การประกวดนี้พิจารณาให้รางวัลกวีนิพนธ์เป็นรายบท ไม่ใช่กวีนิพนธ์เป็นชุด ทำให้มีผลงานส่งเข้าประกวดจำนวนมากในแต่ละปี

รางวัลพานแว่นฟ้าเป็นการประกวดงานเขียนประเภทวรรณกรรมการเมือง จัดโดยรัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย มีจุดประสงค์เพื่อ “สนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้เสรีภาพทางการเมือง อีกทั้งเพื่อสืบสานสร้างสรรค์วรรณกรรมการเมืองให้มีส่วนปลูกจิตสำนึกประชาธิปไตยประชาชนคนไทย” (ความเป็นมาการประกวดวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า, 2557) การประกวดวรรณกรรมรางวัลพานแว่นฟ้าจัดขึ้นครั้งแรกเมื่อพ.ศ.2545 ซึ่งประกวดวรรณกรรมเฉพาะประเภทเรื่องสั้นการเมือง ในพ.ศ.2546 จึงได้เพิ่มการประกวดประเภทกวีนิพนธ์การเมือง ตั้งแต่พ.ศ.2547-2554 มีกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับรางวัลเกือบทุกปีทั้งรางวัลชนะเลิศและรางวัลชมเชย รายชื่อกวีนิพนธ์มีดังนี้¹⁶

¹⁶เรียงตามลำดับปีจัดประกวด ในปีที่มีกวีนิพนธ์มากกว่า 1 บท จะเรียงตามลำดับตัวอักษรชื่อหรือนามปากกาผู้เขียน

ปี จัดประกวด	ปีจัดพิมพ์หนังสือ รวมผลงาน ¹⁷	ผู้เขียน	กวีนิพนธ์
พ.ศ.2547	พ.ศ.2548	ชิต ชยากร	ทิพย์ดุริยางค์
พ.ศ.2549	พ.ศ.2551	ทีจันทร์ ทอฉาย	คำร้องขอชอชอบาร์ยะห์
พ.ศ.2550	พ.ศ.2551	ธาร ธรรมโฆษณ์	บทสนทนาลุงเค้ล้ากับร่อหิม กลางศาลาชนแดน
		ปิ่นณั เลิศธนกุล ¹⁸	จดหมายจากแม่
		อันวาร์ หะซัน	เพลงละเมอของเด็กชายและ เพลงกล่อมของแม่
พ.ศ.2551	พ.ศ.2551	อังคาร จันทาทิพย์	ใบหน้า (เปื้อนเลือดของ) อารยะ
พ.ศ.2552	พ.ศ.2553	กันต์ธร อักษรนำ	ในป่าหิมพานต์
		สุขุมพจน์ คำสุขุม	อีกไม่นาน...ทหารหนุ่ม
พ.ศ.2553	พ.ศ.2553	อภิชาติ จันท์แดง	เงา (ไม่มีใครอยากไปปิดตานี)
พ.ศ.2554	พ.ศ.2554	ธนิต ณะกุลมาส	สันติภาพ-ภราดรภาพ
		สุรพันธุ์ สมสีดา	อ้อจจา

ตาราง 2 รายชื่อกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า

¹⁷ การจัดประกวดวรรณกรรมพานแว่นฟ้าบางปีจัดทำหนังสือรวมวรรณกรรมที่ได้รางวัลในปีหลังจากนั้น ในวิทยานิพนธ์นี้เมื่ออ้างอิงกวีนิพนธ์จากการประกวดรางวัลพานแว่นฟ้า จะเขียนอ้างอิงตามปีจัดพิมพ์หนังสือรวมผลงานเพื่อให้ถูกต้องตามข้อมูลบรรณานุกรม

¹⁸ “จดหมายจากแม่” และ “เพลงละเมอของเด็กชายและเพลงกล่อมของแม่” เป็นกวีนิพนธ์ที่ศิริวรร แก้วกาญจน์ ส่งเข้าประกวดรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ.2550 โดยใช้ชื่อบทกวีต่างกัน ในหนังสือ ฉันอยากร้องเพลงสักเพลง ของศิริวรรที่ตีพิมพ์ในพ.ศ.2551 มีกวีนิพนธ์ทั้ง 2 บทรวมอยู่ในเล่มด้วย ศิริวรรทำเชิงอรรถไว้ท้ายกวีนิพนธ์ “จดหมายจากแม่” ว่า “เนื่องจากเรื่องสั้น ‘กรณีฆาตกรรมโต๊ะอิหม่ามสะตอปา การ์เด’ และบทกวี ‘การปะทะของแสงและเงา’ ถูกตัดสิทธิ์จึงไม่ได้รับรางวัล ‘พานแว่นฟ้า’ ในปี 2549 ผู้เขียนจึงตั้งใจพิสูจน์ ‘บางสิ่งบางอย่าง’ กับรางวัลนี้อีกครั้งในปีถัดมา ด้วยการส่งผลงานชิ้นนี้เข้าประกวดในนาม ‘ปิ่นณั เลิศธนกุล’ ซึ่งผลปรากฏว่าได้รับรางวัลชนะเลิศ” (ศิริวรร แก้วกาญจน์, 2551: 22) และท้ายกวีนิพนธ์ “เพลงละเมอของเด็กชายและเพลงกล่อมของแม่” ว่า “กรณีเดียวกับ ‘จดหมายจากแม่’ (หน้า 22) หากใช้นาม ‘อันวาร์ หะซัน’ ซึ่งผลปรากฏว่าได้รับรางวัลรองชนะเลิศในปีเดียวกัน” (ศิริวรร แก้วกาญจน์, 2551: 53)

รางวัลนายอินทร์อะวอร์ดจัดการประกวดครั้งแรกเมื่อพ.ศ.2543 เริ่มเปิดรับผลงานประเภท กวีนิพนธ์ครั้งแรกเมื่อพ.ศ.2548 โดยกำหนดกติกาให้ส่งกวีนิพนธ์เป็นชุดไม่น้อยกว่า 50 จำนวนเข้า ประกวด จนกระทั่งพ.ศ.2551 จึงได้เปลี่ยนกติกาให้ส่งกวีนิพนธ์ไม่เกินคนละ 10 จำนวน หลังจาก เปลี่ยนกติกามาพิจารณาให้รางวัลกวีนิพนธ์เป็นรายสำนวน ก็มีกวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ผ่านเข้ารอบเกือบทุกปีตั้งแต่พ.ศ.2551-2554¹⁹

ปี	ผู้เขียน	กวีนิพนธ์
พ.ศ.2551	ชิต ชยากร	เมืองที่ฉันรัก
	เดียนจิต นวตรงค์ ชินธเนศ	เราอยู่คนละฟากของภูเขา
	ธาร ธรรมโฆษณ์	หมัดลีหลวงตาเสาร์กับเรื่องราวโศกนาฏกรรม เหนือแผ่นดิน
	มุหัมหมัดฮาริส กาเหยีม	ชิ้นส่วนจากสงคราม
	วิสุทธิ์ ขาวเนียม ²⁰	อุปรากรแห่งคาบสมุทร: คราบงูในดงหญ้า
	วิสุทธิ์ ขาวเนียม	อุปรากรแห่งคาบสมุทร: ในร้านขายตุ๊กตา
	วิสุทธิ์ ขาวเนียม	อุปรากรแห่งคาบสมุทร: ผีเสื้อสีเหลือง
	วิสุทธิ์ ขาวเนียม	อุปรากรแห่งคาบสมุทร: หิ่งห้อยในดวงตา
	สามารตี เทวี	ครูรักหนู
พ.ศ.2553	จรรยา อำนาจพันธุ์พงศ์	ผืนผ้าในสงคราม
	ไชยา วรรณศรี	คนแปลกหน้า
	ธวัชชัย ทนทาน	นิทานจากชายแดนปักษ์ใต้: เรื่องเล่าของฟืนไฟใน ฤดูกาล
	อังคาร จันทาทิพย์	วัตถุ (ไม่) ต้องสงสัย
	อาชญาสิทธิ์ ศรีสุวรรณ	ร้านหนังสือเทพนิยายที่ชายแดน
	อำมหัด เอียดยาว	ดาวูด

¹⁹ เรียงตามลำดับปีจัดประกวด และในแต่ละปีจะเรียงตามลำดับตัวอักษรชื่อหรือนามปากกาผู้เขียน

²⁰ กวีนิพนธ์ทั้ง 4 บทของวิสุทธิ์ ขาวเนียม ที่ได้รับรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด พ.ศ.2551 มีการปรับเปลี่ยน และนำไปรวมไว้ใน ลมมลา ในชื่อ “คราบงูในดงหญ้า” “ในร้านขายตุ๊กตา” “ผีเสื้อสีเหลือง” “หิ่งห้อยชีวิต” ตามลำดับ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์และอ้างอิงเฉพาะตัวบทใน ลมมลา

พ.ศ.2554	จรรยา อำนาจพันธุ์พงศ์	สนามรบ
	ไชยา วรรณศรี	การกลับบ้านเกิด
	ธนวิทย์ ปรีชาจารย์	บันนังสตา
	ธาร ธรรมโฆษณ์	ณ ดินแดนที่สันติสุขถูกตรึงด้วยตะปู
	สิทธิเดช กนกแก้ว	โรงเรียนชายแดนของแผ่นดิน
	อังคาร จันทาทิพย์	ความตายของสันติสุข

ตาราง 3 รายชื่อกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้รับรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด

จะเห็นได้ว่ากวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับรางวัลวรรณกรรมอย่างต่อเนื่อง สำหรับการประกวดรางวัลพานแว่นฟ้าเป็นการประกวดเฉพาะวรรณกรรมการเมืองและความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ถือเป็นประเด็นหนึ่งทางการเมืองที่ได้รับความสนใจมาอย่างต่อเนื่อง ส่วนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ดเปิดรับผลงานกวีนิพนธ์โดยไม่จำกัดเนื้อหาและรูปแบบ ทำให้งานเขียนที่ผ่านเข้ารอบและได้รับรางวัลในแต่ละปีมีความหลากหลาย การที่กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับรางวัลเกือบทุกปีแสดงให้เห็นว่าเป็นประเด็นที่นักเขียนให้ความสนใจอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งกรรมการก็เห็นว่าผลงานที่ส่งเข้าประกวดมีคุณค่าควรแก่การยกย่อง

นอกจากนี้ผู้เขียนหลายคนที่ได้รับรางวัลยังเคยมีผลงานกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตีพิมพ์ในนิตยสารมาก่อนด้วย เช่น ศิริวร แก้วกาญจน์, ธาร ธรรมโฆษณ์, สุขุมพจน์ คำสุขุม, อังคาร จันทาทิพย์ และยังมีนักเขียนที่ได้รับทั้งรางวัลพานแว่นฟ้าและนายอินทร์อะวอร์ด รวมทั้งได้รับรางวัลจากการประกวดมากกว่า 1 ครั้ง แสดงให้เห็นว่ามีนักเขียนจำนวนหนึ่งที่สนใจประเด็นนี้อย่างต่อเนื่อง

2.3 กวีนิพนธ์จากหนังสือรวมกวีนิพนธ์ของนักเขียน

เมื่อกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตีพิมพ์ในนิตยสารและปรากฏในการประกวดวรรณกรรมมาระยะหนึ่งแล้ว ก็มีนักเขียนนำกวีนิพนธ์ดังกล่าวมาตีพิมพ์รวมเล่มร่วมกับกวีนิพนธ์ที่นำเสนอประเด็นอื่น ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นคือการจัดประกวดกวีนิพนธ์รวมเล่มมีหนังสือเหล่านี้ส่งเข้าประกวดและบางเล่มได้รับรางวัล หนังสือที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในการวิจัยครั้งนี้ทั้งหมดส่งเข้าประกวดวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนในพ.ศ.2553 ซึ่งมีหนังสือที่มีกวีนิพนธ์เกี่ยวกับ

ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งเข้าประกวดจำนวนมาก²¹ ผู้วิจัยคัดเลือกมาศึกษา 3 เล่ม ได้แก่ ฉันอยากร้องเพลงสักเพลง (ศิริวร แก้วกาญจน์, 2551) เพราะผู้เขียนมีงานเขียนที่นำเสนอเรื่อง จังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวนมาก ลมมลายู (วิสุทธิ์ ขาวเนียม, 2553) นอกจากผู้เขียนจะมีงานเขียนเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวนมากแล้ว ยังเป็นหนังสือรวมกวีนิพนธ์เล่มแรก ๆ ที่มีกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งเล่ม และประเทศของเราและเรื่องเล่าหลาย ๆ เรื่อง (อภิชาติ จันทรแดง, 2553) เพราะผู้เขียนเป็นทั้งนักเขียนและนักวิชาการในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.3.1 ฉันอยากร้องเพลงสักเพลง

ฉันอยากร้องเพลงสักเพลง เป็นหนังสือรวมกวีนิพนธ์ของศิริวร แก้วกาญจน์ ตีพิมพ์ครั้งแรกในพ.ศ.2551 ผ่านเข้ารอบ 7 เล่มสุดท้ายการประกวดวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน พ.ศ.2553 ฉันอยากร้องเพลงสักเพลง ประกอบด้วยกวีนิพนธ์ที่ตีพิมพ์ในนิตยสารหรือได้รับรางวัลวรรณกรรมมาก่อนและกวีนิพนธ์ที่เขียนใหม่ ในเล่มแบ่งออกเป็น 2 ภาค กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในภาคแรกๆ ที่ชื่อว่า “ดวงอาทิตย์ที่ใต้” รวมทั้งสิ้น 27 บท ศิริวรให้ข้อมูลทั้งวันที่เขียนและแหล่งตีพิมพ์ไว้ท้ายกวีนิพนธ์ทุกบทซึ่งทำให้เห็นว่าศิริวรส่งผลงานจำนวนมากไปเผยแพร่ในแหล่งตีพิมพ์ต่าง ๆ รวมทั้งส่งเข้าประกวด เพื่อนำเสนอทัศนคติต่อประเด็นความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กวีนิพนธ์ทั้ง 27 บทเรียงตามลำดับเวลาการเขียนได้ดังนี้²²

1. “ที่ชายแดนภาคใต้” (เขียน: มิถุนายน 2547 / พิมพ์: มติชนสุดสัปดาห์ กรกฎาคม 2547)²³
2. “เงาเหนือคาบสมุทร” (เขียน: 17 สิงหาคม 2547 / พิมพ์: all magazine 2549)
3. “ในดวงใจของเด็ก ๆ” (เขียน: 17 สิงหาคม 2547 / พิมพ์: all magazine 2549)
4. “สะบัด!” (เขียน: สิงหาคม 2547 / พิมพ์: all magazine 2549)
5. “อึกค่า, กี่ค่า?” (เขียน: กันยายน 2547 / พิมพ์: all magazine 2549)

²¹ คณะกรรมการรอบคัดเลือกตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับภาพรวมของกวีนิพนธ์ที่ส่งเข้าประกวดวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน พ.ศ.2553 ว่า สถานการณ์ทาง “การเมือง” และ “จังหวัดชายแดนภาคใต้” เป็นประเด็นที่น่าสนใจมาก “ผู้แต่งมีทั้งคนที่อาศัยในพื้นที่และชาวใต้ในเมืองอื่น โดยจะถ่ายทอดภาพจริงทั้งหมดทุกซอก-ซอกผ่านมุมมองและความรู้สึกของตนอย่างน่าสนใจและมีนัยสำคัญซึ่งหลาย ๆ ภาพก็ต่างจากข่าวสารในสื่อกระแสหลัก” (ซีไรต์ 2553 กับคำถามถึง “กรรมกร” และ “กวี”, 2553: 4)

²² กวีนิพนธ์ในฉันอยากร้องเพลงสักเพลงที่เคยตีพิมพ์ในนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์และเบนซ์สุดสัปดาห์ รวมทั้งกวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า ผู้วิจัยจะวิเคราะห์และอ้างอิงเฉพาะตัวบทในหนังสือฉันอยากร้องเพลงสักเพลง

²³ ตีพิมพ์ในมติชนสุดสัปดาห์ ในชื่อ “ที่ชายแดนภาคใต้/2547”

6. “อีกเช้า, ก็เช้า?” (เขียน: กันยายน 2547 / พิมพ์: [all magazine](#) 2549)
7. “เปลวทุกซ์” (เขียน: ตุลาคม 2547 / พิมพ์: [all magazine](#) 2549)
8. “เทศกาลวินาศกรรม” (เขียน: ตุลาคม 2547 / พิมพ์: [all magazine](#) 2549)
9. “ตัวละครของพระเจ้า” (เขียน: 28 พฤศจิกายน 2547)
10. “สันกาลาศิริ” (เขียน: 10 ธันวาคม 2547 / พิมพ์: [all magazine](#) 2549)
11. “อิลชาอัลเลาะห์” (เขียน: 11 ธันวาคม 2547 / พิมพ์: [all magazine](#) 2549)
12. “ฝูงนกที่ชายแดน” (เขียน: 12 ธันวาคม 2547)
13. “วังเวง” (เขียน: 13 ธันวาคม 2547 / พิมพ์: [all magazine](#) 2549)
14. “นครแห่งสันติภาพ” (เขียน: 13 ธันวาคม 2547 / พิมพ์: [all magazine](#) 2549)
15. “บทสนทนาทางโทรศัพท์ของเด็กหญิงฟาติมะ” (เขียน: 14 ธันวาคม 2547 / พิมพ์: [มติชนสุดสัปดาห์](#) ธันวาคม 2547)²⁴
16. “สวนล่องกองในหุบเขา” (เขียน: 16 ธันวาคม 2547)
17. “ราวตากผ้าของครอบครัวสะมาแอ รอยาลี” (เขียน: 17 ธันวาคม 2547 / พิมพ์: [all magazine](#) 2549)
18. “เงื่อนงำน้ำตา” (เขียน: 22 ธันวาคม 2547 / พิมพ์: [all magazine](#) 2549)
19. “บิณฑบาต” (เขียน: 27 ธันวาคม 2547 / พิมพ์: [all magazine](#) 2549)
20. “ต้นธารและการอยู่ร่วม” (เขียน: 28 ธันวาคม 2547 / พิมพ์: [all magazine](#) 2549)
21. “การลุกไหม้ของความคิด” (เขียน: 5 กันยายน 2548 / พิมพ์: [เนชั่นสุดสัปดาห์](#) พฤศจิกายน 2549)²⁵
22. “การปะทะของแสงและเงา” (เขียน: กันยายน 2548 / พิมพ์: [มติชนสุดสัปดาห์](#) 2548)²⁶
23. “บทกวีจากต้นหยงลิโม” (เขียน: 10 ตุลาคม 2548 / พิมพ์: [มติชนสุดสัปดาห์](#) ตุลาคม 2548)
24. “จดหมายจากแม่” (เขียน: พฤศจิกายน 2548 / รางวัลพานแว่นฟ้า 2550)
25. “เพลงละเมอของเด็กชายและเพลงกล่อมของแม่” (เขียน: พฤศจิกายน 2548 / รางวัลพานแว่นฟ้า 2550)

²⁴ตีพิมพ์ใน [มติชนสุดสัปดาห์](#) ในชื่อ “บทสนทนาทางโทรศัพท์ของเด็กหญิงจากชายแดนภาคใต้” (บุหงายาวี, 2547)

²⁵ตีพิมพ์ใน [เนชั่นสุดสัปดาห์](#) ในชื่อ “การลุกไหม้ของความคิด (เหล่าแมลงบนคาบสมุทรมลายู)” และเปลี่ยนชื่อเป็น “การลุกไหม้ของความคิด (เหล่าแมลงเล็กเล็กบนคาบสมุทรมลายู)” เมื่อรวมในเล่ม [จุดเล็กเล็กบนคาบสมุทรมลายู](#) ที่จะกล่าวถึงต่อไป

²⁶ตีพิมพ์ใน [มติชนสุดสัปดาห์](#) (2548) ในชื่อ “ที่ชายแดนภาคใต้/2548”

26. “หนึ่งพันกิโลเมตรจากชายแดนด้านทิศใต้” (เขียน: พฤษภาคม-มิถุนายน 2549 / พิมพ์: อักษรสาร มีนาคม 2551)
27. “หลังการเหนียวไก” (เขียน: กรกฎาคม 2551)

ชื่อหนังสือ “ฉันอยากร้องเพลงสักเพลง” มาจากวรรคที่ 3 ในบทสุดท้ายของ กวีนิพนธ์ “บทสนทนาทางโทรศัพท์ของเด็กหญิงฟาติมะ” (ศิริวร แก้วกาญจน์, 2551: 56-58) นอกจากนี้ศิริวรยังให้ความหมายคำว่า “เพลง” ไว้ในคำนำด้วยว่า เป็นสิ่งขับเคลื่อนจรโลงจิตใจมนุษย์ท่ามกลางสภาวะสังคมแห่งความขัดแย้ง ศิริวรเลือกร้องเพลงในรูปแบบ “กวีนิพนธ์” และความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็เป็นประเด็นสำคัญที่ศิริวรสุนใจ ดังที่กล่าวถึงชายแดนภาคใต้ไว้ใน “คำนำ [หรือใครไม่อยากจะร้องเพลง?]” และบทสัมภาษณ์เกี่ยวกับหนังสือเล่มนี้ว่า

บางทีใครบางคนอยากจะทำเพลงสักเพลง เมื่อคิดขึ้นมาได้ว่าแท้จริงแล้วโลกนี้มีได้ขาดพร่องความรัก เพียงแต่ความเข้าใจของเราต่างหากที่มีไม่เพียงพอ...

บางทีใครบางคนอยากจะทำเพลงสักเพลง เกี่ยวกับคาบสมุทรภาคใต้ เกี่ยวกับทะเลอันดามัน เกี่ยวกับช่องแคบมะละกา เกี่ยวกับสันกาลาศิรี... แต่ไหนล่ะ เสียงไวโอลินซึ่งเคยโรยรินร้อยรัดผู้คนสองฟากฝั่งถนนเอเชีย: กระตักสันหลังของคาบสมุทรมาอยู่...

บางที ‘เรา’ ควรจะทำเพลงสักเพลง... ขณะโลกเหมายอยู่ในเมรัยของความโศกเศร้า?

(ศิริวร แก้วกาญจน์, 2551: 6-7)

อันที่จริงปัญหาเหล่านั้นสะท้อนตัวมันเองมากกว่า ผมก็แค่นำมาจัดระบบระเบียบผ่านกลวิธีและท่วงทำนองของกวีนิพนธ์เท่านั้นเอง...

ภาพรวมของเล่ม ผมเปิดโอกาสให้พื้นที่ 3 จังหวัดนำเสนอตัวมันเองมากกว่าเรื่องราวในส่วนอื่น ๆ ของประเทศ พูดอีกแบบก็คือ ผมแค่ใช้พื้นที่ในเชิงภูมิศาสตร์กายภาพและพื้นที่เชิงวัฒนธรรมของ 3 จังหวัดภาคใต้มาเป็นกรณีศึกษา เป็นพื้นที่ สาธิต แต่แก่นแกนที่เราเรียกว่าปัญหานั้นมันแทบไม่ต่างจากที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลก

(อีกครั้งกับ...ศิริวร แก้วกาญจน์, 2553)

ศิริวรมีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช มีผลงานวรรณกรรมเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนวนิยาย เรื่องสั้น และกวีนิพนธ์ ศิริวรเป็นที่รู้จักจากการประกวดวรรณกรรมโดยเฉพาะรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน แม้จะไม่เคยได้รับรางวัลนี้ แต่ก็เคยมีผลงานทุกประเภทผ่านเข้ารอบ และในจำนวนนี้ก็มีวรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้หลายเล่ม นอกจากหนังสือกวีนิพนธ์ฉันอยากร้องเพลงสักเพลง (2551) แล้ว ก็ยังมี

นวนิยายกรณีฆาตกรรมโต๊ะอิหม่ามสะตอป่า การ์เด (2549) ช่างซ่อมตุ๊กตาจากอาเคเซีย (2553) และเรื่องสั้นในข่าวการหายไปของอาริญาและเรื่องราวอื่น ๆ (2551) แสดงให้เห็นว่าศิริวรเป็นนักเขียนที่มีความผูกพันกับภาคใต้ และสนใจประเด็นความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างต่อเนื่องดังเห็นได้จากผลงานวรรณกรรม

ฉันทอภการ้องเพลงสักเพลงจึงมีความน่าสนใจเพราะผู้เขียนเป็นผู้ที่สนใจประเด็นจังหวัดชายแดนภาคใต้ อีกทั้งยังเป็นหนังสือรวมกวีนิพนธ์เล่มแรก ๆ หลังจากพ.ศ.2547 ที่มีกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้รวมอยู่จำนวนมากซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนได้สร้างสรรค์ผลงานไว้จำนวนมากพอจนเปลี่ยนผ่านสู่การรวมเล่มกวีนิพนธ์

2.3.2 ลมมลายู

ลมมลายู เป็นหนังสือรวมกวีนิพนธ์ของวิสุทธิ ชาวเนียม ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดเซเว่นบุคอวอร์ดเมื่อพ.ศ.2551 แล้วตีพิมพ์ออกจำหน่ายในพ.ศ.2553 โดยสำนักพิมพ์นาครวิสุทธิมีภูมิลำเนาที่จังหวัดตรัง ปัจจุบันประกอบอาชีพชาวสวนและเขียนกวีนิพนธ์ กวีนิพนธ์ของวิสุทธิเคยได้รับรางวัลจากสมาคมภาษาและหนังสือ รางวัลพานแว่นฟ้า รางวัลเซเว่นบุคอวอร์ด และรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด

กวีนิพนธ์ทุกบทในลมมลายูมีเนื้อหาเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และบางบทเคยได้รับรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ในค่านำของหนังสือ วิสุทธิได้เล่าเหตุการณ์เมื่อครั้งที่เขาเดินทางไปจังหวัดปัตตานีเมื่อพ.ศ.2550 กับจเรวัฒน์ เจริญรูป แล้วล้อรถคันที่เขาั่งถูกตะปูเรือใบจนแบน ทำให้ต้องโบกรถเพื่อขอความช่วยเหลือท่ามกลางบรรยากาศน่ากลัวยามค่ำคืนจนแทบสูญสิ้นความหวัง สุดท้ายทั้งสองก็ได้รับความช่วยเหลือจากชายแปลกหน้า เหตุการณ์นี้กระทบใจและเป็นที่มาของการเขียนกวีนิพนธ์

...ความเศร้าบาดลึกดวงใจข้าพเจ้า หลังเข้าสู่ที่พัก ข้าพเจ้าว่าอุ่นนอนไม่หลับ กวีหนุ่ม
 ทักถามถึงอารมณ์ความรู้สึกด้วยความเป็นห่วง เราสนทนากันถึงเหตุการณ์ความรุนแรงในสาม
 จังหวัดชายแดนใต้และบทกวีด้วยกันจนง่วงนอน รุ่งเช้าเขาพาข้าพเจ้าตระเวนเมืองปัตตานี แวะ
 กินข้าวเหนียวแกงไก่ โรตีสี มะตะบะ ก่อนท่องสู่ตลาดเช้า ซื้อเสื้อฝ้ายมือสองราคาถูก แม่น้ำปัตตานี
 รินหลังเย็นใส ผู้คนยังมียิ้ม เด็กยังมีเสียงหัวเราะ ฝึเสื้อยังขยับปีกมุ่งสู่ทุ่งดอกไม้ แต่ทำไมหนอยัง
 มีการเช่นฆ่า ลมเย็นกระแสนิ่งพัดวูบแล้วทอดช่วงโหยชายสม้าเสมอ ข้าพเจ้าได้ยินเสียงของ
 ชีวิตในสายลมมลายู สายลมโบราณที่ไม่มีวันขาดหาย

(วิสุทธิ ชาวเนียม, 2553: 13)

ความรู้สึกที่วิสุทธ์บอกเล่าไว้ในคำนำได้ถ่ายทอดออกมาเป็นกวีนิพนธ์ที่เรียงร้อยสัมผัสกันถึง 45 บท แต่ละบทมีความหมายสมบูรณ์ในตัวเอง และล้วนเกี่ยวเนื่องกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้กลวิธีการนำเสนออย่างหลากหลาย รายชื่อกวีนิพนธ์มีดังนี้

1. การเจริญเติบโตของตรุณเขาวัว	24. ผู้มาเยือน
2. เกียรติยศพลัดถิ่น	25. แผ่นดินแห่งชีวิต
3. ไกลออกไปจากโลกของผู้ประกาศข่าว	26. ผุ่จนกเหนือสนามรบ
4. คราบงูในดงหญ้า	27. ผุ่จนกเสีขาว
5. ความตายของกวีหนุ่ม	28. ฟารีดา
6. ความเศร้าของเจ้าสาว	29. ภาพวาดของอัลวาร์
7. จิ้งหรีดหนุ่ม	30. มารดาของซากศพ
8. ณ ฮาลา-บาลา	31. แมงเม่า
9. ดวงหน้าปัดตानी	32. แมวดำ
10. ดาวนรา	33. แม่น้ำชรา
11. เด็กชายกำพร้าตาบอด	34. รถไฟสายผีเสื้อ
12. เด็กเด็กแห่งปัดตानी	35. เรื่องรุ่ง
13. ตลาดใจ	36. ไรมะลิ
14. ใต้เงาปีกอินทรี	37. ลมมลายู
15. นายพรานในม่านหมอก	38. สวนสนุกของความเศร้า
16. ในดวงตาของรุสีจักรวาล	39. สาส์นชนนง
17. ในร้านขายตุ๊กตา	40. สุริยคราส
18. ในร้านน้ำชา	41. เหนือลานอิฐแห่งมัสดิโดโบราณ
19. ในวงกลมแห่งความกลัว	42. เหล่านกในพายุ
20. ในห้องเรียนวิชาภูมิศาสตร์	43. หิ่งห้อยชีวิต
21. ปัดตानीเดือนธันวาคม	44. เหตุการณ์แห่งวิกาล
22. ไปสู่การไถ่บาป	45. อาลิษา
23. ผีเสื้อสีเหลือง	

วิสุทธ์เป็นกวีที่อาศัยอยู่ในภาคใต้ แม้จะไม่ได้อยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกิดสถานการณ์ความไม่สงบ แต่ประเด็นดังกล่าวก็คงกระทบใจวิสุทธ์ไม่น้อย ดังเห็นได้จากหนังสือ มรสุมประเทศนี้ยังยาวนาน (2553) ผลงานอีกเล่มหนึ่งของเขาที่มีกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้รวมอยู่ในเล่มด้วย อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะ ลมมลายู เพราะเห็นว่า

กวีนิพนธ์ในเล่มนี้มีแง่มุมการนำเสนอหลากหลายมากกว่า ทั้งยังเป็นหนังสือรวมกวีนิพนธ์เล่มแรก ๆ หลังจากพ.ศ.2547 ที่ตั้งใจนำเสนอเฉพาะประเด็นความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.3.3 ประเทศของเราและเรื่องเล่าหลาย ๆ เรื่อง

ประเทศของเราและเรื่องเล่าหลาย ๆ เรื่อง เป็นหนังสือรวมกวีนิพนธ์ของอภิชาติ จันทรแดง ตีพิมพ์ครั้งแรกพ.ศ.2553 โดยสำนักพิมพ์ชายขอบ ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2 การประกวดเซเว่นบุ๊คอวอร์ดเมื่อพ.ศ.2554 หนังสือประเทศของเราและเรื่องเล่าหลาย ๆ เรื่อง แบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกคือ “ประเทศของเรา” และส่วนที่สองคือ “และเรื่องเล่าหลาย ๆ เรื่อง” เนื้อหากวีนิพนธ์โดยภาพรวมกล่าวถึงปัญหาความขัดแย้งในสังคม แม้จะไม่ใช่นิพนธ์ที่รวมเฉพาะกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กล่าวคือ มีกวีนิพนธ์ที่นำเสนอประเด็นนี้เพียง 9 บท แต่ผู้วิจัยเห็นว่ากวีนิพนธ์ทั้ง 9 บทมีเนื้อหาและกลวิธีที่น่าสนใจ รายชื่อกวีนิพนธ์มีดังนี้

1. เด็กๆ ในร้านขนม (สายลมทุกระลอกหยอกล้อเรา)
2. บนรถบรรทุกทหาร (เงาบ้านระริกไหวในเปลวแดด)
3. บนเส้นทางไปยะลา (แม่กำลังพาเด็กหญิงดาวไปหาหมอ)
4. บันทึกของเด็กหญิงฮาซานี (มีดินสอมากพอให้เธอเขียน)
5. ผู้โชคดี (ในวันครบรอบปีของนกกระดาศ)
6. เมืองไทยไม่กินชาติ (ความจริงที่เราพบถูกกลบฝัง)
7. ฤดูการณ์ (ชายแดนใต้ในหยดน้ำตาโรแมนติก)
8. เสียงอุทานแห่งกุจิงลือปะ (เมื่อแมวดัวหนึ่งกระโดดหายไป)
9. เสียงดูเหว่าแห่งเมืองนรา (เพรียกหาดอกไม้และสายน้ำ)

อภิชาติมีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดพัทลุง เป็นสมาชิกกลุ่มกวีหน้าราม ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้าเมื่อพ.ศ.2553 จากกวีนิพนธ์ “เงา (ไม่มีใครอยากไปปิดตานี)” ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัจจุบันอภิชาติดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำสถาบันสันติศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งเป็นองค์กรที่มีบทบาทในการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมในแนวทางสันติวิธี และจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็เป็นพื้นที่หนึ่งที่สถาบันฯ เข้าไปมีส่วนร่วมเสนอแนวทางแก้ปัญหา จัดกิจกรรมเพื่อช่วยลดทอนความรุนแรงของสถานการณ์ และเยียวยาผู้สูญเสีย

อภิชาติเป็นทั้งกวีที่เขียนกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเป็นนักวิชาการที่ทำงานวิจัยอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ งานเขียนทางวิชาการและการแสดง

ข้อคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนี้ เช่น “สื่อกับสังคมไทยต่อการสร้างความเข้าใจในปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้” ในหนังสือพิมพ์มติชน (13 กันยายน 2550) “คนไทยหรือเปล่า?: เชื้อชาติและสัญชาติกับความเข้าใจใน “ความเป็นไทย” ” ใน นอภินิยามความเป็นไทย ไทย-ปัตตานี: เมื่อเราไม่อาจอยู่ร่วม และแบ่งแยกจากกันได้ (วัน การ์เดร เจ๊ะมาน และคณะ, 2551)

ในบรรดานักเขียนที่กล่าวถึงในหัวข้อนี้ อภินิษาน่าจะถือเป็นคนที่ใกล้ชิดกับพื้นที่เกิดเหตุการณ์มากที่สุด จากการเป็นนักวิชาการที่ทำวิจัยอยู่ในพื้นที่และได้รับข้อมูลจนถึงแรงบันดาลใจจากสถานการณ์ความไม่สงบ ดังที่อภินิษากล่าวในงานเปิดตัวหนังสือ ประเทศของเราและเรื่องเล่าหลาย ๆ เรื่อง ²⁷

สิ่งที่นำมาในบทกวีนั้น ผมคิดว่ามันเป็นความรู้สึกของคน เรามีข้อมูล เรารับรู้อะไรมา แล้วเรารู้สึกอย่างไรกับมันอันนั้นมาก่อน คือถ้าเป็นงานวิชาการนี่ โอเค มันต้องมีกรอบ มีแนวคิด มีทฤษฎีที่เราต้องว่าไป แต่อันนี้มันเป็นเสน่ห์ หรืออาจจะเป็นลักษณะที่แตกต่างของบทกวี

(“ชายขอบชวนคุย” ตอน “ประเทศของเราและเรื่องเล่าหลาย ๆ เรื่อง”, 2553)

สรุปได้ว่า หนังสือกวีนิพนธ์ที่มีกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้รวมอยู่ด้วย เป็นผลงานของนักเขียนที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย แม้จะเป็น “คนนอก” พื้นที่ในแง่ภูมิศาสตร์กายภาพของสถานที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ แต่หากพิจารณาในแง่ภูมิศาสตร์ทางวรรณกรรมหรือองค์ความรู้เกี่ยวกับประเด็นนี้แล้ว นักเขียนเหล่านี้ก็ต้องถือเป็น “คนใน” ที่สนใจและสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบต่าง ๆ มาแล้วไม่น้อย กล่าวคือ ศิริวร แก้วกาญจน์ และวิสุทธิ ขาวเนียม เป็นนักเขียนที่มีผลงานวรรณกรรมเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวนมาก ขณะที่อภินิษา จันทร์แดง มีผลงานทั้งกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และงานวิชาการเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.4 กวีนิพนธ์จากหนังสือรวมกวีนิพนธ์ของกลุ่มนักเขียน

หนังสือรวมกวีนิพนธ์ของกลุ่มนักเขียนที่รวบรวมเฉพาะกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2 เล่มที่น่าสนใจ ได้แก่ จุดเล็กเล็กบนคาบสมุทรมลายูและหัวใจเดียวกัน

²⁷ งาน “ชายขอบชวนคุย ตอน ประเทศของเราและเรื่องเล่าหลาย ๆ เรื่อง” จัดเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2553 ที่ร้านหนังสือกิ่งคิด กรุงเทพฯ

2.4.1 จุดเล็กเล็กบนคาบสมุทรมลายู

จุดเล็กเล็กบนคาบสมุทรมลายู เป็นหนังสือรวมกวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะ จัดพิมพ์เมื่อพ.ศ.2553 โดยสถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อภิชาติ จันทรแดง ทำหน้าที่บรรณาธิการ สถาบันสันติศึกษา (2553: 6) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดพิมพ์ว่า

การจัดพิมพ์หนังสือรวมบทกวี ‘จุดเล็กเล็กบนคาบสมุทรมลายู’ ซึ่งว่าด้วยจังหวัดชายแดนภาคใต้ ท่ามกลางความไม่สงบที่เกิดขึ้นในขณะนี้ นอกจากเป็นทางหนึ่งในการเผยแพร่วรรณกรรมเชิงสันติภาพแล้ว ยังสามารถใช้เป็นการรวบรวมความเป็นกลุ่มก้อนทางความคิด ความรู้สึก ด้วยพลังทางศิลปะ อันสะท้อนให้เห็นปัญหาหรือสร้างความเข้าใจในแง่มุมต่าง ๆ ของผู้คนในพื้นที่แห่งนี้ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการนำไปสู่การคลี่คลาย แก้ไข เยียวยา และหาทางออกให้กับปัญหาอย่างสร้างสรรค์

จุดเล็กเล็กบนคาบสมุทรมลายู รวบรวมกวีนิพนธ์รวมถึงบทเพลงของผู้เขียนทั้งสิ้น 29 คน ผู้เขียนส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาในภาคใต้ และหลายคนก็มิงานเขียนเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้มาก่อน เช่น อภิชาติ จันทรแดง, สะการีย์ยา อมตยา, วิสุทธิ์ ชาวเนียม²⁸ กวีนิพนธ์ภายในเล่มรวบรวมมาจากหลายแหล่ง เช่น หนังสือ นิตยสารรายสัปดาห์ การประกวดวรรณกรรม รวมทั้งกวีนิพนธ์ที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาก่อน ประกอบด้วยกวีนิพนธ์ทั้งสิ้น 40 บท มีกวีนิพนธ์ 1 บทที่ผู้วิจัยไม่ใช้ในการศึกษา คือ “ขบวนรถไฟจากเมืองชายแดน” เพราะระบุไว้ว่าเขียนในพ.ศ.2541-2542 ซึ่งไม่ตรงกับเกณฑ์เวลาที่ผู้วิจัยใช้กำหนดขอบเขตข้อมูล จึงมีกวีนิพนธ์ที่ใช้ศึกษาทั้งสิ้น 39 บท ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงเพียงบทที่ยังไม่ปรากฏในแหล่งข้อมูลที่ผู้วิจัยกล่าวไปแล้วก่อนหน้านี้²⁹ มีทั้งหมด 16 บท สำหรับกวีนิพนธ์ที่ผู้จัดพิมพ์ระบุที่มาหรือวันที่เขียนไว้ ผู้วิจัยจะใส่ไว้ในวงเล็บด้วย

²⁸ ดูเพิ่มเติมใน “ประวัติกวี” ท้ายหนังสือจุดเล็กเล็กบนคาบสมุทรมลายู

²⁹ มี 23 บท คือ กวีนิพนธ์ในนิตยสารรายสัปดาห์ ได้แก่ “ชาวคนรักที่ปัตตานี” (จเรวัฒน์ เจริญรูป, 2548) “แรมนราชา” (มนตรี ศรีรงค์, 2548) “แม่น้ำเดียวกัน” (เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์, 2549) “นิราศปัตตานี” (ไพโรรินทร์ ขาวงาม, 2550) “พวกเรา-พวกมัน” (กฤษ เหลือลมัย, 2551) “ผลิบานจากคาบสมุทรมลายู” (สะการีย์ยา อมตยา, 2552) กวีนิพนธ์จากการประกวด ได้แก่ “คำร้องขอขอบาริยะห์” (ที่จันทร ทอฉาย, 2549) “ชิ้นส่วนจากสงคราม” (มุหัมหมัดฮาริส กาเหย้ม, 2551) “ในป่าหิมพานต์” (กันต์ธร อักษรนำ, 2552) “คนแปลกหน้า” (ไชยา วรรณศรี, 2553) “เงา (ไม่มีใครอยากไปปัตตานี)” (อภิชาติ จันทรแดง, 2553) “ดาวูด” (อำมหัด เอียดยาว, 2553) “นิทานจากชายแดนปักชั้ได้: เรื่องเล่าของฟีนไฟในฤดูกาล” (ธวัชชัย ทนทาน, 2553) “ผืนผ้าในสงคราม” (จรรยา อำนาจพันธุ์พงศ์, 2553) “ร้านหนังสือเทพนิยายที่ชายแดน” (อาชญาสิทธิ์ ศรีสุวรรณ, 2553) “วัตถุ (ไม่) ต้องสงสัย” (อังคาร จันทาทิพย์, 2553) และกวีนิพนธ์ในหนังสือ ได้แก่ “การลุกไหม้ของความมืด” (ศิริวรร แก้วกาญจน์,

1. คทาจุฑ ทองไทย (ไข่มาลีฮวนน่า) และ มณเฑียร แสงสุวรรณ. “บ้านฉัน”
2. ชุมพล เอกสมญา. “บันนังस्ता”
3. ชะการีย์ยา อมตยา. “จุดเล็กเล็กบนคาบสมุทรมลายู” (อ่านในงาน Pertemuan Penyair Nasantara 2552)
4. ชะการีย์ยา อมตยา. “ไม่เห็นดวงตะวัน” (จาก ไม่มีหญิงสาวในบทกวี 2553)
5. ธัช ธาดา. “แพรผกา” (เขียน: 31 กรกฎาคม 2548)
6. นพดล ปรารค์ทอง. “จดหมายถึงแม่: กรุงเทพฯ ฝนไม่ตก” (เขียน: พฤศจิกายน 2548)
7. นพดล ปรารค์ทอง. “สินค้าพื้นเมือง (เรื่องสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในมหานคร)”
8. พจนาน พจนานพิทักษ์. “ฝากใจไปบ้าน” (เพลงประกอบละครเหนือทรายใต้ฟ้า 2549)
9. พิเชษฐ์ศักดิ์ โพธิ์พยัคฆ์. “ฉันคิดถึงเธอด้วยความเสนาหา”
10. พิทักษ์ ใจบุญ. “ความเชื่อห้าหกประการกับชีวิตของ ‘ซัลมาน รัชดี’ ”
11. พิทักษ์ ใจบุญ. “ในหลุมลึกของใบพุทราและเครื่องหอม”
12. พิทักษ์ ใจบุญ. “พรุ่งนี้เช้าทั้งพายุและคนเรือจึงจะกลับเข้าฝั่ง”
13. ไพฑูรย์ ธัญญา. “บทกวีกรณีตกใบ: ขออัลเลาะห์ประทานพร”
14. พักกิ่งฮีโร่และถุ่น่องทาโร่. “ราตรีสวัสดิ์”
15. รัตน์ชัย มานะบุตร. “ลมหัวด้วนที่ปานาเระ”
16. ไอลักษณ์ อูปรานนท์. “กับข้าวครัวสามัญ” (เขียน: 2 กันยายน 2548)

ชื่อหนังสือ “จุดเล็กเล็กบนคาบสมุทรมลายู” มาจากกวีนิพนธ์ชื่อเดียวกันของ ชะการีย์ยา อมตยา ซึ่งรวมอยู่ในเล่ม และอภิชาติ จันทรแดง ได้อธิบายคำนี้ไว้ในคำนำที่ใช้ชื่อว่า “เราต่างเป็น ‘จุดเล็กเล็กบนคาบสมุทรมลายู’: ความคิด ความรู้ และการบูรณาการ” (2553: 9) ด้วยว่า

นอกจากเป็นประโยชน์กับวรรณกรรมแล้ว บทกวีชุดนี้ย่อมเป็นประโยชน์กับแวดวงวิชาการ โดยเฉพาะด้านสันติศึกษาเป็นอย่างมาก หากมองในเชิงบูรณาการทางความรู้และความคิดที่เื้อต่อกัน เพราะนี่คือกรณีศึกษาจำนวนมากที่เกิดขึ้นอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน เปรียบเสมือน ‘จุดเล็ก ๆ จุดหนึ่ง’ ที่บางจุดแทบจะไม่มีใครรู้เห็น หากแต่มีอยู่จริงและปรากฏอยู่ในจังหวัด

2551) “จดหมายจากแม่” (ศิริวร แก้วกาญจน์, 2551) “บทกวีจากต้นหยงลิ้ม” (ศิริวร แก้วกาญจน์, 2551) “ไกลออกไปจากโลกของผู้ประกาศข่าว” (วิสุทธิ์ ขาวเนียม, 2553) “บนรถบรรทุกทหาร (เงาบ้านระริกไหวในเปลวแดด)” (อภิชาติ จันทรแดง, 2553) “บนเส้นทางไปยะลา (แม่กำลังพาเด็กหญิงดาวไปหาหมอ)” (อภิชาติ จันทรแดง, 2553) “เสียงอุทานแห่งกุจิงลือปะ (เมื่อแม่วัวหนึ่งกระโดดหายไป)” (อภิชาติ จันทรแดง, 2553) ผู้วิจัยจะอ้างอิงตัวบทเหล่านี้จากแหล่งตีพิมพ์ต้นทาง

ชายแดนภาคใต้ ปรากฏอยู่บนคาบสมุทรมลายูแห่งนี้ ซึ่งจุดเล็ก ๆ แต่ละจุดนั้นเราทุกคนล้วนต่าง ‘มีส่วน’ ด้วยกันทั้งสิ้น

จากข้อความดังกล่าวแสดงแนวคิดสำคัญของการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ว่าต้องการนำเสนอเรื่อง “จุดเล็กเล็ก” หรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความไม่สงบบริเวณคาบสมุทรมลายู การใช้คำว่า “เล็ก” คล้ายต้องการเสียดสีคนที่ไม่สนใจและไม่รู้สึกว่าคุณเองมีส่วนร่วมกับสถานการณ์เพราะเห็นเป็นเรื่องเล็ก ผู้จัดพิมพ์จึงได้นำกวีนิพนธ์ที่เสนอเฉพาะประเด็นนี้มารวมเล่มหรือทำให้ “จุดเล็กเล็ก” เห็นชัดเจนขึ้นเพื่อให้สังคมตระหนักว่าไม่อาจเลี่ยงความรับผิดชอบได้

หนังสือจุดเล็กเล็กบนคาบสมุทรมลายูน่าสนใจเพราะรวมกวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ของผู้เขียนหลายคนที่น่าสนใจประเด็นดังกล่าว จัดพิมพ์โดยองค์กรที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ และแสดงจุดมุ่งหมายชัดเจนว่าต้องการ “เผยแพร่วรรณกรรมเชิงสันติภาพ” หรือการรวบรวมกลุ่มความคิดด้วยความหวังว่ากวีนิพนธ์จะเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

2.4.2 หัวใจเดียวกัน

หัวใจเดียวกัน เป็นหนังสือรวมกวีนิพนธ์ที่เป็นโครงการต่อเนื่องมาจากโครงการ “ธนาคารภาพถ่ายชายแดนใต้” ของพงศ์ นรธา ซึ่งจัดขึ้นเพื่อรวบรวมภาพถ่ายความงามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จัดแสดงที่ “พงศ์ นรธา แกลเลอรี” จังหวัดนครราชสีมา ภาพที่จัดแสดงทั้งจำหน่ายและแบ่งปันให้ผู้สนใจนำไปใช้ประโยชน์โดยไม่คิดมูลค่า จากนั้นจึงนำภาพถ่ายไปจัดแสดงในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ชุมศักดิ์ นรรัตน์วงศ์ เกิดแรงบันดาลใจจึงส่งภาพถ่ายเหล่านี้ไปให้นักเขียนเขียนกวีนิพนธ์ประกอบภาพ

...เกิดแนวคิดที่จะส่งภาพถ่าย ‘ชายแดนใต้’ ไปให้นักเขียนและกวี เพื่อเขียนบทกวีประกอบภาพ มอบเป็นความรัก ให้กำลังใจ เรียกร้องความสมานฉันท์-สันติภาพ และจักได้นำมารวมเล่มตีพิมพ์เผยแพร่สู่สาธารณะวงกว้าง...

“การเช่นฆ่าจักเพิ่มพูนแต่ความโกรธแค้น ความรุนแรงมีอาจนำมาซึ่งสันติภาพ” สิ่งที่เราเชื่อมั่น คือ ความรักและเมตตาที่มนุษย์พึงมีและมอบให้ต่อกัน และสิ่งเหล่านี้ย่อมปรากฏอยู่ในเจตนาของการจัดทำหนังสือ ‘หัวใจเดียวกัน’ รวมบทกวีและภาพถ่ายเพื่อชายแดนใต้เล่มนี้ ที่ทุกคนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องปรารถนาให้เป็น ‘สะพาน’ เชื่อมความรัก ความผูกพัน และกำลังใจของผู้คนทุกเชื้อชาติ ศาสนา ฯลฯ นั่นเอง

(ชุมศักดิ์ นรรัตน์วงศ์, บรรณาธิการ; 2554: 18-19)

สำนักหัวใจเดียวกันเป็นองค์กรภาคประชาชนที่ดำเนินงานสาธารณประโยชน์ มุ่งทำกิจกรรมสร้างเสริมความผูกพันของคนทุกเชื้อชาติ ศาสนา ให้เป็นหนึ่งเดียว มีปรัชญาองค์กรว่า “นำความรู้สึกร่วมกัน มาหลอมกันเป็นหนึ่งเดียว” โดยใช้ศิลปะในสาขาต่าง ๆ เป็นสื่อส่งเสริมความสมานฉันท์และสันติสุข ตั้งแต่เกิดสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เมื่อพ.ศ. 2547 สำนักหัวใจเดียวกันเป็นองค์กรหนึ่งที่สร้างเครือข่ายและจัดกิจกรรมเพื่อหวังช่วยบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น โครงการ “ธนาคารภาพถ่ายชายแดนใต้” การจัดนิทรรศการภาพถ่ายชายแดนใต้สัญจรไปตามจังหวัดต่าง ๆ ค่ายนักเขียนเยาวชนกับองค์กรเครือข่าย การจัดพิมพ์พ็อกเก็ตบุ๊ก การจัดทำนิตยสารหัวใจเดียวกัน หนังสือรวมกวีนิพนธ์หัวใจเดียวกันก็เป็นผลงานหนึ่งภายใต้แนวคิดดังกล่าวเช่นกัน

หัวใจเดียวกันประกอบด้วยกวีนิพนธ์ทั้งสิ้น 35 บท มี 2 บทตีพิมพ์ในแหล่งข้อมูลที่ผู้วิจัยกล่าวถึงไปแล้ว ได้แก่ “พวกเรา-พวกมัน” (กฤษ เหลือลมัย, 2551) และ “แพรผกา” (ธัชธาดา, 2553) รายชื่อกวีนิพนธ์อีก 33 บท มีดังนี้

1. เกาศิลป์. “เงารักที่ทาบทาง”
2. จิระนันท์ พิตรปรีชา. “นึ่ง ไหว”
3. ชมัยภร แสงกระจ่าง. “แต่...เพื่อนพ้องน้องพี่แผ่นดินใต้”
4. ชุมศักดิ์ นรารัตน์วงศ์. “จิตวิญญาณระหว่างขุนเขา”
5. ชูเกียรติ ฉาไธสง. “ดวงดาวในเมืองใต้”
6. โชคชัย บัณญัติ. “คลื่นครื้น”
7. ญิบ พันจันทร์. “ยามเช้า”
8. เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. “สันติภาพ”
9. บัญชา อ่อนดี. “ใจดวงเดียวกัน”
10. ประชาคม ลุณาชัย. “เพลงไปไม้ร่วง”
11. ประมวล มณีโรจน์. “ลัมว้าว”
12. ปิยะโชติ อินทรนิवास. “แลร้าน-แลโลก”
13. พจนานถ พจนานพิทักษ์. “เมื่อไรจึงจะได้กลับไปอีก”
14. พันธกานท์ ตฤณราชฎ์. “เพียงจิตมุ่ง: ใต้อุ้งโถม”
15. ไพฑูรย์ พรหมวิจิตร. “ล่องใต้ไปตามเสียงเรียกของหัวใจ”
16. ไพวรินทร์ ขาวงาม. “ความรัก, ภารกิจศักดิ์สิทธิ์มนุษยชาติ”
17. มงคล เปลี่ยนบางช้าง. “แม่น้ำ น้ำตา”
18. มนต์รี ศรีรงค์. “ขึ้นเช้า”
19. รชฎ มีตุวงศ์. “พรมเพลงรัก”

20. รวม 6 ศรีกวีไทย. “ดาวเหนือตานี”
21. 'รุณ ระโนด. “อ่านน้ำ, จำฟ้า-ทำชีวิต”
22. เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์. “หัวใจเดียวกัน”
23. เรื่องรอง รุ่งรัศมี. “กว้าง”
24. แรคำ ประโดยคำ. “โฉนเป็นฉะนี้”
25. วรภ วรภา. “ข้ากับเจ้า, เรากล่อมใจ”
26. วสันต์ สิทธิเขตต์. “แผ่นดินเดียวกัน”
27. ศักดิ์สิริ มีสมสืบ. “แม่คะนิง”
28. สมใจ สมคิด. “สายใยในผืนธง”
29. สายธารสีโป. “สองฝั่งฝืน - สัมพันธ์เดียว”
30. สุรัชย์ จันทิมาธร. “สันติภาพ-ไม้สามต้น”
31. เสรี ทศนศิลป์. “วิถี”
32. แสงดาว ศรัทธามั่น. “ดวงใจโลกร้องเพลง”
33. อัศศิริ ธรรมโชติ. “สมานฉันท์”

ผู้เขียนกวีนิพนธ์ในหนังสือหัวใจเดียวกันมีทั้งคนในและคนนอกพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย นักเขียนที่เป็นคนถิ่นใต้ เช่น ชุมศักดิ์ นรารัตน์วงศ์, ญิบ พันจันทร์, ประมวล มณีโรจน์, พจนาน พจนานพิทักษ์, พันธกานต์ ตฤณราชภูร์, มนตรี ศรีรงค์, 'รุณ ระโนด, วรภ วรภา, สมใจ สมคิด, สายธารสีโป นักเขียนหลายคนเป็นที่รู้จักในแวดวงวรรณกรรม เช่น เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, ชัยภร แสงกระจ่าง, จิระนันท์ พิตรปรีชา, เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์³⁰ หนังสือรวมกวีนิพนธ์เล่มนี้จึงน่าสนใจเพราะกวีนิพนธ์จำนวนมากเขียนโดยคนนอกพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบกับวัตถุประสงค์ที่มอบหมายให้นักเขียนเขียนกวีนิพนธ์ประกอบภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อเรียกร้องความสมานฉันท์และสันติภาพ แล้วมีกวีนิพนธ์หลายบทที่ขยายเนื้อหาให้กว้างกว่าเรื่องความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้ผู้วิจัยตีความได้ว่าเป็นการเรียกร้องสันติภาพในระดับสากลซึ่งจะอธิบายต่อไปในบทที่ 3

หนังสือรวมกวีนิพนธ์ของกลุ่มนักเขียนทั้ง 2 เล่มล้วนมีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมกวีนิพนธ์ที่นำเสนอเรื่องความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะ ด้วยความเชื่อว่าการรวบรวมกลุ่มความคิดจะแสดงพลังของกวีนิพนธ์ให้ผู้อ่านได้ใคร่ครวญประเด็นนี้อย่างลึกซึ้งจริงจังเพื่อนำไปสู่ความ

³⁰ ดูเพิ่มเติมใน “ประวัตินักเขียนและช่างภาพ” ในหนังสือหัวใจเดียวกัน

เข้าใจในท้ายที่สุด หากแตกต่างที่จุดเล็กเล็กบนคาบสมุทรมลาญเป็นการรวบรวมกวีนิพนธ์จากการ
เล็งเห็นว่ามือนักเขียนให้ความสนใจประเด็นนี้มาระยะหนึ่งแล้ว ในขณะที่หัวใจเดียวกันเกิดจากความ
ตั้งใจให้นักเขียนสร้างสรรค์ผลงานที่น่าเสนอประเด็นนี้ขึ้นใหม่เพื่อรวบรวมตีพิมพ์เป็นเล่ม หนังสือ 2
เล่มนี้ที่ตีพิมพ์ในช่วงที่ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าสู่ทศวรรษจึงแสดงให้เห็นความ
ตระหนักว่าความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นประเด็นสำคัญที่ต้องเน้นย้ำให้ชัดเจน

สรุปประเด็นบทที่ 2 กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ปรากฏอย่าง
ต่อเนื่องในสายธารกวีนิพนธ์ไทยในรอบทศวรรษที่ผ่านมา มีทั้งกวีนิพนธ์ในนิตยสารรายสัปดาห์ที่แสดง
ให้เห็นกระแสการเขียนกวีนิพนธ์คู่ขนานไปกับเหตุการณ์ความรุนแรง กวีนิพนธ์จากการประกวดที่
แสดงให้เห็นความต่อเนื่องของกระแสการเขียนกวีนิพนธ์จนถึงปัจจุบัน และการรวมเล่มกวีนิพนธ์ของ
นักเขียนตลอดจนองค์กรที่สนใจประเด็นนี้แล้วนำกวีนิพนธ์ของนักเขียนหลายคนมารวบรวมตีพิมพ์
ทั้งหมดแสดงให้เห็นความตระหนักที่ชัดเจนขึ้นเรื่อย ๆ ต่อประเด็นความไม่สงบในจังหวัดชายแดน
ภาคใต้ ส่วนผู้เขียนกวีนิพนธ์ก็มีทั้งคนในและคนนอกพื้นที่ และมีนักเขียนจำนวนไม่น้อยที่สนใจ
สร้างสรรค์และเผยแพร่ผลงานอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาเลือกศึกษากวีนิพนธ์จากหลาย
แหล่งข้อมูลซึ่งเป็นผลงานของนักเขียนหลายคนจะทำให้เห็นทั้งความหลากหลายของแนวคิดเรื่อง
สันติภาพและจุดร่วมทางความคิดจนนำไปสู่การสรุปภาพรวมของกวีนิพนธ์กลุ่มนี้ได้

บทที่ 3

แนวคิดสันติภาพในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่กำหนดจุดตั้งต้นไว้ที่เหตุการณ์ปล้นปืนในพ.ศ.2547 ยังคงดำเนินมาจนถึงปัจจุบัน ช่วงพ.ศ.2547-2554 ซึ่งเป็นขอบเขตเวลาที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในวิทยานิพนธ์นี้ มีกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวนมากในแหล่งตีพิมพ์ต่าง ๆ ดังได้แสดงให้เห็นแล้วในบทที่ 2 กวีนิพนธ์เหล่านี้มีบทบาททั้งบันทึกสถานการณ์สังคม วิพากษ์วิจารณ์ผู้เกี่ยวข้องข้อกับสถานการณ์ ตลอดจนเสนอแนะทางออก ผู้วิจัยเห็นว่าเป้าหมายสำคัญของกวีนิพนธ์คือการเรียกร้องให้เกิดสันติภาพ ในบทที่ 3 นี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์กวีนิพนธ์ดังกล่าวว่ามีแนวคิดเรื่องสันติภาพอย่างไร

ในการอธิบายแนวคิดสันติภาพ ผู้วิจัยจะแบ่งประเด็นจากแนวคิดของ Johan Galtung (2005) กัลตุงแบ่งสันติภาพออกเป็น 2 ระดับโดยมีพื้นฐานจากการมองว่าสันติภาพไม่ได้มีความหมายแค่การไม่ทำร้ายร่างกายกันหรือ “สันติภาพเชิงลบ” (Negative Peace) แต่ยังหมายรวมถึงวิถีชีวิตและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขหรือเรียกว่า “สันติภาพเชิงบวก” (Positive Peace)³¹ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, สาขาวิชาศิลปศาสตร์, 2532; วราภรณ์ วงษ์แสงจันทร์, 2540; สุรียยา เบ็ญโญ๊ะ, 2540) นอกจากนี้พจนานุกรมก็นิยามคำว่า “Peace” ในลักษณะเดียวกัน เช่น Longman Dictionary of Contemporary English (1978: 799) ให้ความหมายว่า “a condition in which there is no war between 2 or more nations, a period in which there is no war” และ “a state of agreement of friendliness among people living or working together” Oxford Advanced Learner’s Dictionary (2006: 852) ให้ความหมายว่า “freedom from war or violence” และ “a state of harmony and friendship”

---

³¹ กัลตุง อธิบายว่า “สันติภาพเชิงลบ” หมายถึง สภาวะที่ปราศจากสงคราม ไม่มีความรุนแรงทางทหาร ไม่มีการต่อสู้ทำร้ายร่างกายกัน ส่วน “สันติภาพเชิงบวก” หมายถึง ภาวะปราศจากความทุกข์หรือไม่เป็นธรรม การเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น การสร้างสรรค์สังคมที่มนุษย์ทุกคนมีเสรีภาพและศักดิ์ศรี ดำเนินชีวิตได้เต็มศักยภาพและเหมาะสมกลมกลืนกับเพื่อนมนุษย์และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม แนวคิดดังกล่าวได้รับการยอมรับจนกลายเป็นจุดหนึ่งในพัฒนาการชุดความคิดเรื่องสันติภาพของโลกตะวันตกด้วย (ทัศนีย์ จันอินทร์, 2550: 2)

การเพิ่มมิติความคิดเรื่องสันติภาพของกัลตุงมาจากการขยายกรอบความคิดว่า “ความรุนแรง” มี 3 ประเภท ได้แก่ ความรุนแรงทางตรง (Personal Violence หรือ Direct Violence) ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Cultural Violence) ดังนั้นสันติภาพซึ่งเป็นด้านตรงข้ามของความรุนแรงจึงไม่ใช่เพียงแค่มิมีการทำร้ายร่างกายหรือความรุนแรงทางตรง แต่ยังรวมถึงไม่มีความรุนแรงที่เป็นนามธรรมคือความรุนแรงเชิงโครงสร้างและความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมด้วย

จากแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยจะอธิบายแนวคิดสันติภาพในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยแบ่งเป็น 3 ประเด็นคือ แนวคิดสันติภาพกับการปฏิเสธความรุนแรง แนวคิดสันติภาพกับการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก 2 แนวคิดนี้สัมพันธ์กับการแก้ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยตรง และสุดท้ายคือแนวคิดสันติภาพระดับสากลซึ่งแสดงให้เห็นว่ากวีปรารถนาให้เกิดสันติภาพในทุกสังคม

3.1 แนวคิดสันติภาพกับการปฏิเสธความรุนแรง

“ความรุนแรง” ในที่นี้หมายถึง การทำร้ายร่างกาย หรือที่กัลตุงเรียกว่า ความรุนแรงทางตรง และชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2551: 20) เรียกว่า ความรุนแรงแบบแคบ โดยให้ความหมายว่า “ความรุนแรงที่มนุษย์กระทำต่อชีวิตและร่างกายของมนุษย์คนอื่นเป็นหลัก เช่น การโบยตี ทำร้ายร่างกาย หรือการสังหารชีวิต” การไม่ใช้ความรุนแรงทำร้ายกันถือเป็นความหมายเบื้องต้นของคำว่า “สันติภาพ” ดังที่ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2539: 11) กล่าวว่า จะเข้าใจเรื่องสันติภาพได้ต้องเริ่มต้นจากการละทิ้งกระบวนทัศน์ (Paradigm) การยอมรับความรุนแรงก่อน ผู้วิจัยพบว่ากวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่เน้นแสดงให้เห็นว่าความรุนแรงเป็นสิ่งไม่พึงปรารถนา การทำให้เข้าใจความเลวร้ายของการใช้ความรุนแรงซึ่งเป็นด้านตรงข้ามของสันติภาพชัดเจนขึ้นย่อมแสดงให้เห็นความไม่ชอบธรรมที่จะใช้ความรุนแรง กวีจึงแสดงภาพผลกระทบเลวร้ายของความรุนแรง และวิจารณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้

3.1.1 การนำเสนอภาพผลกระทบของความรุนแรง

กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เน้นแสดงให้เห็นผลกระทบของความรุนแรงมากกว่าเน้นที่ผู้ทำให้เกิดความรุนแรง เพราะเป็นภาพที่สื่อได้ชัดเจนว่าความรุนแรงไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ประการใดมากไปกว่าความสูญเสียในด้านต่าง ๆ กวีจึงนำเสนอผลกระทบของความรุนแรงอย่างเศร้าใจ คับข้องใจ จนถึงความโกรธเคือง

3.1.1.1 การสูญเสียชีวิตผู้คน

กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้แสดงให้เห็นว่าการใช้ความรุนแรงรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสังหาร วางเพลิง วางระเบิด ทุบฆ่า ฯลฯ มีผลกระทบโดยตรงคือการสูญเสียชีวิตผู้คนจำนวนมากซึ่งถือเป็นภาพที่ชัดเจนที่สุดว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในสถานการณ์ความไม่สงบ กวีทำให้ผู้อ่านสะเทือนใจด้วยการบรรยายสภาพความตายรายวันในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และกล่าวถึงชื่อหรือบุคคลบางวิชาชีพที่เสียชีวิต ได้แก่ ครู ทหาร ตำรวจ ทนาย

การนำเสนอว่ามีผู้คนจำนวนมากเสียชีวิตจากความรุนแรงเป็นประเด็นที่เด่นชัดมากในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะเป็นสิ่งที่คนทั่วไปรับรู้เกี่ยวกับสถานการณ์นี้อยู่แล้ว กวีนิพนธ์ที่นำเสนอภาพการสูญเสียชีวิตผู้คนจำนวนมากปรากฏในแหล่งข้อมูลทุกประเภทที่ใช้การศึกษาครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าเป็นความคิดร่วมของกวีหลายคน เช่น กวีนิพนธ์ “ไปไม่ร่วง”

ไปไม่ร่วงลับนั้บไม่ถ้วน	ชนวนกรือเซะ...พอนพะไหม้
สิ้นสะเทือนขวัญอันยาวไกล	เมืองไทยแดนธรรมต้องจำทน
ไฟนรกที่ไต้ยังไม่ดับ	แต่กลับลูกกลามความสับสน
ยุคมิกัสถูญี่ที่มีตมน	ชั่วฉลเฉกไฟประลัยกัลป์
ตัดหัวคนเล่นเช่นสัตว์ป่า	คำสอนศาสนาไถน่าน
เผาโรงเรียนเล่นเป็นรายวัน	ดับขันธเณรพระอนิจจา
ผู้พิพากษา, ครูอาจารย์	ชาวบ้าน, ทหาร เห็นถูกเข่นฆ่า
วัดวาอารามเคยงามตา	ป่าช้าจุดจบศพเกลื่อนเมือง
	(นิมิตล หาญทงค์, 2547: 89)

กวีนิพนธ์ข้างต้นบรรยายสภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่าเหมือนถูกไฟนรกเผาผลาญและอยู่ในยุคมิกัสถูญี่ มีการเข่นฆ่าผู้คนอย่างไม่เลือกหน้า รวมทั้งการวางเพลิงโรงเรียน ความรุนแรงเหล่านี้นำไปสู่การสูญเสียชีวิตผู้คนจำนวนมากเหมือนไปไม่ร่วงและทำให้จังหวัดชายแดนภาคใต้มีสภาพเหมือนป่าช้า

ในบท “เจ็บเพื่อเจ็บ-ตายเพื่อตาย” ก็แสดงความสะเทือนใจว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทำให้ผู้คนบาดเจ็บล้มตายเป็นเวลานานจนถึงปัจจุบันโดยยังหาผู้กระทำผิดและแก้ต้นเหตุไม่ได้ อีกทั้งความตายรายวันยังไม่เคยสิ้นสุดราวกับว่า ตลอดเวลาในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีทั้งคนที่บาดเจ็บไปนานแล้ว คนที่เพิ่งบาดเจ็บ คนที่ตายไปนานแล้ว และคนที่เพิ่งตาย เป็นการเจ็บเพื่อจะเจ็บต่อไปและตายเพื่อจะตายต่อไปเรื่อย ๆ เท่านั้น

เจ็บกันมาก็ครั้งก็ยั้งเจ็บ	รอยแผลเย็บยี่ดียวปวดร้าวแผล
ความมืดดำลึกกลับเกินตาแล	ใครกันแน้โหดเหี้ยมล้วนเหลี่ยมคม
ตายกันมาก็ครั้งก็ยั้งตาย	หญิงแล้วชายชายแล้วหญิงยั้งทับถม
สามจังหวัดชายแดนยังแสนตรม	แง้เจื่อนปมปลตไต้ยั้งงัด
.....	.....
ที่เจ็บก่อนผ่านไปให้ลืมก่อน	ที่เจ็บหลังยังนอนยังร้อนรุ่ม
ที่ตายก่อนตายไปหลายแง้มุม	ที่ตายหลังยังชุ่มด้วยน้ำตา

หรือนี่คือกิจกรรมประจำวัน

หรือนี่คือเงื่อนงำเกินนำพา

หรือนี่คือสีสันอันสูงค่า

หรือนี่คือท่วงท่าการหากิน

(มาโนช นิสรา, 2551: 97)

ในบท “ฝูงแพะสีขาว” กวีใช้ “แพะ” เป็นสัญลักษณ์ของผู้บริสุทธิ์หรือเหยื่อความรุนแรงที่ไม่มีทางสู้ เปรียบเหมือนผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความสุมเสี่ยงจะเป็น “เหยื่อ” ของความรุนแรงได้ตลอดเวลา และยังคงโศกเศร้าขมขื่นท่ามกลางแวดล้อมของข่าวการอุ้มฆ่าผู้บริสุทธิ์ซึ่งถือเป็นความรุนแรงอีกรูปแบบหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากนี้ยังเปรียบผู้ก่อการเป็น “นักฆ่าแหละ” เพื่อให้สอดคล้องกับสัญลักษณ์ “แพะ” เพราะนักฆ่าแหละมักใช้เรียกผู้ฆ่าสัตว์ ความเปรียบนี้จึงสื่อว่าผู้ก่อการอุ้มฆ่าถือเป็นมนุษย์ที่โหดเหี้ยมเพราะฆ่าคนง่ายตายและเลือดเย็นราวกับฆ่าสัตว์

พลัน! ท้องทุ่งปศุสัตว์หน้าห้วยยอด
ก็เปลี่ยนสีเป็นซีมซีตทิมเทา
ขมน้ำตาข้างในขึ้นไ้หนาว
รินกลายเป็นอีกาเซตากรม
กิบตีน ลำข้อท้อระทม
เมื่อหญ้าใบ ไอดินเปื้อนกลิ่นคาว -
ว่ากันว่า...ความมืดมนนักฆ่าแหละ
ลักษณะสัณฐานพองจดำถูกทำลาย

ที่แผ่ทอดสุดกู่จรดภูเขา
ก่อนหมองเศร้ามืดมิดสนิทดำ
ของแพะขาวฝูงโคกวิโยคร่ำ
บินระบำอาเพศจิกเศษดาว
โซซม ทรดฮวบเก็บควบก้าว
เลือดละอองนองท้าวคลื่นข่าวร้าย
มาลวงแพะเปรี้ยวหนุ่มแล้วอุ้มหาย
สิ้นไปกับความตายอันลึกลับ
(วิสุทธิ์ ขาวเนียม, 2553: 30-31)

นอกจากกล่าวถึงสภาพการเสียชีวิตทั่วไปแล้ว ยังมีการสร้างตัวละครผู้เสียชีวิตด้วย ดังกวีนิพนธ์ “นายพรานในม่านหมอก” ที่บรรยายสภาพเหตุการณ์การเสียชีวิตของผู้คนในช่วงเวลา 1 วัน

เมื่อรุ่งสาง ครูสาวชาวเชียงใหม่
ห่างกันไม่กี่เมตร - สะเก็ดดิน
ล่องสายแดดสวยบริสุทธิ์
ปั่นโตถือหัวปลิวหลุดลอย
เที่ยงวันก่อนย่ำวาระการละหมาด
อานุภาพปีนกลป่นประทุษ

ตายอยู่ใกล้ธงชาติผุขาดวิน
สุมเปื้อนศพ “จัสมิลล์” นักเรียนน้อย
หญิงชราชาวพุทธร่างยุ่ยย่อย
จมในฝอยฝุ่นหนังสือ “คู่มือมนุษย์”
โต๊ะอิหม่าม อุดตาชเนื้อล่อนหลุด
ลัมทรุดข้างภิกษุร่างปรุพรุน

ยามบ่ายฟ้าใสเมฆไหวหวาน	พ่อค้าเร่ชาวอีสานต้องกระสุน
ก่อนตำรวจถูกฆ่าโหดทารุณ	คอกระเด็น เลือดชุ่มทะเลักธาร
ยามเย็น ฟ้าคำ เริ่มคำพลบ	ระเบิดตื่นกลืนศพพลทหาร
เศษเสี้ยวสะกิดคมแหวกลมกาล	บาดโอบดอกไม้บ้านสะท้านใจ
	(วิสุทธิ์ ชาวเนียม, 2553: 61-62)

กวีระบุผู้เสียชีวิต ได้แก่ ครูสาวชาวเชียงใหม่ เด็กชื่อจัสมีลล์ หญิงชราชาวพุทธ ไต่ะอิม่ามชื่ออุสตาซ ภิกษุ พ่อค้าเร่ชาวอีสาน ตำรวจ และพลทหาร แล้วบรรยายสภาพ “ตายเกลื่อน” เพื่อให้เห็นว่าความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาในแต่ละวัน และเกิดได้กับทุกคน ดังเห็นได้ว่าผู้เสียชีวิตมีตั้งแต่เด็กจนถึงผู้สูงอายุ เพศชายและเพศหญิง ชาวพุทธและมุสลิม ข้าราชการจนถึงพลเรือน นอกจากนี้การตั้งชื่อหรือบอกภูมิหลังของแต่ละศพยังทำให้ผู้เสียชีวิตมีที่มาที่ไปเหมือนเป็นบุคคลที่มีตัวตนอยู่จริงเพื่อให้ภาพความตายน่าสะเทือนใจยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ยังมีกวีนิพนธ์ที่กล่าวถึงการสูญเสียบุคคลจริง ส่วนใหญ่ตีพิมพ์ในนิตยสารรายสัปดาห์หลังจากบุคคลเหล่านั้นเสียชีวิต บุคคลที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุดในกวีนิพนธ์คือ จูหญิง ปงกันมูล³² ได้แก่ กวีนิพนธ์ “ครูตีศรีแผ่นดิน: คุณครูจูหญิง ปงกันมูล” (จิตฯ คัมภีร์ภาพ, 2549) “ฝันร้ายของครู” (นิมนวล หาญทงศ์, 2549) “พวกเรารักครูจูหญิง” (สันต์ธวัช ศรีคำแท้, 2549) “เสียงอุทานแห่งกุจิงลือปะ (เมื่อแม่วัวหนึ่งกระโดดหายไป)” (อภิชาติ จันทรแดง, 2553) นอกจากนี้ยังมีบุคคลอื่น ๆ ได้แก่ สมชาย นิละไพจิตร³³ ในกวีนิพนธ์ “ทนายของประชาชน: แต่สมชาย นิละไพจิตร” (พันระวี เจ้าพระยา, 2547) และ “จดหมายฉบับล่า ถึง- อัล มัรหุมสมชายและครอบครัว” (พันดา ธรรมดา, 2547) กอบกุล รัญเสวะ³⁴ ในกวีนิพนธ์ “แสงเทียนที่สุดทาง” (คมเลนส์,

³² จูหญิง ปงกันมูล เป็นชาวจังหวัดเชียงราย สอบบรรจุเข้ารับราชการครูได้ลำดับที่ 1 แล้วเลือกไปเป็นครูที่โรงเรียนบ้านกุจิงลือปะ อำเภอจะนะ จังหวัดนราธิวาส เมื่อพ.ศ.2548 เพราะเห็นว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้ขาดแคลนครู วันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ.2549 ครูจูหญิงถูกจับไปคุมขังในอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ไกล้มสยิดประจำหมู่บ้าน และถูกรุมทำร้ายจนบาดเจ็บสาหัส ครูจูหญิงรักษาตัวในสภาพ “เจ้าหญิงนิทรา” ที่โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ และเสียชีวิตในวันที่ 8 มกราคม พ.ศ.2550

³³ สมชาย นิละไพจิตร เป็นทนายที่ทำงานด้านสิทธิมนุษยชน รับว่าความหลายคดีเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทนายสมชายหายสาบสูญไปในวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ.2547 และในวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 ศาลตัดสินให้ทนายสมชายเป็นบุคคลสาบสูญ

³⁴ กอบกุล รัญเสวะ เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านตือกอ อำเภอจะนะ จังหวัดนราธิวาส กอบกุลถูกลอบสังหารในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2548 ขณะเดินทางกลับบ้านในช่วงพักกลางวันซึ่งเป็นกิจวัตรที่ต้องกลับไปดูแลแม่ที่ป่วยเป็นอัมพาต

2548) ร้อยตรีวินัย นาคะบุตร และจำเอนคำธร ทองเอียด³⁵ ในกวีนิพนธ์ “บทกวีจากต้นหยงลิ้มอ” (ศิริวร แก้วกาญจน์, 2551) พลตำรวจเอกสมเพียร เอกสมญา³⁶ ในกวีนิพนธ์ “เพลงชีวิต แต่ พล.ต.อ. สมเพียร เอกสมญา” (ณ ปลายฟ้า และอัคนี หฤทัย, 2553) วิลาส คงขำ และคมขำ เพชรพรหม³⁷ ในกวีนิพนธ์ “เสียดายดิน” (ธาร ธรรมโฆษณ์, 2553) กวีแสดงความอาลัยต่อการเสียชีวิตหรือหายไปของบุคคลเหล่านี้

ยกตัวอย่างเช่น กวีนิพนธ์ “ทนายของประชาชน: แต่ สมชาย นีละไพจิตร” ที่ตีพิมพ์ในนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ปลายเดือนมีนาคม พ.ศ.2547 ซึ่งเป็นเดือนที่สมชาย นีละไพจิตรหายตัวไป

โหมหาประชาสาธารณชน	ผู้สหัสทุกข์ทนทุกถิ่นฐาน
คือประชาสามัญผู้กลัวลาน	เพราะเงาหมิสมารทาบทำร้าย
เขา...ยืนหยัดเพียงใช้สิทธิ์เพียงใช้เสียง	ยอมเสี่ยงชีวิตไม่คิดขาย
น้อมตัวเป็นจვางานไม่ดูค้าย	ด้วยชาวชนยอมหมายยุติธรรม
ฟ้าสว่างแต่กลางหนกลับมืดมิด	อำมหิตปิดปากอย่างมีหน้า
ความผิดถูกป้ายนั้นประจำ	เขาจึงย้ำสั่งจ่าว่าจะสู้
พลิกคดีทุกคดีที่มืดเท็จ	พินเหตุให้คนชั่วต้องอดสู
เพชรตัดเพชรเพชรแท้ย่อมเชิดชู	ศัตรูของประชาชนจึงกลัวลาน
ชุกหน้ามุดต่ำกว่าสำสัตว์	ตัวลั่นตรระดับศัสต์สุดโหดฉาน
ลอบอุ้มลอบฆ่าวิสามาญ	สันดานชั่วช้าประจานตน
สมชายเขาสู้อย่างสมชาย	สู้เพื่อหมายสิทธิ์เสรีมีทุกหน
ไม่เลือกชาติศาสนาทุกถ้วนคน	คือทนายประชาชนประชาธรรม
	(พันระวี เจ้าพระยา, 2547: 97)

เนื้อหา กวีนิพนธ์กล่าวถึงเรื่องราวชีวิตของทนายสมชายโดยเน้นที่การเสียสละทำงานอย่างไม่เกรงกลัวอันตรายเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความอยุติธรรม ซึ่งกวีเห็นว่า

³⁵ร้อยตรีวินัย นาคะบุตร และจำเอนคำธร ทองเอียด ถูกทำร้ายร่างกายอย่างทารุณจนเสียชีวิต พบศพที่หมู่บ้านต้นหยงลิ้มอ อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส ในวันที่ 21 กันยายน พ.ศ.2548

³⁶พลตำรวจเอกสมเพียร เอกสมญา เป็นตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่และมีผลงานด้านการรักษาความสงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จนได้รับฉายา “วีรบุรุษแห่งเทือกเขาบูโด” พลตำรวจเอกสมเพียรเสียชีวิตจากกระเปิดและการปะทะกับคนร้ายในวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ.2553

³⁷วิลาส คงขำ และคมขำ เพชรพรหม เป็นครูที่อุกคนร้ายยิงเสียชีวิตขณะขึ้นรถจักรยานยนต์ เหตุเกิดที่จังหวัดนราธิวาส ในวันที่ 7 กันยายน พ.ศ.2553

เป็นการสู้อย่าง “สมชาย” คือสู้อย่างสมเป็นมนุษย์ผู้อาจหาญผดุงความยุติธรรม ในขณะที่ผู้ “อุมฆ่า” หมายสมชายกระทำตัวเหมือนสัตว์ที่ลอบทำร้ายผู้อื่น กวีนิพนธ์นำเสนอว่าการอุมฆ่าเป็นความรุนแรงรูปแบบหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ทำให้ผู้สร้างประโยชน์ให้สังคมต้องหายสาบสูญไป

นอกจากนี้ยังมีการแสดงความสะเทือนใจต่อการเสียชีวิตของบุคคลบางวิชาชีพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย ส่วนใหญ่คือผู้ประกอบการวิชาชีพครู เช่น กวีนิพนธ์ “อย่าให้ดับลงทีละดวง” ที่กล่าวยกย่องครูที่ไปปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้วถูกสังหาร

เทียนที่ส่องก่องใสในป่าเขา	ช่วยผู้เยาว์แจ่มกระจ่างทางศึกษา
เป็นเทียนทองส่องทางสร้างปัญญา	ซุบซุนค่าผู้เยาว์เทียมเท่ากัน
ถิ่นกันดารปานใดไกลสุดกู่	มือของครูกลมเกลียวเฝ้าปลูกปั้น
รู้ดีงามความรู้คู่ชีวิต	คือแสงอันส่องสู่ผู้เยาว์วัย
ลมจะพัดค้อยังสู้ส่องใส	ฝนคะนองฟ้าค้ำยังสุกใส
ด้านลมหนาวกราวกรูสู่เกศภัย	ร้อนแล้งใดไม่ทอนให้รอนแรง
อนาถเหลือเมื่อกลับให้ลับล่วง	ทีละดวงเทียนดับลงลับแสง
ใจน้อยน้อยพลอยยับเขินเกินจักแจง	ดับผู้แปลงชีพซัดพันมีดมน
ไอ้เทียนทองส่องสว่างทางชีวิต	ถูกปลดปลิดชีพร่วงลงกลางหน
ทีละดวงละดวงล่วงลับขันธ์	เด็กทุกคนร้างไร้ใครนำทาง
	(วันเนา ยูเด็น, 2548: 18)

กวีกล่าวยกย่องครูที่ไปปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่าเปรียบเหมือนเทียนที่ส่องสว่างในป่าเพื่อนำทางและสร้างปัญญาให้เด็ก และครูทำงานอย่างอดทนต่อความยากลำบากและอุปสรรค แต่สุดท้ายเทียนแต่ละดวงกลับค่อย ๆ ดับลงหรือครูถูกสังหารไปทีละคน ๆ ผลที่ตามมาคือไม่มีใครเป็นผู้ให้อาาคตแก่เด็กหรือเป็นการดับแสงแห่งปัญญาของเด็ก แสดงให้เห็นว่าการลอบสังหารในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้คร่าชีวิตผู้สร้างคุณงามความดีแก่สังคมไปมากมาย

การเสียชีวิตของผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในความรับรู้ของสังคมไทยมาตลอดตั้งแต่พ.ศ.2547 และกวีก็นำเสนอประเด็นนี้อย่างต่อเนื่องเพราะเป็นผลกระทบโดยตรงของความรุนแรงและเป็นภาพตัวอย่างที่ชัดเจนอย่างยิ่งของการไม่มีสันติภาพ ทั้งหมดนี้เพื่อตอกย้ำว่าการเข่นฆ่ากันเป็นสิ่งที่ไม่ควรเกิดขึ้นและไม่มีความชอบธรรมใดสำหรับการสังหารผู้บริสุทธิ์ กวีแสดงความสะเทือนใจจนถึงกับขึงใจต่อความตายเพื่อแสดงการปฏิเสธความรุนแรงทุกรูปแบบที่ทำให้ผู้คนต้องเสียชีวิต สรุปได้ว่ากวีนำเสนอแนวคิดสันติภาพในเบื้องต้นที่สุดคือทำให้สะเทือนใจต่อความตายของผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อให้ตระหนักว่าตราบใดที่มียังมีความรุนแรงหรือการไม่เห็นคุณค่าชีวิตผู้อื่น สันติภาพย่อมไม่อาจเกิดขึ้นได้

3.1.1.2 บาดแผลของครอบครัวผู้สูญเสีย

นอกจากความตายรายวันในจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้ว ผลกระทบอีกประการหนึ่งของความรุนแรงคือ หลายครอบครัวต้องกลายเป็นผู้สูญเสีย กวีแสดงให้เห็นผลสืบเนื่องหลังความตายของแต่ละชีวิตว่ากระทบต่อครอบครัวของเขามากมายเพียงใด ส่วนใหญ่เป็นการกล่าวถึงความตายของผู้ชายที่เป็นเสาหลักของครอบครัว เช่น พ่อ สามมี ลูกชาย ทำให้สมาชิกในครอบครัวที่เหลืออยู่ต้องใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก และสิ่งที่กวีเน้นย้ำมากที่สุดคือบาดแผลในจิตใจจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักไปอย่างไม่มีวันกลับ

ในบท “ไปไม่ร่วง ณ เขิงเขาสันกะลาศิรี” แสดงให้เห็นความโศกเศร้าของแม่ผู้สูญเสียลูกชายไปในสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ยอดเขาสันกะลาศิรี

สูงเด่นตระหง่านเสียดฟ้า

ไอขาวปกคลุมอ้อยอิ่ง

เป็นเช่นนี้...มานานแสนนาน

ที่เขิงเขา...

ขนานน้อยเจียบเหงามาหลายวันแล้ว

หญิงชราผู้เป็นเจ้าของ

จมอยู่ในทะเลเศร้า

ม่านน้ำตาบดบังม่านหมอกยามเช้า

ครุ่นคิด หวนให้

28 เมษายน 2547

ลูกชายคนเดียว

จากเธอไป...

ช้วนรินทร์

(อิสระ ยืนยง, 2547: 97)

กวีเล่าเรื่องโดยใช้คำไม่มาก แต่กลับทำให้รู้สึกสะเทือนใจเมื่อเชื่อมโยงกับบริบทว่าวันที่ 28 เมษายน พ.ศ.2547 คือวันเกิดเหตุการณ์กรือเซะ ในขณะที่สังคมจดจำว่าเป็นเหตุการณ์รุนแรงและมีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก กวีกลับกล่าวถึงเหตุการณ์นี้โดยเล่าเรื่องตัวละครตัวเดียวคือ “แม่” ผู้สูญเสียลูกชายคนเดียวซึ่งเปรียบเหมือนความหวังสุดท้ายไปในเหตุการณ์กรือเซะ ประกอบกับการสร้างฉากและบรรยากาศวังเวงยิ่งเน้นความรู้สึกโศกเศร้าของแม่ กวีนำเสนอตัวละคร

ผู้หญิงในฐานะ “แม่” ซึ่งเป็นตัวแทนความรักอันยิ่งใหญ่เพื่อให้เห็นว่าความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งคร่าชีวิตคนตาย และสร้างบาดแผลอันยากจะลบเลือนในใจผู้ที่ต้องสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก

ในบท “นึ่ง ไหว” เล่าเรื่องเด็กหญิงมุสลิมชื่อ “โซฟียะห์”³⁸ ที่สูญเสียพ่อไปจากเหตุการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้เธอดูโศกเศร้าอยู่ตลอดเวลา กวีนำเสนอเด็กหญิงโซฟียะห์เป็นภาพแทนของหมู่บ้านรอดันบาดู (ชื่อทางการคือ “โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่าง บ้านรอดันบาดู” ตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้) เพื่อให้เห็นว่าผลของความรุนแรงทำให้มีผู้เสียชีวิตไปจำนวนมาก และแต่ละคนที่เสียชีวิตก็ทำให้ครอบครัวของเขาขาดที่พึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือความโศกเศร้าอาลัยอาวรณ์เมื่อคิดถึงความสุขในอดีตตอนอยู่พร้อมหน้าครอบครัวซึ่งไม่มีวันเกิดขึ้นได้อีกแล้ว

เด็กหญิงโซฟียะห์	สูญเสียปีศาจสองปีก่อน
ที่เมืองนราฯ ครารอมฎอน	ทิ้งอะเนาะวัยอ่อนกับมะ, บัง
อีกนับพันกำพร้า - ไรที่พึ่ง	ครอบครัวจึงถอนรามาฝากหวัง
หมู่บ้าน “รอดันบาดู” ได้อยู่ยัง	กับรอยโศกหลัง...ทั้งชุมชน
จันทร์เดียวเกี่ยวดาราร...	ส่องแววตาชื่อใสในมูมหม่ม
หมากขุมยังสนุกเล่นชุกชน	แต่น้อยนักจักได้ยลรอยยิ้มเธอ
ลากูดวอ - คลอเสียงใส	เพลงในใจที่เธอต้องร้องเสมอ
ในสำนักลึกล้ำจดจำเจอ	ปีเคยนอนละเมอขับลำนำ
นึ่ง - ไหว เหตุใดหนอ ?	จะทุกข์สุขท้อก็เกินพำ
โซฟียะห์ไม่เคยเอ่ยถ้อยคำ	เพียงนึ่งงำ - โลกร่ำไห้ไหวสะเทือน
	(จิระนันท์ พิตรปรีชา, 2554: 45)

ในบท “ผืนผ้าในสงคราม” กวีเล่าเรื่องผู้หญิงที่มีบาดแผลในใจเพราะการตายของสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบ ลูกชายที่มองเห็นความโศกเศร้าอาลัยอาวรณ์ของแม่ก็รู้สึกไม่ต่างกัน แต่เขาก็กังหวั่งว่าสักวันแม่จะเข้มแข็งพอที่จะซ่อมแซมโครงสร้างเปื้อนเลือดของพ่อ “โครงสร้าง” เป็นเครื่องแต่งกายของผู้ชายมุสลิมจึงเป็นสิ่งให้ระลึกถึงชายผู้จากไป และยังคงคิดว่า “โครงสร้าง” คือชีวิตของครอบครัวที่เหลืออยู่หลังจากสูญเสียผู้ชายซึ่งเป็นเสาหลักของครอบครัวไป โดยไม่อาจล่วงรู้ได้ว่าต้องใช้เวลานานเท่าไรเพื่อซ่อมแซมให้กลับมาสมบูรณ์เหมือนเดิม

³⁸จิระนันท์ พิตรปรีชา เล่าแรงบันดาลใจของการเขียนกวีนิพนธ์บทนี้ว่ามาจากแววตาของเด็กหญิงโซฟียะห์ “เด็กคนนี้มีนัยน์ตาที่นึ่งมาก ไม่หลบตา นึ่งจนเรานึกไม่ออกว่าเขาคิดอะไร คุรบอกกับเราว่าเธอเป็นอย่างนี้ตลอด” (ยลวิถีชีวิตจากปลายด้ามขวานผ่านนิทรรศการ “ชายแดนใต้ หัวใจเดียวกัน”, 2554)

โสร่งที่เปื้อนเลือดและคราบน้ำตา
 วันหนึ่งข้าจะนำมันออกมา
 ข้ารอวันนั้น วันที่แม่ข้าแข็งแกร่งพอจะคลี่มันออกมาบนจักรเย็บผ้า
 ซ่อมแซมส่วนที่ขาดหายไปในชีวิตของเรา
 วันที่คราบเลือดบนผืนผ้าของพ่อ
 ไม่มีกลิ่นความตายซุกซ่อนอยู่ในเนื้อของชีวิต
 ในผืนแผ่นดินที่ผู้พังด้วยอำนาจของชั้ยตอน³⁹

(จรรยา อำนาจพันธุ์พงศ์, 2553: 36-37)

นอกจากความสูญเสียของครอบครัวผู้เสียชีวิตในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แล้ว ยังมีความสูญเสียของครอบครัวที่อยู่นอกจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยคือ ความสูญเสียของ ครอบครัวทหารที่เข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น กวีนิพนธ์ “อีกไม่นาน...ทหารหนุ่ม”

บ้าน - อุดรธานี...ทุ่งศรีเมือง	ข้าวแดงเหลืองฆ่าฟันมิทันหาย
แม่ใจสั่นนั่งกแทบอกวาย	มือปล่อยสายโทรศัพท์ลงพับลิ้ม
“ไม่นานหรอกแม่...ไม่นาน	สงครามจะกลับไปให้ไกลผม”
ชายผ้าเหลืองแม่เอ๋ยหวังเชยชม	แผ่วบทเพลง “ค่าน้ำนม” ล่องลมเลื่อน
ทหารหนุ่มของแม่...	คราแต่แม่แก้หวังเห็นเจ้าเป็นเพื่อน
กลับลมร้ายสายนราฯ พัดมาเยือน	ตาแม่เปื้อนอุทกตก ท้นออกฟัง
วีรบุรุษของแม่...	ภาพและข่าวทีวีแพร่ แ่ววแต่รังสี
ผลอยิ้มขณะอกแม่ตลกวิงค์	ยิ้มทั้งทั้งน้ำตาบ่าหัวใจ
ไม่นานหรอกไม่นาน...ทหารหนุ่ม	ใต้ธงคลุมผืนทับเจ้าหลับไหล
แม่เหม่อมองเมฆฟ้าโศกาลัย	รอเครื่องบินจากปักซีใต้...อีกไม่นาน

(สุขุมพจน์ คำสุขุม, 2553: 203-204)

กวีเล่าเรื่องครอบครัวในภาคอีสานซึ่งลูกชายไปเป็นทหารในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แม่จึงได้แต่รอคอยการกลับบ้านของลูก แต่สุดท้ายลูกก็กลายเป็นทหารอีกคนหนึ่งเสียชีวิตจากความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แม่แม่จะภูมิใจที่ลูกได้รับยกย่องเป็นวีรบุรุษ แต่ก็โศกเศร้าเมื่อรู้ว่ารางวัลตอบแทนการรอคอยลูกกลับบ้านคือศพลูกใต้ผืนธง

³⁹ผู้เขียนทำเชิงอรรถไว้ว่า “ชั้ยตอนหมายถึงมารร้าย หัวหน้าของมันคือ ‘อับลิส’ ที่โอหังปฏิเสธอัลลอฮ์ผู้ทรงบัญชาให้มันก้มกราบต่ออาดัม ดังนั้นมันจึงถูกเนรเทศมายังโลกนี้ แต่ก่อนจะถูกเนรเทศ มันได้ทำทนายพระองค์ไว้ จะขอหลอกลูกหลานของอาดัม (มนุษย์) จนถึงวันสิ้นโลก” (จรรยา อำนาจพันธุ์พงศ์, 2553: 37)

การนำเสนอความรู้สึกสูญเสียของผู้ที่ต้องพรากจากคนรักเป็นการมุ่งไปที่ผลสืบเนื่องของการใช้ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้เห็นว่าไม่ว่าอย่างไรความรุนแรงไม่อาจถือเป็นสิ่งชอบธรรม เพราะทำให้จำนวนครอบครัวผู้สูญเสียทั้งในและนอกพื้นที่เพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ ที่สำคัญคือการพรากบุคคลอันเป็นที่รักไปจากอ้อมอกของครอบครัวคือการพรากความสุขและสร้างบาดแผลที่ยากจะลบเลือนในใจของสมาชิกครอบครัวที่เหลืออยู่ สรุปได้ว่าความรุนแรงได้ทำลายสันติภาพหรือความสงบสุขของครอบครัวผู้เสียชีวิตไปด้วย

3.1.1.3 สภาพชีวิตผิดปกติของผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

นอกจากการบาดเจ็บล้มตายและความสูญเสียของครอบครัวผู้เสียชีวิตแล้ว กวีนิพนธ์ยังนำเสนอผลกระทบของความรุนแรงอีกประการหนึ่งคือ สภาพชีวิตที่ผิดปกติของผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยแสดงให้เห็นว่าท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่ความรุนแรงเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาอย่างไม่จำกัดเป้าหมาย ผู้คนที่ดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่เกิดเหตุย่อมสูญเสียวิถีชีวิตอันปกติสุขไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นชีวิตประจำวันที่ผิดแผกไป หรือความรู้สึกทั้งความหดหู่หวาดกลัวต่อสถานการณ์และความไม่ไว้วางใจระหว่างบุคคล

กวีนิพนธ์ที่นำเสนอว่าวิถีชีวิตผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ผิดแผกไป และผู้คนรู้สึกหวาดกลัวต่อสถานการณ์ เช่น กวีนิพนธ์ “3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ผ่านไปอีกวัน”

และแล้วก็ผ่านไปอีกวัน

ปีศาจที่ลูกชายซึ่งเป็นครูไม่ได้หยาหน้าไปจากบ้าน

ภรรยาซึ่งกำลังรอคอยสามี ถอนใจด้วยความโล่งอก

ที่เห็นสามีกลับบ้านตรงเวลา

ผ่านไปอีกวัน

(ชาคริต โภชะเรือง, 2547: 34)

กวีนิพนธ์นี้เล่าสภาพชีวิตผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คนที่อยู่บ้านเป็นห่วงความปลอดภัยของคนในครอบครัวที่ออกไปทำงานนอกบ้าน และการรอดชีวิตกลับมาบ้านเป็นทั้งความเสี่ยงและความสุขในแต่ละวัน การใช้ชีวิตท่ามกลางความไม่แน่นอนระหว่างความเป็นกับความตายเป็นผลจากเหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้นกับทุกคนได้ตลอดเวลา

ในบท “บนเส้นทางไปยะลา (แม่กำลังพาเด็กหญิงดาวไปหาหมอ)” เล่าเรื่องแม่กับลูกเป็นภาพแทนของคนทั่วไปในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก แม้แต่การเดินทางไปโรงพยาบาลเพื่อรักษาชีวิตก็ยังคงเผชิญกับอันตรายที่อาจคร่าชีวิตได้ กวีแสดงให้เห็น

ความรู้สึกของผู้อยู่ในสภาพสุ่มเสี่ยงดังกล่าวว่ายังคงหวาดกลัวทั้งที่เจอเหตุการณ์รุนแรงบ่อยครั้ง และแม้ว่าสภาพรอบตัวจะน่าสิ้นหวังเพียงใด แมื่ก็ยังคงพยายามเข้มแข็งและมีความหวังเพื่อรักษาชีวิตลูกไว้

-2-

แม่จำ รทหยุดทำไมแม่	ไม่ใช่แน่ โรงพยาบาลยังไกลห่าง
มีทหารมากมาย-ชูดลายพราง	เข้ากันขวางปิดทางถนนไว้
ได้ยินว่าข้างหน้ามีระเบิด	เหตุเพิ่งเกิดสักครู่ ดูหมาดใหม่
คนขับรถเมล์บอกใครใคร	เจ็บตายมากไหม-คงไม่น้อย
และคงนานเวลากว่าจะล่อง	ที่แม่ห่วง-เวลาลูกจะลดถอย
กระตึกเข็มนาฬิกา ไม่รอคอย	หลายเหตุร้ายเราเจอบ่อย ต้องคอยรอ
แม่จำ คุณหมอมจะรอไหม	ถ้าเราไปไม่ทันเวลาหมอ
เวลาลูกมีเพียงใด พอ-ไม่พอ	หนูเหนื่อยแล้ว หนูขอซบดักพลาง

-3-

เราสุ่มเสี่ยงเพียงใดในชีวิต	ซ้าย ขวา ถูก ผิด เหมือนเปล่าว่าง
เราเลือกเอง หรือใครได้จับวาง	ให้ว่ายวนเว้งว่างกลางคืนวัน
ถึงสุ่มเสี่ยงเพียงใด ใช่-แม่รู้	แต่ขอหนูอยู่ได้ ใช่-แม่ฝัน
บนเส้นทางข้างหน้า ไกลกว่านั้น	แม่คงยังยืนยันเช่นนั้นไป
แม้สะทกอกแม่ไม่แพ้หนู	แต่ไม่รู้จะยกอย่างไรทางไหน
ทางข้างหน้าแคบกว้าง ยิ่งห่างไกล	ทางที่ใกล้-ไม่เหลือ ไม่เอื้อทาง

(อภิชาติ จันทรแดง, 2553: 66-73)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

นอกจากนี้ผู้เขียนยังทำเชิงอรรถไว้ท้ายกวีนิพนธ์เกี่ยวกับแรงบันดาลใจในการเขียนกวีนิพนธ์นี้ว่า

หลังได้รับข่าวคราวของเด็กหญิงดาว-หลานสาววัย 4 ขวบของมิตรสหายผู้หนึ่ง เธอได้รับเชื้อเอชไอวีจากการให้เลือดของโรงพยาบาลศูนย์ยะลาตั้งแต่แรกคลอด ถึงวันนี้แม่ยังคงพาเธอเดินทางไปหาหมอเป็นประจำ ท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ที่มาของเรื่องทำให้สะท้อนใจยิ่งขึ้นว่า “แม่” กับ “เด็กหญิงดาว” ในกวีนิพนธ์ไม่ใช่แค่ภาพแทนแต่เป็นภาพสะท้อนความจริงของวิถีชีวิตยากลำบากในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และยิ่งอาจตีความได้อีกว่า การเดินทางของแม่กับเด็กหญิงดาวก็คือการดำเนินชีวิตของผู้คนใน

จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่อาจเผชิญความรุนแรงได้ตลอดเวลา และสันติภาพที่เป็นความหวังปลายทาง ก็ยังคง “...ไม่เหลือ ไม่เอื้อทาง” ที่จะไปถึงได้โดยง่าย

ในบท “โรงเรียนชายแดนของแผ่นดิน” บรรยายสภาพโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีสภาพไม่เหมือนโรงเรียน กล่าวคือ มีสภาพทรุดโทรม มีร่องรอยการใช้อาวุธทำลาย และที่สำคัญที่สุดคือไม่มีการเรียนการสอน เด็กนักเรียนได้แต่นั่งรอครูซึ่งไม่รู้ว่าจะเดินทางมาสอนได้หรือไม่ การเลือกนำเสนอภาพโรงเรียนซึ่งเป็นสถานที่บ่มเพาะความรู้และให้อาณาเขตแก่เด็กกว่ามีสภาพทรุดโทรม แสดงถึงความสิ้นหวังต่ออนาคตและจินตนาการของเด็กในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งต้องรับรู้และได้รับผลกระทบจากความรุนแรงรายวัน แสดงให้เห็นว่ากวีตระหนักถึงผลกระทบอีกประการหนึ่งของความรุนแรงคือ ความรุนแรงทำลายโอกาสและความมั่งคั่งในชีวิตของเด็กซึ่งควรเป็นช่วงวัยที่มีจินตนาการกว้างไกลและได้วางรากฐานสู่ออนาคต

มองรอบรั้ว สนามหญ้า, อาคารเก่า	ป้ายนิเทศเศษฝุ่นเข้าเกาะฝัง
คราบน้ำฝนเปื้อนเปรอะดินเกรอะกรัง	เศษกระดาษขาดรุ่งรังหมูนคว้างลอย
พุ่มไม้ดอก, ไม้ประดับ เหมือนรับรู้	เส้าหตุความสันติที่เสื่อมถอย
เด็กนักเรียนมากหน้าตั่งตาคอย	พบแต่ความเหงาหงอยอันเจี๊ยบงัน
หน้ากระดานมีรูพรุน กระสุนเจาะ	ธารน้ำตาไหลซาซาแผ่นดินฝัน
จินตนาการถูกไฟคลอกเป็นหมอกควัน	มวลความคิดสร้างสรรค์ตายด้านซา
	(สิทธิเดช กนกแก้ว, 2554: 40-41)

ส่วนสัมพันธภาพและความไว้วางใจที่สูญสิ้นไป กวีนำเสนอว่าสถานการณ์ความไม่สงบทำให้คนต่างศาสนาต้องแยกจากกันหรือไม่อาจมีมิตรต่อกันได้ดังเดิม รวมทั้งกล่าวถึงสัมพันธภาพระหว่างคนนอกกับคนในพื้นที่ด้วย กล่าวคือ คนนอกและคนในต่างรู้สึกหวาดระแวงกัน เช่นในบท “อัสซาลามมูออลัยกุม” ที่แสดงให้เห็นความไม่สนิทใจระหว่างประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้กับทหารที่เข้าไปปฏิบัติหน้าที่

อัสซาลามมูออลัยกุม	ดูท่าเธอทหารหนุ่มมีค่าถาม
หลังซู่วูบสบตาบางซู่ยาม	ใยเราไม่อาจก้าวข้ามความระแวง
เธอเชื่อมั่นว่าเธอมาที่นี่	มาด้วยความหวังดีไม่เคยลอบแฝง
ถือปืนมาปกป้องความรุนแรง	ต่อต้านโจรพวกแบ่งแยกแผ่นดิน
แผ่นดินซึ่งเธอไม่คุ้นหน้า	แปลกแยกแปลกตาไปทั้งสิ้น
วิถี ศาสนา อาหารกิน	ภาษาที่ได้ยินไม่เข้าใจ
เสียงก้องจากโถมสูงทำเธอหวั่น	ขายนุ่นโสร่งคนนั้นทำเธอไหว
มองซ้าย มองขวา ไม่รู้ใคร	แผ่นดินนี้ไซ้ใหม่เป็นของเธอ

แผ่นดินนี้ที่เธอมาป้อปก	ไยสายตาคลายวิตกอยู่เสมอ
คั่นเคยหรือ ก็ไม่ ไซ้ไหมเออ	ใครเสนอ เธอสนอง แล้วต้องมา
เมื่อไม่อาจก้าวข้ามความหวาดระแวง	เราถูกแบ่งจากภายในผ่านใบหน้า
เราถูกแบ่งโดยอาการผ่านสายตา	ไซ้สักผืนตารางวาหน้าแผ่นดิน
	(พจนานถ พจนานพิทักษ์, 2554: 90)

กวีเล่าเสมือนเสียงคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้สนทนากับทหารที่เข้าไปในพื้นที่ และเน้นว่าเป็นคนในที่เป็นมุสลิมด้วยคำทักทาย “อัสซาลามมูออลัยกุม”⁴⁰ กวีนิพนธ์แสดงให้เห็นความรู้สึกหวาดระแวงระหว่างคนในกับคนนอกพื้นที่ กล่าวคือ แม้คนในจะเข้าใจว่าทหารไม่คั่นเคยกับวิถีชีวิตต่างวัฒนธรรมโดยเฉพาะความต่างทางศาสนา แต่ต้องไปอยู่ในพื้นที่เพราะทำตามหน้าที่ คนในก็ยังไม่กล้าไว้วางใจอาวุธในมือของทหาร และตราบไตที่ทหารยัง “ปกป้องด้วยปืน” ก็ไม่มีทางที่จะทำให้เกิดความไว้วางใจและสันติภาพได้ ทหารจึงเป็นตัวแทนภาครัฐที่คนในพื้นที่ไม่อาจเชื่อใจว่าจะปกป้องประชาชน ขณะเดียวกันก็เป็นตัวแทนชาวพุทธซึ่งรู้สึกไม่คั่นเคยกับวิถีชีวิตของมุสลิมด้วย การสูญเสียสัมพันธภาพและความไว้วางใจระหว่างผู้คน ไม่ว่าจะเป็นคนต่างศาสนาหรือระหว่างประชาชนในพื้นที่กับเจ้าหน้าที่รัฐที่เข้าไปดูแลความเรียบร้อย แสดงให้เห็นว่ากวีเชื่อว่ากำลังเกิดรอยร้าวในความสัมพันธ์จนผู้คนไม่อาจอยู่ร่วมกันหรือไว้วางใจกันได้เหมือนเดิม

สรุปได้ว่ากวีเห็นว่าผลกระทบสำคัญของความรุนแรงรายวันในจังหวัดชายแดนภาคใต้คือ ผู้คนต้องใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก ทั้งการใช้ชีวิตท่ามกลางอันตรายและความรู้สึกไม่ปกติสุข ทั้งความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์ มีความหวังแค่ว่าแต่ละวันตนเองและคนใกล้ตัวจะยังไม่ถูกคร่าชีวิตไป จนถึงความรู้สึกไม่ไว้วางใจในความสัมพันธ์ซึ่งเกี่ยวพันกับประเด็นความแตกต่างทั้งทางศาสนาและรัฐกับประชาชนในพื้นที่ ผลกระทบดังกล่าวเป็นมิติที่สำคัญยิ่งของการไม่มีสันติภาพคือ ความรุนแรงทำลายความสงบสุขของชีวิตผู้ที่ต้องอยู่ท่ามกลางสภาวะนั้น ดังนั้นเพื่อให้ผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีชีวิตปกติสุขดังเดิม จึงต้องแก้ปัญหาความรุนแรงและทำให้สันติภาพเกิดขึ้น

3.1.1.4 ความรู้สึกของผู้รับรู้เหตุการณ์

ภาพความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่นำเสนอออกสู่สังคมภายนอก ทำให้จังหวัดชายแดนภาคใต้กลายเป็นสถานที่น่าหวาดกลัวและน่าหวาดกลัวสำหรับคนทั่วไป กวีนำเสนอ

⁴⁰ ประโยคเต็มคือ “อัสซาลามมูออลัยกุม วะเราะหฺมะตุลลอฮฺวะบะรอกาตุฮฺ” หมายความว่า “ขอความสันติสุข ความเมตตาปราณี และความเป็นสิริมงคลจากพระองค์อัลลอฮฺจงมีแก่ท่าน” (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2535: 164) เป็นถ้อยคำที่มุสลิมใช้ทักทายกัน

ทั้งความรู้สึกของผู้ที่มีมาตุภูมิในจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้วย้ายออกไปอยู่นอกพื้นที่ และคนนอกพื้นที่ รวมทั้งตัวเองที่รับรู้เรื่องราวความรุนแรงที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้

คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ย้ายออกไปอยู่ที่อื่นแล้วรู้สึกหดหู่เมื่อรับรู้สภาพบ้านเกิดของตัวเอง ปรากฏในกวีนิพนธ์ เช่น “หลับเถิดหลับให้สบาย อดีตกาล”

<p> หอบเอาความหดหู่เต็มหัวใจ นึกถึงศาลหลักเมืองนาที่นั่น แต่หัวใจร่วงตกแตกเป็นเสี่ยง บนกำแพงรั้วรอบ ขอบหลังคา ราวบรรดาอดีตที่แสนดี ว่าเป็นเมืองสงบ สุข ปลอดภัย ปิดตากลับสถานีรถไฟ จากนี้ไปปรายการข่าวจะเลิกดู </p>	<p> ตรงไปสักการะเสาหลักมัน อยากริวอนขอวันวานคืนมา เมื่อเห็นรอยกระสุนเรียงทั้งซ้ายขวา ประตุหลัง ประตุหน้า ราวบันได ที่เป็ความทรงจำอันยิ่งใหญ่ อดีตนั้นหายไปไหน...ไม่รู้! ปิดหัวใจ ปิดป้องทั้งสองหู จะทำเหมือนไม่เคยอยู่เมืองยะลา (นรพัลลภ ประณพทรพาล, 2553: 62) </p>
---	---

กวีบรรยายความรู้สึกของผู้ที่เคยอยู่ในจังหวัดยะลาแล้วเดินทางกลับไปถิ่นฐานบ้านเกิดอีกครั้ง แต่กลับพบว่าสถานที่ต่าง ๆ มีแต่ร่องรอยผู้พังอันเกิดจากอาวุธที่มนุษย์ใช้เช่นกัน ภาพปัจจุบันอันเลวร้ายทำให้เขาหดหู่เมื่อนึกเปรียบกับภาพความสงบสุขที่เคยเห็นในอดีต ดังชื่อ กวีนิพนธ์ “หลับเถิดหลับให้สบาย อดีตกาล” ที่เป็นเสมือนคำไว้อาลัยว่าอดีตอันสงบสุขไม่มีวันจะเกิดขึ้นอีกแล้ว นอกจากนี้สภาพผู้พังกี่เปรียบได้กับหัวใจของคน ที่เห็นบ้านเกิดตัวเองถูกทำลายล้างด้วย สภาพปัจจุบันทำให้เขารู้สึกสิ้นหวังจนไม่ยอมรับรู้ข่าวคราวของบ้านเกิดตัวเองอีก

ส่วนการเล่าจากมุมมองของคนนอกพื้นที่รวมทั้งตัวเองที่รับรู้สภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้วรู้สึกหดหู่หวาดกลัว เช่น กวีนิพนธ์ “เช้าวันนี้”

<p> เช้าวันนี้ ถ้วยกาแฟขาดน้ำตา อึกแล้วหรือ ระเบิดฉีกอีกรายแล้วฝ่ายเรา เจ้าหน้าที คนฟังข่าวร้ายราญมานานครัน </p>	<p> หลังรายงานทีวีที่ตรงหน้า เศร้าเกินกว่าตีมือเป็นมือเช้า เกือบทุกมือแล้วที่นี้มีแต่เศร้า ไม่บรรเทาข่าวร้ายเป็นรายวัน ยังอยู่ดีหรือไงไม่เสียขวัญ แต่เข้านเย็นย่ำถึงคำคืน (วันเนา ยูเด็น, 2552: 17) </p>
---	--

กวีบรรยายความรู้สึกของคนที่อยู่นอกจังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อตื่นเข้ามาเจอข่าวความรุนแรงที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ตั้งคำถามว่า “อีกแล้วหรือ” ด้วยความรู้สึกหดหู่ที่ต้องรับรู้ข่าวความตายซ้ำ ๆ วันละหลายครั้ง รวมทั้งเป็นห่วงเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ด้วย รสกาแพ้มื้อเช้าที่ควรจะกลมกล่อมและทำให้สดชื่นไปทั้งวันจึงกลายเป็นรสขมขึ้นเช่นเดียวกับความรู้สึกของผู้เขียน

สรุปได้ว่า กวีสังเกตเห็นว่าความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทำให้ผู้รับรู้เหตุการณ์อยู่นอกพื้นที่รู้สึกหดหู่และหวาดกลัวไปด้วยในฐานะเพื่อนมนุษย์ที่ยังมีความรู้สึก ไม่ว่าจะเป็นคนนอกที่รู้จักจังหวัดชายแดนภาคใต้ผ่านสื่อ หรือคนที่มองเห็นสภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ในฐานะบ้านเกิดของตัวเองแล้วหวนนึกถึงอดีตอันสงบสุข แม้แต่กวีเองก็ทำได้แค่ถ่ายทอดความรู้สึกสั่นไหวออกมาเป็นกวีนิพนธ์โดยไม่มีการชี้ตัวผู้กระทำผิด ไม่มีข้อเรียกร้องถึงการแก้ปัญหา แต่เน้นแสดงความสิ้นหวังว่าสถานการณ์คงยากจะคลี่คลาย แสดงให้เห็นว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างต่อเนื่องส่งผลกระทบต่อทัศนคติและความรู้สึกของผู้รับรู้เหตุการณ์ นอกจากความสิ้นหวังต่อการเกิดสันติภาพแล้ว ยังทำให้ผู้คนภายนอกไม่อยากจะเข้าไปในพื้นที่ด้วย

สรุปประเด็นผลกระทบของความรุนแรง กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้แสดงให้เห็นว่าความรุนแรงส่งผลกระทบหลายประการ ตั้งแต่ในเบื้องต้นคือทำให้มีผู้เสียชีวิต ทำให้เกิดครอบครัวผู้สูญเสีย ทำให้ผู้อยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้ชีวิตอย่างไม่ปกติสุข ไปจนถึงความรู้สึกของผู้รับรู้สภาพเหตุการณ์ ทั้งหมดนี้คือการปฏิเสธความรุนแรงด้วยการแสดงให้เห็นผลกระทบของความรุนแรง ถึงแม้ไม่ได้ชี้ชัดผู้ก่อเหตุหรือมูลเหตุ แต่ผลกระทบที่ตามมาโดยเฉพาะต่อเพื่อนมนุษย์ที่ยังต้องใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางอันตรายและความไม่แน่นอนก็เป็นประจักษ์พยานชัดเจนเพียงพอแล้วว่าการใช้ความรุนแรงไม่ควรเกิดขึ้น หรือกล่าวได้ว่ากวีทำให้ตระหนักถึงความสำคัญของสันติภาพด้วยการแสดงให้เห็นผลกระทบเลวร้ายของความรุนแรงซึ่งเป็นด้านตรงข้ามของสันติภาพ

3.1.2 การวิจารณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับความรุนแรง

นอกจากนำเสนอภาพความรุนแรงโดยเน้นที่ผลกระทบของความรุนแรงมากกว่าการชี้เฉพาะผู้ก่อการแล้ว ยังมีกวีนิพนธ์ที่กล่าวถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับความรุนแรง ทั้งเพื่อชี้ต้นเหตุวิจารณ์ และเรียกร้องให้ยุติความรุนแรง ผู้ที่กวีเห็นว่าเกี่ยวข้องกับความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ผู้ใช้ความรุนแรงก่อความไม่สงบ รัฐบาล และบุคคลทั่วไปกับสื่อมวลชน

3.1.2.1 การวิจารณ์ผู้ใช้ความรุนแรงก่อความไม่สงบ

กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่เห็นด้วยที่มีผู้ใช้ความรุนแรงก่อความไม่สงบในพื้นที่ จึงแสดงความเจ็บปวด คับข้องใจ ไปจนถึงบริภาษและเรียกร้องให้ยุติความรุนแรง เช่น กวีนิพนธ์ “หลังการเหนี่ยวไก”

<p>อยากรู้, คุณรู้สึกอย่างไร?... ร่างที่ล้มแต่ละร่างไม่ต่างกัน อยากรู้, คุณรู้สึกอย่างไร?... ไม่เคยโกรธ ไม่เคยแม่เอ๋ยทัก อยากรู้, คุณรู้สึกอย่างไร?... คงโลกคุณปิดตายอยู่ฝ่ายเดียว ไม่เปิดรับ - หยั่งรู้การอยู่ร่วม คุณยิ่งแปลความเชื่อเป็นเชื้อไฟ หรือคุณยำแยมไม่แพ้กัน ทว่าเพื่อศรัทธาคุณค่าคุณ อยากรู้, คุณรู้สึกอย่างไร?... เราอยากให้ความซำฟกในอกตน อยากรู้, คุณรู้สึกอย่างไร?... .....</p>	<p>ทุกครั้ง หลังเหนี่ยวไกไปที่นั่น เลือดและเนื้อเหล่านั้น กลั่นจากรัก หลังเหนี่ยวไกไปยังผู้ไม่รู้จัก แต่โทษทัณฑ์ชั้นหนัก กระนั้นเชียว ปวดร้าวเหมือนเราไหม? หรือไม่เกี่ยว ไม่สัมพันธ์ - ควันเกลียวกับอื่นใด บ่าทวมแต่กรอบคิดผิดสมัย จึงยิ่งความบอดใบ้ทักทายคุณ ต่อความตายเหล่านั้น กลางควันฝุ่น จึงเช่นฆ่าทารุณคุณค่าคน หากดวงใจถูกขยี้จนปีปน แผ่ขยายปริมาณทลไปยังคุณ ทุกครั้งหลังเหนี่ยวไก...</p> <p>(ศิริวร แก้วกาญจน์, 2551: 67-68)</p>
---	---

กวีใช้กลวิธีตั้งคำถามซ้ำ ๆ ถึงผู้ใช้ความรุนแรงก่อความไม่สงบว่า “อยากรู้, คุณรู้สึกอย่างไร?” คำถามนี้สื่อความปวดร้าวของกวีเมื่อเห็นคนถูกสังหารในจังหวัดชายแดนภาคใต้ราวกับว่าผู้ใช้ความรุนแรงไม่มีความรู้สึกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ จึงสามารถเช่นฆ่าผู้อื่นได้ง่ายดาย กวีนิพนธ์จบลงเพียงบาทแรกของบทสุดท้ายแล้วใช้เครื่องหมายจุดไข่ปลาสื่อถึงความไม่สิ้นสุด เพื่อแสดงความเจ็บปวดสิ้นหวังถึงขั้นไม่สามารถหาถ้อยคำมาพรรณนาหรือตั้งคำถามใด ๆ ได้อีกแล้ว

ในบท “ครุดีศรีแผ่นดิน: คุณครูจุฬาลงกรณ์ ปงกันมุล” ใช้ถ้อยคำบริภาษความโหดเหี้ยมของผู้ทำร้ายครูจุฬาลงกรณ์ และเน้นว่าผู้ใช้ความรุนแรงไม่มีศาสนาในหัวใจ เพราะผู้ที่สามารถทำร้ายคนดีเช่นครูจุฬาลงกรณ์ไม่อาจถือว่ามีศาสนาผ่านการขัดเกลาด้วยหลักศาสนา

โอ...สัตว์นรกปีศาจมันชาติชั่ว	มันไม่กลัวบาปกรรมปองเช่นฆ่า
มันไม่มีหลักธรรมแห่งศาสนา	มันไม่มีศาสนาในใจตน
มันทราม มันระยำมันต่ำชาติ	มันวิปลาสเลวทุเรศไร้เหตุผล
ตัวเป็นคนแต่จิตใจไม่ใช่คน	ทำร้ายครูผู้เลิศล้ำได้ยังง
	(จิตฯ คัมภีร์ภาพ, 2549: 50)

ในบท “ฆ่าพระเจ้า” กวีวิจารณ์ว่าผู้ที่ถือตัวเองเป็นสาวกของพระเจ้าแล้ว เช่นฆ่าผู้อื่นโดยอ้างว่าทำเพื่อพระเจ้าย่อมทำให้พระเจ้าเสียใจ “พระเจ้า” ในที่นี้เป็นนามนัยของศาสนา กวีเลือกใช้สิ่งสูงสุดในศาสนามาเป็นสิ่งแทนศาสนาเพื่อสื่อว่าการเช่นฆ่าผู้อื่นแล้วอ้างศาสนาแบบผิด ๆ ถือเป็นการทำลายศาสนาชั้นสูงสุด ทำให้ผู้ก่อเหตุห่างไกลจากศาสนา และจิตใจตกต่ำลงเรื่อย ๆ

หากเชื่อว่าพระเจ้าสร้างเรามา	ใจตาดิจวิญญาณผสานผืนนิภ
กลั่นโดดเดี่ยวเคี้ยวทุกกลุ่มให้ลุ่มลึก	เป็นผลึกเป็นแสงแห่งปัญญา
เชื่อว่าพระเจ้าคงเศร้าใจ	หากสาวกคนใดใฝ่การฆ่า
ผู้ต่างเทือกต่างทัศนต่างศรัทธา	ผู้ใช้เลือดบูชาพระคัมภีร์
การฆ่าคืออนารยธรรม	ใจตกอกต่ำ-ระยำวิลี
รากเหง้าเผ่าพันธุ์อันงามดี	ไม่อาจมีจากระเบิดหรือเกิดจากปืน
แท้แล้วศัตรูอยู่ในเรา	พระเจ้าจึงห่างไกลไปเป็นอื่น
เทือกถิ่นดินใจไม่ฝักใฝ่	มือยื่นมือรุมแต่สุ่มไฟ
- การฆ่าผลึกใสใจพระเจ้า	คือการฆ่าวัยเยาว์และเข้าใหม่
ฆ่าเพื่อพระเจ้าสักเท่าไร	ศัตรูอยู่ข้างในมากเท่านั้น
ฆ่าเพื่อพระเจ้าสักเท่าไร	นรกแห่งจิตใจลึกเท่านั้น
	(เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์, 2550: 59)

จะเห็นได้ว่า กวีสะท้อนใจจนถึงคับแค้นใจที่มีผู้ใช้ความรุนแรงเช่นฆ่าผู้คน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แสดงให้เห็นการไม่ยอมรับวิถีแห่งความรุนแรงโดยไม่สนใจว่าจะทำไปเพื่อศรัทธาหรืออุดมการณ์ประการใด เพราะสิ่งที่เห็นชัดที่สุดก็คือผลกระทบจากความรุนแรงตลอดทศวรรษที่ผ่านมา นอกจากนี้กวีนิพนธ์ยังเน้นด้วยว่าผู้ใช้ความรุนแรงไม่มีศาสนา ทั้งเพื่อวิจารณ์ความโหดเหี้ยมของผู้เช่นฆ่าผู้อื่น เพราะศาสนาเป็นเครื่องมือขัดเกลาจิตใจมนุษย์ให้เมตตาเอื้ออาทร จึงถือว่าผู้ใช้ความรุนแรงคือผู้ไม่ผ่านการขัดเกลา และเพื่อต่อต้านการเช่นฆ่าผู้อื่นโดยอ้างศาสนาแบบผิด ๆ รวมทั้งลบล้างอคติแบบเหมารวมว่ามีศาสนาที่สนับสนุนความรุนแรงด้วย กวีจึงพยายามเสนอแนวคิดว่าการเช่นฆ่าผู้อื่นถือเป็นความโหดเหี้ยมของปัจเจกบุคคลที่เข้าไม่ถึงศาสนา สรุปลงได้ว่ากวีปฏิเสธการใช้

ความรุนแรงเช่นฆ่าเพื่อนมนุษย์เพราะไม่ใช่หนทางสู่สันติภาพ และมองว่าสันติภาพจะเกิดขึ้นได้ต้องไม่มีทั้งความรุนแรงที่เป็นรูปธรรมและความรู้สึกอคติต่อกันอันเป็นนามธรรม

3.1.2.2 การวิจารณ์รัฐบาล

รัฐบาลมีหน้าที่บริหารและแก้ปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ของประเทศ ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาความรุนแรงขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐบาลย่อมมีหน้าที่โดยตรงในการแก้ปัญหาดังกล่าว กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้แสดงความไม่พอใจการดำเนินงานของรัฐบาลที่ไม่ได้ทำให้สถานการณ์คลี่คลาย รวมทั้งวิจารณ์เจ้าหน้าที่รัฐที่ไปอยู่ในพื้นที่ด้วย

กวีนิพนธ์ที่วิจารณ์รัฐบาลส่วนใหญ่ปรากฏในแหล่งข้อมูลประเพณีนิตยสารรายสัปดาห์เพราะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง ทำให้กวีสามารถวิจารณ์รัฐบาลได้ทันเหตุการณ์ เช่น วิจารณ์เหตุการณ์กรือเซะ เหตุการณ์ตากใบ และเหตุการณ์โพรยงนกระตาศในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังตัวอย่างกวีนิพนธ์ “ตากใบ; น้ำตาบนเส้นขนาน” ที่วิจารณ์การกระทำของรัฐบาลในเหตุการณ์ตากใบ

“ลากเธอไปลงทัณฑ์	เสมือนเธอมิใช่ไทย
ปิดกั้นลมหายใจ	พรากรวิญญาน-รานศรัทธา”
ตอกย้ำความขัดแย้ง	หวาดระแวงทุกห่อหมกหญ้า
เงาบาปเข้าทาบทา	ปะทุเถื่อน “กลางรอมฏอน”
ใครคนแค่นอาฆาต	ใครฟันฟาดใครตัดตอน
ใครไหว้และใครวอน	ใครถ่มทิ้งในถ้อยคำ
ใครลูแก่อ่านาจ	ใครที่ขาดเมตตาธรรม
ใครคนก่อเวรกรรม	ก่อไฟซ้ำให้ลุกโชน
เห็นคนมิใช่คน	จึงตีค่าให้เป็นโจร
เสียงกู่ต้องตะโกน	เพื่อเรียกหาความเป็นธรรม
เธอตายเพราะโทษใด	ทุกคำตอบยังมีด่า
ซ้ำชอกแล้ว “ช็อค” ซ้ำ	กับเงื่อนงำแห่งการตาย
น้ำตาท่วมตากใบ	หลังจมนใจแหลกสลาย
บนเส้นแบ่งดี-ร้าย	มีคนตาย-คำตอบเดิม

(เจ๊ะบอซอ, 2547: 97)

กวีนิพนธ์นี้ตีพิมพ์ในนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์หลังเหตุการณ์ตากใบไม่นาน มีการใช้ถ้อยคำให้เห็นภาพปฏิบัติการรุนแรงของฝ่ายรัฐในเหตุการณ์นี้โดยเน้นด้วยเครื่องหมาย

อัญประกาศคือ “ลากเธอไปลงทัณฑ์” และ “ปิดกั้นลมหายใจ” ซึ่งเป็นข้อกล่าวหาสำคัญที่รัฐบาลถูกวิจารณ์จากเหตุการณ์นี้คือการปฏิบัติต่อผู้ต้องหอย่างเกินกว่าเหตุ นอกจากนี้ยังมีการใช้อัญประกาศเน้นคำสำคัญอื่น ๆ อีกคือ “กลางรอมฏอน” เพื่อย้ำว่ามุสลิมอยู่ในช่วงถือศีลอดซึ่งร่างกายอ่อนแอกว่าปกติ ทำให้ไม่อาจทนความทรมาณจากการถูกจับไปอยู่รวมกันในรถที่คับแคบได้ “ช็อค” เป็นการเสียดสีถ้อยคำที่รัฐบาลแถลงว่าคนเสียชีวิตเพราะอาการ “ช็อค” ไม่ใช่เพราะถูกเจ้าหน้าที่ทำร้ายร่างกาย แต่กวีนำคำนี้มาใช้แทนความรู้สึกตกใจเพื่อสื่อว่าอาการ “ช็อค” จริง ๆ เกิดขึ้นจากการรู้เบื้องหลังความตายในเหตุการณ์นี้ นอกจากนี้กวียังใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ว่า “ใคร” ซึ่งทุกคำถามล้วนพุ่งเป้าไปที่รัฐบาลเพื่อให้รัฐบาลได้ทบทวนว่าปฏิบัติการรุนแรงครั้งนี้โหดเหี้ยมและเป็นการสมรู้ความขัดแย้งให้มากยิ่งขึ้นหรือไม่ แล้วจึงจบด้วยคำตอบอันน่าสะเทือนใจว่า “บนเส้นแบ่งดี-ร้าย” หรือการพิพากษาคนร้ายโดยรัฐบาลได้นำไปสู่คำตอบเดิมเหมือนที่ผ่านมาคือต้อง “มีคนตาย”

นอกจากนี้ยังมีการวิจารณ์ประเด็นอื่น ๆ ทั้งการดำเนินงานและท่าทีของรัฐบาล เช่น วิจารณ์นโยบายสมานฉันท์ว่าไม่ช่วยแก้ปัญหา วิจารณ์ผู้บัญชาการทหารสูงสุดเรื่องจะส่งทหารไปสอนแทนครูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ วิจารณ์ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือ ศอ.บต.⁴¹ วิจารณ์การทุจริตสั่งซื้อเครื่องตรวจจับวัตถุระเบิด GT 200 วิจารณ์คำพูดของผู้นำรัฐบาล

ในบท “ท่าเรือฝั่งใต้” วิจารณ์คำพูดนายกรัฐมนตรีในสมัยนั้นที่กล่าวว่าครูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ขอย้ายออกนอกพื้นที่ไม่มีอุดมการณ์ กวีเห็นว่าคำพูดดังกล่าวทำลายขวัญและกำลังใจครูที่ต้องใช้ชีวิตเสี่ยงอันตรายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และทำทนายให้ นายกรัฐมนตรีลองเข้าไปอยู่ในพื้นที่ให้นานอย่างที่ครูอยู่เพื่อให้เข้าใจสภาพแท้จริง มิใช่เดินทางไปเยี่ยมเยียนเพียงชั่วคราว ในฐานะรัฐบาลเท่านั้น นอกจากนี้ยังเน้นย้ำว่ารัฐบาลควรจะช่วยเหลือครูอย่างจริงจังเพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แสดงให้เห็นว่าการช่วยเหลือและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงก็เป็นบทบาทหน้าที่สำคัญของรัฐบาลไม่ต่างจากการแก้ปัญหาความรุนแรง

“ครูใต้โยมิกกล้า	หวาดผวาหลบหน้าหนี
เงินเต็มเพิ่มมากขึ้น	โฉนดล้มอุดมการณ์”
ชอกช้ำค่านายกา	ท่านสาธกยกโฆหาร
ขวัญครูตุลนลาน	ให้กระเจิดกระเจิงไป
.....	.....

⁴¹ หมายถึง ศอ.บต. ที่ตั้งขึ้นอีกครั้งในพ.ศ.2549 หลังจากยกเลิกไปในพ.ศ.2545

ท่านลองมาเป็นครู	และมาอยู่ที่นี้ใหม่ ?
ไข่มาวูบวาบไว	ประหนึ่งกล้าทำผู้นำ
ท่าเรือฝั่งแดนใต้	เรือครูไซร้อุ่นใจย่า
เรือเทียบฤดูกาล	มีสำคัญเท่าท่าเรือ
ท่าเรือยังคงอยู่	คู่กับเรือจากใต้เหนือ
ท่าขวัญมั่นใจเกื้อ	รัฐจุนเจือให้จริงใจ

(รงค์ ประพันธ์พงศ์, 2547: 89)

ในบท “GT 200 ลับ ลวงโลก” วิจารณ์รัฐบาลประเด็นทุจริตสั่งซื้อเครื่องตรวจจับวัตถุระเบิด GT 200 ที่ใช้ในจังหวัดชายแดนภาคใต้และการปกปิดความผิดร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง นอกจากจะเป็นการประพฤติมิชอบของผู้มีอำนาจแล้ว เครื่องมือที่ไร้ประสิทธิภาพยังทำให้ผู้คนล้มตายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไปด้วย กวีนิพนธ์นี้แสดงให้เห็นว่าสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สถานการณ์ยังไม่คลี่คลายเพราะมีผู้ทุจริตและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าการแก้ปัญหาเพื่อส่วนรวม

เห็นแต่ป้ายเปียงประเด็น เล่นคำอ้าง	ลับ ลวง พรางปัญหาอย่างน่าเศร้า
ควันไฟใต้ถุนมีวันจะบรรเทา	ตราบถ่านถ่านคอมมิชชั่นมันสุ่มไฟ
...ลัปลับล่อลวง ลวง พราง ทุกอย่างก้าว	ยิ่งสืบสาวก็ยิ่งจะสงสัย
ว่าอำนาจจัดซื้อคือผู้ใด	เพื่อประโยชน์ประการใดจึงซื้อมา
ที่ซื้อหามาใช้หลายแหล่งที่	เคยรู้ใหม่ว่าเครื่องนี้มีปัญหา
ใครวิเคราะห์คุณภาพกับราคา	และคุ้มค่าแค่ไหนในการซื้อ
ที่หลายหน่วยดาหน้าออกมาป้อง	เครื่องมือฟ้องว่าใครซื้อไม่ซื้อ
ใครปากเป็นมัน ใครร่วมมือ	ใครบ้างคือตัวโกงและตัวการ

(แพนคอลัมน์เจ้าเก่า และอัคนี หลุทัย, 2553: 98)

ในบท “เหมือนอยู่คนละประเทศ: (ประเทศไหน? ภาค 2)” ตำหนิรัฐบาลว่าไม่รับรู้ความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ราวกับอยู่กันคนละประเทศ และตั้งคำถามถึงแผนปรองดองของรัฐบาลว่ายังไม่เห็นผลเป็นรูปธรรม

เหมือนไม่รู้ร้อนรู้หนาวชาวกรง่า	เหมือนอยู่คนละทิศาฟากฟ้าไหน
เหมือน กรุงเทพมหานคร ไกลแสนไกล -	กับ แดนใต้ ที่สายเลือดหลังโลมดิน
เหมือนหนึ่งทำเนียบมีทำนบ	กันระบบเสียงระเบิดเสียทั้งสิ้น
คอ มอ ซอ ⁴² ก็บอดไปไม่ได้ยิน	เหมือนซาชินกับควาเลือดที่เดือดนอง

⁴²“คอ มอ ซอ” คือ คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.)

ชีวิตเพื่อนร่วมชาติจึงไร้ค่า	ล้มตายคล้ายผักปลา, น่าสยดสยอง
ไหนใครเคยประกาศแผนปรองดอง	ผู้ปกครอง! ผู้ปกครอง! โปรดตอบที่...
	ฯลฯ
เหมือนอยู่กันคนละประเทศ	เกิดเหตุโศกนาฏกรรมซ้ำถึถึ
ยะลา นราฯ ปัตตานี	ริมิใช่แผนที่ประเทศไทย?
	(ฝุ่นฟ้า ฐิติดิน, 2550: 97)

กวีส่วนใหญ่วิจารณ์และเรียกร้องให้รัฐบาลเร่งแก้ปัญหาความรุนแรงและเหยี่ยวยาผู้ได้รับผลกระทบ รวมทั้งไม่ใช้ความรุนแรงแก้ปัญหาหรือเรียกว่า “สันติวิธี” ดังตัวอย่างที่กล่าวไปแล้ว อย่างไรก็ตาม ยังมีกวีนิพนธ์จำนวนหนึ่งที่เรียกร้องให้รัฐบาลใช้ความรุนแรงแก้ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่สืบเนื่องมาจากการไม่เห็นด้วยกับนโยบายสมานฉันท์ เพราะผู้ใช้ความรุนแรงเช่นฆ่าประชาชนผู้บริสุทธิ์ก็ย่อมสมควรจะได้รับการตอบโต้กลับอย่างรุนแรงจากภาครัฐในฐานะผู้ปกป้องประชาชนเช่นกัน แต่กวีนิพนธ์กลุ่มนี้ก็มีจำนวนไม่มากนัก เช่น กวีนิพนธ์ “กระบวนท่า”

...เมื่อไร จึงจะเลิกการตั้งรับ	โดยเคลื่อนทัพและทำตามกฎหมาย
ตาต่อตา ฟันต่อฟัน ร้ายยันร้าย	คือวิถีสุดท้าย แต่ต้องทำ
เพื่อรักษามาตุคามให้คงอยู่	พิทักษ์ผู้ดำรงสุจริตว่า
ไขปล่อยไปตามยถากรรม	ถูกสัตว์ป่าลอบขย้ำอยู่ดำตา
เลิกคิดเถิดถึงการสมานฉันท์	ด้วยเป็นแค่ความฝันอันเลื่อนพราว
การโต้ตอบให้เต็มแรงบางเวลา	นั้นเกินกว่าที่จะเสี่ยงมันได้แล้ว
	(อัคนี หฤทัย, 2550: 90)

จากตัวอย่าง กวีเรียกร้องให้รัฐบาลเลิกเป็นฝ่ายตั้งรับ และให้แก้ปัญหาแบบ “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” หรือเมื่อมีผู้ใช้ความรุนแรงเช่นฆ่าประชาชน รัฐบาลก็ควรจะต้องตอบโต้กลับด้วยความรุนแรง เพราะเป็นหนทางสุดท้ายที่จะทำให้จังหวัดชายแดนภาคใต้สงบสุข นอกจากนี้กวียังไม่เห็นด้วยกับนโยบายสมานฉันท์ของรัฐบาลซึ่งมุ่งเน้นแนวทางสันติวิธีหรือปฏิเสธความรุนแรงจากทุกฝ่ายรวมทั้งฝ่ายรัฐเองด้วย⁴³

⁴³ ดั่งข้อเสนอประการหนึ่งของคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติระบุไว้ชัดเจนว่า “เสริมสร้างให้สันติวิธีเป็นแนวทางหลักในนโยบายแก้ไขปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้” อ่านข้อเสนอต่าง ๆ เพิ่มเติมได้ใน “นโยบายและยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสมัยรัฐบาล พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์” (दनัย มุ่สา, 2552: 29-35)

ส่วนการวิจารณ์เจ้าหน้าที่รัฐที่เข้าไปอยู่ในพื้นที่คือการวิจารณ์ทหาร มีทั้ง กวีนิพนธ์ที่กล่าวยกย่องการปฏิบัติหน้าที่ของทหารและวิจารณ์การใช้ความรุนแรงของทหาร แต่ส่วนใหญ่จะเน้นนำเสนอว่ายังมีทหารที่ดีอยู่และทหารเหล่านี้มีบทบาทและความจริงใจในการทำให้เกิดสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งไม่เต็มใจที่จะใช้ความรุนแรง

ในบท “ราตรีสวัสดิ์” เล่าเรื่องในรูปแบบนิทาน มีตัวละครสำคัญคือทหารที่มุ่งมั่นจะดูแลความสงบสุขของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยไม่เสียดายชีวิต

วันนี้ฉันมีนิทาน อยากรู้เล่าให้เธอฟัง

นิทานเรื่อง ท.ทหาร อดทน

เวลาเค้ายืนเค้าแนบปืนกลไว้ข้างกาย

ทั้งที่เค้าไม่เคยใจร้ายและไม่เคยคิดฆ่าคน

แต่เป็นอีกคืนที่เค้าต้องออกลาดตระเวน

เป็นหน้าที่ของกองพันทหารราบผู้รักตัวเอง

น้อยกว่าชนในชาติไทย

เพราะรู้ว่าเลือดเนื้อเค้าจะสละไม่ให้เราเป็นทาสใคร

ในขณะนั้น ผู้ก่อการร้ายซุ่มโจมตี

เสียงปืน ดังสนั่นตอนเวลาเลยเที่ยงคืนกว่า

เสียงระเบิดดังก้องก็ไปทั่วทั้งป่า

พร้อมเสียงกระสุนปืนทะลุตัวจ่า

เค้ารีบยกปืนกลข้างกายประทับป่า

ในขณะที่ยิงสวนไปเค้าคิดแต่ว่า

ถ้าคืนนี้เป็นคืนสุดท้ายของชีวิต

เค้าก็ยินดีที่จะสละทุกอย่างด้วยยศอันน้อยนิด

ขอเพียงคนในชาติได้หลับสบาย

เค้าจะยืนหยัดปกป้องแผ่นดินแม้ชีพมลาย

(พีกกลิ้งฮีโร่และถ่วงน่องทาโร่, 2553: 134-136)

กวีแสดงให้เห็นว่าทหารไม่ได้มีจิตใจโหดร้ายอยากใช้อาวุธฆ่าคน แต่ถืออาวุธเพื่อปกป้องประชาชน ดังเห็นได้จากการสร้างเหตุการณ์ให้มีเสียงปืนและเสียงระเบิดดังขึ้นยามค่ำคืน และมีคนยิงทหารก่อน ทหารจึงได้ยิงสวนกลับ เพื่อให้เห็นว่าทหารมิใช่ผู้เริ่มใช้ความรุนแรงทำร้ายใครก่อน สรุปว่ากวีนิพนธ์บทนี้ต้องการสร้างภาพแทนให้ทหารเป็นผู้ถืออาวุธเพื่อรักษาความสงบและปกป้องประชาชนโดยไม่เสียดายชีวิต ในแง่หนึ่งคือการยกย่องการปฏิบัติหน้าที่ของทหาร แต่อีก

แห่งหนึ่งก็เป็นการแสดงความคาดหวังให้ทหารในจังหวัดชายแดนภาคใต้ปฏิบัติหน้าที่อย่างทหารที่
นำเสนอในกวีนิพนธ์

ในขณะที่กวีนิพนธ์ “จังหวัดหนุ่ม” กลับเป็นการวิพากษ์วิจารณ์การใช้ความ
รุนแรงของทหาร โดยเปรียบประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้เหมือนจังหวัดเพื่อสื่อว่าเป็นสิ่งมีชีวิต
ไร้ค่าที่ถูกมองข้าม แล้วกล่าวถึง “บูหนาวิกโยอิน” ที่เหยียบจังหวัดตาย กวีแสดงแนวคิดที่ว่าทหารที่เข้า
ไปในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แม้จะมีเป้าหมายเพื่อปกป้องประชาชน แต่ขณะเดียวกันโดยวิธีการใช้
ความรุนแรงแล้วก็อาจทำให้ประชาชนผู้บริสุทธิ์ตายไปโดยที่ทหารไม่ได้คำนึงถึง

เจียงบัน ร้างไร่ไครยอิน	แล้วบูหนาวิกโยอิน
ก็ย่ำตังตังตังมา	
เป้าหมาย - ปกป้องรักษา	สันติภาพประชา
ปองทหายทำความตาย	
คูบูทหนึ่งย่ำกล้ากราย	ในเช้าเจ็ดฉาย
เหยียบจังหวัดตายสะเทือน	(วิสุทธิ ชาวเนียม, 2553: 78-79)

จะเห็นได้ว่า กวีมุ่งวิจารณ์ทั้งการดำเนินงานและการแสดงออกของรัฐบาลที่
แสดงถึงความไม่จริงจังและไม่จริงใจในการแก้ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พร้อมทั้ง
เรียกร้องให้รัฐบาลเร่งแก้ปัญหาให้สัมฤทธิ์ผล แสดงให้เห็นว่ากวีคำนึงถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่ของ
รัฐบาลที่ต้องทำให้เกิดสันติภาพด้วยการยุติความรุนแรงและต้องไม่ละเลยผู้เดือดร้อนจากความรุนแรง
ด้วย เพราะสันติภาพเป็นสิทธิ์ที่ประชาชนควรได้รับอย่างเท่าเทียม แม้ว่ากวีส่วนใหญ่จะไม่เห็นด้วยต่อ
นโยบายหรือท่าทีของรัฐบาล แต่คำวิจารณ์ก็หมายถึงการกระตุ้น ชี้แนะ และคาดหวังว่าหากรัฐบาล
จริงจังและจริงใจมากพอยอมทำให้สถานการณ์คลี่คลายได้

ความคาดหวังที่กวีมีต่อรัฐบาลรวมถึงเจ้าหน้าที่รัฐถือเป็นประเด็นที่น่าสนใจ
อย่างยิ่งเพราะแสดงให้เห็นความขัดแย้งระหว่าง 2 แนวคิดคือ กวีส่วนใหญ่ต้องการให้รัฐบาลทำให้
ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยุติลงและไม่ต้องการให้รัฐบาลเป็นฝ่ายใช้ความรุนแรงแก้ปัญหา
หรือเชื่อในแนวทางสันติวิธี แต่ก็มีกวีอีกกลุ่มหนึ่งที่เห็นว่ารัฐบาลควรใช้ความรุนแรง⁴⁴ เมื่อเทียบกับ

⁴⁴ในทางรัฐศาสตร์ก็มีการกล่าวถึงแนวคิดนี้ไว้ด้วย ดังที่ศิริโรตม์ คล้ามไพบูลย์ (2553: 93) ตั้งข้อสังเกตว่า
แวดวงวิชาการรัฐศาสตร์ไทยมีปฏิกิริยายอมรับ “การฆ่าที่มีเหตุผลชอบธรรม” ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งหมาย
รวมถึงการฆ่าโดยรัฐ “การฆ่าโดยรัฐในชายแดนใต้ในรอบหลายสิบปีแสดงให้เห็นว่าการฆ่าเป็นมาตรการที่ปราศจาก

แล้วเห็นได้ชัดว่ากวีนิพนธ์กลุ่มหลังมีจำนวนน้อยมาก จึงสรุปภาพรวมได้ว่า กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีท่าทีไม่เชื่อว่าความรุนแรงเป็นการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง แม้จะเป็นการกระทำของผู้มีอำนาจบริหารประเทศก็ตาม หรือกล่าวได้ว่า ไม่ว่าจะความรุนแรงจะเกิดจากฝ่ายใดก็ล้วนนำไปสู่ความตายอย่างไม่ชอบธรรม ไม่ใช่หนทางสู่สันติภาพ สรุปได้ว่ากวีนิพนธ์เสนอแนวคิดสันติภาพที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลด้วยการวิจารณ์และเรียกร้องให้เร่งหาทางยุติความรุนแรง

3.1.2.3 การวิจารณ์บุคคลทั่วไปและสื่อมวลชน

นอกจากผู้ใช้ความรุนแรงก่อความไม่สงบและรัฐบาลแล้ว กวียังเห็นว่ามีบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยคือ บุคคลทั่วไป หมายถึงคนที่อยู่นอกจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้วรับรู้สถานการณ์ที่เกิดขึ้น และสื่อมวลชน แม้จะไม่ใช่ว่าผู้รับผิดชอบในแง่ของการเป็นผู้ก่อความรุนแรงหรือผู้แก้ปัญหาโดยอำนาจหน้าที่ แต่กวีก็วิจารณ์และเรียกร้องความสะเทือนใจและเข้าใจเกี่ยวกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย

กวีวิจารณ์บุคคลทั่วไปในประเด็นการฟังข่าวให้รอบด้าน กระตุ้นให้ตระหนักและสะเทือนใจ รวมทั้งวิจารณ์ว่าคนทั่วไปรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้เพียงด้านร้ายจนนำไปสู่อคติและการดูแคลน

ในบท “เมืองไทยไม่กินชาติ (ความจริงที่เราพบถูกกลบฝัง)” กวีวิจารณ์คนที่ไม่เห็นความสำคัญของเหตุการณ์ตากใบและคิด “สมน้ำหน้า” ผู้เสียชีวิตโดยมอดคิดว่าคนเหล่านั้นคือพวก “ไม่ยอมยกอยู่เมืองไทย” ทำให้ไม่เหลือเยื่อใยความเห็นใจต่อการเสียชีวิตของผู้คนจำนวนมากทั้งที่ผู้เสียชีวิตก็คือคนไทยเหมือนกัน

เพียงไม่กินชาติที่เมืองไทย	เหมือนมากมายเกินไป ไม่น่าสน
รอละครหลังข่าวราวร้อนรน	นับวันยิ่งเข้มข้น น่าสนใจ
“น่ารำคาญจริงหนอ คนพวกนั้น	อะไรกันนักหนา น่าหมั่นไส้
สงบง่ายสบายดี-อยู่เมืองไทย	ทำวายนุ่นุ่นใช้ไปทุกที
นิกนิกสมน้ำหน้า คนพวกนั้น	ช่างสิมันก่อนปัญหาทุกวันวี
ไม่ยอมยกอยู่เมืองไทย ไซ้ละซี	ทำไมไม่ย้ายหนี ไปสีไป...”
แล้วใครใครหลายคนนเปลี่ยนช่อง	คอยจตจตจจจจจะช่องไหน
จะช่องนั้น ช่องนี้ หรือช่องใด	มีเปลี่ยนได้หลายช่อง-จ้องละคร

ประสิทธิผล แต่กลับนำไปสู่วงจรรฆ่าที่ขยายตัวที่ยากจะสิ้นสุด” (ศิริโรตม์ คำล้ำไพบุลย์, 2553: 93) พร้อมทั้งเสนอแนวทางที่เรียกว่า “รัฐศาสตร์หลังอาณานิคมแบบไม่ฆ่า” หรือปฏิเสธการฆ่าทุกรูปแบบในทางการเมือง

เพียงไม่กี่นาทีที่เมืองไทย
 เหนือ ใต้ ออก ตก คนละตอน
 โดยใจหนึ่ง-ส่วนไหนไม่สื่อสาร
 คนแปลกหน้าตายบ้าง ช่างปะไร

ที่นี่ ที่ไหน ล้วนไหวอ่อน
 แต่ละส่วนล้วนสะท้อน-ผูกอ่อนใจ
 หรือติดด้านกักขะจะบ้าไหล
 ไม่เกี่ยวข้องใดใดในชีวิต
 (อภิชาติ จันทรแดง, 2553: 44-51)

กวีทำให้สะเทือนใจต่อความเพิกเฉยของคนนอกพื้นที่ด้วยการนำเสนอว่า คนเหล่านี้จัดจ้อยกับละครซึ่งเป็นเรื่องสมมติ แต่เลือกจะ “เปลี่ยนช่อง” หรือมองข้ามความตายซึ่งเกิดขึ้นจริงในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องของ “คนแปลกหน้า” และกวีนิพนธ์ส่วนถัดไปหลังจากนี้ก็ยิ่งนำเสนออีกว่าต่างประเทศให้ความสำคัญต่อเหตุการณ์ตากใบมาก ความตายครั้งใหญ่ของเหตุการณ์ตากใบกับความไม่ใส่ใจของคนร่วมชาติจึงเป็นภาพที่ขัดแย้งกันจนทำให้เกิดการตั้งคำถามถึงมนุษยธรรมในจิตใจ

“ดวงหน้าปัดตานี” วิจารณ์คนที่รับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้วจดจำเพียงด้านร้าย ทั้งการนองเลือด การแบ่งแยกดินแดน การก่อการร้าย ซึ่งกวีเห็นว่าเป็นการรับรู้จนจมติดเพียงความเลวร้ายและเป็นการมองจังหวัดชายแดนภาคใต้เพียงผิวเผิน นอกจากนี้ยังมีผู้ยึดติดประวัติศาสตร์ชาติสยามจนทำให้รู้สึกดูแคลนและแบ่งแยกสัญชาติกับคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย กวีจึงกระตุ้นเตือนให้คิดต่อไปว่า ท่ามกลางเรื่องราวความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ไหลเวียนในสังคมผ่านสื่อต่าง ๆ ได้ฝังรากความคิดอะไรลงไปในใจบ้าง

เราหลงลืมมิดงามทั้งข้ามผ่าน
 รู้แต่ว่าธารเลือดเดือดทะลัก
 ซินแต่ถ้อยข่าวสาร “ก่อการร้าย”
 คู่้นแค่คำ “สมานฉันท์” - “มิกซ์สัญญ์”
 เชื่อแต่ว่า “ปอนะ” เพาะเชื้อพิษ
 แข่งแต่การเร่งรัดโหมจุดไฟ
 ความคิดติดกับประวัติศาสตร์
 ดินแดนขวานทองที่ครองเนา
 จวบเมื่อปัดตานีมีเสียงปืน
 ยืนกรานยืนยั่นอย่างมั่นใจ
 สัมผัสเพียงผิวเปลือกจึงเลือกข้าง
 เราจึงมีชีวิตอยู่อย่างดูแคลน

จมติดเพียงรูปการณ์ด้านหน้า
 เพื่อปลดปล่อยอาณาจักรปัดตานี
 และภาพการโหมทำลายผ่านจอสี
 และบทเพลง “สามัคคีประเทศไทย”
 ให้การฆ่าอำมหิตผิดวิสัย
 กร่อนความมั่นคงภายในประเทศเรา
 ที่ว่าด้วยสยามชาตินั้นแก่เก่า
 คืออยู่เหี่ยวรวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย
 เราจึงตะลึงตื่นวันหวาดไหว
 ว่ามิเหลือความปลอดภัยในดินแดน
 มิรู้สึกตื่น หนา บาง การวางแผน
 นามสัญชาติหมิ่นแสนแยกเผ่าพงศ์
 (วิสุทธิ ชาวเนียม, 2553: 17-19)

จะเห็นได้ว่ากวีวิจารณ์การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่ามีส่วนในการผลิตซ้ำ “ความรุนแรง” ซึ่งแม้เป็นคนละความหมายกับความรุนแรงที่ผู้วิจัยกล่าวไว้ในเบื้องต้นคือการทำร้ายร่างกาย แต่กวีก็แสดงให้เห็นว่า “ความรุนแรง” อันเป็นนามธรรมหรืออาจเรียกได้ว่า “อคติ” ก็ทำให้สถานการณ์ย่ำแย่เช่นกัน

ส่วนการวิจารณ์สื่อมวลชนมักปรากฏในกวีนิพนธ์ที่เรียกร้องความรับผิดชอบจากบุคคลทั่วไปด้วย เพราะคนภายนอกได้รับรู้เรื่องความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้จากสื่อมวลชน กวีวิจารณ์ว่าสื่อมวลชนไทยไม่ให้ความสำคัญแก่การนำเสนอข่าวจังหวัดชายแดนภาคใต้ และยังมีส่วนร่วมเผยแพร่อคติด้วย

“Exhibition” เป็นกวีนิพนธ์ที่เขียนเพื่อประชาสัมพันธ์นิทรรศการภาพถ่าย “ที่เกิดเหตุ”⁴⁵ โดยมีภาพประกอบนิทรรศการตีพิมพ์คู่กับกวีนิพนธ์ แต่เนื้อหากวีนิพนธ์ได้กล่าววิจารณ์สื่อมวลชนว่านำเสนอแต่ข่าวด้านร้ายจนกลายเป็น “คุก” ที่คุมขังผู้รับสารให้จมติดเพียงภาพความรุนแรง จนปลุกกระแสความเกลียดชังและทำให้ผู้เสพข่าวห่างไกลจากความจริงหรือแง่มุมดี ๆ ที่ยังมีอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กวีจึงเรียกร้องให้สื่อมวลชนนำเสนอข่าวอย่างเป็นธรรม

สื่อในกระแสนั้นแต่เหตุร้าย	หารู้ไม่นั่นคือการปั่น ปลุก
เรื่องและภาพข่าวใหญ่กลายเป็นคุก	ขังคนจำนวนมากออกจากความจริง
ธรรมดา, สีดำเด่นกว่าสีขาว	ความคนตายเสียงดังกว่าทุกสิ่ง
ยอมรับ-ไม่มีข้อมูลลับอ้างอิง	มีเพียงความจริงใจเป็นกลาง
เป็นกลางหมายถึงถึงเป็นธรรม	ทำหน้าที่โดยไม่แบ่งแยกข้าง
บันทึกทั่วทิศทุกบาง	จัดวางน้ำหนักด้วยรัก ลึก

(วรพจน์ พันธุ์พงศ์, 2550: 97).

การวิจารณ์บุคคลทั่วไปแสดงให้เห็นว่าหนทางสู่สันติภาพไม่ได้มีแค่ผู้ก่อเหตุผู้แก้ปัญหา และเหยื่อเท่านั้น แต่ยังมีคนในสังคมที่ร่วมรับรู้เหตุการณ์ด้วย กวีจึงเรียกร้องให้ตระหนักว่าความไม่เข้าใจสถานการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างถ่องแท้อาจเป็นต้นตอนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งอื่นต่อไปได้ ในฐานะที่อยู่ในสังคมเดียวกันจึงต้องร่วมรับผิดชอบต่อสถานการณ์นี้ด้วย ส่วนการวิจารณ์และเรียกร้องจากสื่อมวลชนสอดคล้องกับโลกปัจจุบันที่เป็นยุคข้อมูลข่าวสาร กวีเล็งเห็นว่าการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้มีแต่ด้านร้ายมากกว่าด้านดีจนทำให้ภาพลักษณ์ของจังหวัดชายแดนภาคใต้เหลือแต่แง่ลบ และยังมีมเหาะอคติในสังคมด้วย ดังนั้นผู้รับรู้

⁴⁵นิทรรศการภาพถ่าย “ที่เกิดเหตุ” จัดระหว่างวันที่ 29 กันยายน-26 ตุลาคม พ.ศ.2550 ที่ On Art Gallery เป็นนิทรรศการจัดแสดงภาพถ่ายจังหวัดชายแดนภาคใต้

เหตุการณ์และสื่อมวลชนจึงมีส่วนที่ต้องรับผิดชอบ อย่างน้อยที่สุดคือการติดตามและนำเสนอ สถานการณ์อย่างรอบด้านเพื่อไม่สร้างหรือส่งต่ออคติ

จะเห็นได้ว่ากวีตระหนักว่าความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นความ รับผิดชอบของหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือผู้ใช้ความรุนแรงก่อความไม่สงบและรัฐบาล กวี คาดหวังให้ผู้ใช้ความรุนแรงยุติการกระทำและหยุดอ้างศาสนาอย่างผิด ๆ เพื่อเช่นฆ่าผู้อื่น คาดหวังให้ รัฐบาลรวมทั้งเจ้าหน้าที่รัฐแก้ปัญหาความรุนแรงด้วยสันติวิธี รวมทั้งคาดหวังให้บุคคลทั่วไปและ สื่อมวลชนสะท้อนใจต่อความรุนแรงและไม่มีอคติ แม้จะเป็นการนำเสนอความรุนแรงในหลากหลาย ประเด็น แต่หัวใจของการเรียกร้องทั้งหมดก็คือ การปฏิเสธการใช้ความรุนแรงของทุกฝ่าย เพราะ ผลกระทบตลอดทศวรรษที่ผ่านมาที่มากพอที่จะทำให้ตระหนักได้แล้วว่าการใช้ความรุนแรงไม่ว่าด้วย อุดมการณ์ความคิดของผู้ใดก็นำไปสู่การคร่าชีวิตและความทุกข์ของผู้คนซึ่งชัดเจนยิ่งกว่าการ ตอบสนองอุดมการณ์ แม้ว่าจะมีกวีนิพนธ์จำนวนหนึ่งเรียกร้องให้ใช้ความรุนแรงแก้ปัญหาหรือมี แนวคิดว่าการใช้ความรุนแรงจะทำให้เกิดสันติภาพได้ซึ่งผู้มีความชอบธรรมที่จะใช้ความรุนแรงก็คือ รัฐบาลในฐานะผู้ดูแลความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง แต่การที่กวีนิพนธ์กลุ่มนี้ปรากฏน้อยมากก็ แสดงให้เห็นว่ากวีส่วนน้อยเท่านั้นที่เชื่อในวิถีทางของความรุนแรง จึงสรุปได้ว่ากวีนิพนธ์เกี่ยวกับความ ไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีแนวคิดว่าการใช้ความรุนแรงไม่ว่าเกิดจากฝ่ายใดก็ไม่ใช่วิถีทางที่นำไปสู่ สันติภาพ

ในประเด็นแนวคิดสันติภาพกับการปฏิเสธความรุนแรง กวีเน้นแสดงผลกระทบของความ รุนแรงเป็นหลัก ผลกระทบที่เน้นย้ำมากที่สุดคือการสูญเสียชีวิตผู้คน รองลงมาคือสภาพชีวิตที่ผิดปกติ ของคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากนี้ยังส่งผลไปถึงความรู้สึก ทศนคติ และความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลด้วย จึงกล่าวได้ว่ากวีต้องการให้เห็นว่าสถานการณ์ความรุนแรงส่งผลเลวร้ายและเป็น อุปสรรคต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เพียงใด ดังนั้นจึงต้องยุติความรุนแรงเพื่อให้สันติภาพกลับคืนสู่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภาวะผิดปกติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นก็จะกลับเป็นปกติอีกครั้ง ส่วนการวิจารณ์บุคคล หลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง กวีส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยต่อการใช้ความรุนแรงไม่ว่าจากฝ่ายใด โดยเน้นวิจารณ์ผู้ใช้ความรุนแรงก่อความไม่สงบและรัฐบาลเป็นหลัก กวีเรียกร้องให้ผู้ใช้ความรุนแรง ยุติการกระทำ รวมทั้งกระตุ้นให้รัฐบาลในฐานะผู้มีอำนาจหน้าที่แก้ปัญหาโดยเร่งด่วน

จากการวิเคราะห์แนวคิดสันติภาพกับการปฏิเสธความรุนแรง ทำให้ผู้วิจัยเห็นอีกประเด็นหนึ่ง ที่น่าสนใจคือ สาเหตุที่ทำให้ความรุนแรงยังไม่สิ้นสุดไปจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ สาเหตุจากรัฐบาล คือการไม่รับผิดชอบหน้าที่และแก้ปัญหาผิดทาง สาเหตุจากผู้ใช้ความรุนแรงก่อความไม่สงบที่กวีเน้น มากที่สุดคือจิตใจที่โหดร้ายและการอ้างศาสนาอย่างผิด ๆ ส่วน “ความรุนแรง” ที่เกิดจากบุคคลทั่วไป

คืออคติซึ่งแม้ไม่ใช่สาเหตุที่สัมพันธ์โดยตรงกับการเกิดความรุนแรงในความหมายของการทำร้ายร่างกาย แต่กวีก็เห็นว่าไม่อาจมองข้ามประเด็นนี้ได้ สรุปได้ว่ากวีเชื่อว่าทุกฝ่ายในสังคมไทยล้วนเป็นสาเหตุของสถานการณ์ความไม่สงบ และมีพันธกิจต้องรับผิดชอบต่อความรุนแรงที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าสาเหตุสำคัญที่กล่าวถึงในกวีนิพนธ์จำนวนมากและเกิดขึ้นจากคนทุกฝ่ายก็คือสาเหตุในจิตใจ โดยเฉพาะความรักความเข้าใจที่มีให้กันไม่มากพอ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นประเด็นสำคัญและจะกล่าวถึงต่อไปในหัวข้อแนวคิดสันติภาพกับการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก

3.2 แนวคิดสันติภาพกับการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก

นอกจากนำเสนอแนวคิดสันติภาพในประเด็นเกี่ยวกับความรุนแรงแล้ว กวียังแสดงให้เห็นว่าสันติภาพคือการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก จากที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงแนวคิดสันติภาพของกัลดุงที่ว่า “สันติภาพ” ครอบคลุมถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมซึ่งกัลดุงเรียกว่า “สันติภาพเชิงบวก” ผู้วิจัยเห็นว่าการอธิบายสันติภาพแบบนี้คือประเด็นสำคัญเพราะทำให้เข้าใจว่าการทำให้เกิดสันติภาพแท้จริงไม่ใช่แค่ทำให้ความรุนแรงหมดไป แต่ยังคงอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขด้วย และในหัวข้อที่แล้ว ผู้วิจัยพบว่ากวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้กล่าวถึงสาเหตุสำคัญของปัญหาว่าเกิดจากความรักที่ไม่มากพอ โดยเห็นได้จากคำสำคัญเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหา เช่น มีดบอด บอดใบ้ อคติ แบ่งแยก ใจดำ แค้น โกรธ เกลียด และกวีเรียกร้องให้อโหสิ อภัย และเข้าใจกันซึ่งเรียกรวมได้ว่าความรัก

แนวคิดสันติภาพกับการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ได้แก่ การให้ความหวังและกำลังใจ สันติภาพคือมิตรภาพและความรัก ความแตกต่างไม่ใช่ข้อจำกัดของการอยู่ร่วมกัน คนมลายู-มุสลิมรัก มาตุภูมิและสันติภาพ ความเป็นหนึ่งเดียวของชาติ และสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นที่พึ่งทางใจ

3.2.1 การให้ความหวังและกำลังใจ

การให้ความหวังและกำลังใจปรากฏในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวนมาก และมีเป้าหมายการสื่อสารชัดเจนคือเพื่อให้กำลังใจแก่คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีทั้งการให้กำลังใจในภาพรวมและให้กำลังใจเฉพาะกลุ่มบุคคล

กวีนิพนธ์ที่มุ่งให้กำลังใจคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีทั้งที่ได้รับแรงบันดาลใจจากเหตุการณ์สำคัญโดยเฉพาะกิจกรรมโปรยนกกระดาศในเดือนธันวาคม พ.ศ.2547 ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งหวังให้นกกระดาศเป็นสื่อแทนความรักและกำลังใจถึงคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนั้นกวีจึงเขียนเกี่ยวกับเหตุการณ์นี้เพื่อยืนยันว่ากวีและคนไทยเป็นกำลังใจให้ผู้ประสบเคราะห์ร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในบท “นกแห่งสันติภาพ” กล่าวว่านกระดาศษที่นำไปโปรยในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นตัวแทนความรักและความห่วงใยจากคนไทยทั่วประเทศไปถึงคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แม้ว่ากิจกรรมนี้จะมีใช้การแก้ปัญหาความไม่สงบโดยตรง แต่ก็แสดงให้เห็นว่าคนนอกพื้นที่ที่รับรู้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นและไม่ได้ทอดทิ้งคนในพื้นที่ เพราะทุกคนเป็นคนไทยเหมือนกัน

กระดาศษนกท้าวไทยสู้ได้แล้ว	ลอยสู่แนวสันติสุขทุกถิ่นที่
รู้ภัยรู้รักสามัคคี	ไทยยังมีความเป็นไทยไปทั่วแดน
นกบินลอยจากคนไทยส่งใจถึง	สุถิ่นหนึ่ง “ภาคใต้” ใจห่วงแทน
รักเมืองไทยนกเห็นเป็นรักแทน	นกที่เขวนรักษาไว้ไทยรักกัน
	(สัญญา ถิ่นวัฒนากุล, 2547: 97)

นอกจากนี้ยังมีการให้กำลังใจที่ไม่ขึ้นกับเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งคือ เน้นให้กำลังใจและขอให้มีความหวังว่าสถานการณ์จะดีขึ้น เช่น “แต่...เพื่อนพ้องน้องพี่แผ่นดินใต้”

เพื่อนพ้องน้องพี่แผ่นดินใต้	รู้ว่าหนักเหนื่อยใจเกินใดกล่าว
รู้ว่าซีฟั้งพับแหลยกยับแหลกร้าว	รู้ว่าดาวมืดมืดสนิทใน
รู้ว่าต้องยืนระหว่างทางสองแพร่ง	รู้ว่าแห้งผากร้อนนอนร้องไห้
รู้ว่าเจ็บเหนือเจ็บเหนือหนาวใจ	รู้ว่าไร้ รู้ว่าร้าง อย่างว่ารู้
เพื่อนพ้องน้องพี่แผ่นดินใต้	เราอยู่ไกลแต่เราก็รู้ที่อยู่
เราาร่วมรับร่วมรู้สึกร่วมตาตุ	เราาร่วมยืนกับหูเรารู้ดี
จงรับรู้เถิดว่าน้ำตาไหล	จงรับรู้ว่าดวงใจนั้นล้นปรี
หากพี่น้องปวดร้าวเท่าทวี	เราก็ปานจะพลีชีวิวาย
ทุกวันนี้ดูชาวเหนือหนาวนัก	เลือดทะเลายใจทะลักหัวใจสลาย
ร่วมรู้สึกร่วมรับรู้อยู่หรือตาย	เราก็คล้ายทุกข์เศร้าเท่าเท่ากัน
ส่งหัวใจมนุษย์สุดขอบโลก	ส่งขวัญโชคมงคลลลสู่ขวัญ
เธอร้องไห้ เราร้องไห้ เรายืนยัน	แต่เชื่อไหมในเศร้านั้นพลันมีทาง
	แต่เชื่อไหม เราเชื่อมั่น มันมีทาง
	(ชมัยกร แสงกระจ่าง, 2554: 101)

กวีนิพนธ์ข้างต้นเขียนเพื่อให้กำลังใจแก่ผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในฐานะ “เพื่อนพ้องน้องพี่” กวีใช้คำว่า “รู้ว่า” เพื่อเน้นย้ำว่าแม้จะไม่ได้อยู่ร่วมในสถานการณ์ แต่ก็ยังมีคนนอกพื้นที่ที่ “รับรู้” ว่าเกิดอะไรขึ้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ “รู้สึก” สะท้อนใจไม่ต่างกัน

รวมทั้งให้กำลังใจว่าถึงแม้สภาพการณ์ปัจจุบันจะย่ำแย่เพียงใด ก็ยังอยากให้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้เชื่อมั่นว่าสถานการณ์มีหนทางคลี่คลาย

นอกจากนี้ยังมีการให้กำลังใจและความหวังแก่คนเฉพาะกลุ่ม เช่น เด็ก ผู้หญิงที่สูญเสียคนในครอบครัวไปในเหตุการณ์รุนแรง และทหารในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย ดังตัวอย่างกวีนิพนธ์ “ครูรักหนู” ที่เขียนเพื่อให้ความหวังและกำลังใจแก่เด็กในจังหวัดชายแดนภาคใต้

หนูจำครูรักหนู	อยากให้รู้นะหนูจำ
ยาสีและมีนา	ชุลยาตา ฮายาตี
ลูกมาน อับดุลเลาะ	อามีเนาะ ชุลกีฟีลี
ทุกคนเป็นเด็กดี	แม่บางทีจะชุกชน
รักหนูที่หนูชื่อ	แม้จะดื้อในบางหน
ครุมีความอดทน	สอนหนูมาเวลานาน
หนูจำหนูรู้ใหม่	ว่าทำไมมีทหาร
เข้ามาสังเกตการณ์	ที่หมู่บ้านและชุมชน
หนูจำหนูรู้ใหม่	ฝีมือใครปิดถนน
จุดไฟเผารถยนต์	และมีคนลอบยิงครู
หนูจำครูรู้ตัว	ว่าครูกลัวที่จะอยู่
ใจจริงนั้นยังสู้	แต่ไม่รู้สู้กับใคร
หนูจงตั้งใจเรียน	หมั่นพากเพียรหนูรู้ใหม่
เติบโตเป็นผู้ใหญ่	จงมีใจรักแผ่นดิน
หนูจำครูรักหนู	จงรับรู้ในดวงจันทร์
ครูขอฝากแผ่นดิน	ของผองไทยไว้กับเธอ
	(สามารตี เทวี, 2551: 51)

“ครูรักหนู” เล่าด้วยเสียงของครูในจังหวัดชายแดนภาคใต้พูดคุยกับนักเรียน ครูตั้งคำถามเพื่อย้ำภาพความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ทำให้ครูหวาดกลัวและสิ้นหวัง แต่ประเด็นสำคัญของกวีนิพนธ์ที่เขียนในรูปแบบคำพูดนี้ก็คือ การแสดงความรักความหวังใย และฝากอนาคตของจังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้ที่เด็ก ชื่อนักเรียนที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ล้วนเป็นชื่อมุสลิมแสดงให้เห็นว่ากวีตั้งใจสื่อสารกับเด็กมุสลิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการฝากความหวังให้เด็กมุสลิมเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่รักแผ่นดิน กวีเชื่อว่าความรักและความดีของครูจะทำให้เด็กมุสลิมรักแผ่นดินไทย

การให้ความหวังและกำลังใจแสดงให้เห็นว่ากวีเชื่อว่าสันติภาพมีโอกาสจะเกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากเพื่อปลุกปลอบผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงแล้ว ยังมีการฝากความหวังไว้ที่เด็กด้วย นอกจากนี้การให้กำลังใจยังเป็นการเพื่อแผ่ความรักซึ่งเป็นประเด็นหนึ่งที่กวี

เรียกร้องและเชื่อว่าเป็นหนทางที่จะทำให้เกิดสันติภาพดังจะกล่าวถึงต่อไปด้วย ดังนั้นกวีในฐานะผู้เชื่อในพลังแห่งความรักจึงได้แสดงตัวอย่างของการมอบความรักความปรารถนาดีแก่เพื่อนมนุษย์ด้วยการส่งกำลังใจให้กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สอดคล้องกับที่เจตนา นาควัชระ (2546: 46-47) กล่าวถึงพันธกิจของกวีว่า “...คนนอกซึ่งไม่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อใด ๆ มาแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อสภาพอันน่าอเนจอนาถของประชาชนผู้บริสุทธิ์ซึ่งต้องรับผลโดยตรงของสงคราม คนนอกเหล่านี้พร้อมที่จะแผ่ใจไปสู่ผู้คนที่ต้องรับเคราะห์กรรมทั้งหลาย...”

3.2.2 สันติภาพคือมิตรภาพและความรัก

แนวคิดสันติภาพคือมิตรภาพและความรักเป็นการชี้แนะว่าทางออกของปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องเริ่มต้นจากการมอบมิตรภาพและความรักให้กัน หรือเป็นการแก้ปัญหาในระดับศีลธรรม กวีจำนวนมากเชื่อว่าต้นตอของปัญหาทั้งหมดแท้จริงเกิดจากความเป็นมิตรและความรักที่มีไม่มากพอ หรือมนุษย์โกรธเกลียดอาฆาตกันมากเกินไป จึงมีกวีนิพนธ์จำนวนมากที่ปรากฏคำว่า “รัก” ในเนื้อหา ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงท้ายของกวีนิพนธ์ เพื่อชี้หนทางและเรียกร้องพลังของมิตรภาพและความรักในการแก้ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในบท “เงื่อนจ่าน้ำตา” เรียกร้องให้ผู้ใช้ความรุนแรงยุติการกระทำ กวีเชื่อว่าสิ่งที่จะหยุดยั้งการเช่นฆ่าได้คือความรักและความเข้าใจ

ยิ่งกว้างยิ่งกรีดมีดคม ไพลามตามลม
 ตะวันดับดับลับลา กลางถนนมหาวิทยาลัย
 ผ่านฝัน, วันเคลื่อนเดือนคลา หยุดยั้งคลังบ้า
 โดยรักของเจ้า โดยเข้าใจ!

(ศิริวร แก้วกาญจน์, 2551: 40-41)

ในบท “โนเค. เบตง” เรียกร้องให้รัฐบาลแก้ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยนโยบายที่มีประสิทธิภาพ และเน้นย้ำในบทสุดท้ายว่าจะต้องใช้ความรักผูกใจประชาชนให้เชื่อมั่นในรัฐบาลด้วย

เห็นไฟไต่อย่าไปเห็นเป็นไฟใต้ นโยบายต้องมีใจให้ชาวบ้าน
 รักพวกเขาเขาก็กล้าเป็นปรกาการ มัดด้ามขวานด้วยรักไม่หักงอ
 (คมเลนส์, 2547: 53)

“ผู้มาเยือน” กล่าวถึงประเด็นที่เชื่อว่าเป็นสาเหตุของสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แล้วจึงแสดงทัศนะว่าสิ่งที่สำคัญกว่าประเด็นเหล่านั้นคือ ผู้คนหลากหลายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ล้วนมีภารกิจเดียวกันขณะมีชีวิตคือความรัก กวีจึงเรียกร้องให้อภัยกันเพื่อปลดปล่อยเงื่อนไขปมที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง แสดงให้เห็นว่าไม่ว่าสาเหตุเก่าหรือสาเหตุใหม่ที่ทำให้ความรุนแรงยังดำรงอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็จะไม่มีความหมายหากปลดปล่อยปมขัดแย้งด้วยความรัก

จะกล่าวโทษอำนาจชาติสยาม	อ้างอดีตทวงถามสิทธิ์ศักดิ์ศรี
หรือประณามกระบวนชุกชุมทฤษฎี	ของผู้ถูกกดขี่ยังหนักใจ
รู้แต่ว่าเหนือระนาบคาบสมุทร	อิสลาม พราหมณ์ คริสต์ พุทธ ร่วมอาศัย
ต่างนามต่างรอลับร่วงดับไป	ตามกฎเกณฑ์กลไกจักรวาล
สำคัญคือพันธะภารกิจ	ร่วมนิมิตการุณย์โลกอุ้นหวาน
ทูปกำแพงชิงชังชิงวิญญาน	หลอมรวมส่วนมวลสารธาตุความรัก
ให้ดอกไม้ภายในบานไลโทษ	ที่เคยก่อเกลียดโกรธเหี้ยมโหดหนัก
ปล่อยปลดปมลึกลับอัปลักษณ์	จากกันบึงอาณาจักรใจต่างนาม
	(วิสุทธิ ขาวเนียม, 2553: 15-16)

ในบท “ชาวคนรักที่ปัดตานี” เล่าเรื่องผู้สูญเสียคนรักไปในสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประเด็นสำคัญไม่ใช่เพียงแสดงให้เห็นความโศกเศร้าในฐานะผู้สูญเสีย แต่เป็นการถ่ายทอดความรู้สึกของการเป็นผู้สูญเสียที่ไม่โกรธแค้นผู้สังหารคนรัก กวีนิพนธ์นี้จึงแสดงให้เห็นความรักที่ยิ่งใหญ่คือ ความเมตตาเพื่อนมนุษย์ซึ่งหมายรวมกระทั่งผู้สังหารคนรักของเธอด้วย

ฉันโทรศัพท์หาคนรัก
 เขา กลับกดโทรศัพท์ระเบิดร่างคนรักของฉัน
 โทรศัพท์ฉันเปียกชุ่มหยาดน้ำตา
 แต่มีอาจ ทดแทนเลือดที่ไหลอาบโทรศัพท์เธอ
 ท่ามกลางกลิ่นธูปในงานศพ
 ดวงตาภาพถ่ายเธอ คล้ายวิงวอนให้ฉัน
 แบ่งรักอันยิ่งใหญ่ของเรา ให้เขา
 เขา ผู้ซึ่งไม่เคยเข้าถึง สายใยแห่งรัก

(จเรวัฒน์ เจริญรูป, 2548: 42)

ในบท “บันนังस्ता” กวีเรียกร้องให้ใช้ความรักในการแก้ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากเนื้อหาจะเห็นว่าแนวคิดสำคัญคือการเรียกร้องให้มองผู้อื่นเป็นเพื่อน แม้ว่าจะอยู่ท่ามกลางโลกที่มีแต่การชนฆ่ากันไปมาจนเหมือน “ล้างไฟด้วยไฟ” แต่กวีก็ยังเชื่อว่าหากมอบมิตรภาพให้แก่กันก็จะเป็นน้ำที่ดับไฟหรือเป็นจุดเริ่มต้นของการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง

มองโลกตามที่มีนเป็นจริงซี
มองโลกตามที่มีนเป็นไป
มองไปทางซ้ายก็เพื่อนเรา
มองไปทางขวาก็เพื่อนเรา
มองไปทางขวา...
เราเป็นเพื่อนกัน เรายังเป็นเพื่อนกัน

แม้โลกนี้คนล้างไฟด้วยไฟ
เราล้างไฟ...ด้วยไฟ

บันนังस्ताบ้านเกิดของฉัน
แต่ฉันก็ยังหวังนะ
แต่ฉันก็ยังหวังดี
ว่าเราจะเป็นน้ำดับไฟ เป็นน้ำดับไฟ!

(ชุมพล เอกสมญา, 2553: 24-26)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นอกจากนี้หากทราบบทกวีนิพนธ์ข้างต้นก็จะทำให้ตีความได้อีกระดับหนึ่ง กล่าวคือ ผู้แต่งเป็นลูกชายของพลตำรวจเอกสมเพียร เอกสมญา เขาแต่งเพลง “บันนังस्ता”⁴⁶ หลังจากพ่อเสียชีวิตเพียงไม่กี่วันและเนื้อเพลงมารวมอยู่ในหนังสือจุดเล็กเล็กบนคาบสมุทรมลายู กวีนิพนธ์บทนี้จึงยังมีพลังในแง่ที่แสดงให้เห็นการให้อภัยแม้จะเป็นผู้สูญเสีย และความหวังที่ยังเกิดขึ้นได้แม้จะเพ่งผ่านความเจ็บปวดจากการพรากจากบุคคลอันเป็นที่รัก บทกวีหลังของกวีจึงเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนอย่างยิ่งของการให้อภัยและการรักเพื่อนมนุษย์

กวีนิพนธ์ “ดาวเหนือตานี” เขียนโดยกวี 6 คน คือ สถาพร ศรีสังข์, ไพวรินทร์ ขาวงาม, วรภ วรรณ, จเรวัฒน์ เจริญรูป, โชคชัย บัณฑิต และวิสุทธิ์ ขาวเนียม ในนาม “รวม 6 ศรีกวี

⁴⁶ เนื้อเพลงต่างจากที่นำมาตีพิมพ์ในหนังสือจุดเล็กเล็กบนคาบสมุทรมลายูเล็กน้อย ในที่นี้ผู้วิจัยอ้างตัวบทจากหนังสือ

ไทย” กวีนิพนธ์ลงท้ายว่า “โคจรใจพบกัน ณ ริมน้ำตานี ในบรรยากาศ “สงคราม - ความกลัว” คำคืบ
ศักร์ 6 กรกฎาคม 2550”

คำนี้...	แผ่นฟ้าเมืองตานีดูแจ่มใส
ดาวบางดวงแม้เดียวตายแต่พรายไฟ	ดังจะสาดส่องใจให้แจ่มตาม
คำนั้น...	ทักท้วงกันเป็นห่วงแดนต้องห้าม
เมื่อมาพบดาวพรายส่องใจงาม	ใจก็กล้าฝ่าข้ามความหวาดกลัว
คืนหนึ่ง...	เราก้าวถึงถิ่นดาวอันพราวทั่ว
ขับไล่ใจสิ้นประหวั่นรัว	ให้ละหม่นมัวด้วยเห็นรัก
มิกลัว...	ยินดาวตื่นรัวหัวใจถัก
ร้อยใจไทพินขึ้นต้นพัก	ดาวมืดตื่นดักพลันเด่นดวง
เป็นดาวดวงส่องแสงสู่แหล่งหล้า	สาดให้ฟ้าจ้าใสสิ้นไร้หวง
รักคือดาวพราวใสกว่าใดปวง	ฟ้ามืดหนาวหนักหน่วงไม่ห้วงแล้ว
คำนี้...	ตั้งแม่โกศวาทิมอบดวงแก้ว
มาเป็นมิตรภาพฝันอันวาวแวว	เพริศแพรวปรมาณเวลา - ปัตตานี!
	(รวม 6 ศรีกวีไทย, 2554: 74-75)

กวีนิพนธ์นี้นำเสนอภาพความงามของจังหวัดปัตตานีในคำคืบหนึ่ง แม้จะเป็น
บรรยากาศที่เชื่อกันว่าอยู่ในสภาพ “สงคราม - ความกลัว” แต่กวีทั้ง 6 คนก็มองเห็นความงามได้ด้วย
หัวใจที่มีความรักและถ่ายทอดกวีนิพนธ์คนละบทมาร้อยสัมผัสกันเพื่อนำเสนอภาพอันตรึงใจ แสดงให้
เห็นว่านอกจากความรักจะช่วยแก้ปัญหาความรุนแรงแล้ว ยังทำให้ก้าวข้ามความหวาดกลัวไปสู่การ
เปิดใจจนมองเห็นความงดงามของธรรมชาติที่ไม่อาจถูกทำลายไปด้วยความรุนแรงของมนุษย์ และ
ความรักยังทำให้มีความหวังถึงอนาคตหรือการคลี่คลายสถานการณ์ไปสู่สันติภาพด้วย

จะเห็นได้ว่า กวีเชื่อว่ามิตรภาพและความรักคือทางออกของปัญหาความไม่สงบใน
จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงเรียกร้องความรู้สึกดังกล่าวจากบุคคลหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นผู้ใช้ความ
รุนแรง รัฐบาล ผู้สูญเสีย ตลอดจนบุคคลทั่วไป นอกจากมิตรภาพและความรักจะทำให้มองเห็นคุณค่า
ของเพื่อนมนุษย์จนไม่นำไปสู่การใช้ความรุนแรงทำร้ายกันแล้ว ยังทำให้มีความหวังถึงอนาคตที่ดีขึ้น
หรือสังคมแห่งสันติภาพด้วย

3.2.3 ความแตกต่างไม่ใช่ข้อจำกัดของการอยู่ร่วมกัน

จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยเห็นว่า
ประเด็นความแตกต่างมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะได้รับการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาความ

ไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กวีนิพนธ์ก็มีการนำเสนอประเด็นนี้ด้วยการเน้นย้ำว่าความแตกต่าง ไม่ใช่เงื่อนไขให้อยู่ร่วมกันไม่ได้

ลักษณะแรกคือ การเน้นย้ำว่าความหลากหลายในจังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถอยู่ร่วมกันได้ เช่น “วัฒนธรรมสามเส้า” กวีนิพนธ์ว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ได้แก่ มุสลิม พุทธศาสนิกชน และชาวจีน และความหลากหลายนั้นสามารถอยู่ร่วมกันได้ แม้จะมีวิถีความเชื่อต่างกัน แต่ทุกความเชื่อก็ล้วนมีความดีงาม และที่สำคัญคือความหลากหลายเหล่านี้อยู่ร่วมกันด้วยสัมพันธ์อันดีในจังหวัดชายแดนภาคใต้มายาวนานแล้ว

สามจังหวัดภาคใต้ถ้อยคำ	วัฒนธรรมงดงามด้วยสามศิลป์
คือสามเส้าเสาหลักประจักษ์จันตน์	เชื่อมถวิลความเชื่อความศรัทธา
หนึ่ง-มีสยิดกลางเห็นเด่นสมัย	หอคอย, โดมโน้มน้ำใจวิไลค่า
เสียงอาขานละหมาดมันทุกวันมา	พรเมตตาจากพระเจ้าก้าวชีวี
สอง-วัดวาอารามงามวิสุทธิ	เทิดพระพุทธานุสงฆ์ดำรงศรี
ตัวอย่างวัดข้างให้ให้ความดี	บารมีหลวงพ่อดึงยวดยศบุญ
สาม-ศาลเจ้าลิ้มกอนเียวเหนียวจิตหมาย	ไทยเชื้อสายจีนนับจิตบอญ
รูปเจ้าแม่แลเห็นเด่นการุณย์	อธิคุณชาวประชาสาธุการ
สิ่งดีงามสามเส้าสามความเชื่อ	ต่างกอบเกื้อสัมพันธ์มันสมาน
ณ แดนดินถิ่นนี้มีมานาน	เย็นสายธารวัฒนธรรมประจำใจ
	(รงค์ ประพันธ์พงศ์, 2547: 97)

ลักษณะที่สองคือ การแสดงให้เห็นจุดร่วมของสิ่งที่ดูเหมือนจะแตกต่างกัน เช่น จุดร่วมของความเป็นคนไทยคือไม่ว่าคนไทยในพื้นที่ไหนก็ถือเป็นคนไทยเหมือนกัน รวมทั้งจุดร่วมของความเป็นคนที่เท่าเทียม

ในบท “ยังไม่มีคำตอบ” กวีกระตุ้นให้ตระหนักว่าคนเราไม่สามารถเลือกเกิดได้ แต่เมื่อเกิดที่ภาคใต้แล้วก็ได้ชื่อว่าเป็นคนไทยเหมือนคนในภูมิภาคอื่น แม้ว่าอัตลักษณ์บางอย่างจะแตกต่างจากคนส่วนใหญ่ของประเทศ แต่ก็ไม่ควรเป็นประเด็นที่จะใช้แบ่งแยกกัน หากมีความเข้าใจมากพอย่อมยอมรับความแตกต่างได้

เลือกเกิดไม่ได้ใครก็รู้	แต่เลือกอยู่กันมานานซ้ำได้
อยู่บนแผ่นดินถิ่นไท	ทำกินกันไปมือไม่ว่าง
หน้าตาผิวพรรณนั้นผิดแผก	ชีวิตมิได้แยกให้แตกต่าง
สำเนียงภาษาท่าทาง	เขาแปลกเราบ้างเราก็ต่างไป

อะไรที่ไม่เหมือนเดือนสติ	ว่าจะริเริ่มเข้าใจอย่างไรได้
เข้าใจกันและกันผูกพันใจ	ให้เรียนกันและกันไว้ไม่ลืม
ตราบนั่นแตกต่างมีแต่ดีชั่ว	คนรู้จักแล้วเกรงบาปน่าปลาบปลื้ม
ลงทุนกรรมกันทุกผู้ไม่กู้ยืม	กรรมคอยค้ำค้ำดลผลกรรม
เกิดอยู่ปักษ์ใต้ให้ไปไหน	ได้อย่างไรก็ไทยวันยังค่ำ
ไทยต้องเตี้ยสูงยาวหรือขาวดำ	ยิ่งถามก็ยิ่งข้ากรรมของไทย
	(คมเลนส์, 2548: 53)

ในบท “เราที่นี้ เขาที่นั่น” ตั้งคำถามถึงความเท่าเทียมระหว่างคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้กับคนนอกพื้นที่ นอกจากจุดร่วมของการอยู่ร่วมมาตุภูมิเดียวกันแล้ว ยังตั้งคำถามถึง “ความเป็นคน” เพื่อให้ผู้อ่านตระหนักว่าคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่สมควรต้องอยู่ท่ามกลางสถานการณ์ความรุนแรงเช่นเดียวกับที่คนทั่วไปก็คงไม่ปรารถนาจะอยู่ในสภาพนั้นเช่นกัน ดังนั้นในฐานะเพื่อนมนุษย์แล้ว ก็ควรจะสะเทือนใจและเห็นอกเห็นใจเมื่อรับรู้ว่ามีผู้เผชิญสถานการณ์เลวร้ายอยู่ในพื้นที่หนึ่งของประเทศไทย

ใช่ไหมเล่า? เราและเขา? เท่าจริงฝัน?	มาตุภูมิเดียวกันให้ตอบถาม
ใบเดียวกันของโลกวิโยคนิยาม	มิใช่หรือ? คือนามคือเนื้อมนุษย์
ความเป็นคน? เราและเขา? เท่ากันไหม?	สุดเปลวไฟปลายธารพิสุจน์พิสุทธิ์
หรือที่แท้? โลกร้อนร้ายชำระ	ผู้ช่อมโลก...โคกทรุด...ล้วนหยุดงาน?! (ไพรวรินทร์ ขาวงาม, 2550: 52)

กวีนำเสนอประเด็นการอยู่ร่วมท่ามกลางความแตกต่างเพื่อให้เข้าใจว่าความแตกต่างไม่ใช่ข้อจำกัดของการอยู่ร่วมกัน ด้วยการแสดงให้เห็นว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถอยู่ร่วมกันได้ท่ามกลางความแตกต่างหลากหลาย และเรียกร้องให้คนนอกพื้นที่เข้าใจว่าคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้แตกต่างจากคนในภูมิภาคอื่นหรือคนทั่วไป เพื่อสลายความรู้สึกแบ่งแยก “พวกเรา-พวกเขา” สรุปลงได้ว่าไม่ว่าจะมีหรือเชื่อว่ามี ความแตกต่างกันในเรื่องใดที่เป็นอุปสรรคของการอยู่ร่วมกัน แต่ในที่สุดย่อมสามารถหาแง่มุมที่ตรงกันหรือจุดร่วมเพื่อยอมรับและอยู่ร่วมกันอย่างสันติได้

3.2.4 คนมลายู-มุสลิมรักมาตุภูมิและสันติภาพ

กวีนิพนธ์กลุ่มนี้มุ่งนำเสนอแทนเสียงของคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยเลือกใช้คำว่า “มลายู-มุสลิม” เพราะกวีแสดงให้เห็นว่ากำลังเล่าจากมุมมองคนในที่เป็นคนมลายู และคนที่นับถือศาสนาอิสลาม แล้วเน้นย้ำว่าคนเหล่านี้รักมาตุภูมิและสันติภาพเหมือนคนทั่วไป เพื่อให้ผู้อ่านซึ่งอยู่

นอกพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าใจว่าแท้จริงแล้วความเป็นมลายูหรือมุสลิมไม่ได้อยู่ตรงข้ามกับสันติภาพ

การเน้นย้ำว่าคนมลายู-มุสลิมผูกพันกับมาตุภูมิมี 2 ลักษณะคือ ผูกพันจนไม่ยอมยกย้ายออกนอกพื้นที่แม้จะรู้ว่าอันตราย และผูกพันเพราะยังมีแ่งงามในความทรงจำเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในบท “เพลงกล่อมหลานเหนือคาบสมุทรมลายู” เล่าเรื่องหญิงชรามุสลิมที่ต้องรับภาระเลี้ยงหลานกำพร้า แม้จะเห็นว่าสถานการณ์รอบตัวมีแต่อันตราย แต่หญิงชราก็ไม่คิดจะย้ายออกนอกพื้นที่เพราะรู้สึกว่าจะจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นมาตุภูมิ และเธอก็ยังหวังให้เกิดสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้

เพื่อนบ้านย้ายที่ทิ้งถิ่นฐาน

เพราะเกิดที่นี้แต่ลืมตา

เติบโตจนแก่ ณ ที่นี้

ไม่ไกลฝั่งอาจล้มชั่วข้ามคืน

ไม่ไกลฝั่งอาจล้มชั่วข้ามคืน

กลัวปีศาจซาตานอำพรางหน้า

จะให้หาที่ไหนเริ่มหยัดยืน

จะไม่หนีไปตายในที่อื่น

แต่ขอล้มบนผืนมาตุภูมิ

แต่ขอตายบนผืนมาตุภูมิ

(ธาร ธรรมโฆษณ์, 2554: 68)

“บุหงารাত্রี” กล่าวถึงคนที่เดินทางกลับบ้านเกิดที่จังหวัดปัตตานี แม้เขาจะรับรู้มาตลอดที่บ้านเกิดมีข่าวความตายรายวัน แต่กลิ่นดอกไม้กลางคืนก็ทำให้หวนนึกถึงคืนวันสงบสุขในอดีต และเสียงอาซานก็ยังทำให้อึ้งอัมมใจ แสดงให้เห็นว่าในฐานะเจ้าของถิ่นฐานย่อมยังมีความผูกพันกับอดีตที่งดงาม แม้จังหวัดปัตตานีจะกลายเป็นสถานที่อันตรายในความรับรู้ของคนทั่วไป แต่ยังคงเป็นมาตุภูมิที่มอบวลด้วยความสงบสุขเสมอเนื่องจากธรรมชาติอันสมบูรณ์และผู้คนที่เปี่ยมศรัทธาในศาสนาอิสลาม

ข้า, ลงจากขบวนรถไฟที่ปัตตานี

ท้องฟ้าสวยใสในอ้อมหัตถ์แห่งพระองค์

สดับฟังเสียงอาซาน อึ้งใจคลายความคิดถึง

ทอดเท้าก้าวเดินไปสู่หมู่บ้านริมเทือกบูโด

ฝันว่า คำคืนนี้จะหลับไหลได้ร่มบุหงารাত্রี

(จันทร์ รำไร, 2554: 81)

ส่วนการนำเสนอว่าคนมลายู-มุสลิมรักสันติภาพ มี 2 กลวิธีหลัก คือ เล่าเรื่องหรือเล่าด้วยเสียงคนมลายู-มุสลิมที่รักสันติ และเล่าแบบเปรียบเทียบ

“ผลิบานจากคาบสมุทรมลายู” เขียนโดยมุสลิมและเล่าด้วยสรรพนามบุรุษที่ 1 “ฉัน” เพื่อแทนเสียงคนมลายู-มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ต้องการเน้นย้ำว่าบ้านเกิดของเขาเป็น “ดินแดนแห่งความรัก สันติภาพ และแรงบันดาลใจ”

ฉันมาจากคาบสมุทรมลายู

ดินแดนแห่งความรัก สันติภาพ และแรงบันดาลใจ

เสียงปืนในภาษาของฉันและเธอแตกต่างกัน

เมื่อเสียงปืนแตกโป้งโป้ง หนังสือพิมพ์ลงข่าวปังปัง

นึกดูเหว่า บรรพบุรุษของฉันเรียกบุหรงตูโว

คำว่า เลือด น้ำตา ผู้ปกครอง และการกดขี่

เมื่อเปล่งออกมาจากปากของฉันด้วยภาษาของเธอ

ความหมายและการตีความจึงกัดกร่อนความจริง

ฉันไม่ได้ร่วมสร้างถ้อยคำเหล่านี้

กระนั้นฉันยังคงฝันที่จะถักทอความในใจ

และจินตนาการของฉันด้วยภาษาของเธอ

แม้ที่สุตภาษาของเธอ

เป็นได้เพียงภาษาที่สองของฉันก็ตาม

ฉันมาจากคาบสมุทรมลายู

ดินแดนแห่งความรัก สันติภาพ และแรงบันดาลใจ

บางทีเธออาจสงสัยในตัวฉัน

แต่ศาสนาของฉันสอนให้มองโลกในทางดี

ให้เชื่อฟังผู้ปกครองอันเปี่ยมธรรม

ให้ต่อสู้กับความอยุติธรรม

และให้กล่าวความจริงเบื้องหน้าผู้ปกครองที่อธรรม

ไม่ต้องกลัวว่าฉันจะก่อการกบฏ แบ่งแยกดินแดน

ไม่ต้องกลัวว่าฉันจะขัดขืนยื้อแย่งอำนาจรัฐ

เพียงเธอยื่นมือที่ปราศจากเขม่าดินปืน

ฉันจะหอบดอกไม้จรุงกลิ่นหอมยื่นให้

แต่หากมือนั้นเปื้อนเลือดที่แห่งกรังของผู้คนไซร์

ฉันจะโบกรวัชแห่งเมล็ดข้าว

ร่วมต่อต้านกับพื้นแผ่นดิน

แม้ที่สุดความปราศัยจะเป็นทางเลือกสุดท้าย

(ชะการีย์ยา อมตยา, 2552: 62)

กวีสื่อสารถึงคนนอกพื้นที่ว่า แม้คนมลายู-มุสลิมจะมีความแตกต่างจากคนส่วนใหญ่ของประเทศ เช่น ใช้ภาษาต่างกัน ทำให้ไม่เข้าใจเมื่อสื่อสารกัน แต่การที่ “ฉัน” แสดงความยินยอมที่จะเรียนรู้ “ภาษาของเธอ” หรือภาษาไทยมาตรฐานซึ่งไม่ใช่ภาษาแม่ก็แสดงให้เห็นว่าคนมลายู-มุสลิมพยายามจะปรับตัว กวีเน้นย้ำว่าคนมลายู-มุสลิมไม่ได้คิดจะต่อต้านรัฐไทย แต่ยังรักและต้องการเป็นมิตรกับคนไทย และที่สำคัญคือความไม่ปรารถนาวิธีทางแก้ปัญหาด้วยความรุนแรงที่เน้นย้ำในกวีนิพนธ์บรรทัดท้าย ๆ กล่าวคือ ต่อให้รัฐใช้ความรุนแรงกับคนมลายู-มุสลิม แต่สิ่งที่คนมลายู-มุสลิมคิดจะทำก็มีเพียงการต่อต้านอย่างสงบ ไม่ใช่วิธีที่ทำให้มือเปื้อนเลือด จะเห็นได้ว่ากวีนิพนธ์บทนี้ต้องการเปลี่ยนแปลงทัศนคติแง่ลบที่คนนอกพื้นที่รวมทั้งรัฐบาลอาจมีต่อคนมลายู-มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ส่วนการเล่าแบบเปรียบเทียบ มีทั้งเปรียบเทียบระหว่างศาสนาเพื่อให้เห็นว่ามุสลิมปรารถนาสันติเช่นเดียวกับผู้นับถือศาสนาอื่น เช่น กวีนิพนธ์ “ไร่มะลิ”

1.

.....	.....
วัยชีวิตสามสิบแปดพลันแหวดล้อม	ด้วยมะลิผลิหอมสะอาดหวาน
ห้วงแห่งมงคลฤกษ์ความเบิกบาน	อุบัติดาดวงดาวกำวาวแด
เธอเลือกเด็ดอวบน้ำดอกตูมอ่อน	และเชี่ยหนอนน้อยออกจากดอกแผล
ช่วยเหลือนกกระจิบที่จ้อแจ	จับจิกหนอน ดูแลมะลิลา
โลกหมุนไปในความงามเนียนนุ่ม	มะลิดอกชุกรวมเต็มตะกร้า
ดูเหว่ยยิ่งบรรเลงเพลงมนตรา	“อารดา” ยิ้มรื่นก้าวคืบเรือน

2.

จูดรูปเทียนวางมาลัยแล้วไหว้กราบ	พระพุทธรองค์ผู้พันบาปกิเลสเงื่อน
ธรรมคุณกระจ่างเช่นดวงเพ็ญเดือน	ยังขับเคลือนลบรอยโคลนมนุษย์
“พระองค์ยังคงแสดงปาฏิหาริย์	ต่อสุ์พญามารมิหย่อนหยุด”
กราบสามครั้ง “ดวงดาว” หญิงชาวพุทธ	ก็ถอนหลุดรอกเหง้าความเศร้าตรม
ก้าวออกจากอุโบสถสะอาดใส	กลิ่นมะลิมาลัยยังฉ่ำฉม
เมื่อยกเรียวนิ้วพอมขึ้นดอมดม	กลางสายลมเย็นนุ่ม เข้ากุมภา
.....	.....

(วิสุทธิ์ ชาวเนียม, 2553: 104-106)

“โรมะลี” กล่าวถึงตัวละครผู้หญิง 2 คน คือ “อารดา” หญิงมุสลิม กับ “ดวงดาว” หญิงชาวพุทธ กวีนำเสนอภาพอารดาดำเนินชีวิตประจำวัน ตั้งแต่ตื่นขึ้นมาพร้อมเสียงอาซาน แล้วจึงออกไปดูแลต้นมะลิและเก็บดอกมะลิอย่างมีความสุข ส่วน “ดวงดาว” นำมาลัยดอกมะลิไปไหว้พระพุทธรูปในอุโบสถ แล้วอธิษฐานให้ผู้ที่เราชีวิตสามี รวมทั้งหวังให้เกิดสันติสุขในเร็ววัน ภาพชีวิตของผู้หญิง 2 คนที่ต่างกรรมต่างวาระเชื่อมโยงกันด้วย “ดอกมะลิ” ทำให้เกิดภาพต่อเนื่องจากมะลิที่อารดาเก็บจากต้นกลายมาเป็นพวงมาลัยดอกมะลิที่ดวงดาวใช้ถวายพระ ในที่นี้ “ดอกมะลิ” เป็นสัญลักษณ์ของสันติภาพ และตัวละครทั้ง 2 เป็นภาพแทนของคนต่างศาสนาที่มีความปรารถนาร่วมกันคือสันติภาพ

นอกจากนี้ยังมีการเปรียบเทียบคนในกับคนนอกพื้นที่ซึ่งหมายรวมถึงรัฐบาลด้วย ปรากฏในกวีนิพนธ์ของเทือก บรรทัด หลายบทที่ตีพิมพ์ใน มติชนสุดสัปดาห์ เช่น กวีนิพนธ์ “บุตรของปักษีใต้”

บุตรปักษีใต้ของท่านเป็นก้านต้น	หยั่งรากสากลบนเขมร
เติบโตอยู่บนต้นปรนเปรอ	ดื่มด่ำล้าเลอกิเลส
บุตรปักษีใต้ของข้าฯ เป็นท้องถื่น	เติบโตจากแผ่นดินไถหว่าน
เป็นต้นกล้าที่พายุมิอาจราน	แต่อ่อนหวานกับพระเจ้าทุกคราวครั้ง
ท่านมีบุตรปักษีใต้เป็นลูกผิด	ถือต้นแบบชีวิตเป็นฝรั่ง
ที่ว่านอนสอนง่ายได้สตั้งค์	ที่ฝ่าฝืนก็ถูกฝัง...เผาทั้งเป็น
ข้าฯ มีบุตรปักษีใต้เป็นชายหญิง	ที่ร้ายยิ่งก็ไม่พาไปฆ่าเช่น
ที่ตีงตามครรลองผุดผ่องเพ็ญ	ถือว่าเป็นแบบอย่างหนทางธรรม
บุตรปักษีใต้ของท่านกับของข้าฯ	บุตรของเธอถูกฆ่าบ้าระห่ำ
เป็นฝีมือบุตรใครใจมืดดำ	เที่ยวก่อกรรมก่อการณเผาบ้านเธอ

(เทือก บรรทัด, 2547: 97)

“บุตรของปักษีใต้” ใช้กลวิธีเปรียบเทียบระหว่างมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้กับรัฐบาล เพื่อวิจารณ์ว่ารัฐบาลมีทัศนคติต่อ “บุตรของปักษีใต้” หรือคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่างจากที่คนท้องถิ่นเป็น เช่น รัฐบาลใช้แนวคิดรัฐชาติแบบสากลมองเพียงว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็น “ก้านต้น” ของรัฐชาติไทยซึ่งเป็นต้นไม้มที่มีรากเป็นกิเลส ในขณะที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีตนเองมีรากเหง้าอัตลักษณ์อันแข็งแกร่ง และเป็นรากเหง้าที่ภักดีต่อศาสนาด้วยใจนอบน้อมอ่อนโยน รัฐบาลมีความคิดแบ่งแยกเพื่อให้ประชาชนอ่อนอ่อนตาม และถ้าขัดขึ้นก็แก้ปัญหาด้วยความรุนแรง ในขณะที่คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้รักสงบ ไม่แก้ปัญหาด้วยความรุนแรง การเปรียบเทียบดังกล่าวแสดงให้เห็นแนวคิดที่ว่า แท้จริงแล้วคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้รักความสุขสงบตามวิถีศรัทธาของ

ตัวเองอยู่แล้ว และความแตกต่างจากคนส่วนใหญ่ของประเทศอันหมายรวมถึงรัฐบาลก็มีใช้สาเหตุที่ทำให้เกิดความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่วิถีคิดของรัฐบาลต่างหากที่ก่อให้เกิดปัญหา

ความผูกพันที่คนมลายู-มุสลิมมีต่อมาตุภูมิแสดงให้เห็นว่า ในสำนึกของความรักถิ่นฐานบ้านเกิด ต่อให้จังหวัดชายแดนภาคใต้อันตรายหรือผู้คนที่ถูกมองในแง่ร้ายเพียงใด เจ้าของถิ่นฐานย่อมรักและผูกพันกับมาตุภูมิและอัตลักษณ์ของตน ความรักที่ยังเต็มเปี่ยมหัวใจเป็นข้อยืนยันประเด็นสำคัญคือ จังหวัดชายแดนภาคใต้มีอดีตที่สุขสงบมาก่อน แสดงให้เห็นว่าอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ในประเทศไม่ใช่เงื่อนไขที่นำไปสู่ความรุนแรง ขณะเดียวกันการยังรักและผูกพันก็หมายถึงความหวังว่าสันติภาพมีโอกาสจะกลับคืนมาด้วย เมื่อประกอบกับศรัทธาอันมั่นคงในศาสนาอิสลามของคนกลุ่มนี้แล้ว ก็ทำให้เข้าใจว่าแท้จริงแล้วศรัทธาในศาสนาอิสลามเป็นสิ่งเดียวกับศรัทธาในความรักและสันติด้วย การที่กวีนิพนธ์กลุ่มหนึ่งต้องเน้นย้ำและเป็นปากเสียงแทนคนมลายู-มุสลิม แสดงให้เห็นความตระหนักว่ากำลังเกิดความเข้าใจผิดต่อคนกลุ่มดังกล่าว ดังนั้นกวีจึงต้องเน้นย้ำว่าคนมลายู-มุสลิมรักทั้งมาตุภูมิและสันติภาพเพื่อให้เข้าใจว่าพื้นฐานความคิดของคนกลุ่มนี้ไม่ได้แตกต่างจากคนทั่วไป

3.2.5 ความเป็นหนึ่งเดียวของชาติ

กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้นำเสนอแนวคิดสันติภาพกับความรักและการอยู่ร่วมกันในอีกรูปแบบหนึ่งคือ ความเป็นหนึ่งเดียวของชาติ เพราะกวีเห็นว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย จึงเรียกร้องให้ผู้ใช้ความรุนแรงรวมทั้งบุคคลทั่วไปเห็นแก่ความเป็นหนึ่งเดียวของชาติไทย และร่วมกันทำให้ประเทศชาติอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

ในบท “นกกระดาศ” กวีใช้เหตุการณ์ไปรยนกกระดาศในจังหวัดชายแดนภาคใต้มาเปรียบเทียบกับการใช้ความรุนแรงของ “โจรต่ำ” เพื่อนำเสนอว่านกกระดาศคือน้ำใจที่หวังประสานปรองดองกับเพื่อนร่วมชาติ เพราะคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็คือคนไทยเหมือนกัน

มีใจนกกกระดากเหมือนโจรต่ำ	นกช่วยนำน้ำใจไปประสาน
ด้วยหวังโยมิใช้นำความรำคาญ	หากสมานรวมพลังทั้งแผ่นดิน
เราคือไทยไม่มีแยกแวกเป็นส่วน	ไทยทั้งมวลล้วนคือไทยในทุกถิ่น
การแบ่งชาติศาสนาคือราคิน	อย่าดูหมิ่นหัวใจไทยด้วยกัน
	(สุรีย์ พันเจริญ, 2547: 97)

“สันติภาพ-ภราดรภาพ” เน้นย้ำว่าคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ล้วนคือคนไทย ไม่ว่าจะนับถือศาสนาอะไรก็ตาม ดังเห็นได้จากสัญลักษณ์ “ไตรรงค์” และ “ก กา” ที่สื่อถึงความเป็นชาติไทย และการหลอมรวมให้เป็นหนึ่งเดียวกันฉันทน์พี่น้องร่วมชาติก็จะนำไปสู่สันติภาพในสังคม

มุสลิมยิ้มละไมไปละหมาด	สงฆ์สามารถเรื่องร้องกิจของสงฆ์
ครูคอยสอนมีน้อยค่อยประจง	วัดไตรรงค์ เบิกบาน ขาน ก กา
จึงขอลบคำนิยามสามจังหวัด	เพื่อร้อยรัดความเป็นไทยให้ควรค่า
แม้เหนือได้ไกลกันคั่นขอบฟ้า	เพียงศรัทธาย่อมกลมเกลียวฟ้าเดียวกัน
.....	.....
และนี่คือ...มหาภราดรภาพ	ซึ่งกำซาบสันติสมุสร
เราทั้งมวลล้วนพี่น้องครองอุทร	มิ่งมารดรแผ่นดินไทยภพไพบุลย์
	(ธนิต ณะกุลมาส, 2554: 191-192)

การนำเสนอแนวคิดสันติภาพที่สัมพันธ์กับความเป็นหนึ่งเดียวของชาติ เพื่อหลอมรวมใจให้เป็นหนึ่งเดียวกันโดยมีความรักชาติเป็นจุดร่วม กวีเชื่อว่าความสามัคคีกลมเกลียวกันในฐานะเพื่อนร่วมชาติจะทำให้จังหวัดชายแดนภาคใต้รวมถึงประเทศไทยสงบสุข

3.2.6 สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นที่พึ่งทางใจ

แนวคิดสันติภาพกับความรักที่สัมพันธ์กับสถาบันพระมหากษัตริย์ กวีแสดงความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ขอให้พระบารมีคุ้มครองคนไทย และเรียกร้องว่าการทำให้จังหวัดชายแดนภาคใต้สงบสุขเป็นการทำเพื่อสถาบันพระมหากษัตริย์

ในบท “วัดร้าง” กวีบรรยายว่าวัดในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีสภาพวังเวง เพราะภิกษุเป็นเป้าหมายหนึ่งที่ถูกสังหาร แต่เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงนิมนต์พระจากที่อื่นเข้าไปก็ทำให้วัดมีพระอยู่ประจำอีกครั้ง กวีซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณจึงเปรียบสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กับ “ร่มโพธิ์” ซึ่งเป็นที่พักพิงให้สรรพสัตว์ และเปรียบกับ “น้ำฟ้า” ที่ทำให้พืชพรรณสดชื่น เพื่อสื่อว่าพระองค์ทรงเหมือนธรรมชาติที่เป็นผู้ให้แก่นุชย์ด้วยความรักอย่างไม่สิ้นสุด

อารามริมฝั่งใต้	ชายแดน
บางแห่งเจียบวงเวง	เหวว่า
ภิกษุนิราศแสน	สุดห้วง ซีพนอ
ถึงอยู่ชอกข้าอ้า	อาจรมรณ์
.....	.....
ไอ้วัดร้างยิ่งร้าง	นับทิวา
พระแม่เจ้าฯเถกกรมโพธิ์	แผ่เอื้อ
นิมนต์พระถิ่นอื่นมา	โปรดสัตว์
จึงวัดมีร้างเรื้อ	กลับรมย์
ดั่งน้ำฟ้าหยาดหล้า	ชโลมชนม์
พรรณพืชพลิกพื้นชม	ข่อมพร้อม
เสียงสงฆ์สวดพุทธมนต์	ทำวัตร
ไอ้วัดพลิกพื้นน้อม	แนวบุญ
	(รงค์ ประพันธ์พงศ์, 2548: 97)

“ดอกไม้ไมตรี” เป็นกวีนิพนธ์ที่เขียนเพื่อเรียกร้องให้เกิดสันติภาพโดยมีเป้าหมายคือ เพื่อถวายเป็นราชพลีหรือเป็นการทำเพื่อสถาบันพระมหากษัตริย์อันเป็นที่รักยิ่ง

นกเจ้าเอयर่อนคว้างกางปีกป้อง	ด้ามขวานทองของไทยอย่าไหวหวั่น
ร่วมสร้างสรรค์หันหน้าเข้าหากัน	สมานฉันท์พัฒนาก้าวหน้าไกล
เมื่อดอกไม้ไมตรีเป็นสีขาว	สันติภาพเฟริศพราวสกาไส
สามัคคีแนบแน่นแผ่นดินไทย	ถวายเป็นราชพลี
	(นิมมล หาญทงศ์, 2548: 89)

แนวคิดสันติภาพที่สัมพันธ์กับสถาบันพระมหากษัตริย์ กวีแสดงให้เห็นตัวอย่างความรักที่พระองค์ทรงมอบแก่คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อีกทั้งพระองค์ทรงเป็นที่พึ่งทางใจให้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความหวังว่าจะเกิดความสุขสงบขึ้นได้ นอกจากนี้ยังทำให้ตระหนักว่าควรต้องเร่งสร้างสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อพระองค์ด้วย จึงเป็นการเรียกร้องสันติภาพโดยเชื่อมโยงกับความรักความผูกพันกับสถาบันซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของสังคมไทย

สรุปประเด็นแนวคิดสันติภาพกับการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก กวีเห็นว่าต้นเหตุของปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่อยู่นอกเหนืองานเขียนทางวิชาการต่าง ๆ คือ มนุษย์ไม่สามารถจะเป็นมิตรและรักกันได้ จึงทำให้มีการอ้างว่าความแตกต่างเป็นอุปสรรคของการอยู่ร่วมกัน

อย่างสงบสุข ดังนั้นกวีจึงเรียกร้องให้เข้าใจว่าความแตกต่างโดยเฉพาะความเป็นมลายู-มุสลิมยังมีจุดร่วมกับคนกลุ่มอื่นคือความรักสันติ เพื่อสลายความรู้สึกอคติแบบเหมารวม นอกจากนี้ยังเน้นย้ำความเป็นหนึ่งเดียวของชาติไทยและความภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์เพื่อยึดโยงใจไม่ให้แตกแยกกัน กวีเรียกร้องความรักและความเข้าใจกันจากคนทุกกลุ่มในสังคมรวมทั้งมอบกวีนิพนธ์เป็นสื่อแทนความรักและกำลังใจให้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย

การนำเสนอแนวคิดสันติภาพกับการอยู่ร่วมกันด้วยความรักเป็นการเรียกร้องสันติภาพในระดับความรู้สึกคือความรับผิดชอบที่เพื่อนมนุษย์พึงมีแก่กัน ตั้งแต่การนำเสนอว่าสาเหตุสำคัญของความรุนแรงเกิดจากจิตใจโหดร้ายของมนุษย์ ตลอดจนการเรียกร้องว่ามนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันได้ท่ามกลางความแตกต่าง และสันติภาพแท้จริงแล้วคือมิตรภาพและความรักซึ่งจะช่วยลดเงื่อนไขที่นำไปสู่ความขัดแย้ง และเป็นหัวใจสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคม ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นแนวคิดสันติภาพในระดับสากลที่ไม่จำกัดอยู่แค่ประเด็นความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ยังเป็นพื้นฐานความคิดสำหรับการอยู่ร่วมกันในทุกสังคม จะอธิบายประเด็นนี้ให้ชัดเจนขึ้นในหัวข้อต่อไป

3.3 แนวคิดสันติภาพระดับสากล

ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นสถานการณ์ที่รับรู้ร่วมกันในสังคมไทยมาเกือบทศวรรษ และเป็นแรงบันดาลใจให้มีการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์จำนวนมากโดยมีเป้าหมายเพื่อเรียกร้องให้เกิดสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งการนำเสนอว่าแนวคิดสันติภาพเกิดจากการไม่ใช้ความรุนแรง และสันติภาพคือการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก โดยเฉพาะประเด็นหลัง ผู้วิจัยเห็นว่ากวีพยายามเรียกร้องสันติภาพในระดับความรู้สึกคือต้องการให้อยู่ร่วมกันด้วยความรักและเข้าใจกันทั้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และในสังคมอื่น ๆ ดังเห็นได้ในเบื้องต้นจากการเรียกร้องความรักของคนในชาติ และเมื่อขยายมุมมองจากเรื่องความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย แนวคิดการอยู่ร่วมกันด้วยความรักสามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุกสังคมที่มีความขัดแย้งหรือกล่าวได้ว่าเป็นแนวคิดสันติภาพในระดับสากล

ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกสังคม ดังที่ศิริวร แก้วกาญจน์ (อีกครั้งกับ...ศิริวร แก้วกาญจน์, 2553) ซึ่งเป็นกวีคนหนึ่งและผู้วิจัยเลือกผลงานมาศึกษากล่าวถึงหนังสืออันธพาลร้องเพลงสีกเพลงว่า “...ผมแค่ใช้พื้นที่ในเชิงภูมิศาสตร์กายภาพและพื้นที่เชิงวัฒนธรรมของ 3 จังหวัดภาคใต้มาเป็นกรณีศึกษา เป็นพื้นที่สาธิต แต่แก่นแกนที่เราเรียกว่าปัญหานั้นมันแทบไม่ต่างจากที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลก” ในที่นี้ผู้วิจัยจะยกตัวอย่างกวีนิพนธ์ที่แสดงให้เห็นชัดเจนว่ากวีต้องการเรียกร้องสันติภาพในทุกสังคมหรือสันติภาพในระดับสากล

ในกลุ่มข้อมูลของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยเห็นว่ากวีนิพนธ์ที่นำเสนอแนวคิดสันติภาพระดับสากลอย่างชัดเจนสัมพันธ์กับลักษณะกลุ่มข้อมูลด้วย กล่าวคือ หนังสือรวมกวีนิพนธ์ของนักเขียน 2 เล่มคือ ฉันอยากร้องเพลงสักเพลง (ศิริวร แก้วกาญจน์, 2551) ซึ่งแบ่งภาคกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นส่วนแรกของเล่มที่ชื่อว่า “ดวงอาทิตย์ที่ใต้” แยกกับกวีนิพนธ์ที่นำเสนอประเด็นอื่นอย่างชัดเจน และ ลมมลายู (วิสุทธิ์ ขาวเนียม, 2553) ที่เป็นหนังสือรวมกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งเล่ม ผู้วิจัยเห็นว่ากวีนิพนธ์ที่จัดลำดับไว้เป็นบทสุดท้ายของกลุ่มกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นเหมือนบทสรุปที่กวีต้องการให้ผู้อ่านตระหนักถึงสันติภาพในระดับสากล

กวีนิพนธ์บทสุดท้ายในภาค “ดวงอาทิตย์ที่ใต้” ของหนังสือ ฉันอยากร้องเพลงสักเพลง ชื่อว่า “ต้นธารและการอยู่ร่วม”

เหมือนไม่รู้ไม่เห็นความเป็นไป	เหมือนบอดตาบอดใจ เหมือนใบ้บ้า
เหมือนไม่รู้ไม่เห็นความเป็นมา	แต่ละระลอกกาลเวลาที่บาริน...
ก็ความเชื่อถมทับด้วยความเชื่อ	พลีเลือดเนื้อเพื่อศรัทธา บำบั่น
ก็ลัทธิเปื่อยสลายกลายเป็นดิน	กาลเวลาที่มึนกินกาลเวลา
กระทั่งบรรทัดประวัติศาสตร์	ถูกวาดถูกแต่งเติมเพิ่มอีกหน้า
ร้อยเชื้อชาติ ร้อยรัดด้วยศรัทธา	เติมเต็มทุกคุณค่า มาแบ่งปัน
หยุดชุดคีย์ประวัติศาสตร์ความพลาดผิด	หยุดชักม่านความมืดมิดปิดสวรรค์
ถมแตกแยกแตกต่างระหว่างกัน	เคารพการผ่านผันวันเวลา
เคารพทุกต้นธารการเกิดก่อ	เพื่อแตกหน่อต่อเชื้อ เพื่อวันหน้า
เข้าใจในนิยามความเป็นมา	ศรัทธาทุกนิยามความเป็นไป
ร้อยรัดปัจจุบัน...	ไปเป็นเธอ เป็นฉัน ณ วันใหม่
จะผิดแพก - แตกต่าง จะอย่างไร	อย่าก้อกันกำแพงไฟล่อมใจตน
	(ศิริวร แก้วกาญจน์, 2551: 78-79)

กวีนิพนธ์ข้างต้นไม่ได้ระบุชัดเจนว่ากล่าวถึงความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่หากอ่านกวีนิพนธ์ก่อนหน้าซึ่งนำเสนอประเด็นดังกล่าวอย่างชัดเจนมาก่อนก็จะเข้าใจว่า “ต้นธารและการอยู่ร่วม” คือบทสรุปที่กวีต้องการสื่อสารกับผู้อ่านว่า เรื่องความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่กวีนำเสนอมาทั้งหมดนั้นเป็นอีก “บรรทัดประวัติศาสตร์” หรือเป็นบทเรียนให้เห็นความบอดใบ้ของมนุษย์ที่ใช้ความรุนแรงแก้ปัญหา พร้อมทั้งเรียกร้องกว้างไกลกว่าแค่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่เป็น “ทุกต้นธารการเกิดก่อ” หรือความแตกต่างของเพื่อนมนุษย์ซึ่งกวีต้องการให้เคารพและเข้าใจกัน

สุดท้ายก็จึงแสดงความหวังให้นำบทเรียนจากจังหวัดชายแดนภาคใต้มา “ร้อยรัดปัจจุบัน” หรือเชื่อมโยงกับการอยู่ร่วมกันในสังคมอื่น ๆ เพื่อ “วันใหม่” หรือการเกิดสันติภาพในทุกสังคม

กวีนิพนธ์บทสุดท้ายของหนังสือลมมลายู คือ “ลมมลายู” ซึ่งเป็นชื่อเดียวกับชื่อหนังสือ “ลมมลายู” เป็นเหมือนบทสรุปว่ากวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งหมดนั้นเป็น “ลม” ที่พัดจากคาบสมุทร “มลายู” มาบอกเล่าเรื่องราวสู่คนภายนอก ดังเห็นได้ตั้งแต่วรรค “ผ่านโบสถ์ วัด มัสยิด ผ่านชุมชน” ถึงวรรค “เลยตลอดโลกสากลของลมปราณ” กวีต้องการให้ตระหนักว่าความแตกต่างหลากหลายเป็นสัจธรรมของโลก และเป็นสิ่งที่ทำให้โลกงดงาม ดังนั้นความขัดแย้งหรือการเข่นฆ่ากันโดยอ้างความแตกต่างจึงไม่สมเหตุสมผล ดังเห็นได้จากผลกระทบของความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งกวีนำเสนอมาตลอดทั้งเล่มลมมลายู และถ้าผู้อ่านตระหนักจากบทเรียนดังกล่าวได้ก็ย่อมจะเกิดสันติภาพอันเป็นนิรันดร์ในโลก

ก่อกระแสแผ่สายจากปลายสุด	อุษาคเนย์คาบสมุทรโลกศักดิ์สิทธิ์
รำเพยจรเอ่ออาบระนาบทิศ	ผ่านโบสถ์ วัด มัสยิด ผ่านชุมชน
ข้ามบึงหนอง ท้องนา ป่าภูมิทัศน์	จากจังหวัดสู่จังหวัด รัฐแห่งหน
จากประเทศสู่ประเทศเขตมณฑล	เลยตลอดโลกสากลของลมปราณ
ลมมลายู...	อวลเรณูปผาอำสาะอ้าน
ทิพย์กระแสจากแผ่นดินจิตวิญญาน	ฉ่ำบรรจงส่งสาส์นผ่านสุใจ
ว่าพลังจักรวรรยโลกบรรเจิด	ดลกำเนิดสรรพสิ่งอย่างยิ่งใหญ่
น้ำ ดิน ลม เปี่ยมพร้อมหลอมรวมไฟ	สร้างเซลล์ใยโยงระบัพันธุกรรม
เป็นกลุ่มชน เผ่าพันธุ์หลากหลายชาติ	ต่างพื้นที่ภูมิศาสตร์มาตราชูสูง ต่ำ
ต่างลัทธิ ศาสนา อารยธรรม	ต่างถ้อยคำ ต่างแนวคิดทฤษฎี
เป็นเหล่าสัตว์อาศัยโลกไพศาล	ตามอนุกรมวิธาน สปีชีส์
สืบวงจรถ่ายเทพราณเสรี	ระบุชี้วัดค่าสมดุล
เป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยวใบเลี้ยงคู่	เป็นไม้ใหญ่ใบลู่ล่อลมอุ่น
เป็นไม้ดอกผลิหวานบานละมุน	เป็นธัญญาการุณย์ลมหายใจ
ดาวดวงเดียวกลางมหาเอกภพ	ทุกส่วนองคภาพพิสุทธิ์ใส
งามเรื่องรองแม้ว่าชราวัย	คือโลกใบน้อยที่เปี่ยมชีวิต
กุศลกรรมนำหนูน บัญเภาสร้าง	รูปมनुษย์กำเนิดร่างมีดวงจิต
มีปัญญาอิมเต็มเป็นเข็มทิศ	เนรมิตสิ่งผันสร้างสรรคกาล
ต่างเชื้อชาติ ศาสนา ภาษาสื่อ	ในหลากสิ่งยึดถือโลกคือบ้าน
หลังเดียวและหลังสุดท้ายกลางสายธาร	อูกกาบาตเดือดพล่านเอกภพ
ไม่ต้องแค้น ไม่ต้องฆ่า ไร้อาวุธ	ไม่ต้องขุดดินนุ่มเป็นหลุมศพ
ไม่คร่ำรักเรื่องรอง ไม่ต้องรบ	ศานติภาพสุขสงบยอมนิรันดร์

เมื่อโลกนี้ลึกลับกุศลค่า
หลากหลายรากลึกเหง้าชาติเผ่าพันธุ์

ย่อมโลกหน้าล้ำเลิศความเฉิดฉิน
จะร่วมกันขึ้นกระจ่างรุ่งกลางใจ
(วิสุทธิ ขาวเนียม, 2553: 117-119)

นอกจากนี้ยังมีหนังสือกวีนิพนธ์อีกเล่มหนึ่งที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีความน่าสนใจที่นำเสนอแนวคิดสันติภาพระดับสากลอย่างชัดเจนคือ หนังสือหัวใจเดียวกัน นอกจากบรรณาธิการจะเขียนคำอุทิศไว้ว่า “แต่...ทุกความรักของมนุษยชาติ” แล้ว กวีนิพนธ์หลายบทในเล่มยังพูดถึงประเด็นสันติภาพโดยไม่กล่าวถึงจังหวัดชายแดนภาคใต้ในเนื้อหา ทั้งที่กวีได้แรงบันดาลใจจากรูปภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งตีพิมพ์ไว้คู่กับกวีนิพนธ์แต่ละบทด้วย แสดงให้เห็นว่าสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นแรงบันดาลใจให้กวีเรียกร้องสันติภาพทั้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้และในสังคมทั่วไป ผู้วิจัยจะยกตัวอย่างให้เห็น 3 บท คือ “ความรัก, ภารกิจศักดิ์สิทธิ์มนุษยชาติ” (ไพโรรินทร์ ขาวงาม, 2554) “สันติภาพ” (เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, 2554) และ “สมานฉันท์” (อัศศิริ ธรรมโชติ, 2554)

“ความรัก, ภารกิจศักดิ์สิทธิ์มนุษยชาติ” มีภาพประกอบกวีนิพนธ์เป็นภาพวิถีชีวิตในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ชายมุสลิมขี่รถสามล้อ และมีสตรีวัยใกล้เคียงกันเป็นผู้โดยสาร เครื่องแต่งกายของสตรีบ่งบอกว่าไม่ใช่มุสลิม ภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ามีหลากหลายกลุ่มชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้และคนต่างศาสนาสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขดังเห็นได้จากรอยยิ้มของสตรีในภาพ สอดคล้องกับเนื้อหาบทกวีนิพนธ์ที่เริ่มต้นด้วยการตั้งคำถามว่า มนุษย์มีพื้นที่ในใจคับแคบเพียงใดจึงได้มีความรู้สึกแบ่งแยกกัน แล้วกวีก็ขอให้ผู้อ่านมองดู “รอยยิ้มพิมพ์ใจหน้า” ของสตรีในภาพเป็นตัวอย่าง เพื่อให้เห็นว่าผู้นับถือศาสนาต่างกันก็อยู่ร่วมกันได้ เพราะภารกิจสำคัญที่สุดของมนุษย์คือความรักซึ่งสำคัญกว่าทุกขอบเขตหรือการแบ่งแยกที่มนุษย์กำหนดขึ้น โดยให้ตระหนักถึงบทเรียนจากประวัติศาสตร์การทำลายล้าง และให้ระลึกว่าทุกศาสนาล้วนสอนให้เป็นคนดีและรักกัน เนื้อหากวีนิพนธ์จึงเป็นการเรียกร้องสันติภาพในระดับสากลคือต้องการให้ “ทุกแผ่นดินใจ...ยังใฝ่รัก” หรือต้องการให้มนุษย์รักกันเพื่อให้เกิดสันติภาพในโลก

ชื่อภาพ: เอื้ออาทร

ภาพโดย: พงศ์ นราฯ

(ชุมศักดิ์ นรารัตน์วงศ์, บรรณาธิการ, 2554:42)

แผ่นดินโลกของเราสักเท่าไหน?

แผ่นดินชาติของเราสักเท่าใด?

เท่าที่เห็นรอยยิ้มพิมพ์ใจหน้า

เท่าที่ให้เราเท่าที่มี

หนึ่งเดียวหลอมหลายหลากจากชีวิต

แต่ศักดิ์สิทธิ์สถิตใจไฝ่ร่มเย็น

ไม่นานหรือโลกนี้ชีวิตน้อย

สันติสุข...เกิดปลูกประชาชน

ตื่นขึ้นเกิด...เหนื่อสุสานผู้บริสุทธิ์

เหนื่อน้ำเลือดเดือดพล่านผู้ผ่านไป

จักรวาลส่งสารผ่านพระเจ้า

สังขรณ์ส่งสารผ่านเวลา

ว่า...ทุกแผ่นดินใจ...ยังไฝ่รัก

ที่แผ่นดินเดียวกัน...อันพึงมี

แผ่นดินฝันของเราสักเท่าไหน?

แผ่นดินใจของเราหรือเท่านี้?

เท่าที่เห็นแววดาทำวิถี

ร่วมแผ่นดินยินดีเท่าที่เป็น

ภารกิจมนุษยชาติอาจยากเชิญ

รักฝ่าข้ามลำเค็ญไปเป็นคน

เพียงร่องรอยเก้าตุลิตี่เริ่มต้น

ตื่นรักเกิด...แห่งหนแห่งหัวใจ

เหนื่อน้ำตามวลมนุษย์ผู้ร่ำให้

เหนือกองไฟเผาผลาญผู้ผ่านมา

น้ำค้างเช้าส่งสารผ่านแดดจ้า

ศาสนาส่งสารผ่านความดี

โดยน้ำหนักเลือดเนื้อ...เราที่นี้

ดูโลกซี...แต่ตั้งตะวัน...อยู่นั้นแล้ว!

(ไพวรินทร์ ขาวงาม, 2554: 43)

กวีนิพนธ์ “สันติภาพ” มีภาพประกอบเป็นภาพผู้หญิงคนหนึ่งกำลังซื้อสินค้าจากแม่ค้าที่ขายของ “แบกะดิน” เครื่องแต่งกายทำให้ทราบว่าแม่ค้าเป็นมุสลิม ส่วนลูกค้าไม่ใช่มุสลิม ภาพแสดงให้เห็นวิถีชีวิตและการพึ่งพาอาศัยกัน ส่วนเนื้อหากวีนิพนธ์เป็นการอธิบายคำว่า “สันติภาพ” ประเด็นสำคัญคือกวีเห็นว่าสันติภาพเป็นความปรารถนาร่วมของมนุษยชาติ แม้ว่าจะอยู่ท่ามกลางโลกที่ยังมีการแข่งขันและการทำลายล้างกันก็ตาม นอกจากนี้สันติภาพยังเกิดขึ้นได้จากสันติวิธีหรือการไม่ใช้

ความรุนแรงเท่านั้น จึงเห็นได้ว่าเนื้อหาทวีปณ์อธิบายความคิดเรื่องสันติภาพโดยไม่ได้กล่าวถึงจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือกล่าวได้ว่าภาพความสัมพันธ์อันดีในจังหวัดชายแดนภาคใต้บันดาลใจให้กวีตระหนัก ใคร่ครวญ และพยายามอธิบายคำว่าสันติภาพให้ชัดเจนลึกซึ้งในเนื้อหาทวีปณ์นี้ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจและร่วมกันสร้างสันติภาพในโลก ดังวรรคสุดท้ายที่ว่า “โลกนี้จึงจะมีสันติธรรม”

ชื่อภาพ: แบ-กะ-ดิน

ภาพโดย: พงศ์ นราฯ

(ชุมศักดิ์ นรารัตน์วงศ์, บรรณาธิการ, 2554:38)

มนุษย์ต้องการสันติภาพ

ยิ่งเกลียดกลัวหลีกเลี่ยงก็ยิ่ง

มนุษย์ไฝฝืนถึงสันติภาพ

อยากจะมีชีวิตที่ดีงาม

มนุษย์ต้องต่อสู้และดิ้นรน

พาดฟันขันแข่งเข้าแย่งชิง

สงครามจึงกลายเป็นวิถี

สันติภาพจงเจริญจงรับ

สันติภาพคือตะวันอันอบอุ่น

ไม่มีต้นไม่มีปลายไม่มีกลาง

สันติภาพต้องไม่เป็นแต่เพียงผล

เป็นสันติวิถีที่สัมพันธ์

สันติภาพต้องการสันติวิธี

สันติภาพแท้จริงจักบังนวล

เอิบอาบซาบซึ่งสันติสุข

สงครามยิ่งลามลุถึงคุกคาม

ท่ามกลางความบาปความหยาบหยาบ

อันเป็นตรงกันข้ามกับความจริง

เพื่อไปพ้นจากทุกข์เป็นที่ยิ่ง

ทอดทิ้งวิถีสันติธรรม

เป็นยุทธวิธีที่เหยียบย่ำ

เป็นเพียงคำกล่าวอ้างอันอ้างว้าง

ทอทองทาบแผ่นฟ้ากว้างกว่ากว้าง

จักเรื่องรองส่องสว่างอยู่อย่างนั้น

ต้องเป็นเหตุไปแต่ต้นบันดลผัน

เป็นทุกชั้นมรรคาของผู้คน

เป็นวิถีอันประเดิมนแต่เริ่มต้น

เป็นทั้งเหตุและผลทุกกรณี

ภาวะแห่งสันติคือสันติภาพ
ต้องเริ่มต้นด้วยการสันติวิธี

จักชิมซาบด้วยสันติสุขศรี
โลกนี้จึงจะมีสันติธรรม
(เนวารัตน์ พงษ์ไพบูลย์, 2554: 39)

“สมานฉันท์” เป็นกวีนิพนธ์แต่งประกอบภาพชื่อ “สมานฉันท์” ซึ่งเป็นภาพการกวนขนมอาชูรออันเป็นประเพณีของมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ลักษณะของประเพณีคือชาวบ้านจะนำอาหารและเครื่องปรุงต่าง ๆ มารวมกันแล้วช่วยกันกวนขนม เมื่อเสร็จแล้วก็แจกจ่ายแบ่งกันไปรับประทาน

ชื่อภาพ: สมานฉันท์

ภาพโดย: พงศ์ นราฯ

(ชุมศักดิ์ นรารัตน์วงศ์, บรรณาธิการ, 2554:46-47)

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ขณะที่เราเดินอยู่ข้างหลังและท่านเดินอยู่ข้างหน้า

ท่านหยุดเหลียวมามองเรา

เราอ่อนแอ เดินช้า ขณะที่ท่านแข็งแรงเดินเร็ว

ท่านหยุดรอเราบ้าง

เมื่อท่านเห็นเราหมดแรงล้มลงอย่างสิ้นหวัง

ท่านยื่นมือมาให้เราจับ ลุกขึ้น และพาเดินไปด้วยกัน

นั่นแหละคือ ความอาทรที่แท้จริง

ขณะที่เราทวิโหยแต่ท่านอิมแล้ว

ท่านเจือจานแบ่งปันมาให้เราบ้าง

แต่เท่านั้นยังไม่พอ

แท้จริง ท่านต้องลงมาทวิโหยและอดอยากอย่างเราดู

แล้วท่านถึงจะได้อะไรถึงความทุกข์ยากแห่งเรา
 ว่าเหตุใดเราถึงได้อ่อนแอ
 ว่าทำไมเราถึงได้ไร้ค่า ทำไมเราถึงได้ไร้ศักดิ์ศรี
 นั่นแหละคือความเมตตากรุณาที่แท้จริง

ความรักที่แท้จริงไม่จำเป็นต้องป่าวร้อง

แต่ท่านทำได้ด้วยการลดความแตกต่างระหว่างเรากับท่านลง
 ท่านทำให้เราแข็งแรง และลุกขึ้นเดินได้ด้วยตัวของเราเอง
 ท่านทำให้เรามีกินไม่หิวโหย ไม่อดอยาก และไม่ทุกข์ทรมาน
 ท่านเห็นคุณค่าของเรา และทำให้เรามีศักดิ์ศรี
 เราไม่ใช่คนไร้ค่าในสายตาของท่าน

และนี่แหละคือความสมานฉันท์ที่แท้จริง

(อัศศิริ ธรรมโชติ, 2554: 48-49)

การกวนขนมอาชูรอเป็นประเพณีที่สร้างความสามัคคีในชุมชน และมีที่มาจากความเชื่อของศาสนาอิสลามซึ่งสัมพันธ์กับการนำมาเชื่อมโยงกับการอธิบายคำว่า “สมานฉันท์” ในกวีนิพนธ์นี้ด้วย สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ กล่าวถึงที่มาของการกวนขนมอาชูรอว่า

ความเป็นมาของการกวนขนมอาชูรอนั้น สืบเนื่องมาแต่สมัยนบีนุฮ (อล.) สมัยนั้นเกิดภาวะน้ำท่วมใหญ่ ยังความเสียหายให้แก่ทรัพย์สินไร่นาของประชาชนทั่วไป บรรดาสาวกของนบีนุฮ (อล.) และคนทั่วไปขาดอาหาร นบีนุฮจึงประกาศให้ผู้ที่มีสิ่งของที่เหลือพอจะรับประทานได้เอามากองรวมกัน เนื่องจากต่างคนต่างมีกันคนละอย่างไม่เหมือนกัน นบีนุฮให้เอาของเหล่านั้นมากวนเข้าด้วยกัน ในที่สุดสาวกของท่านก็ได้รับประทานอาหารโดยทั่วกันและเหมือนกัน

ในสมัยนบีมุฮัมมัด (คือลา) เหตุการณ์ทำนองเดียวกันนี้เกิดขึ้นอีก กล่าวคือ ขณะที่กองทหารของท่านกลับจากการรบที่ “บาดร์” ปรากฏว่าทหารมีอาหารไม่พอกิน ท่านนบีมุฮัมมัด (คือลา) จึงใช้วิธีการของนบีนุฮ โดยให้ทุกคนเอาข้าวของที่รับประทานได้มากวนเข้าด้วยกันแล้วแบ่งกันรับประทานในหมู่ทหารทั้งปวง

(มาโนชญ์ บุญญานวัตร, 2542: 204)

จะเห็นได้ว่าประเด็นสำคัญของที่มาของประเพณีนี้คือ การแบ่งปันแก่ผู้ทุกข์ยาก และการสร้างความเท่าเทียมระหว่างเพื่อนมนุษย์ ประเด็นหลักนี้มาปรากฏในเนื้อหากวีนิพนธ์เช่นกัน “สมานฉันท์” เน้นอธิบายความหมาย “ที่แท้จริง” ของคำสำคัญ 4 คำคือ ความอาทร ความเมตตา กรุณา ความรัก และความสมานฉันท์ ในทัศนะของกวี ความอาทรคือการไม่ละเลยความทุกข์ยากของ

เพื่อนมนุษย์และให้ความช่วยเหลือ ความเมตตากรุณาแท้จริงไม่ใช่แค่การแบ่งปันสิ่งที่เหลือจากความต้องการของตัวเอง แต่คือการลงไปสัมผัสและอยู่ในสภาพแห่งความทุกข์เฉกเช่นเดียวกับผู้ทุกข์ยาก เพื่อให้เข้าใจทั้งความทุกข์และสาเหตุ ประเด็นสำคัญของ 2 คำนี้คือ ไม่ใช่เพียงการที่คนมีมากกว่าช่วยเหลือคนที่มีน้อยกว่า แต่เป็นการลงสละสภาวะแห่งความสมบูรณ์ไปอยู่ในสภาวะขาดไร้อย่างเท่าเทียมเพื่อจะได้เข้าใจถ่องแท่ว่าทำไมจึงต้องเมตตาเอื้ออาทรผู้ที่ด้อยกว่า กวีเน้นย้ำประเด็นความเท่าเทียมในกวีนิพนธ์ช่วงสุดท้ายที่อธิบายคำว่า “ความรัก” ว่าเป็นการ “ลดความแตกต่าง” หรือการเห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีในเพื่อนมนุษย์ และทั้งหมดจะนำไปสู่การสมานฉันท์กันได้ จะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับที่มาของประเพณีกวนขนมอาชูรอที่กล่าวไปข้างต้น และยังเป็นการอธิบายคำว่า “สมานฉันท์” ซึ่งเป็นคำสำคัญคำหนึ่งที่มีการกล่าวถึงในการแก้ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กวีจึงได้อธิบายคำนี้ให้ลึกซึ้งว่า “สมานฉันท์” จะเกิดขึ้นได้จากการช่วยเหลือเกื้อกูลในฐานะเพื่อนมนุษย์ที่มองกันอย่างเท่าเทียมซึ่งแนวคิดนี้สามารถปรับใช้ได้ในทุกสังคม

จากตัวอย่างที่ยกมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า กวีพยายามสร้างความเป็นสากลให้สืบเนื่องจากประเด็นความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยความตระหนักว่าสถานการณ์เลวร้ายดังกล่าวไม่ควรเกิดขึ้นในสังคมใด และนอกจากแก้ปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้ว ปัญหาความขัดแย้งในทุกสังคมก็ควรได้รับการแก้ไขด้วยเช่นกัน กวีจึงขยายแนวคิดสันติภาพให้เป็นสากล ตั้งแต่การอธิบายสันติภาพในระดับความรู้สึกหรือสันติภาพกับการอยู่ร่วมกันด้วยความรักที่ผู้วิจัยอธิบายไปในหัวข้อที่แล้ว จนกระทั่งอาศัยบริบทแวดล้อมเชื่อมโยงกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยไม่กล่าวถึงจังหวัดชายแดนภาคใต้ในเนื้อหาบทกวีนิพนธ์อีก แล้วเน้นย้ำการเรียกร้องสันติภาพในทุกสังคมหรืออธิบายคำสำคัญต่าง ๆ ให้ลึกซึ้ง เพื่อให้เข้าใจความหมายแท้จริงของสันติภาพอันเป็นความปรารถนาสากลของทุกสังคม

กล่าวโดยสรุป กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้นำเสนอแนวคิดสันติภาพอย่างหลากหลาย แบ่งได้เป็น 3 ประเด็นสำคัญ คือ แนวคิดสันติภาพกับการปฏิเสธความรุนแรง แนวคิดสันติภาพกับการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก และแนวคิดสันติภาพระดับสากล แนวคิดสันติภาพกับการปฏิเสธความรุนแรง กวีเน้นแสดงผลกระทบอันลึกซึ้งและกว้างขวาง และวิจารณ์ผู้เกี่ยวข้องกับความรุนแรง เพื่อให้ตระหนักว่าความรุนแรงไม่ใช่หนทางที่นำไปสู่สันติภาพ แต่เป็นการลิดรอนทั้งชีวิตและความสงบสุขของผู้คน ส่วนแนวคิดสันติภาพกับการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก กวีเชื่อว่าไม่มีพรมแดนที่เป็นข้อจำกัดของการอยู่ร่วมกัน และสิ่งที่จะคลี่คลายปมปัญหาหลากหลายประการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ก็คือความเป็นมิตรและความรักที่มอบแก่กันซึ่งจะลดเงื่อนไขการใช้ความรุนแรงและทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข การอธิบายสันติภาพจากระดับความรู้สึกทำให้ผู้วิจัยตีความว่ากวีต้องการเรียกร้องสันติภาพทั้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และสันติภาพระดับสากล ดังเห็น

ได้จากวีนิพนธ์ที่ไม่กล่าวถึงจังหวัดชายแดนภาคใต้ในเนื้อหา แต่เน้นทำให้เข้าใจว่าสันติภาพเป็นความปรารถนาร่วมและควรเกิดขึ้นในทุกสังคม

วีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้นำเสนอแนวคิดได้ครอบคลุมตั้งแต่ปัจจัยที่เชื่อว่าเป็นสาเหตุโดยเน้นที่จิตใจ แสดงภาพผลกระทบอันน่าสะเทือนใจของความรุนแรง เพื่อให้ผู้อ่านเข้าถึงปัญหาและเห็นคุณค่าชีวิตของเพื่อนมนุษย์ที่ควรได้รับการปกป้องและควรมีสติที่อยู่ ในสังคมแห่งสันติภาพอย่างเท่าเทียม วิจัยและเรียกร้องการแก้ปัญหาหรือการทำให้เกิดสันติภาพ ทั้งการแก้ปัญหาที่เป็นรูปธรรมและทักษะความรู้ลึกอันเป็นนามธรรม แสดงความหวังว่าสันติภาพจะมีโอกาสเกิดขึ้นได้ และที่สำคัญคือเสนอแนะทางออกที่เน้นเรื่องจิตใจซึ่งทำให้วีนิพนธ์ก้าวข้ามประเด็นสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปสู่สันติภาพระดับสากล สรุปได้ว่าวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีบทบาททั้งเป็นบันทึกสถานการณ์สังคมที่ยังคงร่วมสมัยอยู่ วิพากษ์วิจารณ์บุคคลหลายฝ่ายในสังคม ตลอดจนยังคงขนบการสอนหรือวิกิลั่นกรองความคิดเพื่อชี้แนะทางออกของปัญหาโดยมีเป้าหมายคือความสงบสุขซึ่งเป็นความปรารถนาร่วมของมนุษย์

บทที่ 4

กลวิธีทางวรรณศิลป์กับการสื่อแนวคิดสันติภาพในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นงานเขียนที่มีลักษณะเด่นด้านแนวคิด ทั้งทำให้ตระหนักถึงความเลวร้ายของการใช้ความรุนแรงและความงดงามของสังคมแห่งสันติภาพ โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อเรียกร้องให้เกิดสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังที่ผู้วิจัยอธิบายประเด็นแนวคิดสันติภาพไปแล้วในบทที่ 3 การนำเสนอแนวคิดมีทั้งนำเสนอโดยตรง และใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์อย่างน่าสนใจ ในบทนี้จะแสดงให้เห็นว่ากลวิธีทางวรรณศิลป์มีบทบาทต่อการสื่อแนวคิดสันติภาพ

4.1 การใช้รูปแบบคำประพันธ์

กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีทั้งกวีนิพนธ์ขนาดสั้นและขนาดยาว แต่งด้วยรูปแบบคำประพันธ์หลากหลาย ทั้งการใช้ฉันทลักษณ์ประเภทเดียว ได้แก่ กลอน กาพย์ และโคลง การใช้ฉันทลักษณ์หลายประเภทประสมกันคือนำฉันทลักษณ์ของเพลงกล่อมเด็กภาคใต้มาแต่งร่วมกับกลอน โคลง หรือกาพย์ และการใช้รูปแบบกลอนอิสระ รูปแบบที่พบมากที่สุดคือการใช้ฉันทลักษณ์ประเภทเดียว รองลงมาคือการใช้กลอนอิสระ และพบน้อยที่สุดคือการใช้ฉันทลักษณ์หลายประเภทประสมกัน

ข้อมูลกวีนิพนธ์	จำนวน	รูปแบบคำประพันธ์				
		ฉันทลักษณ์ ประเภทเดียว			ฉันทลักษณ์ ประสม	กลอน อิสระ
		กลอน	กาพย์	โคลง		
1) กวีนิพนธ์ในนิตยสารราย สัปดาห์	145	96	14	9	3	23
2) กวีนิพนธ์จากกา รประกวด						
2.1) รางวัลพานแว่นฟ้า	11	10	-	-	-	1
2.2) รางวัลนายอินทร์ อะวอร์ด	21	12	1	-	-	8

3) กวีนิพนธ์จากหนังสือรวม กวีนิพนธ์ของนักเขียน						
3.1) <u>ฉันอยากร้องเพลง สักเพลง</u>	27	18	5	-	1	3
3.2) <u>ลมมลายู</u>	45	36	9	-	-	-
3.3) <u>ประเทศของเรา และเรื่องเล่าหลาย ๆ เรื่อง</u>	9	7	-	-	-	2
4. กวีนิพนธ์จากหนังสือรวม กวีนิพนธ์ของกลุ่มนักเขียน						
4.1) <u>จุดเล็กเล็กบน คาบสมุทรมลายู</u>	39	17	1	-	-	21
4.2) <u>หัวใจเดียวกัน</u>	35	26	4	-	-	5

ตาราง 4 แสดงจำนวนรูปแบบคำประพันธ์ของกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

4.1.1 การใช้ฉันทลักษณ์ประเภทเดียว

กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่ใช้รูปแบบคำประพันธ์หรือฉันทลักษณ์ประเภทเดียวแต่งทั้งบท รูปแบบคำประพันธ์ที่พบ ได้แก่ กลอน กาพย์ และโคลง

4.1.1.1 กลอน

กลอนเป็นรูปแบบคำประพันธ์ที่พบมากที่สุดในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และพบในแหล่งข้อมูลทุกประเภท ส่วนใหญ่เป็นกลอนที่มีความยาวมากกว่า 5 บท กวีใช้รูปแบบคำประพันธ์นี้กับเนื้อหาหลากหลาย กลอนที่พบมากที่สุดคือกลอนสุภาพ

“ในร้านน้ำชา” ใช้คำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพบรรยายสภาพสงบสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อให้ความหวังว่าสถานการณ์จะต้องดีขึ้น กวีเลือกใช้รูปแบบกลอนซึ่งมีจำนวนคำในบทมากเพื่อให้เอื้อต่อการบรรยายให้เห็นภาพบรรยากาศที่งดงามได้ชัดเจน และนอกจากสัมผัสนอกซึ่งเป็นสัมผัสบังคับของกลอนสุภาพแล้ว กวียังสร้างสัมผัสในทั้งสัมผัสพยัญชนะและสัมผัสสระเพิ่มความไพเราะด้วย ประกอบกับการสร้อยคำที่มีพลัง ทำให้ผู้อ่านซาบซึ้งกับความงดงามของสันติภาพที่กวีนำเสนอ

เชิญเกิด, รินชาจากกาเก่า	เข้าอีกเข้าแดดหวานชานสีสัน
ละมุนด้วยลวงคืนเมฆกลืนจันทร์	ผ่านข้ามเหตุระทึกขวัญสิ้นสะทก
“อัสสะลามมูอะลัยกัม” ชานุ่มหอม	จักกำจายกรุ่นย้อมอวลอ้อมอก
เพียงนั่งตมด้าถ้อยค่านก	เหนือพุ่มไม้ใบดกริมร้านชา
เชิญเกิด, เปลื้องทิ้งความกริ่งเกรง	นกร้องเพลงเริงร่ายย้อมหมายว่า
เข้านี้คือเข้านั้นชวนตื่นตา	ด้วยไมตรีสนทนาไร้เลศลวง
ไม่มีเรื่องราวของข่าวร้าย	รัศมีแดดฉายอันโชติช่วง
ยังบ่มเรณูค่านุหหารวง	เอิบอาบทุกหัวกลมหายใจ
ความปรานีแห่งพระองค์ผู้ทรงสิทธิ์	ยังสถิตโลกธาตุสะอาดใส
ไม่มีกลิ่นดินประสิวและทิวไฟ	มากลืนกลายกระอวยไอในจอกชา
	(วิสุทธิ์ ขาวเนียม, 2553: 59-60)

“อิลาฮาอัลเลาะห์”⁴⁷ แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพ แต่วรรคแรกของแต่ละบทมีเพียง 2 คำ คือ คำว่า “พระเจ้า” ซึ่งเป็นเจตนาเน้นให้วรรคนั้นเด่นขึ้น กล่าวคือ กวีใช้กลวิธีสมมุติภาวะหรือเสมือนสื่อสารกับพระเจ้า วรรคแรกจึงเป็นคำเรียกให้พระเจ้ามาดูสภาพ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งเป็นสภาพที่ทำให้กวีสะเทือนใจจนต้องเรียกหาที่พึ่ง

พระเจ้า...	ดูสิ, ความเศร้าคลี่เงาสยาย
ทุกแห่งแหล่งที่มีความตาย	ชุ่มชอนสอดสายหมายชีวิต
พระเจ้า...	เลือดเรารินไหล ใครลิขิต?
ใจใดหยาบกร้านโปรยหว่านพิษ	ดูสิ, วิกฤตผิดแผ่นดิน
	(ศิริวร แก้วกาญจน์, 2551: 34-35)

นอกจากนี้ยังมีการใช้รูปแบบกลอนนิราศ กลอนเพลงยาว และกลอนเพลงพื้นบ้านด้วย แม้จะพบไม่มาก แต่จะยกตัวอย่างเพื่อให้เห็นว่ากวีพยายามนำรูปแบบคำประพันธ์ที่หลากหลายมาสร้างสรรค์ให้สอดคล้องกับการนำเสนอเนื้อหา

ในบท “นิราศสั้นสั้นในวันเศร้าเศร้า” กวีตั้งชื่อกวีนิพนธ์โดยมีคำว่า “นิราศ” และใช้รูปแบบคำประพันธ์แบบกลอนนิราศทั้งการขึ้นต้นด้วยวรรครับ และลงท้ายด้วยเอย ในขณะที่ยังมีกวีนิพนธ์อื่น ๆ ในกลุ่มข้อมูลที่ใช้รูปแบบกลอนนิราศเช่นกันแต่ไม่ได้ลงท้ายด้วยเอย รูปแบบกลอนนิราศมักใช้แสดงอารมณ์อาลัยรักยามต้องจากบ้านเมืองหรือนางผู้เป็นที่รัก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550: 82) กวีนิพนธ์นี้ก็ใช้รูปแบบคำประพันธ์ได้สอดคล้องกับชนบคือ เพื่อแสดง

⁴⁷ “อิลาฮาอัลเลาะห์” หมายถึง “หากเป็นพระประสงค์ของอัลลอฮ์” (บรรจง บินกาชัน, 2547: 183)

ความอาลัยที่ต้องลาจากนราธิวาส แสดงให้เห็นผลกระทบประการหนึ่งของความรุนแรงคือทำให้คนในพื้นที่ต้องย้ายออกไปอยู่ที่อื่นแม้ว่าจะอาลัยถิ่นฐานบ้านเกิด

<p>‘บางนรา’ ลาแล้วแก้วกระจาย เคยร่มเย็นเป็นสุขแทบทุกถิ่น ไอ้เดือนดาวร้าวร่วงเหมือนทรวงลาญ ..... วันหนึ่งเรากลับมานราธิวาส และเนื้อร้องไม่รู้ว่ภาษาอะไร</p>	<p>นิราศจาก ‘ตากใบ’ มาใจหาย ทุกเม็ดทราย สายน้ำ จดตำนาน มือทมิฬมารแทรกจนแตกฉาน แผ่นดินตาลแดงเดือด...นั่นเลือดใคร ? ..... อาจได้ฟังเพลงชาติทำนองใหม่ เพราะอิงโอโยโยให้...บาดใจเอย (วราจันทกุล, 2547: 30)</p>
---	---

“จดหมายจากแม่” เล่าด้วยเสียงของตัวละครแม่ในรูปแบบจดหมายที่เขียนตอบลูก กวีใช้ฉันทลักษณ์กลอนเพลงยาวคือ ขึ้นต้นด้วยวรรครับ แต่ไม่ได้ลงท้ายด้วยเอย

<p>..... คล้ายคล้ายว่าเจ้าไม่เข้าใจ ทั้งที่ทุกข์ทุกอย่างที่วางเท้า ต่อเรื่องราวข่าวร้าย ข่าวร้ายวัน ..... โลกใบเล็กของแม่... จะว่าเศร้าก็เศร้า... เจ้าก็รู้ จะให้แม่ลาร้างไปอย่างไร ลมหายใจสุดท้าย แม่หมายพลี</p>	<p>จดหมายจากเมืองใหญ่ แม่หยัดร่างอยู่อย่างไรกลางไฟนั้น? ทั้งที่เข้าทุกเข้า แม่หนาวสั่น สมะมะแอ, อานันท์, มัณชิตา ..... จะว่าแยก็แย... แม่รู้้อยู่ จะว่าสุขว่าสู้... ฟารู้ดี แม่หมู หมากา ไก่ยังไม่หนี แต่โลกใบน้อยนี้ที่แม่รัก... (ศิริวรรณ แก้วกาญจน์, 2551: 19-22)</p>
---	---

งานเขียนที่ใช้รูปแบบกลอนเพลงยาวจากการรวบรวมของหอสมุดแห่งชาติส่วนใหญ่มักเป็นกลอนที่ชายหญิงเขียนโต้ตอบเกี่ยวพาราสีกัน และยังพบว่ามีการใช้นำเสนอเนื้อหาอีกหลายประเภท ลักษณะเด่นของกลอนเพลงยาวคือ “เป็นบันทึกประวัติศาสตร์หรือเหตุการณ์ความเป็นไปของบ้านเมืองและบุคคลได้อย่างละเอียดลออ อันนับได้ว่าเป็นข้อมูลหลักฐานชั้นปฐมภูมินอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นอุปนิสัยและบุคลิกภาพของผู้แต่งด้วย” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550: 94-97) ผู้วิจัยเห็นว่าศิริวรรณำรูปแบบกลอนเพลงยาวมาใช้ได้อย่างน่าสนใจคือ ใช้เขียนจดหมายที่แม่ตอบลูก และเนื้อหาจดหมายบันทึกเรื่องราวสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่แม่ต้อง

เผชิญอยู่ อีกทั้งแสดงให้เห็นบุคลิกของแม่ในเรื่องคือ เป็นหญิงชราที่รักถิ่นฐานและมีจิตใจเข้มแข็ง แม้จะรับรู้สภาพความรุนแรงที่เกิดขึ้นรอบตัว แต่ก็มองอย่างผู้ผ่านโลกมามากและเข้าใจสัจธรรมของชีวิต การเลือกใช้รูปแบบคำประพันธ์จึงสัมพันธ์กับการสื่อแนวคิดทั้งแสดงให้เห็นผลกระทบของความรุนแรง และแนวคิดว่าคนมลายู-มุสลิมรักมาตุภูมิและสันติภาพ

“พวกเรา - ‘พวกมัน’” แต่งด้วยรูปแบบกลอนเพลงพื้นบ้านแบบมีสัมผัสที่คำสุดท้ายของวรรคหลังหรือเรียกว่า “กลอนหัวเดียว” โดยทั่วไปรูปแบบกลอนเพลงพื้นบ้านมักใช้ร้องเล่นในงานเทศกาลงานรื่นเริง กลอนมีลักษณะเรียบง่ายกินใจ เพลงมักมีทำนองง่าย ๆ ซ้ำ ๆ กัน คำส่งและรับสัมผัสมักเป็นเสียงที่หาสัมผัสได้ง่าย เช่น อา อี ไอ เนื้อหาเน้นเรื่องสนุกสนาน การเกี่ยวพาราฮี และมักสะท้อนวิถีชีวิตและคติความเชื่อของชาวบ้านแต่ละท้องถิ่น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550: 87-93)

พ่อฉันบ่นเมื่อยเนื้อเมื่อยตัว
สนามหญ้าเราเลยเริ่มรก
กอบัวในบ่อเหี่ยวเฉา
บอนไซ ไม้ตัด ฯลฯ พวกนั้น
..พ่อข้า ออกไปกรีดยาง

.....
เพื่อนฉันห้อยเหรียญตุ้มตุ้ม
ทุกองค์มีพระสงฆ์ปลุกเสก
ของแท้ รุ่น ‘โคตรมหาวย’
ราคาทองเฉียดสองหมื่น
..เพื่อนข้า ห้อยเหรียญครุฑ

ออกไปทำสวนคร่ำก็หน้ามืดตาย
วิชพีชกปรกไม่มีใครตากาย
กลืนน้ำเหม็นเน่าไม่มีคนเปลี่ยนถ่าย
พ่อก็เคียวเขี่ยฉันไปแต่งกิ่งแต่งปลาย
ในป่าข้างทาง จนถูกยิงตาย...

.....
มันว่ารายได้งามถ้าทำแผงค้าขาย
จะไทยญวนลาวเจ๊กก็นับถือได้สบาย
ใครบูชาด้วย ลากยศมากหลาย
(ถ้าของ ‘ปลอม’ ยอมคืนเงิน - อย่าโววาย)
ลาดตระเวนชายป่า ยังถูกซุ่มยิงตาย...
(กลุช เหลือลมัย, 2551: 62)

กวีใช้รูปแบบกลอนเพลงพื้นบ้านมาเขียนกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวบ้าน ภาพสังคมชายแดนภาคใต้ที่ปรากฏในกวีนิพนธ์มีทั้งอาชีวะในพื้นที่เช่นการทำสวนยาง ความเชื่อเรื่องเหรียญตุ้มตุ้มรวมเทพ เป็นต้น และบรรทัดสุดท้ายของกวีนิพนธ์ทุกช่วงจะต้องจบลงด้วยภาพที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงและความตายเสมอซึ่งเป็นภาพที่กวีเห็นว่า “สะท้อน” ชีวิตจริงของคนในท้องถิ่นเช่นกัน สอดคล้องกับการเลือกคำส่งและรับสัมผัสเป็นเสียง “อาย” เพื่อให้สัมผัสกับคำสุดท้ายของกวีนิพนธ์ทุกช่วงที่กวีตั้งใจให้เป็นคำว่า “ตาย” เพื่อเน้นความตายที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ รูปแบบคำประพันธ์ของกวีนิพนธ์บทนี้จึงทำให้ผู้อ่านสะเทือนใจเพราะ “ชีวิต” ที่สะท้อนออกมาไม่ใช่ภาพของความสนุกสนานเช่นกลอนเพลงพื้นบ้านทั่วไป แต่กลับเป็นภาพของความตายซึ่งเป็นโศกนาฏกรรม

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า กวีใช้รูปแบบคำประพันธ์ประเภทกลอนต่าง ๆ อย่างหลากหลาย และกวีนิพนธ์หลายบทก็ใช้รูปแบบได้สัมพันธ์กับการสื่อแนวคิดอย่างชัดเจน ทั้งแนวคิดให้ความหวังและกำลังใจที่กวีใช้รูปแบบกลอนบรรยายความงามของสังคมแห่งสันติภาพให้เห็นภาพชัดเจน รวมทั้งการสร้างสรรคกลอนรูปแบบต่าง ๆ เพื่อนำเสนอภาพอันน่าสะเทือนใจของความรุนแรงและความตายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งสัมพันธ์กับแนวคิดปฏิเสธความรุนแรง

4.1.1.2 กาพย์

กาพย์ที่พบในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มี 2 ประเภท คือ กาพย์ยานีและกาพย์ฉก พบในจำนวนใกล้เคียงกัน และพบในข้อมูลกวีนิพนธ์เกือบทุกกลุ่ม

ในบท “ถามเจ้า” ตั้งคำถามถึงผู้ใช้ความรุนแรงก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อวิจารณ์ว่าเป็นผู้มีใจคอโหดเหี้ยม กวีเลือกใช้รูปแบบกาพย์ยานี นอกจากสัมผัสบังคับแล้ว ยังมีการเพิ่มสัมผัสระหว่างวรรคที่ 3 กับวรรคที่ 4 ของบางบท รวมทั้งสัมผัสในวรรคด้วย

หรือเจ้าเป็นชาตาน	มีวิญญาณอันกระหาย
มีดาบอาบอุบาย	เป็นलगร้ายไม่เปลี่ยนแปลง
เป็นบาปอาบอาฆาต	และเป็นทาสความรุนแรง
เป็นเหยื่อความขัดแย้ง	เป็นโลกแล้งเมตตารธรรม
ก็รูปและก็ร่าง	จึงจะจ้างเจ้าจันทน์
ก็ชีพและก็ข้า	จึงชดใช้หายเจ็บแค้น
	(เจ๊ะบอซอ, 2547: 33)

ในบท “สะบั้น!” นำเสนอภาพสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ยังมีความรุนแรงและความตายอยู่เสมอ โดยใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ สื่อให้เห็นว่าเกิดความเดือดร้อนขึ้นทุกหย่อมหญ้าโดยไม่จำกัดว่าเป็นผู้นับถือศาสนาใด นอกจากนี้ความสัมพันธ์ของผู้คนยัง “สะบั้น” เพราะเกิดความหวาดระแวงระหว่างศาสนาด้วย

ผงฝุ่นความรุนแรง	ยังซัดสาดมิขาดสาย
เพลงร้องของความตาย	ยังหวีหวีดยังกรีดเสียง
บ้านร้างอยู่กลางเมือง	และวัดร้างอยู่ข้างเคียง
สุเหร่าที่รายเรียง	ก็เจ็บบ้างอยู่ข้างกัน

วันคืนยังตื่นกลัว	เสียงละมดยังหวาดหวั่น
จิวรแสงตะวัน	ยังชุ่มฉานธารสีแดง
ที่วางอยู่ข้างบาตร	คือศิระชะคว่ำตะแคง
อ่าววังอยู่กลางแสง	สีเหลืองทองของแดดเช้า
สัมพันธ์สะบันงา	โดยอวดโอ้ โดยโง่เขลา
ตะคุ่มของกลุ่มเงา	ยิ่งหว่านवादหาวาตระแวง
ที่วางอยู่ข้างโบสถ์	คือศิระชะคว่ำตะแคง
.....	.....
	(ศิริวร แก้วกาญจน์, 2551: 69-70)

กวีใช้รูปแบบกาพย์ยานีแบบโบราณที่บังคับเฉพาะสัมผัสระหว่างบาทและสัมผัสระหว่างบท โดยไม่มีสัมผัสระหว่างวรรคที่หนึ่งกับวรรคที่สองในบท แต่ก็มิได้ทำให้ความไพเราะลดน้อยลง อีกทั้งกวีนิพนธ์นี้ยังมีสัมผัสในโดยเฉพาะสัมผัสสระที่มีแทบทุกวรรคทำให้เกิดความไพเราะด้วย นอกจากนี้กวียังสร้างสรรค์รูปแบบด้วยการแต่งกวีนิพนธ์ค้างไว้ที่บาทแรกของบทที่ 6 แล้วละ 2 วรรคสุดท้ายด้วยเครื่องหมายจุดไข่ปลาเพื่อสื่อถึงการไม่เห็นจุดสิ้นสุดของสถานการณ์ความรุนแรง

“จดหมายจากยูโซะฉบับที่ 2” ใช้กาพย์ฉับแต่งกวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเป็นจดหมายที่เด็กมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เขียนถึงเพื่อนที่ย้ายออกไปอยู่นอกพื้นที่ ประเด็นหลักคือการวิจารณ์ว่ารัฐบาลไม่แก้ปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้จนทำให้ปัญหาลุกลามกว่าเดิม

สมหวังเพื่อนรักและคิดถึง	มอบคำรำพึง
ถึงเพื่อนอีกครั้งตั้งใจ	
ฉันคงเจ็บเหงาชีวิต	ทุกวันมันคิด
ใครหนอดับเชียวเห็นใจ	
ส.ส.จรดลหนไต	เคยหาเสียงไฉน
โยเสียงเจียบงันผันผวน	
รัฐบาลเชิญเกิดทบทวน	ปัญหาพาทวน
ไฟได้ลุกลามข้ามแดน	
	(รงค์ ประพันธ์พงศ์, 2548: 89)

นอกจากนี้ยังมีการใช้กาพย์ฉับเพื่อนำเสนอแนวคิดให้ความหวังกำลังใจด้วย ดังกวีนิพนธ์ “เพียงจิตมุ่ง: ใต้อุ้งโถม” ที่ให้ความหวังว่าศรัทธาอันแน่วแน่บริสุทธิ์ต่อศาสนาอิสลามจะทำให้สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้คลี่คลาย

เสียง “อาซาน” ผ่านลมแล้ง	เพรียกธรรมทอแสง
ฉายโชนชัดธารศรัทธา	
เพียงเพื่อน้อมนำเตือนว่า	นมัสการ
อ่า...องค์พระอภิบาลฯ	
“จิตมุ่งตรงมั่นฉายฉาน	เวลาเคลื่อนผ่าน
สงบร่มเย็น-ได้อุ้งโตม”	

(พันธกานท์ ตฤณราชภูรี, 2554: 51)

จะเห็นได้ว่ากวีเลือกใช้รูปแบบกาพย์มาแต่งกวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาหลากหลาย แม้กาพย์ยานีจะมีจำนวนคำในแต่ละบทไม่มาก กวีก็สามารถเลือกสรรคำที่มีพลังมาถ่ายทอดให้เห็นทั้งภาพอันน่าสะเทือนใจของสถานการณ์รุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และวิพากษ์วิจารณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับความรุนแรง นอกจากนี้ยังพบการใช้กาพย์สี่อเนกคิดให้ความหวังว่าจะเกิดสันติภาพขึ้นด้วย

4.1.1.3 โคลง

โคลงเป็นรูปแบบคำประพันธ์ที่พบไม่มากนัก และพบในข้อมูลกลุ่มเดียวคือ กวีนิพนธ์ในนิตยสารรายสัปดาห์ โคลงที่พบได้แก่ โคลงสี่สุภาพและโคลงตันวิจิตรมาลี

“มือรักใดจักป้อง” ใช้รูปแบบโคลงสี่สุภาพวิจารณ์ผู้ใช้ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กวีแต่งตามลักษณะบังคับของโคลง และมีการซ้ำคำแรกในบางบาททำให้ไพเราะขึ้นด้วย

บาปบุญญาท่อนรู้	ใดเลย
ศพหนึ่งศพไหนเคย	ตระหนักบ้าง
ก็ศพเช่นสังเว	วิปริต
ก็เลือดไหลหลังล้าง	โลกแล้งพหรือ
ก็มีมือพชับน้ำ	ตาไทย
มือระเบิดระเบิดภัย	พิบัติพร้อง
มือโคกยังสุ่มไฟ	พินกระหน่ำ
มือรักใดจักป้อง	ประเทศให้คล้ายผวาฯ

(สุชุมพจน์ คำสุชุม, 2549: 50)

นอกจากนี้ยังมีการใช้รูปแบบโคลงสี่สุภาพกระทำด้วยซึ่งโดยปกติคำที่ตั้งเป็น
กระทำมักเป็นใจความสำคัญ พบกวีนิพนธ์ 2 บทที่ใช้รูปแบบนี้ คือ “แสงเทียนที่สุดทาง” (คมเลนส์,
2548) ใช้คำว่า “กอบกุล รัญเสวะ” ตั้งเป็นกระทำเพื่อเน้นว่าเขียนกวีนิพนธ์ไว้ถ้อยแก่การเสียชีวิตของ
กอบกุล รัญเสวะ และอีกบทหนึ่งคือ “นก” ที่ใช้รูปแบบโคลงกระทำเพื่อวิจารณ์รัฐบาล

ผู้	ดับเพลิงด้วยฟัน	วาจา
นำ	เพื่อสูมเข้ามา	ผ่าไหมดำ
พับ	ลิกลิตเตอร์พา	ร้อนรุ่ม
นก	ก็ล้านตัวไซร์	ดับได้เอนหรือ

(ศราทร, 2547: 62)

“นก” กล่าวถึงกิจกรรมโพรย่นกระต๊อชในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กวี
วิพากษ์วิจารณ์ผู้นำรัฐบาลในสมัยนั้นว่าใช้คำพูดไม่เหมาะสมจนเป็นเหตุให้สถานการณ์ความไม่สงบ
บานปลายเกินกว่าที่นักระต๊อชจะช่วยแก้ปัญหาได้ กวีใช้โคลงสี่สุภาพกระทำเพื่อเน้นย้ำคำที่นำมาตั้ง
เป็นกระทำหรือเป็นการชี้ชัดว่าต้องการวิจารณ์ “ผู้นำ” ที่เชิญชวนให้ “พับนก” นั้นเอง

ส่วนรูปแบบโคลงต้นวิวิธมาลีพบในกวีนิพนธ์ เช่น “ใบไม้ร่วง” ที่ใช้รูปแบบ
นี้นำเสนอสภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่ามีผู้ใช้ความรุนแรงเช่นฆ่าผู้บริสุทธิ์ กวีเปรียบเทียบไม่ปกติ
สุขกับความเสื่อมของศิลปวัฒนธรรมและการแสดงความโศกครวญของธรรมชาติ

ยุทธการใบไม้ร่วง	ลงดิน
เสียงกูดปีศาจหิน-	ชาติย่ำ
เขมือบชีพดับชีวิน	สุจริต ชนนอ
ชายเขตแดนใต้ซ้ำ	ชอกใจ
ปีกาหลอแหบให้	โหยหวน
ตะลุงอีกโนราโย	เงียบแล้ว
ทะเลคลื่นครางครวญ	ฝนร่ำ
วิโยคชีพสิ้นแล้ว	คลาดคลา

(รงค์ ประพันธ์พงศ์, 2547: 33)

4.1.2 การใช้ฉันทลักษณ์ประสม

การใช้ฉันทลักษณ์ประสมในที่นี้หมายถึง การใช้รูปแบบคำประพันธ์หรือฉันทลักษณ์
มากกว่า 1 ประเภทในการแต่งกวีนิพนธ์บทหนึ่ง กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดน

ภาคใต้ นำฉันทลักษณ์ของเพลงกล่อมเด็กภาคใต้มาแต่งร่วมกับกลอน โคลง หรือกาพย์ เพื่อนำเสนอเนื้อหาสภาพความรุนแรงและความสูญเสียในจังหวัดชายแดนภาคใต้

เพลงกล่อมเด็กภาคใต้⁴⁸ นอกจากใช้ร้องกล่อมเด็กแล้วยังใช้เล่นเป็นเพลงปฎิพากย์ด้วย และยังมีบทบาทอีกหลายประการ เช่น สร้างความสนุกสนาน เกี่ยวพาราฮี แข่งคารม อบรมสั่งสอน ปลูกฝังคุณธรรม ใช้ระบายความรู้สึก เป็นเครื่องมือสื่อสารของชาวบ้าน เนื้อร้องเพลงกล่อมเด็กภาคใต้มีหลายลักษณะ ส่วนใหญ่เกี่ยวกับวิถีชีวิตและความเชื่อของชาวบ้าน รวมทั้งสะท้อน เตือนใจ และเสียดสีสังคม (สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์, 2524; วันเนา ยูเด็น, 2525) ลักษณะฉันทลักษณ์ของเพลงกล่อมเด็กภาคใต้คือ แต่ละวรรคมีคำประมาณ 4-7 คำ วรรคแรกขึ้นต้นด้วยคำบอกชื่อเรื่องหรือสิ่งที่ต้องการกล่าวถึงซึ่งมักเป็นสารัตถะหรือบรรยากาศของเรื่อง แล้วเอื้อนตามด้วยคำว่า “เหอ” ถ้อยคำในวรรคที่ 4 มักซ้ำกับวรรคที่ 7 และวรรคสุดท้ายเมื่อจบร้องจะมีคำว่า “เหอ” ดังตัวอย่างกวีนิพนธ์ “เสียดายดิน” ที่ใช้รูปแบบเพลงกล่อมเด็กภาคใต้แต่งบทขึ้นต้นกวีนิพนธ์ แล้วจึงตามด้วยโคลงสี่สุภาพ

เสียดาย...เหอ	เสียดายดินดี
ถูกคนย่ำยี	พื้นที่เสียหาย
ดักยิงตัดคอ	ชุ่มก่อการร้าย
พื้นที่เสียหาย	ปักซีได้ตรมตรอม...เหอ

ดินดีจึงโอบเอื้อ	โอชพันธุ์
หวานล่อนหอมรสอัน	อร่อยพร้อม
ลองกองแห่งสวนต้น-	หยงมัส แม่เอย
เหมือนหนึ่งทิพย์ผลย่อม	ยั่วลันติดใจ

.....	.....
อาดูรทเวชลัน	เหลือหลาย
เสียดรดินเสียดาย	บ่มสร้าง
ดินดีแต่คนกลาย	เบียนบ่อน ชั่วเอย
ดาษดินเกินกวาดล้าง	พลิกพื้นคือดิน

(চার ธรรมโฆষণ, 2553: 81)

“เสียดายดิน” ทำเชิงอรรถไว้ท้ายกวีนิพนธ์ว่า “ด้วยอาลัย ครูวิลาส คงขำ-ครูคมขำเพชรพรหม ถูกฆ่าริมถนนนราธิวาส-ต้นหยงมัส เช้าวันที่ 7 ก.ย. 53” กวีใช้ฉันทลักษณ์ของเพลงกล่อม

⁴⁸“เพลงกล่อมเด็กภาคใต้” ในที่นี้หมายถึง “เพลงร้องเรือ หรือเพลงขาน้อง หรือเพลงข้าน้อง หรือเพลงเสภา หรือเพลงน้องนอน ของชาวไทยภาคใต้” (สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์, 2524: 25)

เด็กภาคใต้แต่งบทเริ่มต้นกวีนิพนธ์ คำที่บ่งสารัตถะของเรื่องคือ “เสียดาย” เพื่อสื่อความสะเทือนใจต่อการสูญเสียครูทั้งสองคนซึ่งกวีเห็นว่าเปรียบเหมือน “ดินดี” ที่สร้างประโยชน์ให้แก่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่กลับถูกสังหารไปอย่างน่าเสียดาย หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการใช้รูปแบบของเพลงกล่อมเด็กภาคใต้มากลมกล่อมคนตาย

“เพลงกล่อมหลานเหนือคาบสมุทรมาเลย์” ใช้ฉันทลักษณ์ของเพลงกล่อมเด็กภาคใต้เล่าเรื่องครอบครัวผู้สูญเสียที่เหลือเพียงหญิงชรากับหลาน ส่วนลูกชายกับลูกสะใภ้ของหญิงชราถูกสังหาร ทำให้หญิงชราต้องทำหน้าที่ดูแลหลานแทน

อา เออ เหนอ นอน เหนอ	นอนเสียเหออย่าร้อง
ยายกล่อมหลานประคอง	หลังปิ่นก้องกังวาน
ความหวาดกลัวมืดดำ	ความทรงจำสีถ่าน
หลังปิ่นก้องกังวาน	หัวใจพล่านวันกล้วย
ทางที่เคยเหยียบย่าง	กลายเป็นทางแปลกเปลี่ยน
เงมมองจันทร์โค้งเคี้ยว	เหมือนเสี้ยวจันทร์หม่นมัว
เมื่อดาวเรียงเคียงข้าง	กลับเลื่อนรางหรือสลับ
เหมือนเสี้ยวจันทร์หม่นมัว	อยู่บนห้วงนุชย์มณา
อา เออ เหนอ นอน เหนอ	น้ำตาเออรินหลัง
กล่อมหลานอยู่ลำพัง	ไม้ไถลึงฝิ่งหญิงชรา
ลูกชายลูกสะใภ้	สิ้นใจถูกโจรฆ่า
ไม้ไถลึงฝิ่งหญิงชรา	นั่งโหยหาสันติธรรม
แล้วดาวดวงแดงก็ดับดับ	ขีดแสงแรงลับสังเวศค่า
พุ่งได้ให้เห็นอยู่ประจำ	วันนี้แดงคล้ำแปลกพิกล
ไม่ต่างจากผลภูมิตกริต	เลือดรีดฉีตพุ่งทะลักขึ้น
หญิงชราเงียบคำในบัดดล	ขณะหลานเริ่มกรนคาคักาย
	(ธาร ธรรมโฆษณ์, 2554: 68)

กวีนิพนธ์ข้างต้นใช้ฉันทลักษณ์ของเพลงกล่อมเด็กภาคใต้แต่ง 6 บทแรก บาทแรกที่ว่า “อา เออ เหนอ นอน เหนอ นอนเสียเหออย่าร้อง” เป็นทั้งบาทขึ้นต้นกวีนิพนธ์ที่ต้องการเน้นคำว่า “นอน” ให้สอดคล้องกับการเล่าเรื่องหญิงชราที่กล่อมหลานนอน และยังเป็นเสียงกล่อมหลานในเรื่องเล่านี้ด้วย เนื้อหา 4 บทแรกคือความรู้สึกโศกเศร้าของหญิงชราที่มองเห็นสภาพแวดล้อมน่าหวาดกลัว

และหม่นหมอง ส่วนเนื้อหาหลัง “อา เออ เหน นอน เหน” ช่วงที่สองคือการเล่าเรื่องราวครอบครัวนี้เป็นครอบครัวผู้สูญเสียซึ่งเป็นการเผยแพร่สาเหตุที่ทำให้หญิงชราเศร้าหมอง หลังจากนั้นจึงใช้ฉันทลักษณ์ประเภทกลอนพรรณนาความรู้สึกปวดร้าวของหญิงชราและเล่าเหตุการณ์ต่อไป จะเห็นได้ว่ากวีใช้ฉันทลักษณ์ทั้ง 2 ประเภทได้กลมกลืนกัน อีกทั้งเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ยังกลมกลืนกับการเล่าเรื่อง “เพลงกล่อมหลาน” และช่วยสร้างบรรยากาศวังเวงโศกเศร้าในเรื่องด้วย

การใช้เพลงกล่อมเด็กนำเสนอเหตุการณ์สังคม มีกวีนิพนธ์เรื่องสำคัญคือ “เจ้าขุนทอง” ของสุจิตต์ วงษ์เทศ ซึ่งใช้เนื้อหาเพลงวัดโบสถ์มาดัดแปลงเพื่อนำเสนอเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 วิศรา อนันตโท (2547: 73-76) กล่าวถึงความสอดคล้องระหว่างรูปแบบเพลงกล่อมเด็กกับการนำเสนอเนื้อหาเหตุการณ์สังคมที่นำไปสู่การสูญเสียชีวิตผู้คนว่า

เพลงกล่อมเด็กมีท่วงทำนองซบถ่อมที่ช้า ประกอบกับเป็นเพลงที่สื่อให้เห็นถึงความรักระหว่างแม่ที่มีต่อลูก บัณฑิตเหล่านี้ล้วนสร้างอารมณ์สะท้อนใจได้มากกว่าคำประพันธ์ชนิดอื่น ดังนั้นการนำรูปแบบเพลงกล่อมเด็กมาเสนอเนื้อหาภาพเหตุการณ์ความสูญเสียของเหตุการณ์เดือนตุลาคมจึงมีความเหมาะสมลงตัว...

เช่นเดียวกับฉันทลักษณ์ของเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งนอกจากช่วยสร้างบรรยากาศในการกล่าวถึงภาคใต้แล้ว ยังสัมพันธ์กับการสื่อแนวคิดผลกระทบจากความรุนแรง ด้วยท่วงทำนองที่เนิบช้าโดยเฉพาะการเอื้อนเสียง “เหน” ยิ่งทำให้รู้สึกสะท้อนใจต่อภาพของความสูญเสีย นอกจากนี้การนำฉันทลักษณ์ดังกล่าวมาประสมกับฉันทลักษณ์โคลงกับกลอนดังตัวอย่างที่ยกมาก็ทำให้เห็นว่าสามารถประสมกันได้อย่างกลมกลืน จึงเป็นการนำเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมานำเสนอให้คนทั่วไปรู้จักได้อย่างน่าสนใจ

4.1.3 การใช้กลอนอิสระ

พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย ภาคฉันทลักษณ์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550: 112) ให้ความหมายคำว่า “กลอนอิสระ” ว่า “บทร้อยกรองที่ไม่มีข้อกำหนดของฉันทลักษณ์ที่ตายตัว ไม่ว่าจะป็นจำนวนบรรทัด จำนวนคำพยางค์ สัมผัส หรือลักษณะฉันทลักษณ์อื่นใด” กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวนมากใช้รูปแบบกลอนอิสระ มีทั้งกวีนิพนธ์ขนาดสั้นและขนาดยาว ส่วนใหญ่เป็นกวีนิพนธ์ที่ตีพิมพ์ในนิตยสารรายสัปดาห์ กวีมักใช้รูปแบบนี้เพื่อพรรณนาความรู้สึกและเล่าเรื่อง

“ปลายด้ามสีแดง” เป็นกวีนิพนธ์ขนาดสั้นที่เขียนด้วยรูปแบบกลอนอิสระ แม้ไม่มีข้อกำหนดฉันทลักษณ์ แต่ถ้อยคำในกวีนิพนธ์ก็มีพลังเพราะแสดงให้เห็นความสะท้อนใจที่กวีมีต่อการ

เช่นฆ่ากันในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พร้อมกับวิจารณ์ผู้ที่ทำให้ “ภาพ” จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นเลือดโดยเปรียบเป็น “จิตรกรใจทรมาน”

เกิดอะไรขึ้น ณ ที่นั้น
 ข้าพเจ้าพยายามเพ่งมอง
 นั้นไม่ใช่สี แต่เป็นเลือด
 เลือดใคร ? เลือดไทยทั้งสิ้น
 จิตรกรใจทรมานคนใด
 เอาเลือดคนไทยป้ายด้ามขวาน

(จنگล วีระยสประสงค์, 2547: 34)

“ฉันคิดถึงเธอด้วยความเสนาหา” ใช้รูปแบบกลอนอิสระพรรณนาความรู้สึกโหยหาอดีตแสนสงบสุขของจังหวัดชายแดนภาคใต้ แม้ไม่มีข้อกำหนดฉันทลักษณ์ แต่กวีก็สร้างสรรค์รูปแบบเฉพาะด้วยการขึ้นต้นกวีนิพนธ์แต่ละช่วงว่า “ภาคใต้” ซึ่งเป็นเสมือนคำเพรียกหาสันติสุขที่เคยดำรงอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ภาคใต้
 ฉันคิดถึงเธอด้วยความเสนาหา
 เช่นชายหนุ่มแสนดีคนหนึ่ง
 คิดถึงหญิงสาวคนรัก
 เช่นตั้งฤดูฝนคิดถึง
 ต้นกล้า
 พืชพันธุ์แห่งแผ่นดิน
 เกษตรกรผู้ตระเตรียมลงมือ ไถ หว่าน
 คิดถึงดอกผลอันผลิดอกออกกรวง

ภาคใต้
 ฉันคิดถึงเธอ
 ด้วยดวงใจอันสงบสุข
 ดุจห่านป่า
 คิดถึงแดดร้อนเดือนเมษา
 และบึงน้ำแห่งพงไพร
 อันพรารวะยับ
 ด้วยเกล็ดสีทอง

ของประกายแดด

ภาคใต้

วันเวลาอันสงบสุขเช่นนี้ของเธอ

ดำรงอยู่กลางดวงใจ

ในเดือนแห่งฤดูแสนอ่อนหวานของฉัน, เสมอ...

(พิเชษฐ์ศักดิ์ โพธิ์พยัคฆ์, 2553: 48-49)

ในบท “การกลับบ้านเกิด” ใช้รูปแบบกลอนอิสระเล่าเรื่องอาหารจากภาคอีสานที่ไปปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้วถูกสังหาร

ถนน, บางเส้นของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้
สวนของพ่อเฒ่า - กลุ่มแนวร่วมที่เคร่งครัดและศรัทธาในศาสนาอิสลาม
พ่อเฒ่า, นักรบแห่งเสรีภาพปัตตานี

ทหารหนุ่มจากภาคอีสาน...

ก่อนไป เขากราบลาพ่อแม่ - บ้านเขาไม่มีสวน, ขาดเขาเสียคนไม่มีใครทำนา
นกกกลางคืน...ลมดีกพัดใบไม้ไหว, แมลงกรีดปีก, ดวงดาวสีดำโอบกอด
นักเรียนร่ำไห้, ตอสีดำ

ไฟยังคงปะทุคุกรุ่น ทหารชุดคุ้มครองครุ - หญิงสาวคนหนึ่งเดินตามหลังเขามา...

หน่วยปฏิบัติการพิเศษจากภาคอีสาน - มาตรการลับลวงพราง, แผนยุทธการประแด
ระเบิดบรรจุอยู่ในกล่องเหล็ก, ถังแก๊ส, ระเบิดแสวงเครื่อง
และลมที่ตั้งเค้าทะมึนก็โหมกระหน่ำ...

เขากำลังร้ายเวทมนตร์...

ไม่มีพระเจ้าองค์ใดนอกจากพระอัลลอฮ์องค์เดียว

การแทรกซึม, ข้อความบนกระดาษแข็ง การแต่งกายเลียนแบบ นักรบมุสลิม
เด็กหนุ่มชาวพม่าและเขมร, เดินทางไกลข้ามพรมแดนไทยมุ่งสู่ชายแดนใต้
ชะตากรรมของเผ่าพันธุ์มนุษย์, การสาบานตนเข้าร่วมขบวนการ - ละหมาด
ฟ้าเบื้องบน - ไม่มีที่ท่าว่าจะคลายความหนักอึ้งด้วยเมฆทะมึน...

ทหารหนุ่มผู้ไกลบ้าน...การกลับบ้านเกิด

รามัน, กาบัง, ยะหา, บันนังस्ता - โรงเรียนและบ้านพักครู

แม่พิมพ์แห่งใบไม้หลุดร่วงจากขั้ว,

หยาดน้ำตา - ทหารหนุ่มตะลึงพร้อมเสียงปืนคำราม
 เขาปกป้องครูไม่ได้...น้ำตา, ฟ้าหลังฝน อากาศเย็นยะเยือก
 รอยยิ้มแห่งอิสรภาพ...นาน ๆ ครั้ง นกกาถึงจะกระหับปีกออกจากสมุทมนุ่มไม้
 แสงแดดอ่อนส่องประกายวาววามกระทบผ้าเหลือง,
 เช้าวันใหม่ - ปลายกระบอกรปืนโผล่ออกมาจากมุมหนึ่ง
 ทหารหนุ่มคิดถึงบ้านเสมอ - การเดินทางไกล,
 นับวันกลับบ้าน - ใบหน้าของลูกชาย, การกลับบ้านเกิด
 หญิงสาวและทหารหนุ่ม, โรงแรมหาดใหญ่พาราไดซ์ แอนด์ รีสอร์ท - เมื่อคืนฝันดี

เช้าวันนี้อากาศสดใส...

การกลับบ้านเกิด, เครื่องบินกองทัพ
 บนถนนสายยะลา - โกตาบารู - มุ่งสู่กูโบร์
 วัด, รอรบศพ - การกลับบ้านเกิด - พระราชทานเพลิง

(ไชยา วรรณศรี, 2554: 82-83)

กวีนิพนธ์แบ่งเป็น 5 ช่วง ช่วงแรกกล่าวถึงผู้ก่อความไม่สงบ ช่วงที่สองกล่าวถึงทหารหนุ่มจากภาคอีสานที่เข้าไปรักษาความสงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ช่วงที่สามกล่าวถึงผู้ก่อความไม่สงบ ช่วงที่สี่กล่าวถึงการเสียชีวิตของครูที่ทหารไปคุ้มกันและการเสียชีวิตของทหารในวันต่อมา และช่วงสุดท้ายกล่าวถึงการกลับบ้านเกิดของทหารซึ่งสอดคล้องกับชื่อกวีนิพนธ์ กวีนิพนธ์นี้มีลักษณะเด่นที่การแบ่งช่วงกวีนิพนธ์แยกระหว่างผู้ทำลายสันติภาพกับผู้ปกป้องสันติภาพ และเมื่อคนทั้งสองกลุ่มมาเจอกัน คนกลุ่มหลังก็กลายเป็นผู้พ่ายแพ้ นอกจากนี้ก็วิยงใช้เครื่องหมายหลายเครื่องหมายประกอบกวีนิพนธ์ ได้แก่ ยติภังค์ จุดไข่ปลา จุลภาค ส่วนใหญ่เพื่อเว้นจังหวะในการอ่าน ประกอบกับบางวรรคมีการนำคำมาเรียงแบบไม่เป็นประโยค จังหวะกวีนิพนธ์ที่แบ่งเป็นช่วง ๆ ทำให้เกิดท่วงทำนองการอ่านแบบหยุดเป็นพัก ๆ เพื่อสื่อความสะเทือนใจในการเล่าเรื่องโศกนาฏกรรมของทหารที่เสียชีวิตในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และทำให้ผู้อ่านต้องนำคำต่าง ๆ มาปะติดปะต่อเองจนเห็นภาพความรุนแรงและความสูญเสียซึ่งเป็นภาพอันน่าสะเทือนใจ

จะเห็นได้ว่ากลอนอิสระมีทั้งกวีนิพนธ์ขนาดสั้นและขนาดยาว และแม้จะเป็นรูปแบบคำประพันธ์ที่ไม่มีข้อบังคับด้านฉันทลักษณ์ แต่ก็มิได้ทำให้พลังของกวีนิพนธ์ลดน้อยลง หากกลับเอื้อต่อการสื่อสาร ทั้งการพรรณนาภาพสถานการณ์รุนแรงหรือความรู้สึกเจ็บปวดต่อสถานการณ์รุนแรงและการแสดงความปรารถนาให้สันติภาพกลับคืนสู่จังหวัดชายแดนภาคใต้

กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการใช้รูปแบบคำประพันธ์หลากหลาย และกวีหลายคนก็พยายามสร้างสรรค์ผลงานหลายรูปแบบ ดังเห็นได้จากหนังสือรวมกวีนิพนธ์ของนักเขียนคนเดียวคือ ฉันอยากร้องเพลงสักเพลง, ลมมลายู และประเทศของเราและเรื่องเล่าหลาย ๆ เรื่อง ที่ล้วนมีการใช้รูปแบบคำประพันธ์มากกว่า 1 ประเภท แสดงให้เห็นการนำขนบคำประพันธ์หลากหลายมานำเสนอแง่มุมต่าง ๆ เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งเป็นประเด็นร่วมสมัยได้อย่างน่าสนใจ รูปแบบคำประพันธ์หลายประเภทมีความสัมพันธ์กับการสื่อแนวคิดส่วนใหญ่เป็นการนำเสนอภาพและความรู้สึกสะท้อนใจต่อสถานการณ์รุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งสัมพันธ์กับแนวคิดปฏิเสธความรุนแรง นอกจากนี้คือการวิพากษ์วิจารณ์ผู้เกี่ยวข้องกับความรุนแรงและการบรรยายให้เห็นความงดงามของสันติภาพ

4.2 การใช้คำ

กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการเลือกใช้คำที่มีความสัมพันธ์กับการสื่อแนวคิดสันติภาพ ได้แก่ การสรรคำเพื่อสร้างจินตภาพ การใช้ภาษามลายูและภาษาไทยถิ่นใต้ และการเล่นคำ

4.2.1 การสรรคำเพื่อสร้างจินตภาพ

การสรรคำเพื่อสร้างจินตภาพเป็นกลวิธีสำคัญประการหนึ่งในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กวีเลือกใช้คำที่ทำให้เกิดจินตภาพเกี่ยวกับความรุนแรงของสถานการณ์เพื่อให้ภาพในใจผู้อ่านชัดเจนขึ้นกว่าการรับรู้ผิวเผินจากข่าวสารเพียงว่ามีเหตุการณ์รุนแรงหรือมีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต แต่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกเหมือนเข้าไปอยู่ในบรรยากาศหรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งและเกิดอารมณ์ร่วม นอกจากนี้ยังมีการสร้างจินตภาพถึงความสงบสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย

ในบท “การปะทะของแสงและเงา” บรรยายสภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยใช้คำที่ทำให้เกิดจินตภาพถึงความพลิกผันของวิถีชีวิตคือคำว่า “เคย...จู่จู่” เพื่อสื่อความว่าตั้งแต่มีการเช่นฆ่ารายวัน วิถีชีวิตของผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็เปลี่ยนไปอย่างกะทันหันแบบไม่ทันตั้งตัว นอกจากนี้ยังใช้คำสื่อให้เห็นสภาพอันตรายรอบตัวและความรู้สึกหวาดหวั่นตื่นตระหนก เช่น “(กาย) มีรูพรุน” “สวนสนามกับความตาย” “ขยาดหวาดไหว” “ระแวงเงา” ทั้งหมดนี้ทำให้เกิดจินตภาพถึงสภาพชีวิตยากลำบากของผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

เมืองเคยคุ้น จูจูไม่รู้จัก	บ้านเคยรัก จูจูไม่รู้อุ่น
กายเคยกอด จูจูมีรูปขุน	ด้วยกระสุนลึกลับ เกินนับราย
ก้าวเคยอย่างทางเท้า ไม่เคยทุกซ์	กลับมีตมิตผิยุด ผ่ายยาย
เหมือนเดินสวนสนามกับความตาย	สุดหายใจ, ใจหาย! ทนหายใจ
ภาวนา, ร้องขอต่อคืนค่ำ...	ให้มีดำราตรี รับปรี่ไหล
จนแดดเข้าฉายฟ้ามาแต่ไกล	กลับขยาดหวาดไหวในแสงวัน
จะหันหน้าหาแสง ระแวงเงา	จะหันหน้าหาเงาเล่า... ก็หวาดหัวัน
จะย้าย่างทางไหน ทุกซ์ทั้งนั้น	ไม่แบ่งชน แบ่งชั้น แบ่งชาติเชื้อ
	(ศิริวร แก้วกาญจน์, 2551: 32-33)

“ลีลาพยับแดด” ใช้ถ้อยคำที่ทำให้เกิดจินตภาพถึงความโหดเหี้ยมของมนุษย์ที่ใช้ความรุนแรงทำร้ายกันจนถึงแก่ชีวิต เช่น “สะท้านเปรี้ยงเสียงปืน” “คมมีดกรีดเชือด” “ซ่านกระเซ็นหลังเลือด” “ระเบิดบ่าอมบ์บีม” “เกลื่อนกองชีวิตปลิดร่วงผล็อย” “ซากศพทบท่าวทับทยอย” เพื่อให้เห็นว่าการก่อเหตุรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีหลายรูปแบบ และให้ตระหนักถึงความโหดร้ายของมนุษย์ที่สร้างอาวุธและวิธีการมาประหัตประหารเพื่อนมนุษย์อย่างเลือดเย็น จนทำให้จังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในสภาวะวิกฤติ

ก็ศพทบท่าวลงแทบพื้น	เสียงสะอื้นร่ำไห้ในหวาดหัวัน
สะท้านเปรี้ยงเสียงปืนตะลึงงัน	ใคร...? ยืนยันว่าใครจะไม่ตาย
คมมีดกรีดเชือดอย่างเลือดเย็น	ซ่านกระเซ็นหลังเลือดไม่เหือดสาย
บ้านเคยอยู่ผู้ฝืนอันตราย	มัจจุราขเร้นหายไร้ร่องรอย
ระเบิดบ่าอมบ์บีมกระหิมก้อง	เกลื่อนกองชีวิตปลิดร่วงผล็อย
ซากศพทบท่าวทับทยอย	รอคอยใครแก่...ได้แต่รอ
	(บุญนา ตรีวิเศษ, 2550: 60)

“ในหลุมลึกของใบพุทราและเครื่องหอม” ใช้ถ้อยคำทำให้เกิดจินตภาพถึงพิธีศพของอิสลาม กวีกล่าวถึงศพหลายศพที่ “นอนเรียงรายอยู่บนพื้นหินอ่อน” ทำให้รู้สึกถึงความเยือกเย็นและน่าสะเทือนใจที่ไม่รู้กระทั่งว่าเป็นศพของใครบ้าง มีการบรรยายสีฟ้าห่อศพและกลิ่นเครื่องหอมกับกำยานที่อบอวล ประกอบกับการเรียกขานให้เร่งฝังศพตามธรรมเนียมอิสลามที่กำหนดให้ฝังศพโดยเร็วที่สุดยิ่งทำให้เกิดความรู้สึกบีบคั้น กวีนิพนธ์นี้สร้างจินตภาพพิธีศพด้วยการบรรยายที่เป็นบทพูดอันตรงพลัง ทำให้เกิดความรู้สึกหดหู่ ขณะเดียวกันก็ซาบซึ้งถึงศรัทธาในศาสนาและความเรียบง่ายของพิธีศพตามวิถีอิสลาม ทำให้ผู้อ่านที่ไม่ใช่มุสลิมเกิดประสบการณ์ร่วม รับรู้ถึงความอาลัยและความศรัทธาอันแรงกล้า

ดูเอาเถิดพี่น้องทั้งหลาย!
 เราต่างถูกสร้างขึ้นมาจากธาตุของดิน
 ทว่าบัดนี้ ชายเลี้ยงแพะผู้ยากจน
 กำลังนอนอยู่ข้างมหาเศรษฐีผู้เคยทำการประมง
 ดูเอาเถิด! ทั้งตื่นฮ้อและยาแต่ผู้ไม่ทราบชื่อ
 รวมทั้งเมาะและอาเยาะห์ของใคร?
 ไซ้! นั่นแม่และพ่อของใครกัน!

คนผู้นอนเรียงรายอยู่บนพื้นหินอ่อนมัสยิด
 เพื่อรอการละหมาดญะนาซะฮ์
 ไซ้! พวกเขาและเธอจากเราไปแล้ว :
 เรือนร่างที่เรียมสะอาดถูกหอมห่อด้วยผ้าขาว
 และรมแล้วซึ่งเครื่องหอมและกำยาน-
 ทั้งเรือนใบหน้า ดวงตา รูจมูกและริมฝีปาก

ดูเอาเถิดพี่น้อง โปรดเข้ามายืนอยู่ใกล้ใกล้
 และร่วมกันกล่าวคำละหมาดญะนาซะฮ์อันประเสริฐ
 แต่พวกเขาให้มากมาก
 เพราะเวลาเหลือน้อยลงทุกขณะและทุกขณะแล้ว
 เร็วเถอะ-
 หลุมลึกในแผ่นดินของกูโบร์กำลังถูกเปิดออก...

(พิทักษ์ ใจบุญ, 2553: 114-116)

“ตลาดใจ” บรรยายตลาดยามเช้าในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งความงามของ
 ธรรมชาติและการค้าขายสินค้าอย่างมีชีวิตชีวา ทำให้เห็นวิถีชีวิตในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในมุมที่
 นอกเหนือจากความรุนแรง ภาพชีวิตที่ยังเคลื่อนไหวต่อไปโดยไม่ถูกความรุนแรงทำลายคือความ
 งดงามที่หลงเหลืออยู่ และเป็นสิ่งยืนยันว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้มีโอกาสจะกลับมาสงบสุขดังเดิม

ยามเช้า - แดดเช้าฉ่ำฉาน	แผ่นดินตำนาน
รีนเพลงเวลาวารี	
ถนนริมน้ำปัดตานี	ดอกสวยร่มสี
เกลือคนคลีบ้านรับตะวัน	
จอบแจสร้อยคำจ่านรรงค์	ผุดผาดชาติพันธุ์
ต่างฝัน ต่างชีพ ต่างใจ	

ผ้าเสื่อมือสอง ลองใส่	รองเท้า กระเป่าใบ
แว่วไหวราคาต่อรอง	
มังคุด พุเรียน ลองกอง	เรือเรื่องเนืองนอง
กล้วยไม้พันธุ์ป่าอ่าวล	
กล้วยสด เหลืองสุกจากสวน	น้ำตาลโตนดกวน
เคี้ยวจากทุ่งตาลทรนง	
ปลาสดเลือกสรรบรรจง	จากเรือประมง
“กอและ” ลำสวายลายสี	
บุดูจากสายบุรี	เด่นด้วยรสดี
เลื่องชื่อติดใจใครชิม	

(วิสุทธิ์ ขาวเนียม, 2553: 28-29)

จะเห็นได้ว่ากวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการสรรคำเพื่อสร้างจินตภาพ ทำให้เกิดความสะเทือนใจต่อสภาพเลวร้ายในพื้นที่ ทั้งที่เป็นรูปธรรมคือปฏิบัติการรุนแรง และนามธรรมคือความรู้สึกของผู้คนที่ต้องอยู่ท่ามกลางสถานการณ์รุนแรง จึงสัมพันธ์กับการสื่อแนวคิดปฏิเสธความรุนแรง นอกจากนี้ยังมีการสร้างจินตภาพให้เห็นแง่มุมของจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งแสดงถึงความหวังว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้จะกลับมาเป็นปกติสุขด้วย

4.2.2 การใช้ภาษามลายูและภาษาไทยถิ่นใต้

การใช้ภาษามลายูและภาษาไทยถิ่นใต้ในเนื้อหากวีนิพนธ์ซึ่งเป็นภาษาไทยถือเป็นการกลวิธีเด่นประการหนึ่งในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะการใช้ภาษามลายูซึ่งถือเป็นอัตลักษณ์ของชาวมลายูมุสลิม

ภาษามลายูของมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความหมายมากกว่าภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร แต่ภาษามลายูมีนัยว่าผู้พูดเป็นมุสลิม ด้วยเหตุนี้มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้บางครั้งจะถูกเรียกว่าเป็นชาวมลายู เพราะมลายูในที่นี้หมายถึงมุสลิม และผู้ที่พูดภาษามลายูได้ถือเป็นผู้ที่รักษาอัตลักษณ์ของความเป็นมุสลิม

(อิบราเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต, 2548: 67)

ภาษามลายูและภาษาไทยถิ่นใต้ที่ปรากฏในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากอยู่ในเพลงพื้นบ้านที่กวีอ้างถึงมาประกอบกวีนิพนธ์และอยู่ในบทสนทนาตัวละครซึ่งจะกล่าวถึงต่อไปในหัวข้อการอ้างถึงและการวางโครงเรื่องและสร้างตัวละครตามลำดับแล้ว

ในเนื้อหากวีนิพนธ์ยังมีการใช้ศัพท์บางคำเป็นภาษามลายูและภาษาไทยถิ่นใต้อย่างมีจุดประสงค์ กวีส่วนใหญ่ให้คำอธิบายศัพท์ไว้ท้ายกวีนิพนธ์ด้วยเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจ

ในบท “กล่อมเยาว์ เกลาโย-ชายัง” มีภาษามลายู ได้แก่ “ชายัง” หมายถึง เป็นที่รัก, “เมาะ” หมายถึง แม่ และ “ตุฮัน” หมายถึง พระเจ้า สอดคล้องกับเนื้อหากวีนิพนธ์ที่เป็นเสียงผู้หญิงมุสลิมขับกล่อมและปลอบประโลมลูก หรือกวีใช้ภาษามลายูเพื่อสื่อสารให้กำลังใจแก่คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะมุสลิม

โอ...ชายัง ฟังนะเมาะจะขับ
เพื่อวันหนึ่งใจรักจักแจ่มโชน

.....
ท่ามอึ้งหัดถ์ตุฮัน - องค์กรอัลเลาะห์

ท่ามเชื้อไยวิญญูณกล่อมปราณเปรม

โดยร้อยศัพท์เสนาหาแห่งฟ้าโนน

และฝันพรายฉายโพลนอยู่พราวพลาบ

.....
เพื่อเจ้าเสาะสร้างสรรคฝืนเขม

ให้สับเข้มสมคำมุสลิม

(วรภ วรภา, 2548: 53)

“ฝากใจไปบ้าน” เป็นเพลงประกอบละคร “เหนือทรายใต้ฟ้า” เมื่อพ.ศ.2549 แต่พจนานุกรมกล่าวว่าเขียนขึ้นก่อนหน้านั้นเพื่อนำเสนอสภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เปลี่ยนไปตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ และเนื้อเพลงนี้ก็นำมารวมอยู่ในหนังสือจุดเล็กเล็กบนคาบสมุทรมลายู กวีนิพนธ์นี้มีทั้งภาษาถิ่นใต้และภาษามลายู ได้แก่ “ดอกยาร่วง” หมายถึง ดอกมะม่วงหิมพานต์, “หนมโค” หมายถึง ขนมโค, “หนมไซ” หมายถึง ขนมไซ, “หรอย” หมายถึง อร่อย, “ปีแม” หมายถึง ห่วงใย, “เบอร์ซา” หมายถึง มากมาย, “อีหะ” หมายถึง คิดถึง, “อุมอ” หมายถึง บ้าน และ “กาแซ” หมายถึง รัก

ปานนี้เจ้าเป็นเช่นไร

ข่าวคราวนั้นน่าเป็นห่วง

ฮารีรายอแต่เดิม

เสื่อสียสวยเคยใส่

หรือไม่ค่อยหรอยแล้วเท่าใด

ตากใบสายน่านองตา

.....

ได้ลับบ้างไหมแม่น้ำตานี

เจ้าดอกยาร่วงถูกใครอ้อมหนี

ปีนรีนเริงอยู่ไหม

หนมโคหนมไซเคยหรอย

ลูกหลานจากไปไม่กลับมา

ออกบวชรายว่าแหวใจ

.....

(ลัล ลัล ลัล ลัล ลา... บีแมเบอร์ซา บีแมเบอร์ซา
 ลัล ลัล ลัล ลัล ลา... บีแมเบอร์ซา บีแมเบอร์ซา
 นา นา นา นา นา นา... อีหะฮะฮะฮะ กะฮะฮะฮะ
 นา นา นา นา นา นา... อีหะฮะฮะฮะ บีแมเบอร์ซา)

(พจนานถ พจนานพิทักษ์, 2553: 137-138)

ภาษามลายูและภาษาไทยถิ่นใต้ทำให้กวีนิพนธ์มีกลิ่นอายของท้องถิ่น แสดงให้เห็นว่าภาษาเป็นทั้งอัตลักษณ์ที่ช่วยสร้างบรรยากาศและช่วยสื่อสารกับคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พจนานถจึงเลือกใช้เพื่อแต่งเพลงให้กำลังใจแก่คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในเพลงเมื่อเลือกถ้อยคำและฉากเพื่อมาสื่ออารมณ์และสื่อภาพ ผมเลยเลือกสัญลักษณ์ที่แสดงความเป็นภาคใต้และความเป็นมุสลิมรวบรวมไว้ให้มากที่สุด... ผมพยายามแสดงภาพเหล่านี้ไว้ในเพลง ๆ เดียว เพื่อให้คนได้ทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในศาสนาไหน จังหวัดไหน สามารถร่วมรู้สึกไปกับเพลงนี้ได้

(“ฝากใจไปบ้าน” คำสารภาพของ “พจนานถ พจนานพิทักษ์” กวีชายแดนใต้, 2549)

ในบท “เมืองไทยไม่กินชาติ (ความจริงที่เราพบถูกกลบฝัง)” กวีทำเชิงอรรถไว้ทำย กวีนิพนธ์ ว่า “อะแบ-พีชาย / อาเยาะ-ฟ้อ / เปาะรง-ลุง / อะเนาะ-ลูก / อะเต๊ะ-น้อง / เจ๊ะวอ-ตา, ปู่ (ภาษามลายู)” กวีนิพนธ์บทนี้กล่าวถึงเหตุการณ์ตากใบ การใช้คำเรียกญาติเป็นภาษามลายูเพื่อยืนยันว่าผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์ตากใบเป็นคนมลายู-มุสลิม และที่สำคัญคือเป็นญาติพี่น้องของคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สื่อแนวคิดวิจารณ์ว่ารัฐเป็นผู้ใช้ความรุนแรงกับประชาชน

อะแบ อาเยาะ เปาะรงของใครหนอ
 ฆาตกรใจใหม่ ใครยืนยัน

อะเนาะ อะเต๊ะ เจ๊ะวอของใครนั่น
 ฆาตกรรมถูกปิดกั้นโดยมือใคร

(อภิชาติ จันทรแดง, 2553: 44-51)

“ตากใบ...แล้ว...” กวีทำเชิงอรรถไว้ว่า “คำศัพท์ภาษาถิ่น 3 จังหวัดภาคใต้ ลาแเว- สู้ ต่อสู้, เตาะ- ไม้, ตาก๊ะ- กลัว, ยูโซะ- ชื่อคน, ปาแง- เรียก, ซาตู- ตำรวจ” การใช้ภาษามลายูในกวีนิพนธ์บทแรกและเปลี่ยนมาใช้ภาษาไทยในบทที่สองมีความสำคัญต่อการสื่อแนวคิดอย่างยิ่ง กล่าวคือ ในบทแรก กวีต้องการสื่อว่ามีคนท้องถิ่นที่ใช้ความรุนแรงในเหตุการณ์ตากใบ และบทที่สองสื่อว่าทหารซึ่งเป็นคนไทยเองก็ใช้ความรุนแรงเข้าปราบปราม “นับวันได้ยากแล้วตากใบ” จึงสะท้อน

ความรู้สึกสิ้นหวังของกวีเมื่อเห็นว่าผู้คนหลายฝ่ายใช้ความรุนแรงตอบโต้กันอย่างไม่จบสิ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้

มุ่งมาลาแวเดาะตาโก๊ะ	ยูโซะปาเงรับเคลื่อนทัพเว้ย
นับพันตะโกนกูรู้กันเว้ย	เหมยเฮยซาตูได้รู้กัน
ทหารชั้นแข็งแรงหยุดยั้ง	ต่อตั้งองอาจมิหวาดหวั่น
กำราบจลาจลคนโดยพลัน	นับวันได้ยากแล้วตากใบ
	(คน นามงอ, 2547: 91)

การใช้ภาษามลายูและภาษาไทยถิ่นใต้ในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้มีบทบาทเพียงเพื่อให้สัมพันธ์กับการกล่าวถึงเรื่องจังหวัดชายแดนภาคใต้เท่านั้น แต่ยังมีบทบาทต่อการสื่อแนวคิดด้วย โดยเฉพาะการให้กำลังใจและสื่อสารกับคนท้องถิ่น และยังมีการใช้ภาษาเป็นตัวแทนในการกล่าวถึงคนมลายู-มุสลิมด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นว่าการใช้ภาษาของท้องถิ่นมาแทรกในเนื้อหาบทกวีนิพนธ์ที่เขียนเป็นภาษาไทยมาตรฐานยังอาจตีความได้ว่าประเทศไทยไม่ได้มีแค่ภาษาไทยถิ่นกลางเท่านั้น แต่ยังมีภาษาถิ่นอื่น ๆ ด้วยซึ่งถือเป็นความหลากหลายที่ผู้อ่านควรรู้จัก กวีหลายคนจึงทำเชิงอรรถแปลคำเหล่านั้นไว้ท้ายกวีนิพนธ์

4.2.3 การเล่นคำ

การเล่นคำเป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่สัมพันธ์กับเรื่องเสียงในภาษา และลักษณะของภาษาไทยก็เอื้อให้กวีไทยใช้กลวิธีนี้ พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม อังกฤษ-ไทย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545: 345) ให้ความหมาย “การเล่นคำ” ไว้ว่า “กลการประพันธ์ที่ใช้คำพ้องเสียงเพื่อให้ตีความได้ต่างความหมายไป ส่วนใหญ่เป็นการเล่นคำเพื่อสร้างอารมณ์ขัน แต่ก็ใช้กับเรื่องที่เป็นจริงเป็นจังได้... การเล่นคำเป็นกลการประพันธ์ที่กวีไทยนิยมมาก นอกจากคำพ้องเสียงแล้ว ยังมีคำพ้องรูปซึ่งมีอยู่มากในภาษาไทย” สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2548: 22) ให้ความหมายว่า “การนำคำที่มีรูปหรือเสียงพ้องกันหรือใกล้เคียงกันมาเล่นในเชิงเสียงและความหมาย”

กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการสร้างวรรณศิลป์ด้วยกลวิธีการเล่นคำ มีบทบาทเพื่อวิจารณ์และสร้างความสะเทือนใจ เช่น กวีนิพนธ์ “สมานกาพย์” ที่เล่นคำว่า “สมาน” เพื่อเสียดสีนโยบาย “สมานฉันท์” ของรัฐบาล⁴⁹

⁴⁹ คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ.2548 จัดตั้ง “คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ” (กอส.) มีอนันท์ ปันยารชุน เป็นประธาน และมีวัตถุประสงค์คือ “ให้บุคคลจากส่วนต่าง ๆ

สมานดิลกวิลาส ⁵⁰	ชกแก่งกาจจนขึ้นคาน
โลกลือหลวงสมาน	พฤษศาสตร์ปราชญ์ชาวไทย
สมานมันตาภรณ์	อาจารย์สอนผ่าหัวใจ
คุณหมอฟอมิซัย	นามสมานงานใหญ่โต
สมานข้าวมันไก่	มีชัยเด็กเม็กซิโก
สมานไชชื่อโหล	โอ้อวดชื่อเลื่องลือครัน
กรองกานท์สมานภาพย์	มีอาจทาบสมานฉันท
ไบบุญคุณอานันท์	ยันต์สำหรับใช้ดับไฟ
	(มะเนาะ ยูเด็น, 2548: 37)

กวีเล่นคำตั้งแต่การตั้งชื่อกวีนิพนธ์ว่า “สมานภาพย์” ล้อเลียนคำว่า “ฉันท” ในคำว่า “สมานฉันท” ซึ่งแท้จริงเป็นชื่อนโยบาย ไม่ใช่ประเภทฉันทลักษณ์ ส่วนในเนื้อหามีการเล่นคำว่า “สมาน” ซึ่งเป็นชื่อบุคคล ได้แก่ “สมาน ดิลกวิลาส” นักมวย “หลวงสมานวนกิจ” (เจริญ สมานวนกิจ) ผู้เชี่ยวชาญด้านพฤกษศาสตร์ “ศาสตราจารย์นายแพทย์สมาน มันตาภรณ์” บิดาแห่งการศัลยกรรมทรวงอกของประเทศไทย “สมาน ส.จาดรงค์” หรือ “หมาน ข้าวมันไก่” นักมวยและเจ้าของร้านข้าวมันไก่ กวีอ้างคนชื่อ “สมาน” มาเป็นจำนวนมากแต่กลับสรุปว่า “สมาน” ไม่ใช่ชื่อโหล เพื่อเสียดสีว่าแท้จริงแล้วคำว่า “สมาน” เป็นคำ “โหล” คำหนึ่ง และการที่รัฐบาลเลือกคำว่า “สมาน” มาตั้งชื่อนโยบายก็เหมือนอาศัยไบบุญคำนี้เช่นเดียวกับการอาศัยไบบุญชื่อ “อานันท์ ปันยารชุน” ซึ่งกวีเห็นว่าเป็นได้แค่นยันต์ดับไฟ และผู้อ่านย่อมทราบดีว่าไฟไม่อาจดับได้ด้วยยันต์ หรือเป็นการวิจารณ์ว่านโยบายสมานฉันทไม่ใช่การแก้ปัญหาที่จะเกิดประสิทธิภาพนั่นเอง

กวีนิพนธ์ “ความตายของสันติสุข” มีการเล่นคำว่า “สันติสุข” ซึ่งเป็นชื่อลิง กับคำว่า “สันติสุข” ที่หมายถึงความสงบสุข

โปรยดอกยี่มบานแย้มแต้มดวงหน้า	ยี่มเล็กเล็ก ยี่มร่า ยี่มตาหยี
ยี่มรอบ ยี่มราย ‘สายบุรี’	มอบนาที่เรีอรอง ‘ญาติของเรา’
‘สันติสุข’ ปลุกและป็นสันติสุข	โปรยยี่มปลุกวันจากวันอันอัปเเฉา
กลบความหวาด กวาดระแวงมาแบ่งเบา	ทอนความเศร้า ย้ำความตายรายรอบตัว
ขึ้นนิ้ว เอ่ยปาก “นั่น! สันติสุข”	คนทุกข์ทุกคนหัน พลันยี่มหัว
กว้างรอยยี่มแย้มกวาดความหวาดกลัว	เกลื่อนกลาดทั่วทุกมุมเคศคลุมเมือง

ของสังคมมาร่วมแรงร่วมใจกันหาทางยุติปัญหาดังกล่าวของประเทศในระยะยาว เพื่อให้เกิดความสมานฉันท สันติสุข และความยุติธรรมขึ้นอย่างแท้จริง” (दनัย มุ่สา, 2552: 29-30)

⁵⁰ สะกดตามต้นฉบับ

ลดเลือนรอยยับย่นบนดวงหน้า
 จางกลิ่นฟุ้งคลุ้งควันปืนเคยขึ้นเคือง
 ไม่สงบ! แต่สันติสุขซ่อนซุกซ่อน
 ‘สันติสุข’ บางที “ช่างซี้เก๊ก!”
 ปลุกสัมพันธ์รอบรายสายบุรี
 ‘สันติสุข’ ตระเวนไปไม่พึงปืน
 ‘สันติสุข’ ตระเวนไป แม้มันสงบ!
 ไม่เลือกคนพุทธ มุสลิม

.....
 จากที่นี้สู่ที่นั่น ‘สันติสุข’
 งดงาม ง่ายง่าย พริ้มพรายเงา
 ‘ความตายของสันติสุข’ ปลุกข่าวสาร
 ‘สันติสุข’ ร่างยับเยินเกินยาเหยี่ยว
 “สันติสุขตายแล้ว!” ว้างแว่วเสียง
 ยิ้มเด็กเด็กปัดตานีจากนี้ไป
 จบเรื่องเล่าอีกเรื่องเมืองเล็กเล็ก
 สารอีกสารทักทานโลกเศร้าโศกลง

ลบวิตกแวตตามาต่อเนือง
 หม่นระลอกบอกเล่าเรื่องเมืองเล็กเล็ก
 หัวเราะดัง สีฟงดู เสียงหมูเด็ก
 แต่โหวกเหวยกยักก็ครา ก็ฮาครืน!
 ปัดตานี ที่ไหนไหนไม่เป็นอื่น
 เพียงรอยยิ้มแยมยิ้ม คั้นรอยยิ้ม
 คลั่งเลือดอบคาวไอน์ไม่เคยยิ้ม
 ‘สันติสุข’ ปลุกยิ้มขึ้นพิมพ์รอย

.....
 โปรยยิ้มปลุกโลกจากโลกอันโศกเศร้า
 จนล่วงเข้านาที่สุดท้ายอย่างตายเดียว
 ‘สัญญาตญาณสัตว์’ ผิงคมเขี้ยวจมนเขี้ยว
 ความห่อเหี่ยวจู่โจมจับห้องหับใจ
 ปืนยังเปรี้ยง ระเบิดปลุกเพลิงลุกไหม้
 วงยิ้มไหว วัชวายสูญหายวง!
 ผู้ใหญ่ เด็ก พุทธ มุสลิม เคยยิ้มส่ง
 คนยังคงเข่นฆ่า หลังฮาครืน!!...
 (อังคาร จันทาทิพย์, 2554: 2-5)

กวีกล่าวถึงแรงบันดาลใจในการแต่งว่ามาจากเรื่องของ “สันติสุข พรหมดาว” ลิงลมแสนรู้ที่ตามเจ้าหน้าที่ตำรวจมวลชนสัมพันธ์ไปปฏิบัติภารกิจจนได้ชื่อว่า “ลิงตำรวจ” และเป็นขวัญใจของคนในจังหวัดปัดตานี “สันติสุข พรหมดาว” ถูกสุนัขรุมกัดจนตายเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ.2553 กวีทำให้ชื่อลิง “สันติสุข” กับคำว่า “สันติสุข” ที่หมายถึงความสงบสุข ตูกลมครือทับซ้อนกันจนเกิดความหมายมากกว่า 1 ความหมาย เช่น “สันติสุขตระเวนไปไม่พึงปืน” คำว่า “สันติสุข” อาจหมายถึงลิงซึ่งตระเวนแสดงให้ความบันเทิงโดยไม่ใช้อาวุธ หรืออาจหมายความว่า สันติสุขจะเกิดขึ้นได้เมื่อไม่ใช้อาวุธซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความรุนแรง “สันติสุขตายแล้ว!” อาจตีความได้ว่าสันติสุขที่เป็นลิงตายหรือสันติสุขที่เป็นสภาวะสูญหายไปจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ กวีนิพนธ์บทนี้ใช้การเล่นคำในเชิงความหมายคือทำให้ตีความหมายได้มากกว่า 1 ความหมาย เพื่อแสดงความสะเทือนใจต่อสภาวะสันติสุขที่หายไปจากจังหวัดชายแดนภาคใต้

“บทกวีกรณีตากใบ: ขออัลเลาะห์ประทานพร” เล่นคำว่า “ตาก” จากชื่ออำเภอ “ตากใบ” ในจังหวัดนราธิวาสซึ่งเป็นสถานที่เกิดเหตุสลายการชุมนุมในวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ.2547 จนทำให้ผู้คนเสียชีวิตจำนวนมาก

ตากไปใครตากศพ	อันท่อมทอบอยู่เรียงราย
ตากแดดจนเกรียมตาย	เพื่อตากแค้นให้คุ้หม
รอมฎอนเป็นรอมเดือด	เมื่อฮารเลืดหลังขโลม
ตากไปจึงประโคม	เป็นภาพฟ้องสยองขวัญ
ผลิตซ้ำเหมือนย้าฝาก	อยู่ซ้ำซากทุกวี่วัน
ปัญญามาที่บตัน	ฤเสแสร้งไร้เคียงสา
หลงทิศและผิดซ้ำ	จึงถลาทุกครั้งครา
มืดบอดมันบังตา	จึงสิ้นคิดทุกผู้คน
ตากไปใครตากหน้า	ประกาศกล้าแก่ชาวชน
เปิดโปงทุกเล่ห์กล	ทรราชย์เผด็จการ
.....	.....
ตากไปให้สิ้นแค้น	มาตากสุขอันถาวร
ขออัลเลาะห์ประทานพร	‘ลาอิลลา ฮะอิลลัลลอฮ์’
	(ไพฑูรย์ รัญญา, 2553: 29-36)

กวีเล่นคำทั้ง “ตากแดด” ซึ่งทำให้เห็นสภาพวันเกิดเหตุที่มีการจับกุมประชาชนมานอนตากแดดรวมกัน และนำขึ้นรถบรรทุกท่ามกลางแดดแรงจนทำให้มีผู้เสียชีวิต “ตากแค้น” เป็นความเปรียบว่าเหตุการณ์ตากใบทำให้เกิดความแค้น “ตากหน้า” เพื่อวิจารณ์ว่าจะมีเจ้าหน้าที่รัฐคนใดกล้าออกมายอมรับความผิด และ “ตากสุข” เป็นความหวังของกวี จึงเป็นการเล่นคำเพื่อวิจารณ์รัฐบาลที่ใช้ความรุนแรงทำร้ายประชาชน และแสดงความหวังให้สถานการณ์ดีขึ้นหลังจากเหตุการณ์ตากใบจบสิ้นไป

สรุปได้ว่ากวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีวรรณศิลป์ที่เกิดจากการเล่นคำอย่างน่าสนใจ และจะเห็นได้ว่าคำที่นำมาใช้ในกลวิธีนี้มักเป็นคำที่สัมพันธ์กับบริบทสถานการณ์ด้วย การเล่นคำมีบทบาททั้งเพื่อวิจารณ์และทำให้สะท้อนใจต่อสภาพความไม่สงบสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้

4.3 การซ้ำ

การซ้ำเป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์เพื่อเน้นย้ำประเด็นสำคัญ กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีทั้งการซ้ำคำและการซ้ำทั้งวรรค

การซ้ำคำ หมายถึง “การใช้คำเดียวกันกล่าวซ้ำหลายแห่งในบทประพันธ์หนึ่งบท เพื่อเพิ่มความให้หนักแน่นขึ้น การซ้ำคำในแง่วรรณศิลป์มักจะซ้ำคำที่สำคัญ” (ธเนศ เวศร์ภาดา, 2549: 38)

กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็มีการซ้ำคำเพื่อเน้นความหมายของคำนั้น ๆ และมีผลต่อการสื่อความด้วย

ในบท “มาตุฆาต” มีการซ้ำคำว่า “เขาฆ่า” ในลักษณะคล้ายกลบทบัวบานกลีบขยายที่กำหนดให้ 2 คำแรกของแต่ละวรรคซ้ำกันโดยตลอด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550: 43) แต่กวีนิพนธ์นี้ไม่ได้ซ้ำ 2 คำแรกครบทุกวรรค

- เขาฆ่าแม่ของเจ้า - เขาฆ่าแม่	เขาฆ่าแ่งความงามความสูงส่ง
เขาฆ่ารักสลายทำลายลง	เขาฆ่าความมั่นคงโดยสงคราม
เขาฆ่าแม่ในเขา - เขาฆ่าแม่	เขาฆ่าความจริงแท้เขาเหยียดหยาม
เขาฆ่าความเกี่ยวโยงของโมงยาม	เขาฆ่าความมั่งคั่งของยามเช้า
เขาฆ่าความไหลเนื่องธารเบื้องใน	เขาฆ่ายุคสมัยด้วยใจเขลา
เขาฆ่าแม่ของเจ้าเขาฆ่าเรา	เขาฆ่าเขาก็ครั้งระหว่างชีวิต
เขาฆ่าใจสีทองของศาสนา	เขาฆ่ามาตุคามความศักดิ์สิทธิ์
เขาฆ่าความงามจำของน้ำมิตร	ฆ่าพระเจ้าฆ่าจิตวิญญาณยุค
	(เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์, 2552: 62)

กวีกล่าวถึงแรงบันดาลใจในการเขียนกวีนิพนธ์ว่า “ดาลใจจากระเบิดที่พรากแม่ไปจากเด็กชายทั้งสอง” โดยซ้ำคำว่า “เขาฆ่า” สื่อถึงความสะเทือนใจต่อเหตุการณ์รุนแรง และเพื่อเน้นประเด็นว่า “เขา” ไม่ได้ “ฆ่า” แค่ “แม่ของเจ้า” หรือชีวิตเพียงหนึ่งชีวิต แต่ยังฆ่าสิ่งอื่น ๆ ด้วย ทั้งความงาม ความรัก ความมั่นคง “แม่ในเขา” หรือความทรงจำเกี่ยวกับแม่ ศาสนา แผ่นดินเกิด มิตรภาพ ฯลฯ จะเห็นได้ว่ากรรมหลังคำว่า “ฆ่า” ของกวีล้วนเป็นนามธรรมทั้งสิ้น เพื่อแสดงให้เห็นว่าการเช่นฆ่าผู้บริสุทธิ์แต่ละชีวิตในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ทำลายอีกหลายสิ่งไปอย่างคาดไม่ถึง

ในบท “เมืองที่ฉันรัก” มีการซ้ำคำซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลบทบุษบงแยมผกาที่กำหนดให้ คำขึ้นต้นแต่ละวรรคใช้คำเดียวกันโดยตลอด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550: 44) แต่กวีนิพนธ์บทนี้ไม่ได้ซ้ำคำแรกครบทุกวรรค

ฉันรักบุหร่งแห่งดงดิบ	รำแพนปีกทิพย์ลิบลิบลิ่ว
รักบุพผามลาขอ ⁵¹ ลอทิว	พระพายพลิวรี้วขาวเจ้าแกวง์ไกว
รักบุหลันลอยเลื่อนเป็นเพื่อนฟ้า	รักดารารักบุษย์พิสุทธิ์ใส
รักบุษยามาสพิลาสพิไล	รักบุษบันอำไพในดวงตา

⁵¹ กวีทำเชิงอรธไว้ว่า “มลาขอ แปลว่า ดอกมะลิ” (ชิต ชยากร, 2551: 54)

รักสายน้ำตานี้ที่รีไหล	รักกลิ่นไอควาเค็มเรือเต็มท่า
รักนางนวลโผผินบินไปมา	รักฟ้าสีหม่นยามฝนโปรย
รักรอยยิ้มพริ้มพรายปลายมุ่ปาก	แม้มิ่จากดวงตาล้าระโหย
แม้มิ่จากใจช่วงที่ร่วงโรย	แต่มิ่โดยจริงใจในไมตรี

(ชิต ชยากร, 2551: 54-55)

กวีนิพนธ์ข้างต้นซ้ำคำว่า “รัก” เพื่อสื่อว่าความงดงามที่ “ฉัน” หรือคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้รักในมาตุภูมิมีอยู่มากมาย สิ่งที่ “ฉัน” รัก ได้แก่ ธรรมชาติงดงามที่ไม่ได้ถูกทำลายไปเช่นชีวิตมนุษย์ รวมทั้งความงดงามแห่งจิตใจมนุษย์ผ่านรอยยิ้มอย่างมีไมตรี เพื่อสื่อความว่าในจังหวัดชายแดนภาคใต้เคยมีหลายสิ่งทีกรักซึ่งภาพการเช่นฆ่าที่ปรากฏในปัจจุบันอาจทำให้คนลืมนึกถึง กวีจึงแสดงความโหยหาและปรารถนาให้อดีตคืนกลับมา

ส่วนการซ้ำวรรคส่วนมากเป็นการซ้ำเพื่เน้นย้ำความสะเทือนใจ เช่น กวีนิพนธ์ “การลู่กลามของความตาย” ทีซ้ำวรรค “ผู้ศรัทธาถูกฆ่าตายในมัสยิด!” เพื่อแสดงความตื่นตระหนกและเจ็บปวดทีมุสลิมถูกสังหารในศาสนสถาน

ผู้ศรัทธาถูกฆ่าตายในมัสยิด!	วิปริตหรือไรหัวใจร่า
แต่ละศพแต่ละร่างคว้างคะมำ	หงายคว่ำกลางรำไรในแสงพลบ
ผู้ศรัทธาถูกฆ่าตายในมัสยิด!	คิดเห็นเช่นไรไม่รู้จบ
คั้นความจริงเช่นไรไม่อาจพบ	แต่คงอีกหลายศพพลบพรั่งนี้

(คงตระกูล คำคง, 2552: 26)

“กับข่าวเศร้าสำมัญ” ซ้ำ 3 วรรคแรกของบทแรกกับบทสุดท้าย เพื่อให้เห็นวังวนของเหตุการณ์ความตายทีเกิดขึ้นซ้ำ ๆ และการเปลี่ยนวรรคสุดท้ายของบททีซ้ำจาก “กลายเป็นข่าวเศร้าของใครใคร่” เป็น “กลายเป็นเรื่องเล่าทีคุ่นชิน” สื่อให้เห็นความเปลี่ยนผ่านจาก “ข่าวเศร้า” กลายเป็น “เรื่องเล่า” หรือการลดระดับความรุนแรงจากข่าวทีสร้างความสะเทือนใจเป็นแค่เรื่องเล่าธรรมดา การซ้ำในกวีนิพนธ์เรื่องนี้จึงสื่อสารสำคัญคือความตายทีเกิดขึ้นบ่อยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังเป็นข่าวเศร้าสำหรับคนในพื้นที่ต่อไป ในขณะที่คนนอกพื้นที่รับรู้ความช้ำนั้นอย่างช้ำชิน

เสียงปืนปลุกเราแต่เช้าตรู่	ยามสายคงได้รู้ข่าวเศร้า
บางเช้า บางเช้า อาจเป็นเรา	กลายเป็นข่าวเศร้าของใครใคร่
กลายเป็นข่าวเศร้า แสนธรรมดา	อยู่ในหน้าหนังสือพิมพ์ฉบับใหม่
ความตายเหมือนไม้รายร่วงใบ	เป็นแค่ข่าวผ่านไปในแต่ละวัน

กลายเป็นเรื่องหตุไม่รู้แก่	กลายเป็นเรื่องแยแ่เกินเก็บกลั่น
กลายเป็นเรื่องก่อการร้าย ชาวรายวัน?	แท้จริงนั้นเช่นไร ไม่รู้ - เรา
เสียงปิ่นปลุกเราแต่เช้าตรู่	ยามสายคงได้รู้ ชาวเศร้า
บางเช้า บางเช้า อาจเป็นเรา	กลายเป็นเรื่องเล่าที่คุ้นชิน
	(โลลัษณ์ อุปรานนท์, 2553: 139-140)

สรุปได้ว่าการซ้ำมีบทบาทเพื่อเน้นย้ำประเด็นที่กวีต้องการนำเสนอ มีความสัมพันธ์กับการสื่อแนวคิดปฏิเสธความรุนแรงด้วยการทำให้สะท้อนใจต่อผลกระทบของความรุนแรง วิจาร์ณผู้เกี่ยวข้องกับความรุนแรง และเน้นย้ำความรู้สึกรักมาตุภูมิซึ่งสัมพันธ์กับแนวคิดการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก จึงสรุปได้ว่าการซ้ำไม่เพียงก่อให้เกิดความงามของถ้อยจังหวะในการอ่านกวีนิพนธ์ หากยังมีบทบาทต่อการสื่อแนวคิดอย่างหลากหลายด้วย

4.4 การใช้ความเปรียบคู่ขนาน

สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2548: 65) อธิบายความหมายกลวิธี “การใช้ความเปรียบคู่ขนาน” ว่า

การใช้คำและความหมายที่มีความเสมอกัน มีความสมดุลเข้าคู่กันหรืออาจตรงข้ามกัน มาเทียบเคียงให้เกิดความสมดุลในแง่คำและความหมายอันจะเป็นสื่อเชื่อมโยงให้เกิดความสอดคล้องกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือเกิดเอกภาพในงาน...

ความสมดุลที่เกิดจากความเปรียบเป็นคู่ขนานกันนั้น ยังทำให้ผู้อ่านได้เปรียบเทียบเชื่อมโยงความ อันช่วยสร้างเอกภาพในแง่ของคำ ความหมาย รวมทั้งอารมณ์ความรู้สึกที่กวีต้องการจะสื่อแก่ผู้อ่าน

ผู้วิจัยเห็นว่ากวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการสร้างวรรณศิลป์ด้วยกลวิธีนี้เพื่อให้ผู้อ่านเชื่อมโยงและเปรียบเทียบอย่างต่อเนื่องเป็นเอกภาพ

ตัวอย่างที่โดดเด่นคือกวีนิพนธ์ของเทือก บรรทัด ที่ตีพิมพ์ต่อเนื่องในนิตยสาร มติชนสุดสัปดาห์ เช่น “ปักซีใต้ของท่าน กับ ของข้าฯ”

ท่านมีปักซีใต้เป็นของท่าน	ในฐานะเป็นรัฐบาลของข้าฯ
เป็นปักซีใต้โครงการมารยา	เป็นปัญหาสารพัดขัดแย้ง
ข้าฯ มีปักซีใต้เป็นของข้าฯ	ในฐานะอยู่มาเป็นหลักแหล่ง
เป็นบุปผาป่าผักพริกแพง	เป็นหม้อข้าวหม้อแกงแห่งเขตคาม

.....

ท่านมีปีกซีโต้แบ่งแยก

ให้คนหนึ่งเป็นไทยรักไทย

ข้าฯ มีปีกซีโต้เป็นหนึ่งเดียว

พุทธ คริสต์ อิสลาม เนื่อนามนั้น

ปีกซีโต้ของท่าน กับ ของข้าฯ

ปีกซีโต้ใครเร่งกลองประลองยุทธ์

.....

ให้คนหนึ่งเป็นแขกคิดการใหญ่

แบ่งแยกจิตใจให้เกลียดกัน

ร่วมแดนแน่นเหนียวเกี่ยวร้อยฝืน

เป็นหนึ่งในเราเผ่าพันธุ์มวมมนุษย์

ปีกซีโต้ใครให้ค่าเธอสูงสุด

สร้างสมมติก่อการร้ายให้เธอเป็น

(เทือก บรรทัด, 2547: 97)

ชื่อกวีนิพนธ์แสดงให้เห็นว่ามี “ปีกซีโต้ของท่าน” กับ “ปีกซีโต้ของข้าฯ” สอดคล้องกับการนำเสนอเนื้อหาที่ใช้ความเปรียบค่อนานระหว่างความคิดของท่านกับข้า “ท่าน” หมายถึงรัฐบาล ส่วน “ข้าฯ” หมายถึงกวีซึ่งวางตัวเองเป็นคนในพื้นที่ สิ่งที่กวีเปรียบเทียบให้เห็นคือวิถีทางและวิธีคิดที่แตกต่างแบบชั่วคราวข้าม เช่น รัฐบาลสร้างโครงการมาจกปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่คนในพื้นที่มีวิถีชีวิตที่เป็นธรรมชาติอยู่แล้ว รัฐบาลมีความคิดแบบแบ่งแยก ในขณะที่คนในพื้นที่สมัครสมานกลมเกลียวกัน เมื่อเปรียบเทียบให้เห็นแล้วกวีก็ตั้งคำถามเพื่อสรุปประเด็นว่า ระหว่าง “ท่าน” กับ “ข้าฯ” ใครคือผู้ทำให้สถานการณ์ความไม่สงบยิ่งรุนแรงขึ้น

นอกจากนี้ยังมีกวีที่เลือกเล่าเป็นฝ่ายคนนอกพื้นที่เพื่อกระตุ้นให้คนทั่วไปตระหนักถึงความยากลำบากของผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น “เราที่นี่ เขานั่น”

บ้านของเรา...เข้าขึ้นเมื่อตื่นเช้า

ญาติพร้อมหน้าพร้อมหวังยังอยู่พร้อม

ฝันของเรา...ฝันดีเมื่อมีฝัน

ทางของเรา...สะดวกทางทั้งวันคืน

โรงเรียนเรา...นักเรียนเรียนสนุก

วัดของเรา...หว่านบุญภูพานา

.....

ความเป็นคน? เราและเขา? เท่ากันไหม?

หรือที่แท้? โลกร้อนร้ายชำระ

หอมกลิ่นดินกลิ่นเกล้าข้าวทุ่งหอม

บ้านของเขา...บ้ม! บ่อม! ระเบิด! ปีน!

ฝันของเขา...ฝันสะบันฝันสะอื่น

ทางของเขา...แตกตื่นระเบิดเวลา

โรงเรียนเขา...เรียนทุกข์ของถูกฆ่า

วัดของเขา...หว่านผวาภัยอันตราย

.....

สุดเปลวไฟปลายธารพิสูจน์พิสูทธิ์

ผู้ซ่อมโลก...โคกทรุด...ล้วนหยุดงาน?!

(ไพวรินทร์ ขาวงาม, 2550: 52)

กวีใช้กลวิธีเปรียบเทียบระหว่าง “เรา” กับ “เขา” ให้เห็นว่าขณะที่ “เรา” หรือคนนอกจังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้ชีวิตอย่างปกติสุข “เขา” หรือคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องเผชิญกับความทุกข์ยากท่ามกลางความรุนแรงที่เกิดขึ้นรอบตัว เพื่อให้ผู้อ่านใคร่ครวญว่า “ความเป็นคน” ของ

คนนอกพื้นที่กับคนในพื้นที่ไม่เท่ากันหรือเปล่าจึงทำให้คุณภาพชีวิตแตกต่างกัน และกระตุ้นให้เกิดความสะเทือนใจต่อชะตากรรมของเพื่อนมนุษย์

นอกจากใช้ความเปรียบคู่ขนานเพื่อเปรียบระหว่างจังหวัดชายแดนภาคใต้กับภายนอกแล้ว ยังมีการใช้ความเปรียบคู่ขนานเพื่อแสดงให้เห็นความขัดแย้งระหว่างเป้าหมายคือสันติภาพกับวิถีที่นำไปสู่เป้าหมายด้วย ในกวีนิพนธ์ “นครแห่งสันติภาพ”

ท่านไฟท่านฝนถึงสันติภาพ	ขณะเข้าล้อมปราบผู้บริสุทธิ์
เขาศรีทธานิยามความเป็นมนุษย์	ทว่ายังแยกพุทธ มุสลิม
ท่านไฟท่านฝนถึงสันติสุข	ทว่าท่านหว่านทุกซีไปเต็มอิม
ทุกดวงใจไขว่หารู้ง ปรงรอยยิ้ม	ขณะที่ดอกลี้มความขัดแย้ง
เขาพนพรำคำหวาน การแบ่งปัน	ขณะนั้น สองมือยังยื้อแย่ง
เขาชิงชิงนิยามความรุนแรง	ขณะที่กร้าวแกร่ง ตะแบงตะบัน
เธอไฟเธอฝนถึงสันติสุข	ทั้งที่ลูกไล่ล่าเช่นฆ่าฉันทัน
โลกมิเคยร้างไฟประลัยกัลป์	ทั้งที่เขาเหล่านั้น อ่างสันติธรรม!?

(ศิริวร แก้วกาญจน์, 2551: 36-37)

กวีนิพนธ์ข้างต้นใช้ความเปรียบคู่ขนานโดยแสดงความขัดแย้งระหว่างกวีนิพนธ์วรรคหน้ากับวรรคหลังคู่ขนานกันไป เช่น ไฟฝนถึงสันติภาพแต่กลับล้อมปราบผู้บริสุทธิ์ ศรีทธาความเป็นมนุษย์แต่กลับมีความคิดแบ่งแยกศาสนา จะเห็นได้ว่าวรรคหน้าเป็นเป้าหมายคือสันติภาพ แต่วรรคหลังกลับเป็นการกระทำที่สวนทาง การเปรียบเทียบคู่ขนานทำให้เห็นภาพชัดเจนว่าสาเหตุที่ทำให้ “นครแห่งสันติภาพ” ไม่อาจเกิดขึ้นได้ก็คือเป้าหมายและวิธีการสวนทางกันนั่นเอง หรือกวีเห็นว่า “สันติ” ควรเป็นทั้งเป้าหมายและวิธีการ

การใช้ความเปรียบคู่ขนานเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่าง ทั้งความต่างระหว่างความคิดของรัฐบาลกับคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อวิจารณ์รัฐบาลและเน้นย้ำว่าคนมลายู-มุสลิมรักความสงบสันติ ความต่างของวิถีชีวิตในและนอกพื้นที่เพื่อให้เกิดความสะเทือนใจต่อชะตากรรมของคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งความต่างของเป้าหมายสู่สันติภาพกับวิธีการที่กลายเป็นสิ่งสวนทางกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการใช้ความรุนแรง ทั้งหมดนี้ทำให้ตระหนักต่อไปว่าหากไม่สามารถสลایความแตกต่างที่เป็นคู่ขนานกันอยู่ได้ ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็จะเป็นปัญหาที่แก้ไขไม่ได้ และสันติภาพย่อมไม่มีวันเกิดขึ้น

4.5 การตั้งคำถามเชิงวาทศิลป์

คำถามเชิงวาทศิลป์ หมายถึง “คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ เพราะรู้คำตอบชัดเจนอยู่แล้ว ที่ใช้เป็นคำถามก็เพื่อเป็นการเน้นให้ข้อความมีน้ำหนักดึงดูดความสนใจหรือให้ข้อคิด” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545: 366) คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบปรากฏในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวนมาก

การตั้งคำถามพบตั้งแต่ในชื่อกวีนิพนธ์ เช่น “ปักซีใต้: Is the god sleeping?” (สุขุมพจน์ คำสุขุม, 2549) “อีกเช้า, ก็เช้า?” (ศิริวร แก้วกาญจน์, 2551) “อีกค่ำ, ก็ค่ำ?” (ศิริวร แก้วกาญจน์, 2551) คำถามเหล่านี้มีบทบาทเพื่อแสดงความสะเทือนใจต่อสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และนอกจากนี้ยังมีการตั้งคำถามเพื่อวิจารณ์ผู้เกี่ยวข้องกับความรุนแรงด้วย เช่น “โอ... กระนี้ฤกษ์กรบ” (เทิดไท นามแทน, 2547) “พุทธที่ไหนในพุทธ” (คมเลนส์, 2547) “คนใดหมายสมานฉันท์” (พันดา ธรรมดา, 2548) “มือรักใดจักป้อง” (สุขุมพจน์ คำสุขุม, 2549)

ส่วนการตั้งคำถามในเนื้อหา กวีแสดงความเจ็บปวดผ่านการตั้งคำถามว่า ใครเป็นคนก่อเหตุรุนแรง ใครจะเป็นเหยื่อรายต่อไป จะหยุดใช้ความรุนแรงได้เมื่อไร สาเหตุแท้จริงคืออะไร และใครจะแก้ไขสถานการณ์ เช่น กวีนิพนธ์ “บทกวีชื่อ... “แสงไฟ-สงคราม”” ตั้งคำถามผ่านเสียงของ “เด็กน้อย” ที่นั่งอยู่ข้างเก้าอี้โรงเรียนที่ถูกเผาว่า ใครบงการเผาโรงเรียน โรงเรียนถูกเผาไปกี่โรงแล้ว และกี่ครั้งแล้วที่โรงเรียนกลายเป็นเหยื่อ แม้กวีจะตั้งคำถามทั้งหมดผ่านเด็ก แต่น้ำเสียงในคำถามก็กราดเกรี้ยวหรือเป็นความรู้สึกของกวีเองที่ทนไม่ได้เมื่อเห็นโรงเรียนกลายเป็นเป้าหมายของความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้

เด็กน้อยไถ่ถาม-ข้างเก้าอี้	ใครบงการ? เผาปืนจนร้าวหนาว
ก็โรงแล้ว ทรวดร่วงระเนระนา	ไฟเลื่อนห่ามหัวโหมรุนแรง
ก็ครั้งแล้ว โรงเรียนตกเป็น “เหยื่อ”	น้ำตาครุ-หยาดเพื่อบมิเหือดแห้ง
ตั้งวงวนกลอุบาทว์หวาดระแวง	เหยื่อยุทธการยื้อแย่ง แบ่งมวลชนฯ
	(พันธกานท์ ตฤณราชภูร์, 2547: 65)

ในบท “จึงหรีดหนุ่ม” ตั้งคำถามว่า “ใคร” เป็นผู้กระทำการ ทั้งพรากความงามไปจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ ก่อความแค้นอาฆาต สังหารคนไปจำนวนมาก อ้างพระเจ้าเพื่อเข่นฆ่าผู้อื่น จิตใจโหดเหี้ยม และทำลายจินตนาการของเด็ก แล้วกวีนิพนธ์ก็จบลงที่การใช้ความรุนแรงของทหาร เพื่อกระตุ้นให้ลูกคิดว่า ไม่ว่า “ใคร” ก็ล้วนไม่มีความชอบธรรมที่จะใช้ความรุนแรงทำลายชีวิตผู้อื่น

ใครพรากรสุนทรียภาพสาบสูญ	ต่อเติมเพิ่มพูน
เพียงมีคสัญญีสี่แดง	
ใครก่อแค้นขุ่นรุนแรง	ตอกลิ้มทิ่มแทง
ดวงใจดาวแดนแผ่นดิน	
ใครคือพอมด ซดกิน	เลือดคาราร้าริน
มีรูโองอ่อนผ่อนปลง	
ใครคร่ำสัจจะประสงค์	หลักธรรมแห่งองค์
“อัลเลาะห์” ผู้อภิบาล	
ใครฤศิโรราบกราบกราน	ไซตอน ซาดาน
เต็ดก้านดอกไม้ภายใน	
ใครบด ใครเบียน เขี่ยนใจ	พริ้มเพราเยาว์วัย
หวานเลือดเปื้อนนัยน์ดวงตา	
.....	.....
เจียบงัน ร้างไร่ใครยิน	แล้วบูหนาวิกโยธิน
ก็ย่ำตังตังตังมา	
เป้าหมาย - ปกป้องรักษา	สันติภาพประชา
ปัดธงทายเป็นความตาย	
คูบูทหนึ่งย่างล้ำกราย	ในเช้าเจ็ดฉาย
เหยียบจิ้งหรีดตายสะเทือน	

(วิสุทธิ์ ขาวเนียม, 2553: 78-79)

“สิ่งที่ร้องขอ” ตั้งคำถามถึงความสะเทือนใจของรัฐบาลเมื่อรับรู้ข่าวการเสียชีวิตรายวันในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แล้วก็ทำให้คำถามชัดเจนขึ้นว่ารัฐบาลแก้ปัญหาได้แค่ปลายเหตุคือการจัดงานศพและเลื่อนยศให้ข้าราชการในพื้นที่เท่านั้นหรือ ทั้งหมดเพื่อกระตุ้นให้รัฐบาลได้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ที่ต้องรักษาความสงบสุขของบ้านเมือง โดยตั้งคำถามไปถึงความสะเทือนใจซึ่งเป็นการรู้สึกพื้นฐานของมนุษย์เมื่อเห็นความทุกข์ยากของผู้อื่น เพราะถ้ารัฐบาลไม่รู้สึกแล้วก็ยากที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างจริงจัง สุดท้ายก็จึงเปลี่ยนคำถามเป็นคำร้องขอในวรรณคดีสุดท้ายว่า “สะเทือนใจกันมั่งก็ยั้งดี”

รายงานข่าวซ้ำซ้ำซ้ำบ้างไหม	สะเทือนใจไหวหวั่นกันหรือเปล่า
การล้มตายรายวันไม่บรรเทา	ข่าวรุมเร้าเหลือรับตายกับตาย
.....	.....
รายงานข่าวซ้ำซ้ำซ้ำหรือไม่	หรือเพียงได้แต่หูรับรู้ข่าว
ทั้งผู้น้อยคอยเป็นเหยื่อเมื่อถึงคราว	มียอมก้าวเข้ารับระงับภัย

เพียงเงินหลวงพวงหรีดหรือขีดชั้น
หยาดน้ำตาปาทะลักสักเพียงใด

แต่เท่านั้นหรือที่จะสละให้
สะเทือนใจกันมั่งก็ยังมี

(วันเนา ยูเด็น, 2552: 48)

“โอ...กระนั้นฤๅนักรบ” ตั้งคำถามถึง “เธอ” ซึ่งเป็นสรรพนามเรียกผู้ใช้ความรุนแรงที่อ้างศาสนาอย่างผิด ๆ การตั้งคำถามมุ่งที่ประเด็นศาสนาเพื่อให้เกิดการไตร่ตรองว่า หลักการแท้จริงของศาสนาคือการสอนให้ทำร้ายกันจริงหรือ แม้ว่าจะเป็นการตั้งคำถามถึงผู้ใช้ความรุนแรงว่าสมควรถือตนเป็นผู้นับถือศาสนาอีกหรือไม่ แต่คำถามสำคัญอีกประการหนึ่งที่ซ่อนอยู่คือคำถามถึงผู้อ่านทั่วไปว่า สมควรที่จะเชื่อว่าผู้ใช้ความรุนแรงเป็นผู้นับถือศาสนาจริงหรือ คำถามข้อหลังนี้สำคัญอย่างยิ่งเพราะหากยังมีคำตอบว่าการใช้ความรุนแรงเป็นหลักการของศาสนาใดศาสนาหนึ่งก็ย่อมเป็นหนทางนำไปสู่ความคิดออกตัวอย่างเหมารวม

ฤ “ญีฮัด” - นั่น, นักรบรหกล้า

หรือ “ญีฮัด” - วากรรมนำภิเปรย

ควร - อาวุธยุทธแย่ง ย่อมอาวุธ

ให้สมเหตุ “ญีฮัด” ศรีธาปวง

โอ...จริงหรือ “อัลลอฮ์” จะพึงจิต

โอ... “อัลกุรอาน” ฤ เรื่องค่าแห่งอาคม

โอ... “กรือเซะ” สถานอันพิสุทธิ์

โอ... “อิสลาม” บัญญัติศรีธากระทำ

จึงสุญธาตองอาจกล้าอันผ่าเผย

เพื่อปลุกเร้า, เฉลย วิถีลวง

ควร - นักรบประทุษ นักรบท้วง

จึงไซตช่วงชื้อชายให้คนชม

เมื่อเหล่าเธออำมหิตวิปริตสม

เมื่อเหล่าเธอทัภถมสันติธรรม

หรืออบรมบ่มยุทธให้เธอย่ำ

หรือคือที่พลีกรรมผยองเกณฑ์

(เทิดไท นามแทน, 2547: 89)⁵²

“ความรัก, การกีดกันดีลัทธิมนุษยชาติ” ตั้งคำถามว่า ในขณะที่แผ่นดินโลกกว้างใหญ่ไพศาล มนุษย์เราก็ควรจะมี “แผ่นดินฝัน” หรือจินตนาการที่เปิดกว้างเท่าแผ่นดินโลกใช่หรือไม่ แล้วเหตุใดมนุษย์จึงกำหนดขอบเขตแผ่นดินชาติหรือแบ่งแยกจากกันจนทำให้กวีสงสัยว่า “แผ่นดินใจของเราหรือเท่านั้น?” ซึ่งเป็นการวิจารณ์มนุษย์ที่มีจิตใจคับแคบ คำถามทั้งหมดกระตุ้นให้ตระหนักว่าควรมีใจเปิดกว้างเพื่อยอมรับความหลากหลายในโลก

⁵² การตั้งคำถามเรื่อง “ญีฮัด” ร่วมกับ “กรือเซะ” ในกรีนพจนานุกรมนี้ เพราะวันเกิดเหตุการณ์กรือเซะ มีผู้พบเอกสารเบอร์ญีฮาด ดิ ปัดตานีซึ่งอ้างถึงคำว่า “ญีฮาด” เอกสารดังกล่าวถูกวิจารณ์ว่ามีเนื้อหาบิดเบือนศาสนา อ่านการตีความคำว่า “ญีฮัด” เพิ่มเติมใน [ซีแจ่งข้อเท็จจริงการบิดเบือนคำสอนศาสนาอิสลามในเอกสาร เบอร์ญีฮาด ดิ ปัดตานี \(การต่อสู้ที่ปัดตานี\)](#) (สำนักจุฬาราชมนตรี, 2548) และ [สารานุกรมอิสลามสำหรับเยาวชนและผู้เริ่มสนใจ](#) (บรรจง ปินากาชัน, 2547: 58-59)

แผ่นดินโลกของเราสักเท่าไร?   แผ่นดินฝันของเราสักเท่าไหน?
 แผ่นดินชาติของเราสักเท่าใด?   แผ่นดินใจของเราหรือเท่านี้?
 (ไพวรินทร์ ขาวงาม, 2554: 43)

กลวิธีการตั้งคำถามปรากฏในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นจำนวนมาก กวีแสดงความปวดร้าวราวอับจนหนทางว่าควรจะถามหาสาเหตุรวมถึงความรับผิดชอบจากใครในสภาวะการณ์แห่งความรุนแรงครั้งนี้ และตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นผู้เกี่ยวข้องกับความรุนแรงซึ่งเป็นบุคคลกลุ่มเดียวกับที่ผู้วิจัยกล่าวไว้ในบทที่ 3 ได้แก่ รัฐบาลในฐานะผู้แก้ปัญหา ผู้ใช้ความรุนแรงที่อ้างศาสนาอย่างผิด ๆ และคนทั่วไปในสังคม กวีปรารถนาให้คนเหล่านี้ตระหนักในความรับผิดชอบของตนทั้งต่อสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้รวมถึงสันติภาพในการอยู่ร่วมกันในสังคม จึงสรุปได้ว่าการตั้งคำถามเชิงวาทศิลป์สัมพันธ์กับการสื่อแนวคิดสันติภาพกับการปฏิเสธความรุนแรง และแนวคิดสันติภาพกับการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก

4.6 การใช้ภาพพจน์และสัญลักษณ์

กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการใช้ภาพพจน์และสัญลักษณ์อย่างหลากหลาย ภาพพจน์และสัญลักษณ์มีผลต่อการสื่อแนวคิด ทั้งทำให้เห็นภาพความรุนแรงของจังหวัดชายแดนภาคใต้และนำเสนอความมั่งคั่งงามของการมีสันติภาพหรือความหวัง รวมทั้งใช้วิพากษ์วิจารณ์ผู้เกี่ยวข้องกับความรุนแรงทั้งผู้ใช้ความรุนแรงก่อความไม่สงบและรัฐบาลด้วย

4.6.1 การใช้ภาพพจน์

การวิเคราะห์ภาพพจน์ในที่นี้ ผู้วิจัยใช้ความหมายเดียวกับสุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2541: 119-120) ที่อธิบายคำว่า “ภาพพจน์” ในความหมายกว้างไว้ว่า

การใช้ถ้อยคำภาษาสร้างให้เกิดภาพ อาจจะเป็นการใช้กลวิธีเปรียบเทียบหรือใช้คุณสมบัติของภาษาด้านต่าง ๆ มาสร้างภาพแก่ใจผู้อ่าน เพื่อให้เกิดสุนทรียรสในงานประพันธ์ กล่าวได้ว่า ภาพพจน์เป็นองค์ประกอบสำคัญของการสร้างความงามเชิงวรรณศิลป์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกวีนิพนธ์... ภาพพจน์ประเภทที่นิยมใช้กันมากคือ อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน อติพจน์ และสัทพจน์

ภาพพจน์ที่พบในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มี 6 ประเภท ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์ นามนัย บุคลาธิษฐาน และสมมุติภาวะ⁵³

อุปมา (simile) หมายถึง ภาพพจน์ที่ใช้เปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกันโดยมีคำเชื่อมโยง เช่น เหมือน ดัง ดุจ

อุปลักษณ์ (metaphor) หมายถึง ภาพพจน์เปรียบเทียบที่กล่าวถึงสิ่งที่ต้องการเปรียบแทนที่โดยไม่มีคำเชื่อมโยง หรืออาจมีคำว่า “เป็น”

อติพจน์ (hyperbole) หมายถึง ภาพพจน์เปรียบเทียบเกินจริง

นามนัย (metonymy) หมายถึง ภาพพจน์ที่ใช้คำหรือวลีที่บ่งลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาแสดงความหมายแทนสิ่งนั้นทั้งหมด เช่น “มงกุฎ” หมายถึง กษัตริย์

บุคลาธิษฐาน (personification) หมายถึง การสมมติสิ่งไม่มีชีวิต นามธรรม หรือสัตว์ ให้มีกิริยาอาการเหมือนมนุษย์

สมมุติภาวะ (apostrophe) หมายถึง ภาพพจน์แบบหนึ่งที่กำหนดให้ผู้เขียนหรือบุคคลในเรื่องกล่าวถ้อยคำแก่สิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ เช่น สิ่งของ สถานที่ นามธรรมต่าง ๆ บุคคลที่ถึงแก่กรรมไปแล้ว หรือบุคคลที่มีได้ปรากฏตัวอยู่ในที่นั้น เสมือนว่าเป็นสิ่งมีชีวิตหรือปรากฏตัวอยู่ในที่นั้นด้วย อาจจัดเป็นประเภทย่อยของบุคลาธิษฐาน สมมุติภาวะมี 2 ลักษณะคือ การพูดกับบุคคลที่ไม่ได้อยู่ ณ ที่นั้นราวกับว่าเขามีตัวตนอยู่ และการพูดกับสัตว์ สิ่งของ และสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ ราวกับว่าสิ่งเหล่านั้นมีชีวิตและสามารถรับรู้เข้าใจสิ่งที่พูดนั้นได้

การอธิบายภาพพจน์ในที่นี้ ผู้วิจัยจะแบ่งหัวข้อตามลักษณะของสิ่งที่นำมาใช้เป็นภาพพจน์ เพราะเห็นว่ามีความสัมพันธ์กับแนวคิดชัดเจนกว่าประเภทของภาพพจน์ ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อได้ดังนี้ ภาพพจน์เกี่ยวกับธรรมชาติ ภาพพจน์เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อ ภาพพจน์เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของภาคใต้ ภาพพจน์เกี่ยวกับบอมนุษย์ ภาพพจน์เกี่ยวกับความเจ็บป่วย ภาพพจน์เกี่ยวกับสิ่งมีค่า ภาพพจน์เกี่ยวกับสถานที่และสิ่งของเกี่ยวกับเด็ก ภาพพจน์เกี่ยวกับความตาย

⁵³ คำอธิบายภาพพจน์ประเภทต่าง ๆ ประมวลจาก ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณคดี (ยุวพาส์ (ประทีป เสน) ชัยศิลป์วัฒนา, 2542) พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม อังกฤษ-ไทย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545) เจิมจันทร์ กังสาดล: ภาษาวรรณศิลป์ในวรรณคดีไทย (สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา, 2548) และ พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552ก)

4.6.1.1 การใช้ภาพพจน์เกี่ยวกับธรรมชาติ

ภาพพจน์เกี่ยวกับธรรมชาติเป็นกลวิธีสำคัญในการนำเสนอสภาพความรุนแรงของสถานการณ์ความไม่สงบที่เป็นปัจจุบันอันเลวร้าย และนำเสนอสันติภาพหรือความสงบสุข ซึ่งมีทั้งอดีตในความทรงจำและความปรารถนาที่ต้องการให้เกิดขึ้น ธรรมชาติที่นำมาสร้างภาพพจน์มีทั้งธรรมชาติทั่ว ๆ ไป เช่น เทือกเขา แม่น้ำ และธรรมชาติที่เป็นวิสามานยนามซึ่งเป็นพืชพันธุ์ที่พบมากหรือเป็นสถานที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น ต้นยางพารา ต้นลองกอง เทือกเขาบูโด เทือกเขา สันกาลาศีรี แม่น้ำปัตตานี แม่น้ำบางนรา

ภาพพจน์เกี่ยวกับธรรมชาติที่สื่อถึงความไม่สงบสุขมี 3 ลักษณะ และอาจปรากฏร่วมกัน ได้แก่ อุปลักษณ์ว่าธรรมชาติและสภาพแวดล้อมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ดูแปรปรวนผิดปกติ เช่น มีดมิด ครีမ် เหน็บหนาว ร้อน แล้ง ฝนตก มีมรสุม บุคลากรชี้ฐานว่าธรรมชาติสะท้อนใจต่อสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น พืชพันธุ์เศร้าหมอง ภูเขาและแม่น้ำร่ำไห้ สัตว์คร่ำครวญหรือตั้งคำถาม และอุปมา เช่น มีดเหมือนดาวร่วงจากฟ้า สีแผ่นดินเหมือนสีแดง อุปมาชีวิตผู้คนเหมือนใบไม้ร่วงและสัตว์เพื่อสื่อถึงความไร้ค่าและเปราะบาง

กวีบรรยายภาพธรรมชาติที่แปรปรวนผิดปกติเพื่อให้เห็นว่าท่ามกลางแวดล้อมของความรุนแรงที่นำไปสู่การสูญเสียชีวิตผู้คนตลอดเวลา ย่อมทำให้จังหวัดชายแดนภาคใต้มีสภาพไม่น่าอยู่ หรือสภาพผิดปกติของธรรมชาติเปรียบได้กับสภาพชีวิตที่ผิดปกติและความรู้สึกหม่นหมองของคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากนี้ธรรมชาติที่เฝ้าดูสถานการณ์อยู่แล้วรู้สึกร่วมทุกข์ไปด้วยก็เปรียบได้กับผู้รับรู้เรื่องราวในจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้วรู้สึกหดหูไปด้วย หรือกล่าวได้ว่าธรรมชาติและสภาพแวดล้อมเป็นกลวิธีเพื่อสื่อถึงผลกระทบของความรุนแรงในระดับความรู้สึกคือแม้ภาพพจน์เหล่านี้จะไม่ใช่ว่าสิ่งที่มีมนุษย์สามารถรับรู้ด้วยอายตนะภายนอก แต่ความรู้สึกหรือภาพในใจของผู้ที่อยู่ท่ามกลางสถานการณ์หรือรับรู้ข่าวสารก็ไม่ได้ผิดไปจากธรรมชาติและสภาพแวดล้อมที่กวีนำมาสร้างภาพพจน์

“บันนังสตา” ใช้ธรรมชาติสร้างภาพพจน์สื่อถึงสภาพน่าหดหู่ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ กวีอุปมาว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้มีดมิดเหมือนไม่มีแม่ดาวสักดวงที่ส่องแสง และแผ่นดินสีเหมือนซีเถ้าซึ่งเป็นสีของเก้ากระดุก อุปลักษณ์ว่าท้องฟ้าทุกทิศมีสีดาขนาดที่ไม่อาจวาดหวังว่าจะเกิดรุ่งหรือแสงตะวันในระยะอันใกล้เพื่อสื่อถึงความวิกฤต ธรรมชาติที่ผิดปกติไปก็เปรียบเหมือนสภาพจิตใจหดหู่เศร้าหมองของผู้ที่ต้องอยู่ท่ามกลางแวดล้อมซึ่งมีความรุนแรงและความตายเกิดขึ้นตลอดเวลา นอกจากนี้ยังมีการใช้บุคลาธิษฐานว่าเทือกเขาบูโดยืนร้องไห้เพื่อสื่อว่า ธรรมชาติในฐานะผู้เฝ้าดูมนุษย์รู้สึกสะท้อนใจที่มนุษย์ไม่อาจแก้กมลเพื่อนมนุษย์ซึ่งเป็นเผ่าพันธุ์เดียวกันได้

เหมือนดวงดาวร่วงลับดับสนิท	ไม่มีสิทธิ์กูร้องเพื่อส่องแสง
ผ่านฟ้าสีดำเริ่มสำแดง	ดังสาปแข่งดาวร่วง...ไร้ดวงดาว
.....	.....
ผืนแผ่นดินโศกสีเหมือนขี้เถ้า	ยืนข่าวเศร้าหุดหู่ - สิ้นผู้กล้า
สลัดทิ้งพันธะแห่งยะลา	ในห้วงว้าสรรพลีต่างนึ่งงัน
แว่วยินเสียงสะอื้นทุกคืนค่ำ	ฟ้าดำรอบทิศเหมือนปิดกัน
กว่าจะพบรุ้งแผ่แสงตะวัน	ก็กบกลับยะลา...กว่าจะพบ
เทือกบูโดหม่นหมองยื่นร้องไห้	ก็ยุคสมัย กักขพะจึงจะจบ
ก็กระสุน รอยเลือดจึงเหือดลบ	ชุกหน้าชบ สิ้นหวัง...บันนังสตา
	(ธนวิภู ปรีชาจารย์, 2554: 39)

เทือกเขาบูโดเป็นธรรมชาติที่เป็นชื่อเฉพาะ นอกจากเทือกเขาดังกล่าวจะอยู่ในจังหวัดนราธิวาสจึงเหมาะสมที่กวีจะใช้สร้างภาพพจน์ในฐานะตัวแทนธรรมชาติผู้เฝ้ามองสถานการณ์อย่างใกล้ชิดแล้ว เทือกเขาบูโดยังเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ความไม่สงบด้วย กล่าวคือเคยเป็นที่หลบซ่อนตัวของกลุ่มขบวนการบูโดและขบวนการพูโล

ในบท “ยากใครรู้” ใช้บุคลาธิษฐานว่าแม่น้ำบางนรา กับแม่น้ำตานีร้องไห้ด้วยความโศกเศร้าเพราะเกิดความรุนแรงขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และยังใช้สัญลักษณ์ไฟเพื่อสื่อว่า “ไฟใต้” หรือความรุนแรงเป็นต้นเหตุทำให้แม่น้ำ แผ่นดิน และภูเขาทั้งร้อนและไหม้ เป็นสภาพธรรมชาติที่ไม่ปกติหรือเป็นที่ที่คนไม่สามารถอยู่อาศัยได้อย่างเป็นสุข

บางนรา...ตานี...เคยรีไหล	กลับครวญคร่ำร่ำไห้ด้วยไฟสุ่ม
โหมเปลวเพลิงเริงพอนมาร้อนรุ่ม	แผ่นดินชุ่มชื้นเย็นกลับเป็นไฟ
ภูตระหง่านปานเหยียดขึ้นเสียดฟ้า	สันกาลาศิริที่ยิ่งใหญ่
เคยยืนยงคงคามทุกยามไป	มาหมองไหม้ร้อนลามแล้วยามนี้
	(วันเนาว์ ยูเด็น, 2547: 89)

“เทศกาลวินาศกรรม” ใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐานว่าสายน้ำพืมหาอย่างต้นตระหนก และปลาร้าร้องอย่างหวาดกลัวก่อนจะบ่าหน้าว่ายหนีไปจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะสายน้ำและฝูงปลาร้ารู้ว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้มีอันตรายอยู่รอบตัว

พืงสิ, พืมหาสายน้ำนั้น	ต้นตระหนกสะทกสั่นหัวนผวา
พืงสิ, เสียงร้องของฝูงปลา	ขณะว่ายบ่าหน้าลามาแม่น้ำ
	(ศิริวร แก้วกาญจน์, 2551: 75-76)

“เพลงใบไม้ร่วง” อุปมาผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้เหมือนใบไม้ที่ร่วงอยู่ในป่าที่เหมือนลานฆ่าฟัน นอกจากนี้ยังใช้ความเปรียบเชื่อมโยงกับสัญลักษณ์ “ไฟ” เพื่อสื่อว่าใบไม้ที่ร่วงลงจะยิ่งสุ่มให้ไฟลุกไหม้ หรือผู้คนที่เสียชีวิตไปเรื่อย ๆ จะยิ่งทำให้สถานการณ์เลวร้ายลง

ปลิวร่วงปวงป่าลานฆ่าฟัน
ต่างล้มลงที่ละต้นคนละใบ

มุ่งหมายทำลายกันเหมือนพันธุ์ไม้
สมรวมสู่กองไฟ...ไหม้เป็นจุน
(ประชาคม ลุนาชัย, 2554: 25)

“เสียงปืน” เริ่มต้นกวีนิพนธ์ด้วยรูปแบบของเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ซึ่งคำขึ้นต้นบทเพลงมักบอกสาระหรือบรรยากาศของเรื่อง (สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2524) ดังกวีนิพนธ์นี้ที่ใช้คำว่า “เสียงปืน” กวีกล่าวถึงเสียงปืนที่ดังขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แล้วเปรียบคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้เหมือน “มุสลิม” ซึ่งเป็นภาษาถิ่นใต้หมายถึงขะมัด เพื่อสื่อว่าปัจจุบันมีผู้สังหารผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปมากมายเหมือนยิงขะมัด หรือฆ่าได้ง่ายดายราวกับฆ่าสัตว์ เป็นการแสดงความสะเทือนใจที่ผู้ให้ความรุนแรงมองเห็นชีวิตเพื่อนมนุษย์มีค่าเพียงสัตว์

เสียงปืนเหอ
พวกยิงมุสลิม
วันนี้เสียงปืน
เมื่อครั้งโบราณ

ดึกคืนเสียงดัง
เมื่อครั้งโบราณ
ยิงคนสังหาร
ดังยิงมุสลิม...เหอ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ธาร ธรรมโฆษณ์, 2553: 81)

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ส่วนการใช้ภาพพจน์เกี่ยวกับธรรมชาติสื่อถึงสันติภาพหรือความสุขปรากฏไม่มากเท่าการใช้ธรรมชาติสื่อถึงความรุนแรง และมักเป็นภาพพจน์ที่เป็นด้านตรงข้ามของภาพพจน์ที่สื่อถึงความไม่สงบสุข เช่น อุปลักษณ์สันติภาพคือแสงสว่าง ดวงตะวัน ดวงดาว เช้าวันใหม่ ฟ่ำใส ธรรมชาติสดชื่น การผลิดอกออกผล ความหวานฉ่ำของพืชผล อาจปรากฏร่วมกับภาพพจน์ที่สื่อถึงความไม่สงบสุขเพื่อสื่อความปรารถนาที่ต้องการให้เกิดขึ้นแทนที่สภาพปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีอุปลักษณ์ว่ามนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันได้เช่นสรรพสิ่งในธรรมชาติ และการใช้อุปมาเปรียบสันติภาพเหมือนต้นไม้ด้วย

กวีนิพนธ์ “ความหวังที่มีสยิดกรือเซะ” ช่วงแรกใช้ธรรมชาติเป็นอุปลักษณ์สื่อถึงความไม่สงบสุขคือ ฟ่ำมืดไร้เดือนดาว ลมหนาวพัด ซึ่งเป็นสภาพน่าหดหู่และวังเวงหลังผ่านเหตุการณ์กรือเซะที่มีผู้เสียชีวิตไปจำนวนมาก รวมทั้งอุปลักษณ์ปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่รัฐที่สังหารคนในมัสยิดกรือเซะว่าเหมือนทะเลบ้า จากนั้นในช่วงท้ายจึงใช้อุปลักษณ์ที่ตรงข้ามกับในช่วงแรกคือ

ฟ้าสว่างและลมสงบเพื่อสื่อถึงความสุขสงบ เป็นการให้ความหวังและกำลังใจแก่คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่าหลังจากผ่านเหตุการณ์ร้าย ๆ ไปแล้วสถานการณ์จะดีขึ้น

มัสยิดกรือเซะตานี	ไอ้ค้ำคีนนี้
ไร่ดวงบุหลันดาริกา	
ม่านมิตคลุมทิวทิว	วังเวงวิญญา
หนาวลมพัดผ่านเยียบเย็น	
เมื่อวานภาพร้ายได้เห็น	สุดหลีกสุดเร้น
ทะเลบ้ำสลาตันสิ้นสะเทือน	
คีนนี้ภาพร้ายคลายเคลื่อน	เสียงเจียบเหมือนเดือน
สติจิตนั้นมันทิว	
มัสยิดกรือเซะตานี	เรื่องรุ่งพุ่งนี้
แสงอรุณอุ่นหล้าฟ้าใหม่	
คลื่นลมคงสงบสิ้นภัย	ร่วมมือร่วมใจ
สร้างสรรค์ธรณินทร์ถิ่นทอง	

(รงค์ ประพันธ์พงศ์, 2547: 34)

“ณ ฮาลา - บาลา” บรรยายความงดงามใน “ฮาลา-บาลา” หรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฮาลา-บาลา จังหวัดนราธิวาส โดยใช้ขนบการชมไม้ ชื่อพืชในอัญประกาศมีทั้งพืชท้องถิ่นและพืชที่พบได้ทั่วไป กวีใช้ความงามของพืชพันธุ์ในฮาลา-บาลาเป็นอุปลักษณะของความหลากหลายของผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สามารถอยู่ร่วมกันได้เพื่อเป็นความงดงามแห่งโลก แล้วตั้งคำถามในตอนท้ายเพื่อเรียกร้องให้ “นักรบ” หรือผู้ใช้ความรุนแรงมองเห็นความงามของความหลากหลายเพื่อจะได้หยุดใช้ความรุนแรงและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

สดพร้าวสะพรั่งทั้งไพร	ม่วงนวลยวนใจ
โอ เจ้าช่อ “ศรีฮาลา”	
งามนักร งามม่วง “บาลา”	สดชื่นตื่นตา
“ซีแนอียา” อ่าหรุ	
แดงดอก “กุหลาบมลายู”	ยิ้มยั่วทั่วภู
เคียงคู่ “ใบไม้สีทอง”	
“ศรียะลา” เหลืองเนืองนอง	“แดงประดับผา” ครอง
เทือกผาโบราณ บานสยาย	

“กาหลา” คลี่กลีบกริดกราย	เรื่องรองเรียงราย
นุ่มนวล “ยี่โถปิ่นง”	
“จำปูน” หอมกรุ่นละมุนหวัง	“บังสุรย์” ใบบัง
แสงสุรย์ร้อนผ่าวอ้าวไอ	
เดิบงาม ผลิงออกดอก ใบ	พืชพันธุ์ชั้นไพร
ชายแดนไทย - มาเลเซีย	
งาม - ปวงผึ่งป่ามาเคลีย	เกล้าเกรสเจีย -
ระโนน้ำฝิ่งก่อรวง	
ก่อรังหวานล้ำบำบวง	แผ่นดินแห่งปวง
องค์คุณสรรพธาตุนานา	
ฉ่ำหวานเชิดชูบูชา	จักรวาลเวลา
สมดุสสันตินิรันดร์	
สวยเอยสวยใสไพรพันธุ์	ตั้งสรรงสวรรค
ประทานฮาลา - บาลา	
ได้ไหม? นักรบ - สบตา	กับสีนานา
ดอกไม้มนตรามหัทศจรย์	
ได้ไหม? มวลเหล่าเผ่าพันธุ์	ผู้คนต่างผืน
รังสรรค์มิติผลิบาน	

(วิสุทธิ์ ขาวเนียม, 2553: 86-87)

“สันติภาพ-ไม้สามต้น” ใช้อุปลักษณ์ว่า “ไม้สามต้น” จะช่วยแก้ปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ “ไม้สามต้น” ได้แก่ มิตรภาพ ภราดรภาพ และสันติภาพ การเปรียบเทียบการแก้ปัญหาคือการปลูกต้นไม้สัมพันธ์กับอุปลักษณ์เปรียบสภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่าแล้งหรือร้อนที่ผู้วิจัยกล่าวไปแล้ว กวีจึงเห็นว่าการสร้างสันติภาพก็คือการเพิ่มความร่มรื่นและชุ่มชื้นเช่นเดียวกับที่ธรรมชาติมอบให้มนุษย์ ขณะเดียวกันก็ยิ่งแสดงว่ากวีเชื่อว่าการแก้ปัญหาสามารถทำได้ด้วยฝีมือมนุษย์

ผมก็ยังยืนยันอย่างมั่นเหมาะ	ต่ออัลเลาะห์พระพุทเจ้าเฝ้าห่วงเห็น
ปลูกต้นไม้สามต้นคือประเด็น	จะคลี่คลายทุกข์เข็ญแดนลังกา ⁵⁴
มิตรภาพอาบอ้อมนุ่มเสมอ	ภราดรภาพที่เธอเฝ้าไฝหา
สันติภาพอันประเสริฐจะเกิดมา	ให้คุณค่าสามต้นนี้มีจริง ๆ

⁵⁴ หมายถึง “ลังกาสุกะ” เชื่อว่าเป็นชื่อเมืองโบราณที่เคยตั้งอยู่บริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2550: 23-24)

มิตรจะเกิดไม่ได้ถ้าไล่ฆ่า

เกียรติศักดิ์ศรีมนุษย์ชนไม่ปล้นชิง

อิภรตราตราภาพสำคัญยิ่ง

สันติภาพคือสิ่งที่ตามมา

(สุรชัย จันทิมาธร, 2554: 95)

สรุปได้ว่าการใช้ภาพพจน์เกี่ยวกับธรรมชาติส่วนใหญ่สัมพันธ์กับแนวคิดสันติภาพกับการปฏิเสธความรุนแรง กวีทำให้เห็นผลกระทบเลวร้ายของความรุนแรงจากภาพพจน์บรรยากาศสภาพแวดล้อมที่ดูผิดปกติแปรปรวน เพื่อสื่อว่าผู้ใช้ชีวิตท่ามกลางแวดล้อมของการเช่นฆ่าย่อมมองเห็นและรู้สึกกว่าสภาพรอบตัวไม่ปกติสุข รวมทั้งใช้ความเปรียบสื่อว่าชีวิตผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้คล้ายมีคุณค่าไม่เท่าเทียมในฐานะเพื่อนมนุษย์จึงถูกเช่นฆ่าได้ง่ายดาย ส่วนการใช้ภาพพจน์ธรรมชาตินำเสนอสภาพความสงบสุขสัมพันธ์กับแนวคิดสันติภาพกับการอยู่ร่วมกันด้วยความรักคือ เป็นการปลอบประโลมใจและให้ความหวัง รวมทั้งเป็นภาพเปรียบเทียบให้เห็นตัวอย่างความงดงามของการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายด้วย

4.6.1.2 การใช้ภาพพจน์เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อ

ภาพพจน์เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อเป็นลักษณะเด่นที่พบในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีอัตลักษณ์หลากหลาย อีกทั้งวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของผู้คนยังผูกพันกับศาสนาและความเชื่ออย่างแนบแน่นด้วย ผู้วิจัยพบว่าภาพพจน์เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อที่พบมากคือภาพพจน์เกี่ยวกับพระเจ้า นอกจากนี้ยังมีภาพพจน์เกี่ยวกับศาสนกิจและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ด้วย พบการใช้ในกลวิธีนามนัยและสมมุติภาวะ

กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้พระเจ้าเป็นนามนัยแทนศาสนาอิสลาม และใช้พระเจ้าในกลวิธีสมมุติภาวะ พระเจ้าถือเป็นรูปธรรมของศาสนา และเป็นศูนย์รวมจิตใจของศาสนิกชน ดังนั้นเพื่อสื่อว่าความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนา จึงมีการใช้พระเจ้าเป็นนามนัยเพื่อสื่อว่าการเช่นฆ่าผู้อื่นทำให้พระเจ้าตกต่ำเสียใจ หรือไม่พอใจ นอกจากนี้ยังมีการใช้พระเจ้าเป็นนามนัยเพื่อสื่อว่าวิถีของศาสนา คือความสงบสุขด้วย

“ณ ดินแดนที่สันติสุขถูกตรึงด้วยตะปู” ใช้ “พระเจ้า” เป็นนามนัยของศาสนาเพื่อสื่อว่าการอ้างหลักการศาสนาแล้วเช่นฆ่าผู้อื่นเป็นการอ้างอย่างผิด ๆ เปรียบเหมือนการทำให้ “พระเจ้าเลือดริน” และ “พระเจ้ามือเปื้อนเลือด” “เลือด” เป็นนามนัยของความตาย ความหมายของกวีนิพนธ์คือ ผู้เช่นฆ่าผู้อื่นโดยอ้างศาสนาผิด ๆ จะทำให้ศาสนาแปดเปื้อนจนคนสิ้นศรัทธาและไม่เชื่อว่าศาสนาคือหนทางแห่งสันติอีกต่อไป “ที่นี่” หรือจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงเหมือนกลับสู่ยุค

ดึกดำบรรพ์ที่คนยังไม่มีศาสนาขัดเกลาจิตใจ สุดท้ายก็ตั้งคำถามว่า ใครทำให้อคติต่อศาสนาถูกลดลง เหมือนฝูงฉลามได้กลิ่นเลือด เพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านได้ใคร่ครวญว่า ในเมื่อ “พระเจ้า” เป็นสิ่งสูงสุดของศาสนา คำตอบของคำถามย่อมไม่ใช่ผู้ศรัทธาในพระเจ้าอย่างแท้จริง หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ ผู้ใช้ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ถือเป็นผู้นับถือศาสนาอย่างแท้จริง

แค่ทำให้พระเจ้าเลือดริน	คนก็สิ้นศรัทธาในพระเจ้า
และเมื่อเลือดแดงฉานฉายเงา	ฝูงฉลามจะกรูเข้ากันตะกลาม
.....	.....
ณ ที่นี้พระเจ้ามือเปื้อนเลือด	แผ่นดินจึงแดงเดือดน่าหดหู่
สันติสุขถูกตรึงตอกตะปู	อารยะกลับสู่ดึกดำบรรพ์
ขวานหินกับปืนต่างสมัย	แต่หัวใจจุดเดิมไม่เปลี่ยนผืน
ยังอัดแน่นด้วยแบ่งแยกเผ่าพันธุ์	รบราฆ่าฟันตลอดมา
ใครกันทำให้พระเจ้าเลือดริน	ฝูงฉลามได้กลิ่นออกไปไล่ล่า
อีกไม่นานหอรอกทะเลจะเลือดทา	เกิดเป็นมหาภัยพิบัติสงคราม
	(ธาร ธรรมโฆษณ์, 2554: 38)

ในบท “ขึ้นเช้า” กวีใช้ “อัลเลาะห์” หรือพระเจ้าเป็นนามนัยของศาสนา แล้วเปรียบเทียบว่าการมีศรัทธาในศาสนาก็เหมือนมีพระเจ้าคอยปลุกให้ตื่นมาเห็นโลกที่งดงาม และเหมือนมีพระเจ้าโอบกอดให้ความอบอุ่น อีกทั้งศรัทธาในศาสนาจะนำพาชีวิตให้พบความสุขสงบ

อัลเลาะห์ปลุกคนให้ตื่นตื่น	มายืนดูโลกอันศักดิ์สิทธิ์
โลกยังมีครบถ้วนซึ่งมวลมิตร	ในทุกทิศทุกที่และทุกทาง
.....	.....
เธอยังคงกลัวเสียงหัวเราะ	อัลเลาะห์อุ้นอบได้โอบห่ม
โลกมีศรัทธามันมานานนม	ในเรือนผมในทรงวงในดวงตา
	(มนตรี ศรียงค์, 2554: 57)

ส่วนการใช้พระเจ้าในกลวิธีสมมุติภาวะมีบทบาทเพื่อแสดงความอัดอั้นต่อพระเจ้าในฐานะที่พึง ส่วนใหญ่เป็นความอัดอั้นที่มุสลิมเป็นผู้ถูกกระทำ รวมทั้งความอัดอั้นเมื่อเห็นผู้อ้างศาสนาอิสลามแล้วเช่นฆ่าผู้อื่นด้วย เช่นในบท “ในวิหารความตาย”

พระเจ้า ! โปรดบอกข้าฯ
 ความรักของมารดาของโมอัมหมัด
 ที่นางมีต่อบุตรของเธอ
 มีน้อยกว่าความรักของพระนางสิริมหามายา
 ที่มีต่อเจ้าชายสิทธารถะ กระนั้นหรือ ?

(เทือก บรรทัด, 2547: 74)

เมื่อพิจารณาจากบริบท กวีนิพนธ์นี้ตีพิมพ์หลังเหตุการณ์กรือเซะ 1 เดือน ประกอบกับการตั้งชื่อกวีนิพนธ์ที่มีคำว่า “วิหาร” จึงเข้าใจได้ว่ากำลังกล่าวถึงเหตุการณ์กรือเซะ กวีสะท้อนใจที่รัฐบาลสังหารมุสลิมในมัสยิดซึ่งเปรียบเหมือน “บ้านของพระเจ้า” จึงตั้งคำถามถึงพระเจ้าว่า มารดาร์ักโมอัมหมัดน้อยกว่าพระนางสิริมหามายารักเจ้าชายสิทธารถะหรือ “โมอัมหมัด” ในที่นี้หมายถึงผู้นับถือศาสนาอิสลามที่เข้าไปในมัสยิดแล้วถูกสังหาร ส่วน “พระนางสิริมหามายา” และ “เจ้าชายสิทธารถะ” ในที่นี้หมายถึงชาวพุทธ คำถามนี้จึงมีความหมายว่า ความรักในศาสนาอิสลามมีค่าน้อยกว่าความรักในศาสนาพุทธหรือ เป็นคำถามเพื่อวิจารณ์รัฐบาลในฐานะชาวพุทธที่สังหารมุสลิมราวกับว่าความรักในศาสนาพุทธสูงส่งกว่าความรักในศาสนาอิสลาม

ในบท “ความเชื่อห้าหกประการกับชีวิตของ ‘ซัลมาน รัชดี’ ” ใช้กลวิธีสมมุติภาวะสื่อสารกับพระเจ้าเพื่อแสดงความอัดอั้นที่มีผู้บิดเบือนศาสนาแล้วทำร้ายเพื่อนมนุษย์

เช่นเดียวกับบุคคลที่ชื่อรัชดี, พระองค์เอ๋ย!
 แม้ซัลมาน รัชดีจะนั่งถักบรรทัดของตัวหนังสือ
 อยู่ในความเงียบที่โชนสีกแห่ง?
 แต่เฝ้าปากเสียงของบุคคลนี้กลับดังมากขึ้นทุกวัน
 พระองค์ได้ยินไหม? ดังมาก! ดังจนหลายคน...

พระองค์เอ๋ย!
 เมื่อใครคนหนึ่งถอยตัวห่างไปจากผืนแผ่นดินนี้
 และมากกว่าใครคนนั้น, ก็คือว่า-
 ความศรัทธาทั้งหกหัวข้อ
 และสิ่งต้องปฏิบัติทั้งห้าประการ
 พระองค์คว่ายังดำรงอยู่จริงไหม?
 ความศรัทธาทั้งหกหัวข้อ
 และสิ่งต้องปฏิบัติทั้งห้าประการ!

(พิทักษ์ ใจบุญ, 2553: 92-95)

กวีตั้งคำถามถึงพระเจ้าโดยอ้างถึง “ซัลมาน รุชดี”⁵⁵ มาเปรียบเทียบกับผู้ใช้ความรุนแรงที่อ้างศาสนาผิด ๆ ว่าถือเป็นผู้ดูหมิ่นศาสนาเฉกเช่นเดียวกัน แล้วถามต่อไปว่าทำไมปากเสียงของคนเหล่านี้จึงดั่งขึ้นจนทำให้เกิดความเข้าใจผิดต่อศาสนาได้ ความรู้สึกดังกล่าวทำให้กวีสะท้อนใจอย่างจนถ้อยคำจะบรรยายให้เห็นได้จากประโยคที่ขาดช่วงไป “พระองค์ได้ยื่นไหม? ดั่งมาก! ดั่งจนหลายคน...” ส่วนในกวีนิพนธ์ช่วงที่สองที่ยกตัวอย่างมา กวีก็ตั้งคำถามถึงพระเจ้าต่อไปว่า หลักศรัทธาและหลักปฏิบัติของศาสนาอิสลามยังมีอยู่จริงหรือไม่ แล้วทำเชิงอรรถให้เห็นว่าหลักการทั้งหมดมีอะไรบ้าง⁵⁶ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจว่าผู้ดูหมิ่นศาสนาไม่ใช่ผู้มีศรัทธาและปฏิบัติตามหลักการอันแท้จริง ดังนั้นจึงย่อมไม่ถือเป็นมุสลิม

ส่วนการใช้ศาสนกิจและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นภาพพจน์ ปรากฏในกลวิธีนามนัย ศาสนกิจที่กวีใช้คือการละหมาดของศาสนาอิสลาม ส่วนสถานที่ศักดิ์สิทธิ์มักปรากฏร่วมกันทั้งวัดและมัสยิดเพื่อสื่อถึงการอยู่ร่วมกันได้ ภาพพจน์ศาสนกิจและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์มีความสัมพันธ์กับการสื่อแนวคิดปฏิเสธความรุนแรง คือทำให้เห็นว่าความรุนแรงก่อให้เกิดความเข้าใจผิดต่อศาสนา และสัมพันธ์กับแนวคิดการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือแสดงให้เห็นว่าวิถีความเชื่อที่แตกต่างกันไม่ใช่ข้อจำกัดให้อยู่ร่วมกันไม่ได้

⁵⁵ ซัลมาน รุชดี (Ahmed Salman Rushdie) เขียนหนังสือ *The Satanic Verses* (โองการปีศาจ) ตีพิมพ์เมื่อพ.ศ.2531 ซึ่งเป็นหนังสือที่ “มุสลิมทั่วโลก “ขอร้อง” มิให้เผยแพร่” เพราะมีเนื้อหาดูหมิ่นศาสดา (กุศุมารักษมณี, 2534: 216-221)

⁵⁶ เชิงอรรถท้ายกวีนิพนธ์มีดังนี้

หลักการศรัทธาที่มุสลิมต้องมีความศรัทธามั่นในเรื่อง 6 ประการคือ

1. ศรัทธาต่อการดำรงอยู่จริงของพระผู้เป็นเจ้า
2. ศรัทธาต่อศาสนทูต
3. ศรัทธาต่อพระมหาคัมภีร์ของพระเจ้า
4. ศรัทธาต่อท่านศาสดา
5. ศรัทธาต่อวันสิ้นโลก
6. ศรัทธาต่อการกำหนดกฎสถานะของพระเจ้า

มุสลิมทุกคนจะต้องปฏิบัติในสิ่งสำคัญ 5 ประการคือ

1. การกล่าวปฏิญาณตนต่อพระผู้เป็นเจ้า
2. การดำรงการละหมาดวันละห้าเวลา
3. การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน
4. การจ่ายซากาต (ทาน)
5. การประกอบพิธีฮัจญ์ ณ ประเทศซาอุดีอาระเบีย (พิทักษ์ ใจบุญ, 2553: 95)

ในกวีนิพนธ์ “สวด” กวีใช้ “เสียงละหมาด” เป็นนามนัยของศาสนาอิสลาม เพื่อสื่อว่า “เสียงปิ่น” หรือการใช้ความรุนแรง และ “เสียงร้อง” หรือผลกระทบของความรุนแรง กลบเสียงละหมาดคือทำให้ศรัทธาอันแท้จริงในศาสนาถูกลบเลือนหรือเข้าใจผิด แต่ขณะเดียวกันเสียงละหมาดก็ยังมิได้สิ้นไปจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือยังคงมีผู้ศรัทธาในศาสนาอิสลามอย่างแท้จริงอยู่ การละหมาดถือเป็นศาสนกิจสำคัญของมุสลิม จึงเหมาะสมที่จะใช้เป็นนามนัยของศาสนาอิสลาม เพื่อสื่อแนวคิดที่ว่า ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทำให้คนเข้าใจศาสนาอิสลามผิด และผู้ศรัทธาศาสนาอิสลามอย่างแท้จริงต้องการให้เกิดความสงบสุข

เสียงปิ่น เสียงร้องอันปวดร้าว	แผ่วแผ่วร้อนผ่าวไปทุกที
กลบเสียงละหมาด-ชาติพลี	ยิ่งคลี่เหมือนยิ่งคลุมหนทางคล้าย
เสียงสวดละหมาดยังสาดเสียง	นกน้อยร่อยเรียงกริกกรวย
	(วิกมล คำดวงโรม, 2548: 89)

ในบท “แม่น้ำเดียวกัน” ใช้นามนัยที่เป็นตัวแทนศาสนารวมทั้งความเชื่อของผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ วัด มัสยิด โบสถ์คริสต์ ศาลเจ้าแม่กวนอิม ศาลพระพรหม กลิ่นควันธูป เสียงประทัด การแสดงความใกล้ชิดและการอยู่ร่วมกันของสิ่งเหล่านี้เป็นภาพเปรียบเทียบของความสงบสุขที่เคยมีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งกวีรู้สึกโหยหา และทำให้เห็นว่าแท้จริงแล้วความแตกต่างไม่ใช่ข้อจำกัดที่ทำให้อยู่ร่วมกันไม่ได้

เหนือคือโบสถ์วัด - ได้มัสยิด	เคียงข้างโบสถ์คริสต์ เชื่อมติดถนน
ศาลเจ้าแม่กวนอิมยังยิ้ม - ยล	ศาลพระพรหมบานบนดลบันดาล
ผักไม้สวนครัวแทนรั้วล้อม	กลิ่นครัวย้วย้อมทั่วหอย่อมย่าน
อันเอื้อเหนือไต่ไปเจือจาน	แตกกอดอก้านผ่านรากลึก - ฯ
หมู่บ้านเก่าแก่ - แม่น้ำซรอก	ฟังว่า ‘อาซาน’ การตรงตริก
หล่อหลอมน้อมจิตความคิดนึก	ผ่านฝีกผ่านฝนด้วยตนนั้น
ท่ามกลิ่นควันธูป - เสียงประทัด	ใครขัดใครขวางใครกางกัน
แม่น้ำสุดสายไหลปรนปริน	มิ่งไม้ต่างพรรณต่างพึ่งพา
พระสงฆ์วะหยุดบ้านมุสลิม	ถักถ้อยรอยยิ้มครั้งปู่ย่า
ยกดินฟ้าน้ำจ่านรรจา	กินน้ำ ผ่านท่าสูบยามวน - ฯ
	(เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์, 2549: 66)

ภาพพจน์เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อถือเป็นลักษณะเด่นประการหนึ่งของกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อีกทั้งมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ความ

ไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีอัตลักษณ์ศาสนาและความเชื่อหลากหลายด้วย นอกจากทำให้ผู้อ่านสามารถเชื่อมโยงถึงจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้แล้ว ศาสนายังเป็นศรัทธาบริสุทธิ์ของความดีงามและเป็นที่ยึดเหนี่ยวใจ ดังนั้นเมื่อเกิดสถานการณ์ที่มนุษย์เช่นฆ่าทำลายชีวิตกัน กวีจึงใช้ภาพพจน์ที่เกี่ยวกับศาสนาโดยเฉพาะอิสลามเพื่อสื่อถึงความเสื่อมสูญของศาสนาอันเกิดจากผู้ศรัทธาไม่แท้จริง และสื่อแสดงความสะเทือนใจที่มีผู้ใช้ความรุนแรง นอกจากนี้ยังมีการใช้ความหลากหลายของศาสนาและความเชื่อในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นภาพพจน์สื่อแนวคิดการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายด้วย สรุปได้ว่าภาพพจน์ประเภทนี้สัมพันธ์กับแนวคิดวิจารณ์ว่าผู้ใช้ความรุนแรงไม่มีศาสนา และวิจารณ์รัฐบาล รวมทั้งแนวคิดคนมลายู-มุสลิมรักมาตุภูมิและความแตกต่างไม่ใช่ข้อจำกัดของการอยู่ร่วมกัน

4.6.1.3 การใช้ภาพพจน์เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของภาคใต้

การใช้ศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของภาคใต้เป็นภาพพจน์ส่วนใหญ่ปรากฏในกลวิธีนามนัยเพื่อสื่อความถึงสภาพชีวิตของผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งสภาพปัจจุบันอันผิดไปจากปกติ และสภาพที่คาดหวังให้เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังมีการใช้เป็นภาพพจน์อุปลักษณ์เพื่อเสียดสีด้วย

ศิลปวัฒนธรรมที่ใช้เป็นภาพพจน์ส่วนใหญ่เป็นศิลปะการแสดงหรือการละเล่น เพราะทำให้เห็นภาพการเคลื่อนไหวอันสื่อถึงความมีชีวิต ดังนั้นกวีจึงนำมาใช้นำเสนอภาพผลกระทบของความรุนแรงหรือความไร้ชีวิต และสภาพสันตสุขหรือความมีชีวิต

ในบท “เสียงให้แห่งทักษิณ” กล่าวถึงศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ โนราห์ ร่องเง็ง และกรือโต๊ะ⁵⁷ ซึ่งเป็นการแสดงและการละเล่นพื้นเมืองที่แพร่หลายในภาคใต้ ศิลปวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นนามนัยของสภาพชีวิตปกติของคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กวีนำเสนอว่าศิลปวัฒนธรรมสูญสิ้นไปเพื่อสื่อว่าสถานการณ์รุนแรงทำลายวิถีชีวิตปกติสุขของคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ฤ “โนราห์” จะลาลับไม่กลับแล้ว

“กรือโต๊ะ” ลิ่นตำนานที่ผ่านนา

“ร่องเง็ง” แคล้วลื่นเสียงเพียงอัปเฉา

อีกรุ่งเช้าจึงเหลือเพียงเสียงโศกครวญ

(สมศักดิ์ บรรลู่, 2551: 72)

⁵⁷ กรือโต๊ะ เป็นการละเล่นของชาวไทยมุสลิม นิยมมากในจังหวัดนราธิวาส มีหลักฐานว่าเป็นการละเล่นตั้งแต่สมัยโบราณ เดิมเป็นการละเล่นของเด็ก ต่อมาผู้ใหญ่ก็นิยมโดยมักเล่นช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยวเพื่อความสนุกสนาน และผ่อนคลายจากการงาน นอกจากนี้ยังเล่นในงานฉลองหรือเทศกาลด้วย (ไพบุลย์ ดวงจันทร์, 2542: 142-146)

“ฝืนหรือจริง” ใช้ศิลปวัฒนธรรมเป็นนามนัยของสภาพชีวิตในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กวีเลือกใช้ศิลปวัฒนธรรมประเภทการแสดง ได้แก่ ปันตน ลิเกฮูลู มะโย่ง สีละ รองเง็ง เพลงบอก⁵⁸ ตะลุง และโนรา เพื่อสื่อความหวังว่าสภาพชีวิตผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะกลับมาปกติดังเดิม

แว่วเสียงปันตนกลอนกวี	ผसानดนตรี
ลิเกฮูลูครั้นเครง	
มะโย่งสีละรองเง็ง	ร่ายรำบรรเลง
เพลงบอกตะลุงโนรา	
เสียงระเบิดปืนสั้นปริดา	คนถ้อยลับลา
ปิดฉากวิตกกังวล	

(รงค์ ประพันธ์พงศ์, 2547: 18)

ภาพการแสดงรื่นเริงก็เปรียบเหมือนสถานการณ์ที่สงบสุขพอที่ประชาชนจะออกมาสนุกสนานกับการแสดงได้หรือจะเกิดขึ้นได้เมื่อไม่มีสถานการณ์รุนแรง จะเห็นได้ว่ากวีนิพนธ์นี้กล่าวถึงศิลปวัฒนธรรมหลายอย่างซึ่งผู้เขียน รงค์ ประพันธ์พงศ์ (นามปากกาของประพนธ์ เรืองณรงค์) ก็เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ด้วย

“นิราศนราธิวาส พุทธศักราชสองพันห้าร้อยห้าสิบสาม (3)” ใช้ “เรือกอและ” เป็นนามนัยของวิถีชีวิตจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สามารถอยู่ร่วมสายน้ำกับ “เรือยาว” และ

⁵⁸ปันตน” หรือ “ปันตุน” (Pantun) เป็นร้อยกรองมลายูแบบขนบ จัดเป็นวรรณกรรมพื้นบ้าน (Folk Literature) ประเภทหนึ่ง (รัตติยา สาและ, 2550: 89)

“ลิเกฮูลู” หรือ “ดิเกร์ฮูลู” เป็นการแสดงของชาวไทยเชื้อสายมลายู แสดงด้วยการออกท่าตามจังหวะดนตรี (สีบพงศ์ ธรรมชาติ, 2555)

“มะโย่ง” เป็นศิลปะการละครร่ายรำของมลายูที่ผสมผสานพิธีกรรม ความเชื่อ การละคร นาฏศิลป์ และดนตรีเข้าด้วยกัน (นุริยัน สาและ, 2542: 5932-5944)

“สีละ” หรือ “ซีละ” เป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวอย่างหนึ่งของไทยมุสลิม เป็นการต่อสู้ด้วยมือเปล่า เน้นให้เห็นลีลาการเคลื่อนไหวงดงาม (ประพนธ์ เรืองณรงค์, 2542: 8029-8035)

“รองเง็ง” หรือ “รองเง็ง” เป็นศิลปะการเต้นรำพื้นเมืองของชาวไทยมุสลิม (ประพนธ์ เรืองณรงค์, 2542: 6428-6439)

“เพลงบอก” เป็นเพลงพื้นเมืองภาคใต้ สมัยก่อนเมื่อยังไม่มีปฏิทินบอกสงกรานต์แพร่หลายอย่างปัจจุบัน แม้เพลงจะนำรายละเอียดเกี่ยวกับสงกรานต์ออกป่าวประกาศโดยร้องเป็นเพลงพื้นบ้าน จึงเรียกว่า “เพลงบอก” ปัจจุบันใช้แสดงในงานทั่วไปตามแต่วัตถุประสงค์ (อุดม หนูทอง, 2542: 5531-5534)

“เรื้อยกอง” ซึ่งเป็นนามนัยของวิถีชีวิตถิ่นอื่น ภาพการล่องเรือต่างชนิดในลำน้ำสายเดียวกันจึงเป็นภาพเปรียบเทียบแนวคิดที่ความแตกต่างสามารถอยู่ร่วมกันได้

เรื้อยกองและ, เรื้อยาว, เรื้อยกอง	ละลิลล่อง ละลิวแล่น แตนน้ำกว้าง
คลื่นแม่น้ำ คลื่นหัวใจ ไม่อับปาง	แม้ระหว่าง กลัวและกล้า ที่ทำทาย
	(ไพโรรินทร์ ขาวงาม, 2554: 69)

ส่วนการใช้ศิลปวัฒนธรรมของภาคใต้เป็นภาพพจน์เพื่อเสียดสีปรากฏใน “หลังมานลิเกฮูลู” ที่เปรียบสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เหมือนผู้ก่อความไม่สงบกับรัฐบาลกำลังเล่นลิเกฮูลูกัน

เปิดม่านกันลิเกฮูลู	ตอนตำนานนักร้องคู่ประหาร
ดูเพลงดาบ-เพลงกริชปลิดวิญญาณ	สะเทือนแดนด้ามขวานรานร้าว
.....	.....
เห็นพระเอกลิเกเหื่องเง็ง	ลีลาปรา่แปร่งไม่เพราะเหตุ
ว่า-พูลอไม่มีแล้วให้เหลือดู	ที่เหลือคือลูกบูไม่ถึงโล
เห็นมือถือดาบอาบเลือดแพะ	บรรจงแกะแทนบูชาอ่าโอ
เห็นมือถือยศศักดิ์ยศใหญ่โต	ปรบมือไชโยไชว์ผลงาน
เห็นมือถือกริชปลิดชีพดับ	ยื่นมือแค้นคัมมาชับขาน
เพลงดาบ-เพลงกริชปลิดวิญญาณ	เปิดม่านบูชาการฆ่าฟัน
	(เทือก บรรทัด, 2547: 24)

กวีใช้ “ลิเกฮูลู” ซึ่งเป็นการละเล่นพื้นบ้านของชาวมลายูมุสลิมภาคใต้ของประเทศไทยเป็นอุปลักษณ์ เปรียบรัฐบาลเป็นผู้ถือดาบ และผู้ก่อความไม่สงบเป็นผู้ถือกริชซึ่งเป็นอาวุธที่เป็นเอกลักษณ์ของคนแถบประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย กวีมุ่งเน้นวิจารณ์ฝ่ายผู้ถือดาบว่าใช้คำพูดเหมือนเหื่องเง็ง หมายความว่าเหมือนเป็นการแสดงมากกว่าเรื่องจริง ทั้งการกล่าวว่า “พูลอ” (PULO หรือ The Pattani United Liberation Organization) ไม่มีเหลืออีกแล้ว และผู้ก่อความไม่สงบเป็นเพียง “ลูกบูไม่ถึงโล” ซึ่งกวีเล่นเสียงของคำเพื่อเสียดสีรัฐบาลที่เห็นว่าขบวนการก่อการร้ายไม่น่ากลัวอีกต่อไป อีกทั้งรัฐบาลยังดีแต่อวดผลงานด้วยการถือดาบ “จับแพะ” การ “แสดง” ของรัฐบาลส่งผลให้สถานการณ์แย่งลงคือผู้ก่อความไม่สงบในฐานะผู้ถือกริชยิ่งเกิดความคั่งแค้น จนนำไปสู่การปะทะของทั้ง 2 ฝ่ายซึ่งอยู่ในช่วงเปิดม่านหรือเพิ่งเริ่มต้นขึ้นเท่านั้น กวีเสียดสีรัฐบาลด้วยการทำให้ภาพของรัฐบาลบนเวทีการต่อสู้ดูน่าขบขัน ขณะที่ฝ่ายผู้ก่อ

ความไม่สงบไม่มัวพูดพร่ำทำเพลงเช่นรัฐบาล แต่ใช้การตอบโต้ด้วยการเข่นฆ่าให้เห็นจริง กวีนิพนธ์นี้จึงสื่อแนวคิดวิจารณ์รัฐบาลที่แก้ปัญหาไม่จริงจัง

การเปรียบเทียบปะทะระหว่างรัฐบาลกับผู้ก่อความไม่สงบด้วยลิเกฮูลูสอดคล้องกับลักษณะการแสดงนี้ด้วย กล่าวคือ ลิเกฮูลูมักแสดงเรื่องเกี่ยวกับปัญหาชุมชนหรือเหตุการณ์บ้านเมืองไปจนถึงเรื่องตลกจึงสอดคล้องกับการนำมาเสียดสีรัฐบาล ลิเกฮูลูเป็นศิลปะการต่อสู้ด้วยการปะทะคารมซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่กวีต้องการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลที่ดีแต่แสดงออกด้วยคำพูดในเชิงทำทนาย นอกจากนี้ในอดีตลิเกฮูลูยังมีบทบาทต่อชุมชนคือทำหน้าที่เป็นผู้สื่อข่าวที่เข้าถึงชาวบ้านและสามารถดึงดูดมวลชนได้ ทำให้เกิดการตีความได้อีกระดับหนึ่งว่าการปะทะระหว่างรัฐบาลกับผู้ก่อความไม่สงบนั้นมีประชาชนเฝ้ามองอยู่และจะส่งผลต่อความรู้สึกและทัศนคติของประชาชนต่อไป

การใช้ศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของภาคใต้มาสร้างภาพพจน์ทำให้กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีลักษณะเฉพาะเนื่องจากกวีเลือกใช้ศิลปวัฒนธรรมที่อยู่ในวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่เกิดเหตุ ส่วนใหญ่ใช้ในกลวิธีนามนัยและมีบทบาทเพื่อสื่อแนวคิดว่าผลกระทบของความรุนแรงทำลายความปกติสุขในชีวิตของคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้และสื่อแนวคิดให้ความหวังกำลังใจว่าวิถีชีวิตที่เคยปกติสุขมีโอกาสมหวนกลับมาอีกครั้ง ทั้งหมดนี้มีพื้นฐานจากการมองว่าศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของท้องถิ่นภาคใต้แท้จริงแล้วคือความสุขสงบ แต่กลับพังพินาศไปเมื่อมนุษย์ซึ่งควรเป็นผู้สร้างสรรค์กลับทำลายได้แม้แต่ชีวิตเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง

4.6.1.4 การใช้ภาพพจน์เกี่ยวกับมนุษย์

สืบเนื่องจากบทที่ 3 ประเด็นแนวคิดวิจารณ์ผู้ใช้ความรุนแรงก่อความไม่สงบ ผู้วิจัยเห็นว่ากลวิธีหนึ่งที่กวีใช้วิจารณ์คือการเปรียบเทียบทั้งอุปมาและอุปลักษณ์ว่าผู้ใช้ความรุนแรงโหดเหี้ยมผิดมนุษย์ อมนุษย์ที่กวีใช้เปรียบเทียบกับผู้ใช้ความรุนแรง เช่น กาลี กระสือ ปีศาจ มาร ทมิฬมาร ซาดาน สัตว์ สัตว์นรก สัตว์ป่า ค้างคูด⁵⁹ เตรัจฉาน ภูตผี ผีร้าย ผีห้า เติร์ถีย์ ชัยภูอน⁶⁰

⁵⁹ “ค้างคูด = เสือไฟ (บ้างก็ว่าเสือดำ ขอบกินเปิด ไก่ และสุนัข เป็นสัตว์ใกล้สูญพันธุ์) สมัยก่อนผู้ใหญ่ชอบอ้างชื่อหลอกเด็ก เด็กภาคใต้กลัวนักหนา” (พันดา ธรรมดา, 2547: 89)

⁶⁰ พบการสะกดทั้ง “ชัยตอน” และ “ไซตอน” ในกวีนิพนธ์ ผู้วิจัยจะยึดตามต้นฉบับเมื่ออ้างอิงด้วยบท แต่เมื่ออธิบายจะสะกดว่า “ชัยภูอน” ตามพจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาสกล อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2552ข: 515) ซึ่งให้ความหมายคำนี้ว่า “มาร ผู้ที่อัลลอฮ์ทรงสร้างขึ้นจากไฟ มีสภาพความเป็นอยู่นอกประสบการณ์ธรรมดาของมนุษย์ มารเป็นศัตรูของมนุษย์โดยตลอด... มารเป็นสิ่งต้องห้ามมิให้มนุษย์ปฏิบัติตาม ไม่มีอำนาจเหนือคนดี ครองจำได้เฉพาะผู้ที่ยอมทำตามเท่านั้น พฤติกรรมของมารคือการล่อลวงและชักนำมนุษย์ให้หลงผิดและประกอบความชั่วต่าง ๆ...”

“กระบวนท่า” ใช้อุปมาเปรียบผู้ใช้ความรุนแรงเป็น “สัตว์” “ภูตผีร้าย” และ “สัตว์นรก” เพื่อวิพากษ์อย่างโกรธแค้น และสื่อว่าผู้ที่เข่นฆ่าผู้บริสุทธิ์เป็นการกระทำเยี่ยงสัตว์ และภูตผี ไม่ควรถือเป็นมนุษย์ นั่นคือกวีไม่อาจยอมรับการกระทำที่โหดเหี้ยมโหดดังกล่าวได้ กวีนิพนธ์บทนี้ ใช้อมนุษย์เปรียบกับผู้ใช้ความรุนแรงเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลใช้ความรุนแรงตอบโต้

ไม่เคยมีคำตอบเมื่อลอบกัด

เหมือนภูตผีร้ายกำเริบฤทธิ์

.....
เพื่อรักษามาตุคามให้คงอยู่

ไขปล่อยไปตามยถากรรม

เยี่ยงสัตว์ซึ่งเหี้ยมอำมหิต

เหมือนเป็นวิถีคิดของสัตว์นรก

.....
พิทักษ์ผู้ดำรงสุจริตรำ

ถูกสัตว์ป่าลอบขย้ำอยู่ตำตา

(อัคนี หลุทัย, 2550: 90)

“แมวดำ” ใช้ “แมวดำ” เป็นอุปลักษณ์เปรียบกับผู้ใช้ความรุนแรงเพื่อสื่อถึงความเป็นบุคคลลึกลับที่เกี่ยวข้องกับความตาย ความน่าสนใจของกวีนิพนธ์บทนี้คือการใช้อุปลักษณ์ “ไซตอน” เพื่อสื่อความหมายเบื้องต้นว่าคนกลุ่มนี้มีจิตใจโหดเหี้ยมผิดมนุษย์อย่าง “มารร้าย” และความหมายในอีกระดับหนึ่งคือ “ไซตอน” เป็นมารร้ายที่ปฏิเสธพระเจ้าในความเชื่อของศาสนาอิสลาม ดังนั้นจึงเป็นการสื่อแนวคิดว่าผู้ใช้ความรุนแรงไม่ใช่มุสลิม เพราะมุสลิมแท้จริงต้องศรัทธาต่อพระเจ้า

พระจันทร์ยังมีมืด

แมวดำขายยตน

คือคืนอันยาวนาน

คือคืนที่โลกก้าว

เมฆแผ่พิศ ฟ้าคาร์ณ

และไซตอนขายยตัว

กลางความมืดนำหวาดกลัว

แต่เพลงเพรียกเปลวตะวัน

(วิสุทธิ์ ขาวเนียม, 2553: 57-58)

“บุหงาราดรี” กล่าวถึง “กองทัพปีศาจ” เป็น อุปลักษณ์หมายถึงผู้ใช้ความรุนแรง กวีใช้อุปลักษณ์ “ปีศาจ” ซึ่งเป็นอมนุษย์มาสัมพันธ์กับคำต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ก่อความไม่สงบ เช่น “เทือกบูโด” ซึ่งเคยเป็นที่หลบซ่อนตัวของผู้ก่อความไม่สงบ “คัมภีร์เล่มสีดำ” และ “เวทมนตร์ชั่วร้าย” ซึ่งเป็นสิ่งที่กวียืนยันว่าคนกลุ่มนี้ไม่ใช่มุสลิม เพราะใช้ “คัมภีร์เล่มสีดำ” มิใช่คัมภีร์ทางศาสนา และใช้ “เวทมนตร์ชั่วร้าย” มิใช่บทสวดทางศาสนา ทั้งหมดเพื่อสนับสนุนแนวคิดวิจารณ์ว่าผู้ใช้ความรุนแรงเป็นกองทัพของ “ปีศาจ” หรืออมนุษย์ที่โหดเหี้ยม มิใช่เป็นนักรบหรือเป็นผู้นับถือศาสนาใด

แหวว่า กองทัพปีศาจเคลื่อนลงจากก้อนเมฆเหนือเทือกบูโด
พร้อมคัมภีร์เล่มสีดำ ขับเสียงขบวนด้วยเวทมนตร์ชั่วร้าย

(จันทร์ รำไร, 2554: 81)

“ลำนําเหนือเชิงตะกอน” วิจารณ์ว่าผู้ใช้ความรุนแรงที่เรียกตัวเองว่า “นักรบ” แท้จริงแล้วเป็นได้แค่ “นักรบ” ของ “ปีศาจ” มิใช่ นักรบทางศาสนาที่จะทำให้พระเจ้ายิ้มอย่างภูมิใจได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบอีกว่ากวีนิพนธ์บทอื่น ๆ ที่เปรียบผู้ใช้ความรุนแรงเป็นนักรบ จะต้องขยายความเพื่อเน้นว่าบุคคลกลุ่มนี้ไม่ได้้องอาจเช่นนักรบ แต่เป็นนักรบที่มีแต่ความโหดเหี้ยม

ซากศพและกองกระดูก
ทับถมกันเป็นภูเขาเลากา
เสียงหัวเราะของนักรบปีศาจยังคงขับขาน
ดอกไม้แห่งความตายเบ่งบานทุกหนแห่ง
พระเจ้าจะยิ้มแย้มสดใสอยู่ได้อย่างไรกัน

(เยี่ยม ทองน้อย, 2550: 90)

การเปรียบเทียบว่าผู้ใช้ความรุนแรงมีจิตใจโหดเหี้ยมราวกับไม่ใช่มนุษย์มีเจตนาหลักคือเพื่อรักษาว่าผู้ใช้ความรุนแรงจนทำให้ผู้คนเสียชีวิตไม่ควรถือเป็นมนุษย์ จึงมักปรากฏภาพพจน์นี้ในกวีนิพนธ์ที่นำเสนอว่ามีผู้เสียชีวิตจำนวนมากจากความรุนแรง นอกจากนี้การใช้ความเปรียบที่สื่อความหมายสากลถึงความโหดร้ายเหล่านี้ยังมีความหมายในอีกมิติหนึ่งคือ เน้นย้ำว่าการใช้ความรุนแรงเกิดจากจิตใจของบุคคลใดก็ได้ หรือไม่ใช่ความโหดเหี้ยมของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือไม่ใช่ศาสนิกชนแห่งศาสนาใดศาสนาหนึ่ง แนวคิดนี้เห็นได้ชัดจากภาพพจน์ “ชัฎฏอน” ซึ่งแม้เป็นความเชื่อในศาสนาอิสลาม แต่กวีก็เลือกมาใช้ให้เห็นว่าผู้อ้างศาสนาเพื่อเช่นฆ่าผู้อื่นก็เปรียบเหมือนมารในศาสนาหรือผู้โอหังต่อพระเจ้าเท่านั้น สรุปลได้ว่าอุปมาและอุปลักษณ์ประเภทนี้สัมพันธ์กับแนวคิดที่ว่ากวีปฏิเสธความรุนแรง

4.6.1.5 การใช้ภาพพจน์เกี่ยวกับความเจ็บป่วย

กวีใช้คำเกี่ยวกับความเจ็บป่วยเป็นอุปมาและอุปลักษณ์เปรียบสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสื่อว่าสถานการณ์ดังกล่าวเป็นเหมือนบาดแผลหรือโรคที่กำลังคุกคามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และต้องการหมอหรือผู้มีส่วนรับผิดชอบมาแก้ปัญหา ปรากฏในชื่อกวีนิพนธ์หลายเรื่อง เช่น “คนไข้เพื่อ” (รงค์ ประพันธ์พงศ์, 2547) “บาดแผลแผ่นดินใต้” (เทือก

บรรทัด, 2548) “ถามหอม” (รงค์ ประพันธ์พงศ์, 2548) “สองหอม” (รงค์ ประพันธ์พงศ์, 2548) “ยิ่ง
สมานฯ ขนานแผล” (สายธารลีโป, 2550)

ในบท “สองหอม” เปรียบความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เหมือน
อาการป่วยเรื้อรัง และพรรคการเมืองเหมือนหอมที่เข้าไปรักษาแต่ไม่สัมฤทธิ์ผล

ไอ้ชายแดนภาคใต้	ยงวิตก
คุดจป่วยเรื้อรัง	พิชราย
นานเนิ่นดั่งกลิ้งครก	ขึ้นสู่ ไศลฤ
หอมเก่าใหม่ย้าคล้าย	ผิตยา
จวบจนหลังเลือกตั้ง	ตามผล
หอมหนึ่งนาม “ประชา-	ธิปัตย์” พร้อม
ประจำถิ่นใต้กล	หอมเก่า
หน้าที่หอมบ้านน้อม	รักษา
หอมหนึ่งสมมาดมั่น	หอมหลวง
“ไทยรักไทย” นามตรา	ติดไว้
ยาใหม่มันใจปวง	เผด็จโรค
ยาเก่าหอมบ้านให้	ลิเมน
หลังเลือกตั้งครั้งใหม่	มากหอม
หอมเก่าหอมใหม่เกิน	มุงแก้ว
หอมใหม่ไม่เรื้อร	ระดมฉีด ยาฤ
คนป่วยยิ่งกลุ่มแท้	ป่วยทวิ
อนิจจาเจ็บไข้ไม่	บรรเทา
เหมือนหนึ่งอับหมองศรี	สุดเศร้า
ควรรหอมร่วมจิตเนา	เป็นหนึ่งใน
ร่วมจัดโรคร้ายเร็ว	รวดเร็ว

(รงค์ ประพันธ์พงศ์, 2548: 97)

กวีนิพนธ์กล่าวถึงพรรคการเมือง 2 พรรคคือ พรรคประชาธิปัตย์ที่เป็น
เหมือนหอมเก่าหรือหอมบ้านเพราะเป็นพรรคที่ได้รับความนิยมในภาคใต้มายาวนานและมีสมาชิก
พรรคจำนวนมากเป็นคนภาคใต้ ส่วนพรรคไทยรักไทยเป็นเหมือนหอมหลวงเพราะเป็นพรรคการเมือง
จากส่วนกลาง กวีเปรียบว่าพรรคไทยรักไทยแก้ปัญหาด้วยวิธีใหม่คือ “ระดมฉีดยา” หรือแก้ปัญหา
ด้วยวิธีรุนแรง แต่กลับส่งผลให้อาการแยกว่าเดิม กวีจึงอยากให้ “สองหอม” หรือทั้ง 2 พรรคการเมือง
ร่วมกันแก้ปัญหาเพราะต่างมีความเชี่ยวชาญคนละอย่าง ภาพพจน์ในกวีนิพนธ์นี้นอกจากแสดงทัศนะ

ว่าสถานการณ์ความไม่สงบหรือความรุนแรงเป็นสิ่งอันตรายของจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้ว ยังแฝงความเชื่อว่าสถานการณ์มีหนทางคลี่คลายได้ โดยเฉพาะความไว้วางใจว่ารัฐบาลเป็นผู้มีหน้าที่โดยตรงในการรักษาหรือแก้ปัญหา

การเปรียบว่าสถานการณ์ความไม่สงบเป็นความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้สอดคล้องกับความยึดเยื้อและรุนแรงของเหตุการณ์ที่เหมือนโรคหรือแผลที่รักษาไม่หายขาดหรือรักษายาก นอกจากนี้ยังใช้ในการวิจารณ์และเรียกร้องให้ “หมอ” หรือรัฐบาลเร่งแก้ปัญหาด้วย ภาพพจน์นี้จึงสัมพันธ์กับแนวคิดปฏิเสธความรุนแรง

4.6.1.6 การใช้ภาพพจน์เกี่ยวกับสิ่งมีค่า

นอกจากการใช้ภาพพจน์อมนุษย์สื่อถึงจิตใจโหดเหี้ยมของผู้ใช้ความรุนแรงดังที่กล่าวไปแล้ว ยังมีการใช้ภาพพจน์สิ่งมีค่า ได้แก่ เทียน แสงสว่าง แก้ว เพชร เพื่อยกย่องผู้เสียชีวิตไปในสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย ปรากฏในกวีนิพนธ์ที่กล่าวถึงสมชาย นีละไพจิตร, จูฬสิง ปงกันมูล และกวีนิพนธ์ที่ยกย่องผู้ประกอบการวิชาชีพครู รวมทั้งความเปรียบเพื่อแสดงความซาบซึ้งในพระมหากษัตริย์คุณด้วย

ภาพพจน์เกี่ยวกับสิ่งมีค่าที่พบมากที่สุดคือการใช้อุปลักษณ์เปรียบผู้ประกอบการวิชาชีพครูเป็นสิ่งมีค่า โดยเฉพาะเทียน เช่น กวีนิพนธ์ “โรงเรียนของหนู”

ถึงอยู่ห่างกลางป่าได้อาศัย เป็นเทียนทองส่องไฟให้แก่หนู
ใครใจดำทำได้ไม่เอ็นดู พวงนี้ครูสอนให้ที่ไหนกัน
(วันเนา ยูเด็น, 2547: 62)

ส่วนกวีนิพนธ์ที่กล่าวถึงสมชาย นีละไพจิตร มีการใช้อุปลักษณ์ “เพชร” เปรียบกับทนายสมชาย ได้แก่ กวีนิพนธ์ “ทนายของประชาชน: แต่ สมชาย นีละไพจิตร” (พันระวี เจ้าพระยา, 2547) และ “จดหมายฉบับล่า ถึง- อัล มรฺหุมสมชายและครอบครัว” (พันดา ธรรมดา, 2547) เพื่อสื่อถึงความแข็งแกร่งและมีคุณค่า ดังตัวอย่าง

พลิกคดีทุกคดีที่มืดแท้จ ฟันเหตุให้คนชั่วต้องอดสู
เพชรตัดเพชรเพชรแท้ย่อมเชิดชู ศัตรูของประชาชนจึงกลัวลาน
(พันระวี เจ้าพระยา, 2547: 97)

สุดท้ายคือกวีนิพนธ์ที่เปรียบว่าสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นความชุ่มชื้นและเป็นหลักให้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ กวีนิพนธ์ “ลองกอง” (รงค์ ประพันธ์พงศ์, 2547) ที่เปรียบเป็นน้ำฟ้า “วัดร้าง” (รงค์ ประพันธ์พงศ์, 2548) เปรียบเป็นร่มโพธิ์ และน้ำฟ้า และ “ที่พึ่งสุดท้าย” (วันเนาว์ ยูเด็น, 2550) เปรียบเป็นน้ำทิพย์

คือน้ำทิพย์ล้นล้นจากห้วงฟ้า
พระเดชอุ้มคุ้มตัวคุ้มหัวใจ

โสรจประชาชนจัดพิบัตিক্ষัย
จะหันหน้าพึ่งใครไม่มีแล้ว
(วันเนาว์ ยูเด็น, 2550: 97)

ภาพพจน์ประเภทนี้มีบทบาทสำคัญ 2 ประการคือ เพื่อสื่อแนวคิดที่ ผลกระทบของความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทำให้ผู้ประกอบคุณความดีต้องสูญเสียชีวิตไป หรือเป็นการทำให้ภาพความดีเด่นชัดขึ้นเพื่อให้ภาพความเลวร้ายของผู้ทำร้ายคนดีดูโหดเหี้ยมมากขึ้น ส่วนบทบาทประการที่สองคือ เป็นการแสดงความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงช่วยเหลือจังหวัดชายแดนภาคใต้

4.6.1.7 การใช้ภาพพจน์เกี่ยวกับสถานที่และสิ่งของเกี่ยวกับเด็ก

การใช้ภาพพจน์เกี่ยวกับสถานที่และสิ่งของเกี่ยวกับเด็กเป็นกลวิธีที่พบใน กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยความมุ่งหมายจะเสนอแนวคิดที่ ผลกระทบประการหนึ่งของความรุนแรงคือ การทำลายอนาคต ความฝัน และจินตนาการของเด็กใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภาพพจน์ประเภทนี้ปรากฏในกวีนิพนธ์ที่มีฉากเป็นสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ได้แก่ โรงเรียน ร้านหนังสือ ร้านขายตุ๊กตา สนามเด็กเล่น

“ปักซีใต้: On fire school!” สร้างภาพพจน์โดยใช้ฉากโรงเรียนซึ่งเป็น สถานที่สร้างรากฐานอนาคตให้เด็ก กวีใช้ “โรงเรียน” และ “ห้องสมุด” เป็นนามนัยของอนาคตของ เด็ก และ “นิทาน” เป็นนามนัยของจินตนาการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถูกทำลายเพราะการใช้ความรุนแรง

คล้ายคล้ายเห็นใบหน้าตาลิกลับ
น้นโรงเรียน, ห้องสมุดใครจุดไฟ

คำคืนหลังยังละเมอเพื่อไปใหญ่
ผานิทานเยาว์วัยใหม่เป็นจุมพ
(สุขุมพจน์ คำสุขุม, 2549: 50)

“หลับเถิดหลับให้สบาย อดีตกาล” เลือกใช้ฉากสนามเด็กเล่นและห้องเรียน และใช้กลวิธีวรรณศิลป์หลากหลาย ทั้งสมมุติภาวะคู่กับสนามเด็กเล่นและอุปกรณ์ต่าง ๆ ใน

ห้องเรียนเพื่อสื่อความสะเทือนใจเมื่อเห็นร่องรอยการใช้ความรุนแรง ใช้อดีตพจน์ว่าเสียงของเด็กเป็นเสียงที่ตั้งได้ถึงสวรรค์ เพื่อให้สภาพความเจ็บในปัจจุบันดูน่าสลดหดหู่ยิ่งขึ้นเพราะเสียงของเด็กหรือความสนุกสนานของวัยเยาว์ไม่หลงเหลืออีกแล้ว และใช้อดีตพจน์ว่าหลุมในสนามเด็กเล่นมีน้ำตาอยู่เต็มเพื่อสื่อถึงความโศกเศร้าร้าวรานของเด็กที่มองเห็นความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้

“อดีต ณ สนามเด็กเล่น	เจ้าเอ๋ย เจ้าเป็นอะไรไหม
นี่คือร่องรอยของอะไร	คนที่สร้างหลุมใหญ่คือใครกัน
สรรพเสียงไร้เสียงสาทรพลง	ที่เคยดังถึงฟ้าถึงสวรรค์
กระทบเมฆาเคลือนกระเทือนตะวัน	โยถูกความเจ็บงันเข้าบัญชา
สนามเล่นกลายเป็นสนามรบ	เมื่อพบอีกหลุมใหญ่ใกล้ชิงช้า
และพบอีกหลุมกว้างข้างบ่อปลา	ที่น้ำเต็มด้วยน้ำตาที่ร้าวราน
ออกจากสนามพร้อมความเศร้า	มุ่งสู่โรงเรียนเก่า, เห็นเก้าอี้
ห้องเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาล	ถูกเปลวไฟเผาผลาญพังทลาย
โต๊ะ เก้าอี้ อุปกรณ์ กระดานดำ	ใครกันหนอทำให้เจ้าเสียหาย
หลังคา ฝา เสาเอียงงอนเอนกาย	หลับเถิดหลับให้สบายนิจันรินทร์

(นรพัลลภ ประณูทรพาล, 2553: 62)

การสร้างวรรณศิลป์ด้วยภาพพจน์เกี่ยวกับสถานที่และสิ่งของเกี่ยวกับเด็กสื่อแนวคิดสำคัญว่า ผลกระทบของความรุนแรงส่งผลในวงกว้างไปถึงเด็กที่อยู่ท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบด้วย ทั้งทำลายอนาคต ความสนุกสนาน และจินตนาการที่จะวาดฝันถึงความสงบสุข

4.6.1.8 การใช้ภาพพจน์เกี่ยวกับความตาย

ภาพพจน์เกี่ยวกับความตายที่พบมากในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้คือ การใช้ “เลือด” และ “สีแดง” ซึ่งเป็นสีของเลือด เป็นนามนัยของความตาย และอีก 2 ประเภทที่เป็นลีลาเฉพาะของกวีคือ การใช้อุปมาหรืออุปลักษณ์สถานที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้กับสิ่งที่สื่อถึงความตาย และการใช้บุคลาธิษฐานกับความตาย

กวีนิพนธ์ที่ใช้ “เลือด” และ “สีแดง” เป็นนามนัยของความตาย เพื่อสื่อให้เห็นว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความรุนแรงเกิดขึ้นบ่อยครั้งจนทำให้ผู้คนจำนวนมากล้มตาย เช่น ในบท “(ห)วาด” ที่ใช้สีแดงและเลือดเป็นนามนัยของความตาย กวีบรรยายว่ากำลังวาดภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้จากความจริง จึงต้องระบายสีท้องฟ้าให้เป็นสีแดงหรือสีเลือด สื่อว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความตายมากเสียจนกวีไม่อาจจินตนาการถึงสีอื่นได้นอกจากสีแดงของมนุษย์ที่ถูกสังหารและความจริงที่ปรากฏในภาพ “วาด” ก็ทำให้กวีรู้สึก “หวาด” กลัว การใช้นามนัยแทนความตาย

เพื่อให้กล่าวถึงความตายได้อย่างหลากหลายมากขึ้น นอกจากนี้คำว่า “เลือด” ยังทำให้จินตนาการได้เป็นรูปธรรมว่าความตายซึ่งเป็นผลกระทบของความรุนแรงนั้นเป็นความตายของมนุษย์ที่มี “เลือดเนื้อ”

กระซิบมือพู่กันที่สิ้นเทา	ไล่เบาเบาบนกระดาษวาดแต่งสี
เติมสีแดงให้ท้องฟ้าและชาติ	เติมสีดำทุกทุกที่ที่เป็นทาง
.....	.....
ฟ้าแผ่นดิน “ใต้” วันนี้เป็นสีเลือด	จะถูกเชือดเมื่อไหร่ใจวันหวน
แม้เส้นทางถูกทาบแสงแห่งตะวัน	แต่ทางนั้นก็เพียงมีแต่สีดำ
	(สิทธิชัย, 2549: 72)

ส่วนการอุปมาหรืออุปลักษณ์สถานที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้กับสิ่งที่สื่อถึงความตาย เช่น เปรียบจังหวัดชายแดนภาคใต้เหมือนนรก “คาบสมุทรดั่งมีนรกมา” ในกวีนิพนธ์ “ยิ่งสมานฯ ขนานแผล” (สายธารสีโป, 2550: 57) เพื่อสื่อว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้มีสภาพเหมือนที่อยู่ของคนตาย หรือเป็นสถานที่ที่ความตายเกิดขึ้นบ่อย เปรียบรถขนส่งผู้ต้องหาในเหตุการณ์ตากใบเป็นสุสานเคลื่อนที่ “เป็นสุสานเคลื่อนที่พลีเรือนร่าง” ในกวีนิพนธ์ “เมืองไทยไม่กินชาติ (ความจริงที่เราพบถูกกลบฝัง)” (อภิชาติ จันทรแดง, 2553: 45) เพื่อสื่อแนวคิดวิจารณ์รัฐบาลที่ใช้ความรุนแรงจนทำให้ผู้คนเสียชีวิตจำนวนมาก

ความน่าสนใจของภาพพจน์เกี่ยวกับความตายประการสุดท้ายคือ การทำให้ความตายมีชีวิตหรือใช้บุคลาธิษฐานกับ “ความตาย” ซึ่งเป็นนามธรรม เช่น “ความตายยิ้มเยียบอยู่เจียบขริม” ในกวีนิพนธ์ “แรมนราฯ” (มนตรี ศรีรงค์, 2548: 56) “ความตายซ่อนซุ่มทุกพุ่มพฤกษ์” ในกวีนิพนธ์ “เงาเหนือคาบสมุทร” (ศิริวร แก้วกาญจน์, 2551: 44) “ก่อนคำรามความตายจะข่มเหง” ในกวีนิพนธ์ “บทสนทนาทางโทรศัพท์ของเด็กหญิงฟาติมะ” (ศิริวร แก้วกาญจน์, 2551: 56-58) กวีทำให้ “ความตาย” แสดงกิริยาราวกับมีชีวิตเพื่อสื่อว่าความตายกับมนุษย์เป็นสิ่งเดียวกัน กล่าวคือความตายในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดจากฝีมือมนุษย์ที่มีใจโหดเหี้ยม ความตายสามารถเคลื่อนที่หรือเกิดขึ้นที่ไหนก็ได้ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และความตายเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ชิดหรือเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตผู้คนในพื้นที่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ภาพพจน์เกี่ยวกับความตายเป็นกลวิธีที่ใช้กล่าวถึงความตายให้น่าสะเทือนใจยิ่งขึ้น เพราะความตายเป็นสิ่งที่คนทั่วไปรับรู้เกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่แล้ว ดังนั้นการจะกล่าวถึงความตายจึงต้องมีกลวิธีทางวรรณศิลป์เพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกได้ว่าความตายซึ่งเป็นผลกระทบที่ชัดเจนที่สุดของการใช้ความรุนแรงน่ากลัวเพียงใด

4.6.2 การใช้สัญลักษณ์

พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม อังกฤษ-ไทย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545: 423) ให้ความหมายคำว่า “สัญลักษณ์” ไว้ว่า “สิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตซึ่งเป็นตัวแทนหรือสิ่งแทนของอีกสิ่งหนึ่ง” สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2548: 47-48) กล่าวว่า สัญลักษณ์เป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่สัมพันธ์กับภาพพจน์แต่ไม่ใช่ประเภทหนึ่งของภาพพจน์

สัญลักษณ์หลายอย่างอาจจะพัฒนามาจากการใช้ภาพพจน์เปรียบเทียบ... เมื่อมีการเปรียบเทียบจนเกิดเป็นความเข้าใจร่วมกันใน ‘ชนบ’ วรรณศิลป์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือของชาติใดชาติหนึ่งหรือวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง ภาพพจน์เหล่านั้นก็จะกลายเป็นสัญลักษณ์ คือเป็นสิ่งที่ใช้แทนอีกสิ่งหนึ่งโดยมีต้องใช้กลวิธีการเปรียบเทียบอีก

กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีสัญลักษณ์ที่เป็นลักษณะร่วมกันของกวีหลายคน ได้แก่ ดอกไม้ นก ไฟ สีดำ แพะ และชวาน

4.6.2.1 ดอกไม้

กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวนมากใช้ดอกไม้เป็นสัญลักษณ์ของสันติภาพ อาจปรากฏเป็นคำไวพจน์ของดอกไม้ เช่น บุษงา หรือการระบุสายพันธุ์ของดอกไม้ เช่น ต้นหยง

กวีนิพนธ์ “ปัตตานี” ตั้งคำถามว่าฤดู “ดอกไม้งาม” จะมาถึงเมื่อไร ในที่นี้ กวีใช้สัญลักษณ์ “ดอกไม้” สื่อความถึงสันติภาพซึ่งเป็นสภาวะที่งดงามและทำให้รู้สึกสุขสดชื่น

สองข้างทางปัตตานี

ไม้ต้นนี้ - มีคำถาม

ว่าฤดู - ดอกไม้งาม

ช่อนอยู่ใน - โมงยามใด

(วิโรจน์ วุฒิพงศ์, 2547: 38)

“จากเจ้าพระยา ถึง ตากใบ” เขียนหลังจากเกิดเหตุการณ์ตากใบ กวีเห็นว่าเหตุการณ์นี้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมากซึ่งอาจนำไปสู่ความคับตันต่อไปอีก จึงเรียกร้องให้ร่วมกันสร้างสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยใช้ “ดอกไม้” เป็นสัญลักษณ์ของสันติภาพ

เรามาปลูกดอกไม้กันได้ไหม	ให้สองฝั่งตากใบได้หอมหวาน
ให้ชีวิตดอกไม้ได้เบิกบาน	ให้วิญญาณดอกไม้ได้ยิ้มแย้ม
.....	.....
หยุดปลูกแค้นแทนดอกไม้กันได้ไหม	ให้สองฝั่งตากใบ-ไทยทั้งผอง
ได้แย้มบานชวนขับท่วงทำนอง	บทเพลงของดอกไม้หลากหลายพรรณ
	(เทือก บรรทัด, 2547: 97)

“ดอกไม้ในปากกระบอกปืน” ใช้ดอกไม้เป็นสัญลักษณ์ของสันติภาพตั้งแต่การตั้งชื่อวีนิพนธ์ซึ่งสื่อว่าดอกไม้ไม่อาจเกิดขึ้นในปากกระบอกปืน หรือสันติภาพไม่อาจเกิดขึ้นจากการใช้อาวุธหรือความรุนแรง

หากเปลวไฟยังลุกไหม้มีสิ้นสุด	นกน้อยไม่อาจหยุดความทุกข์ร้อน
ดอกไม้ไหม้หมดบนกองฟอน	แผ่นดินรุ่มร้อนไฟสงคราม
สันติภาพล้มหายละลายเลื่อน	กฎเกณฑ์เข้าเดือนความเกรงขาม
พระราชกำหนดกฎหมาย	ในนามของความเลวร้าย
ปืนกับปืนยื่นทำความบ่าบั่น	ชีวิตดับดับสิ้นความหมาย
สมานฉันท์สันติพังทลาย	ความตายถมทับลงกับดิน
ดอกไม้ในปากกระบอกปืน	หรือจะหยดยื่นอบอวลกลิ่น
สันติประชาธรรมไครยลยิน	ไฟสงครามฤกษ์จี้ล้นด้ามขวานทอง
	(เยี่ยม ทองน้อย, 2548: 97)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กวีนิพนธ์นี้สื่อแนวคิดสำคัญ 2 ประการ ประการแรกคือ สันติภาพไม่อาจเกิดจากการใช้ความรุนแรง ดังที่กวีเปรียบว่าดอกไม้ไม่อาจดำรงอยู่บนผืนแผ่นดินที่เป็นไฟซึ่งไฟเป็นสัญลักษณ์ของการใช้ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนแนวคิดที่ 2 คือ การวิจารณ์การแก้ปัญหาของรัฐบาล จะเห็นได้จากคำว่า “พระราชกำหนด” ซึ่งในที่นี้หมายถึงพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ.2548 กวีนิพนธ์นี้ตีพิมพ์ในนิตยสาร 1 เดือนหลังจากนั้นเพื่อวิจารณ์ว่านโยบายดังกล่าวขัดแย้งกับแนวทางสมานฉันท์และสันติวิธี เพราะเป็นการเพิ่มอำนาจให้เจ้าหน้าที่รัฐซึ่งอาจนำไปสู่การใช้ความรุนแรงกับผู้ต้องสงสัยหรือเป็น “ปืน” อีกกระบอกที่จะเพิ่มความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้จน “ดอกไม้” หรือ “สันติภาพ” ไม่อาจเกิดขึ้นได้

การใช้ดอกไม้เป็นสัญลักษณ์ของสันติภาพเป็นการเทียบเคียงจากความงดงามที่ธรรมชาติสร้างสรรค์ให้แก่โลก เพื่อสื่อว่าสันติภาพก็เป็นสิ่งงดงามที่ควรมีอยู่ในโลกเช่นกัน

นอกจากนี้ดอกไม้ยังเป็นสิ่งที่มนุษย์มอบให้กันด้วยความรักจึงสัมพันธ์กับสันติภาพที่มีพื้นฐานมาจากความรักด้วย สัญลักษณ์ดอกไม้ในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้สัมพันธ์กับการสื่อแนวคิดที่ว่าความรุนแรงส่งผลให้ดอกไม้หรือสันติภาพถูกทำลาย และแนวคิดให้ความหวังว่าจะมีวันที่ดอกไม้หรือสันติภาพเกิดขึ้นอีกครั้ง

4.6.2.2 นก

นกเป็นสัญลักษณ์สากลของเสรีภาพ เนื่องจากเป็นสัตว์ที่สามารถบินไปไหนมาไหนได้อย่างอิสระ นอกจากนี้ยังเป็นสัญลักษณ์สากลของสันติภาพด้วยคือนกพิราบคาบกิ่งมะกอก จึงมีการนำนกพิราบมาใช้เป็นสัญลักษณ์ของสันติภาพในโอกาสต่าง ๆ เช่น กิจกรรมพับนกกระดาษไปโปรยในจังหวัดชายแดนภาคใต้เมื่อพ.ศ.2547 ซึ่งมีความหมายทั้งให้กำลังใจและแสดงความปรารถนาให้เกิดสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็มีการใช้นกเป็นสัญลักษณ์ของสันติภาพ และอาจมีการระบุสายพันธุ์นกด้วย

ในบท “ฤวิกฤติ” ใช้ “พิราบขาว” เป็นสัญลักษณ์ของสันติภาพ กวีบรรยายว่านกพิราบมีลักษณะ “เฉาเหยี่ยว” ซึ่งหมายถึง การสูญเสียสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากนี้ยังมีการใช้ภาพพจน์เชื่อมโยงจากสัญลักษณ์นกพิราบด้วย คือ “เหยี่ยว” ซึ่งเป็นนกที่มีภาพความเป็นนักล่า กวีจึงเปรียบเทียบสถานการณ์ที่ไม่มีสันติภาพว่าเหมือนมีเหยี่ยวบินเหนือ่านฟ้าหรือมีผู้ใช้ความรุนแรง

ฤวิกฤติ จะหมด โอกาสแล้ว อดมคติ ปริแนว แตกร้าวสิ้น
พิราบขาว เฉาเหยี่ยว เหยี่ยวจะบิน เหนือ่านฟ้า ธรณินทร์ ถิ่นขวานทอง
(สุรชาติ เกษประสิทธิ์, 2549: 55)

กวีนิพนธ์ “ในดวงใจของเด็ก ๆ” เขียนเพื่อให้กำลังใจแก่เด็กในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบ กวีกล่าวถึงนก 2 ชนิด คือ “จากพราว” และ “นกเข้า”

เช่นนั้น, เจ้าตัวเล็ก เจ้าเด็กเอ๋ย กระไรเลย ซึมซมก้มหน้าอยู่
ปาดน้ำตา ปาดน้ำตา ลืมตาดู จากพราวจากหุดหู่ ดูนกเข้า
(ศิริวรร แก้วกาญจน์, 2551: 28-29)

นจากพรากเป็นนงที่มักปรากฏในวรรณคดีไทยโดยเฉพาะเมื่อกล่าวถึงการพรากจากนางอันเป็นที่รัก ราชบัณฑิตยสถาน (2556: 315) กล่าวถึงนงชนิดนี้ว่า “ทางวรรณคดีนิยมว่า คู่ของนงนี้ต้องพรากจากกันจะครวญถึงกันในเวลากลางคืน” กวีสืบทอดขนบความคิดดังกล่าวโดยใช้นกจากพรากเป็นสัญลักษณ์ของความหดหู่เศร้าหมอง และขอให้เด็กมองดู “นกเข้า” ในที่นี้นกเป็นสัญลักษณ์ของความสงบสุขหรือสันติภาพ นั่นคือ กวีต้องการให้ความหวังแก่เด็กว่าสันติภาพกำลังจะเกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สรุปได้ว่า การใช้นกเป็นสัญลักษณ์ของสันติภาพในกวีนิพนธ์ส่วนใหญ่จะเป็นภาพของนกที่ถูกทำลายหรือหายไปจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อสื่อแนวคิดที่ว่าความรุนแรงทำลายสันติภาพ นอกจากนี้ยังมีการใช้นกเป็นสัญลักษณ์ของสันติภาพเพื่อสื่อให้มีความหวังและกำลังใจด้วย

4.6.2.3 ไฟ

“ไฟ” เป็นสัญลักษณ์ที่เข้าใจร่วมกันในสังคมไทยเมื่อกล่าวถึงสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากนี้กวีนิพนธ์ยังมีการใช้ไฟเป็นสัญลักษณ์ของความโกรธแค้นด้วย

การเรียกสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า “ไฟใต้” ปรากฏทั้งในงานวิชาการและการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน ดังที่กฤษดาภรณ์ หงส์ลดารมภ์ และโสรัจจ์ หงส์ลดารมภ์ (2549: 119) กล่าวว่า “สื่อมวลชน รวมทั้งนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญที่เสนอความคิดเห็นในหนังสือพิมพ์มองปัญหาที่เกิดขึ้นเหมือนเป็นไฟ มีการเรียกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่า “ไฟใต้” และมีการใช้คำกริยาที่เกี่ยวข้องกับไฟ เช่น “ดับ” “ไหม” “คุกรุ่น” รวมทั้งการบรรยายสถานการณ์ว่า “ร้อน”” กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวนมากก็ใช้ไฟเป็นสัญลักษณ์เช่นกัน ดังเห็นได้จากชื่อกวีนิพนธ์หลายเรื่อง เช่น “ฝันว่าไฟใต้ดับ” (กิ่งวาลไพร นามมา, 2547) “ไฟที่รอกการดับ” (ทวิสิทธิ์ ประคองศิลป์, 2547) “ดับไฟใต้” (อหังการ์ กวี, 2548) “คำดับไฟ” (วันเนาว์ ยูเต็น, 2549) “ถื่นไฟในสายชล” (วันเนาว์ ยูเต็น, 2552) รวมทั้งปรากฏในเนื้อหา กวีนิพนธ์ เช่น “คนใดหมายสมานฉันท์”

พร้อมเชื้อสรรพพรรณ

คนน้ำมันขโถมทา

คนดีศิษย์มีครู

คนกล้าผจญเพลิง

ประชุมเพลิงเผาพารา

แบกน้ำมันวิ่งเทิงเทิง

โบกผ้ายันต์พัดควันเปิง

สานน้ำมันยเข้าดับไฟ

คนปัญญาเข้าพันพัน
คนน้ำมันพล่านชิงชัย
ทุ่งหญ้าที่แล้งเข็ญ
หยากเยื่อเชื้อไฟโรม

พลงเขวียงโยนไปไกลไกล
ราดน้ำมันอยู่โครมโครม
รากระแหงบราโหม⁶¹
คนโตหมายสมานฉันท ?
(พันดา ธรรมดา, 2548: 89)

การใช้สัญลักษณ์ไฟเปรียบกับสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อสื่อแนวคิดที่ว่า “ไฟใต้” ยังดำรงอยู่เพราะมีทั้งฝ่ายผู้ใช้ความรุนแรงและฝ่ายแก้ปัญหาอย่างผิดวิธี ไม่ว่าจะเป็นการราดน้ำมัน โบกผ้ายันต์ สาदनน้ำเล็กน้อยเพื่อหวังดับไฟ ทั้งหมดส่งผลให้ไฟลุกโชนราวกับว่าแท้จริงแล้วไม่ได้มีใครอยากให้เกิดความสมานฉันทหรือสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กวีนิพนธ์นี้ใช้ไฟเป็นสัญลักษณ์เพื่อสื่อแนวคิดสำคัญคือ มีหลายฝ่ายเกี่ยวข้องกับความรุนแรง แต่กลับไม่มีใครแก้ปัญหาอย่างจริงจังสัมฤทธิ์ผล ทำให้จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่อาจมีสันติภาพได้

ในบท “ใช้เพียงนกระดาศ” ใช้สัญลักษณ์ไฟสื่อถึงสถานการณ์รุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และสัมพันธ์กับการใช้ภาพพจน์ “ธารน้ำใจ” หรือกำลังใจที่เปรียบเหมือนธารน้ำที่ไหลรินจากทั่วประเทศไปดับไฟในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อสื่อแนวคิดให้ความหวังและกำลังใจว่าไฟใต้มีหนทางที่จะดับได้

เจ้านกน้อยลอยฟ้ามาปลอบขวัญ
ที่ร้อนรุ่มสุ่มร้างกลางเปลวไฟ

ชูปชีวันรินรดให้สดใส
ธารน้ำใจรินระงับมาดับลง
(วันเนา ยูเด็น, 2547: 97)

นอกจากใช้ไฟเป็นสัญลักษณ์สื่อถึงความรุนแรงของสถานการณ์แล้ว ยังมีการใช้ไฟเป็นสัญลักษณ์ของความโกรธแค้นด้วย เช่น “ฝันว่าไฟใต้ดับ”

กราดเกรี้ยวลมโตพรายพัดกระจัดกระจาย

มือใดจุด “ไฟใต้” หมายถึงไหม้ดวงแด

.....
นักปฏิวัติ, นักต่อสู้, ผู้ปลดปล่อย

.....
หลงสมมติ “คำ” ลมลอยว่ายยิ่งใหญ่

“วีรบุรุษแห่งสงคราม” นามไปไกล

ไต่ยินไหม “เสียงผู้บริสุทธิ์” หยดสักที

⁶¹“บราโหม แผลงจากมรุม - ผู้กลับไปสู่ความปรานีของพระเจ้า ความหมายในที่นี้คือ ยาวนานมาแต่สมัยบรรพชนโน้น” (พันดา ธรรมดา, 2548: 89)

ได้โปรดดับเชื้อไฟในใจตน
ร่วมสังฆมง่ายงามด้วยความดี

ชมขุนข่องหมองหม่น, คันคักดีศรี
เป็นชาติพลี : รักสงบเพื่อพบพร
(กังวาลไพร นามฯ, 2547: 97)

กวีใช้ “ไฟ” เป็นสัญลักษณ์ทั้งในความหมายของ “ไฟใต้” และ “ไฟในใจ” แสดงให้เห็นว่ากวีเชื่อว่า “ไฟใต้” หรือความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะสิ้นสุดได้ต้องเริ่มจากการดับ “ไฟในใจ” หรือความเคืองแค้นซึ่งจะนำไปสู่การใช้ความรุนแรงเช่นฆ่าผู้อื่น

ธรรมชาติของไฟเป็นสิ่งอันตรายและก่อให้เกิดความเสียหาย จึงมีการใช้ไฟสื่อถึงความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จนกลายเป็นสัญลักษณ์ที่เข้าใจกันทั่วไป กวีจึงได้นำสัญลักษณ์ไฟมาใช้ในกวีนิพนธ์เพื่อสื่อถึงความรุนแรง และนำเสนอแนวคิดว่ามีบุคคลหลายฝ่ายที่เป็นต้นเหตุของไฟใต้หรือดับไฟผิดวิธีทำให้ปัญหาไม่อาจสิ้นสุดได้ นอกจากนี้ยังมีการใช้ไฟเป็นสัญลักษณ์ของความโกรธแค้นเพื่อสื่อแนวคิดที่ว่า ต้นตอของสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดจาก “ไฟในใจ” หรือหัวใจที่รักผู้อื่นไม่มากพอ

4.6.2.4 สีด้า

กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวนมากมีการใช้ “สีด้า” เป็นสัญลักษณ์ของความเศร้าหม่นหมอง ความโหดร้าย และความคลุมเครือ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“มารดาของซากศพ” เล่าเรื่องแม่ผู้สูญเสียลูกชายไปในเหตุการณ์กรือเซะ และ “เดือนปี” ของแม่ยังคงเป็นสีด้า หรือในแต่ละวันแม่ยังคงรู้สึกโศกเศร้าหม่นหมอง กวีนิพนธ์นี้ใช้สีด้าเป็นสัญลักษณ์สื่อถึงจิตใจหม่นหมองของสมาชิกครอบครัวผู้สูญเสีย

เธอรู้, หย้าเหนือเนินดิน - เสียงหยดน้ำค้างพร่างพราย	“กูโบร์” ย่อมยิน
แหละย่อมยินถึงลูกชาย เพรียกหาสันติผลิบาน	ว่าน้ำค้างปราย
แต่เธอป่วยหนาวร้าวราน ยังเป็นเดือนปีสีด้า	วันขึ้นคืนหวาน

(วิสุทธิ์ ขาวเนียม, 2553: 32-33)

“ฝันร้ายของครู” ใช้สีด้าเป็นสัญลักษณ์ของความโหดร้าย เพื่อปริภาพผู้ทำร้ายครูจูลึง

คือคุณครูสูงค่าคนนานับ
 โจรทมิฬหินชาติขาดความคิด

ถูกรุมจับทำร้ายใจอำมหิต
 ด้วยดวงจิตมืดดำต่ำสามัญ
 (นิมโนล หาญทนต์, 2549: 68)

“ตากใบ; น้ำตาบนเส้นขนาน” เป็นกวีนิพนธ์ที่เขียนหลังเหตุการณ์ตากใบ กวีใช้สีดำเป็นสัญลักษณ์ของความคลุมเครือ เพราะในช่วงแรกยังไม่มียุทธวิธีที่ชัดเจนจากรัฐบาลว่าคนจำนวนมากเสียชีวิตเพราะเหตุใด กวีจึงได้แต่แสดงความสะเทือนใจ และใช้สัญลักษณ์สีดำแทนความคลุมเครือของคำตอบ

เธอตายเพราะโทษใด
 ซ้ำชอกแล้ว “ช็อค” ซ้ำ

ทุกคำตอบยังมีดำ
 กับเงื่อนงำแห่งการตาย
 (เจ๊ะบอซอ, 2547: 97)

สรุปได้ว่าสัญลักษณ์สีดำในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความหมายหลายประการ ส่วนใหญ่สัมพันธ์กับการสื่อแนวคิดปฏิเสธความรุนแรง คือทำให้สะเทือนใจว่าความรู้สึกของผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้หม่นหมองเหมือนสีดำ วิจารณ์รัฐบาลที่ให้คำตอบคลุมเครือในเหตุการณ์ที่มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก และวิจารณ์ผู้ใช้ความรุนแรงว่ามีจิตใจมืดมิดเหมือนสีดำ ผู้วิจัยเห็นว่าการเปรียบเทียบจิตใจของผู้ใช้ความรุนแรงกับสีดำแสดงให้เห็นว่าการใช้ความรุนแรงเกิดจากจิตใจของปัจเจกบุคคลและเชื่อมโยงต่อไปถึงการอธิบายแนวคิดสันติภาพในระดับจิตใจด้วย

4.6.2.5 แพะ

“แพะ” เป็นสัญลักษณ์ของผู้รับเคราะห์แทนผู้อื่น มาจากคำว่า “แพะรับบาป” ราชบัณฑิตยสถาน (2556: 851) ให้ความหมายว่า “คนที่รับเคราะห์กรรมแทนผู้อื่นที่ทำความผิดนั้น” กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้ “แพะ” เป็นสัญลักษณ์ของผู้คนทั่วไปในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาความไม่สงบ แต่กลับถูกสังหาร

“สเปนถึงปักซีใต้” ใช้ “แพะ” เป็นสัญลักษณ์ของประชาชนผู้บริสุทธิ์ที่ถูกสังหารในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งจากผู้ “ทำ” หรือผู้ใช้ความรุนแรง และผู้ “แก้” หรือเจ้าหน้าที่รัฐ แสดงให้เห็นว่ากวีต่อต้านการใช้ความรุนแรงจากทุกฝ่าย เพราะผลกระทบจากความรุนแรงล้วนส่งผลเหมือนกันคือ ทำให้ผู้บริสุทธิ์ต้องกลายเป็น “แพะแกะ” หรือตายไปจำนวนมากจนแยกไม่ออกว่าใครเป็นใคร

ที่ทำก็ย้ายยี่คนบริสุทธิ์
จึงแพะแกะทั่วกันก็บรรลัย

ที่แก้ก็อุตุลุดหยุดไม่ได้
ชี้ตัวไหนก็ถูกช่วยลูกเดียว
(คมเลนส์, 2547: 53)

การปรากฏสัญลักษณ์ “แพะ” เปรียบกับผู้บริสุทธิ์ที่ถูกสังหารในจังหวัดชายแดนภาคใต้แสดงให้เห็นว่ากวีสะท้อนใจที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีผู้คนถูกสังหารไปจำนวนมาก ทั้งที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาใดทั้งสิ้น เป็นการสื่อแนวคิดปฏิเสธความรุนแรงคือกวีไม่เห็นด้วยกับการใช้ความรุนแรงของทุกฝ่าย เพราะผลที่ตามมาล้วนเป็นการเสียชีวิตของผู้บริสุทธิ์ นอกจากนี้ “แพะ” ยังเป็นสัตว์ที่นิยมเลี้ยงในชุมชนมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย จึงสอดคล้องกับการใช้เปรียบกับผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ส่วนใหญ่เป็นมุสลิม

4.6.2.6 ขวาน

นอกจาก “ขวาน” จะเป็นสัญลักษณ์ในการกล่าวถึงประเทศไทยที่เข้าใจกันโดยทั่วไปแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าการใช้ขวานเป็นสัญลักษณ์ในกวีนิพนธ์ยังมีผลเพื่อนำย้ำว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทยที่จะแยกออกไปไม่ได้ เพราะภาคใต้เป็นส่วน “ด้าม” ซึ่งทำให้รูปขวานสมบูรณ์ กลวิธีนี้เห็นได้ชัดเจนในเพลง “ขวานไทยใจหนึ่งเดียว” ที่ยืนยง โอภากุล แต่งขึ้นในพ.ศ.2547 ซึ่งเป็นปีเริ่มต้นสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อกระตุ้นให้คนไทยรักและสามัคคีกัน และเน้นย้ำประเด็นความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื้อเพลงท่อนสำคัญคือ

ขวานนี้มีมาก่อนเราเกิด	คือสิ่งประเสริฐที่มีบ้านเป็นของตน
จะแยกไปทำไมไร้เหตุผล	พี่น้องประชาชนจะอยู่อย่างไร
.....	.....
ขวานที่ไม่มีด้าม	นำไปใช้ยอมไร้พลัง
คนไทยไม่เคยแบ่งข้าง	ไทยแขกจีนฝรั่งที่เกิดยังเมืองไทย
ได้ร่มบรมโพธิสมภาร	พระเจ้าอยู่หัวพระราชินีทรงห่วงใย
ลูกเอเยหลานเอยล้วนคนไทย	มาสร้างฝันวันใหม่ให้ขวานไทยใจหนึ่งเดียว

(‘ขวานไทยใจหนึ่งเดียว’ คือภาษาใจในภาษาเพลง, 2547)

แม้จะพบการใช้ขวานเป็นสัญลักษณ์ในกวีนิพนธ์ไม่มากนัก แต่ก็แสดงให้เห็นว่ากวีต้องการเน้นย้ำความเป็นหนึ่งเดียวของชาติไทย

“ขวานทอง” ใช้ขวานเป็นสัญลักษณ์ของประเทศไทย แล้วใช้ภาพพจน์ว่าประเทศไทยกำลัง “ไหม้” “หมอง” และ “นองเลือด” เพราะส่วนหนึ่งของประเทศไทยมีการเข่นฆ่ากัน แล้ววิกิก็เน้นย้ำว่าขวานจะขาดด้ามไม่ได้ หรือประเทศไทยไม่อาจสูญเสียดินแดนจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปได้ สัญลักษณ์นี้สัมพันธ์โดยตรงกับการสื่อแนวคิดความเป็นหนึ่งเดียวของชาติ

ขวานไหม้ขวานหมองนองเลือด	ใครเชือดไทยข้าหน่วงหนัก
แผ่นดินนี้ใครไม่รัก	ชวนชักปีศาจเผาเรือน
ถู ปีศาจกับปีศาจ	ประกาศสงครามถ่อยเถื่อน
ละเลงเลือดบิดบ้ายเปื้อน	แ่งเงื่อนดำไตโยทำ
แสนงาม, ขวานเอยแสนงาม	ขาดด้ามขวานยอมระส่ำ
ขวานซ่อนขาดไทชาดธรรม	ขวาน-ด้าม ต้องกล้ากลมกลืน
	(กะต๊ะ, 2547: 25)

จะเห็นได้ว่า กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการใช้สัญลักษณ์อย่างหลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือสัญลักษณ์สากลเช่นนกและดอกไม้แทนสันติภาพ รวมถึงสัญลักษณ์ที่เข้าใจกันในสังคมไทยเมื่อกล่าวถึงความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้คือไฟ การใช้สัญลักษณ์ที่รับรู้ร่วมกันทำให้เข้าใจแนวคิดสันติภาพที่กวีต้องการสื่อได้ชัดเจน

การใช้ภาพพจน์และสัญลักษณ์เป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่สำคัญอย่างยิ่งในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และใช้สื่อแนวคิดสันติภาพได้ครอบคลุมแทบทุกประเด็นที่วิเคราะห์ไว้ในบทที่ 3 ตั้งแต่การนำเสนอผลกระทบในมิติต่าง ๆ ของความรุนแรง การวิพากษ์วิจารณ์ผู้เกี่ยวข้องกับความรุนแรง ตลอดจนการทำให้เห็นภาพความหวังและความงดงามของสันติภาพ ภาพพจน์และสัญลักษณ์ส่วนใหญ่เป็นแนวคิดร่วมของกวีหลายคน และในกวีนิพนธ์แต่ละบทก็มักปรากฏภาพพจน์หรือสัญลักษณ์มากกว่า 1 ประเภท ลักษณะเด่นของกลวิธีนี้คือการใช้สิ่งที่สื่อถึงจังหวัดชายแดนภาคใต้มาเป็นภาพพจน์ เช่น สถานที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา

4.7 การอ้างอิง

การอ้างอิง หมายถึง “การกล่าวถึงเรื่องอื่นนอกเรื่องที่เขียน เช่น กล่าวถึงบุคคล เหตุการณ์ นิทาน หรือวรรณกรรมอื่น ๆ... จุดประสงค์ทั่วไปของการอ้างอิงก็เพื่อที่จะขยายงานเขียนวรรณกรรมนั้นให้ชัดเจนยิ่งขึ้น หรือให้เกิดความหลากหลาย หรือให้ถ้อยคำมีน้ำหนัก หรือให้น่าสนใจประทับใจ

ยิ่งขึ้น” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545: 13-14) การอ้างถึงเป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์ประเภทหนึ่ง que พบใน กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แม้ส่วนใหญ่ไม่ใช่ลักษณะร่วมของกวี แต่ ผู้วิจัยเห็นว่า การใช้กลวิธี การอ้างถึง มีความสัมพันธ์อย่างย้งกับสารที่ต้องการนำเสนอ

4.7.1 การอ้างถึงวรรณกรรม

การอ้างถึงวรรณกรรมที่พบในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดน ภาคใต้ มีทั้งการอ้างถึงวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้และการอ้างถึงวรรณกรรมอื่น ๆ

การอ้างถึงวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้สอดคล้องกับการกล่าวถึงสถานการณ์ความไม่ สงบที่เกิดขึ้นในภาคใต้ของประเทศไทย ปรากฏในกวีนิพนธ์หลายเรื่อง มีทั้งการอ้างถึงชื่อวรรณกรรม และการอ้างตัวบทวรรณกรรม มีบทบาทสำคัญ 2 ประการคือ เพื่อสร้างบรรยากาศโศกสลดที่เป็น ปัจจุบันขณะ และเพื่อสื่อถึงความสุขสงบที่เคยเกิดขึ้นในอดีต

ในบท “เพลงละเมอของเด็กชายและเพลงกล่อมของแม่” กวีเลือกใช้เพลงกล่อมเด็ก มาสร้างบรรยากาศในเรื่องที่กล่าวถึงครอบครัวผู้สูญเสีย แม้จะโศกเศร้าจากการสูญเสียซึ่งเป็นเสา หลัของครอบครัวไป ภรรยาที่ต้องพยายามเข้มแข็งและกล่อมลูกให้เข้มแข็งด้วยดั่งเพลงกล่อมเด็กที่มี เนื้อหาเกี่ยวกับความหวัง เนื้อหาของเพลงที่ขัดแย้งกับสภาพจิตใจตัวละครจึงทำให้อ่านเกิดความ สะเทือนใจ

ดั่งดั่ง ชี ปูโจะ ปีแฆ	สูงสุดยอดกล้วย
ดั่งลาหมี อาชะ อาปี	คว้นไผ่ยังสูงกว่า
ดั่งดั่งชุนง มือแลแต่	สูงสูงภูเขามือแลแต่
ดั่งลาหมียามะ ดิฮาติ	ความหวังแห่งหัวใจยังสูงกว่า

(ศิริวร แก้วกาญจน์, 2551: 50-51)

การอ้างถึงวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เพื่อสื่อถึงความสุขสงบส่วนใหญ่เป็นการอ้างถึง ชื่อวรรณกรรมให้เป็นภาพแทนความสุขสงบอันเป็นความทรงจำในอดีตของตัวละครผู้สูญเสีย ปรากฏ ในกวีนิพนธ์ เช่น “เพลงละเมอของเด็กชายและเพลงกล่อมของแม่” (ศิริวร แก้วกาญจน์, 2551) ที่อ้าง

ถึงชื่อวรรณกรรม “ตำนานโตะลือบา”⁶² และ “เดวามุดอ”⁶³ “นึ่ง ไหว” (จิระนันท์ พิตรปรีชา, 2554) อ้างถึงเพลง “ลาภูควอ”⁶⁴ ดังตัวอย่าง

ลาภูควอ- คลอเสียงใส	เพลงในใจที่เธอต้องร้องเสมอ
ในสำนึกลึกล้ำจดจำเจอ	ปีะเคยนอนละเมอขับลำนำ
นึ่ง-ไหว เหตุใดหนอ ?	จะทุกข์สุขท้อก็เกินพำ
โซพิยะห้ไม่เคยเอ่ยถ้อยคำ	เพียงนึ่งจำ-โลกรำให้ไหวสะเทือน

(จิระนันท์ พิตรปรีชา, 2554: 45)

“นึ่ง ไหว” อ้างถึงเพลงลาภูควอซึ่งเป็นเพลงที่เด็กหญิงในเรื่องมักร้องอยู่ในใจ เพราะเป็นเพลงที่พ่อเคยร้องให้เธอฟัง บทเพลงเป็นสิ่งแทนอดีตอันสงบสุขที่เธอเคยมีร่วมกับพ่อ และทำให้คำว่า “นึ่ง” มีความหมายน่าสะเทือนใจยิ่งขึ้นคือ แม่ภายนอกเด็กหญิงซึ่งเป็นผู้สูญเสียจะไม่แสดงความรู้สึกใดใดออกมาให้คนอื่นเห็น แต่แท้จริงแล้วในใจของเธอยังคงร้องเพลงในความทรงจำที่ไม่มีวันย้อนกลับมาเพราะพ่อของเธอเสียชีวิตไปแล้ว แสดงให้เห็นว่าบาดแผลของครอบครัวผู้สูญเสียมิใช่สิ่งที่จะเยียวยาได้ง่าย ๆ

ส่วนการอ้างถึงวรรณกรรมอื่น ๆ มีทั้งการอ้างถึงวรรณกรรมไทยและวรรณกรรมต่างประเทศ การอ้างถึงวรรณกรรมไทยส่วนใหญ่มีบทบาทเพื่อวิจารณ์ มีทั้งการอ้างถึงวรรณคดีโบราณและวรรณกรรมปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

“บาดแผลแผ่นดินใต้” อ้างถึง “อิเหนาเผาเมือง” เพื่อวิจารณ์การแก้ปัญหาของรัฐบาล กวีนำเสนอว่า “บาดแผลแผ่นดินใต้” เกิดจากบุคคล 2 ฝ่ายคือ “เด็ก” ที่เผาบ้านตนเอง หรือผู้ใช้ความรุนแรงที่อยู่ในพื้นที่ และอีกฝ่ายหนึ่งที่กวีตั้งใจวิจารณ์คือ “ผู้ใหญ่” หรือรัฐบาลที่ “เล่นเกมอิเหนาเผาเมือง” กวีอ้างถึงเหตุการณ์นี้จากเรื่องอิเหนาเพื่อเปรียบว่า รัฐบาลกระทำการตามวิถีที่ตนเองเห็นชอบหรือก็คือการใช้ความรุนแรงแก้ปัญหา โดยไม่ได้คำนึงว่าความรุนแรงส่งผลกระทบต่อคนจำนวนมากในพื้นที่

⁶² “ตำนานโตะลือบา” คือ ตำนานชื่อบ้านนามเมืองของชุมชนโตะลือเบซึ่งเป็นชุมชนในอำเภอสุโขทัย-โลก

⁶³ “เดวามุดอ” เป็นเรื่องที่ชี้แจงมดะโย่ง ส่วนใหญ่เกี่ยวกับความรัก แนวเรื่องคล้ายเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ หรือนิทานไทย

⁶⁴ ลาภูควอหรือลาชุกควอ เป็นเพลงหนึ่งที่นิยมใช้ในการแสดงร้องเง็ง

ยามโพล้เพล้
 ยังคงดื่มกินเกมเด็ก ๆ เผลอบ้านตนเอง
 และเอื้ออำนวยให้ผู้ใหญ่
 เล่นเกมอิเหนาเผาเมือง
 ต่อไป

(เทือก บรรทัด, 2548: 62)

“รอยหวาดระแวง” อ้างถึงกลอนของ ดีพร้อม ไชยวงศ์เกียรติ โดยทำเชิงอรรถของ
 วรรค “เจียบเหงาเปล่าเปลี่ยวจนเยี่ยวหด” และ “บรรจงตบเบาเบาอย่างเศร้าหมอง” ไว้ว่า “กลอน
 ของ ดีพร้อม ไชยวงศ์เกียรติ (อ้างจาก ด้วยรักแห่งอุดมการณ์ 2524: 5)”

แสงไฟของยามค่ำสีดำหม่น	ไร้รถไร้คนมาขับเคลื่อน
ทุกถนนเคยล้นสั่นสะเทือน	กลับกลบเคลื่อนด้วยเงาของเหล่าไต
ว่า-เจียบเหงาเปล่าเปลี่ยวจนเยี่ยวหด	ความรันทศศิบคลานเข้ามาใกล้
ท้องถนนอาบแสงด้วยแรงไฟ	แต่ภายในแรมร้างสุดทางตัน
บรรจงตบเบาเบาอย่างเศร้าหมอง	เก็บเสียงไว้ในช่องความหวาดหวั่น
ตรมมมแยกยิ้มวีร์จืดเรียงคัน	แพะขราเหวี่ยงฟันประลองแรง
	(สารธารสีโป, 2553: 62)

ด้วยรักแห่งอุดมการณ์⁶⁵ (2524) เป็นนวนิยายของวัฒน์ วรรณยางกูร ตัวเอกในเรื่อง
 กล่าวถึงกลอนวรรคดังกล่าวว่า

ขอโทษนะครับเพื่อน ๆ นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนพ่อแม่พี่น้องประชาชนที่เคารพรัก
 มีกลอนบทหนึ่งเขียนสะท้อนบรรยากาศยุคมืดเผด็จการนี้ว่า เจียบเหงาเปล่าเปลี่ยวจนเยี่ยวหด
 บรรจงตบเบา ๆ อย่างเศร้าหมอง เห็นไหมครับที่บ้านเมืองนี้ประชาชนไม่มีสิทธิเสรีภาพ ไม่รู้จะ
 ทำอะไรจนต้องมานั่งฟังตดตัวเอง...อย่างนี้แหละครับ...

แม้ไม่ทราบที่มาของกลอน เนื้อความของกลอนทั้ง 2 วรรคก็ยิ่งทำให้เข้าใจได้ว่า กวี
 เปรียบสภาพบรรยากาศในจังหวัดชายแดนภาคใต้เจียบเหงาว่างเวงอย่างน่ากลัวจนปัสสาวะไม่ออก
 และผู้คนรู้สึกหวาดระแวงต่อสถานการณ์รอบตัวจนไม่กล้ากระทั่งผายลมให้เกิดเสียง และหากทราบ

⁶⁵ชื่อหนังสือฉบับปีพิมพ์ พ.ศ.2524 ไม่มี “ณ์”

ที่มาของกลอน 2 วรรคนี้ด้วยก็จะเห็นการเปรียบเทียบความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้กับการเกิดเพลิงไหม้ในบ้านเมือง แต่จังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดเพลิงไหม้ภายใต้ปฏิบัติการรุนแรงรายวัน

“GT 200 ลับ ลวงโลก” อ้างถึงชื่อหนังสือของวาสนา นาน่วม ที่มีคำว่า “ลับ ลวง พราง”⁶⁶ เพื่อวิจารณ์รัฐบาลที่ปกปิดเรื่องทุจริตสั่งซื้อเครื่องตรวจจับวัตถุระเบิด

...ลับลบล้อล่อ ลวง พราง ทุกอย่างก้าว

ว่าอำนาจจัดซื้อคือผู้ใด

ยิ่งสืบสาวก็ยิ่งจะสงสัย

เพื่อประโยชน์ประการใดจึงเข้ามา

(แฟนคอลัมน์เจ้าเก่า และ อัจฉิณี หลุ่ย, 2553: 98)

“ปักซีใต้: On fire school!” อ้างถึง “กลอน ก ไก่”⁶⁷ แล้วปรับเปลี่ยนจาก “ก เอ๋ย ก ไก่ ข ไข่ใน เล้า” เป็น “ก.ไก่หายจากเล้า ไร้เงาไข่” เพื่อสื่อความถึงการไม่สามารถเริ่มต้นการเรียนการสอนได้แม้แต่ห้องพยาบาลไทย หรือแสดงผลกระทบของความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ก.ไก่หายจากเล้า ไร้เงาไข่

จะเคี้ยวข้าวแต่ละคำยังกล้ำกลืน

เหลือเพียงความป่วยไข้และขมขื่น

ให้ตกตื้นตกตั้งระวังตัว

(สุขุมพจน์ คำสุขุม, 2549: 50)

นอกจากนี้ยังมีการอ้างถึงชื่อภาพยนตร์ไทยในชื่อกรีนินท์ “โนเค.เบตง” (คมเลนส์, 2547) ชื่อนี้มาจากชื่อภาพยนตร์ “โอเคเบตง”⁶⁸ กวีใช้คำว่า “โนเค.เบตง” เพื่อเสียดสีว่าแท้จริง “เบตง” ซึ่งหมายรวมถึงจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังอยู่ในสภาพไม่ “โอเค” เพราะมีความรุนแรงเกิดขึ้นอยู่ตลอด

ส่วนการอ้างถึงวรรณกรรมต่างประเทศปรากฏในกรีนินท์ “ร้านหนังสือเทพนิยายที่ชายแดน” ที่อ้างถึงตัวละครในเทพนิยายของต่างประเทศให้มาอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

⁶⁶เล่มแรกคือ ลับ ลวง พราง: ปฏิวัติปราสาททราย (วาสนา นาน่วม, 2551) เปิดเผยแพร่หลังการรัฐประหาร พ.ศ.2549 หนังสือเล่มนี้มีชื่อเสียงมากจนวาสนายังคงคำว่า “ลับ ลวง พราง” ไว้ตั้งชื่อหนังสืออีกหลายเล่มหลังจากนั้น และทำให้คำนี้มีความหมายถึงการเปิดเผยเบื้องหลังที่ถูกซ่อนไว้

⁶⁷หมายถึง กลอนสำหรับห้องพยาบาลไทยชุด “ก เอ๋ย ก ไก่ ข ไข่ใน เล้า...” ของบริษัทประชาช่าง จำกัด พิมพ์ในสมัยพ.ศ.2490 (เอนก นาวิกมูล, 2536: 113-127)

⁶⁸ภาพยนตร์ “โอเคเบตง” ฉายเมื่อพ.ศ.2546 เป็นเรื่องราวของชาวพุทธกับมุสลิมที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ดูนั่นสิ ฉันเห็นซินเดอเรลลา	มีน้ำตาแต่งแต้มบนแก้มใส
เธอร้องหาเจ้าชายที่หายไป	ท่ามกลางฟอนไฟลุกไหม้ลาม
ที่เห็นอยู่ตรงหน้า คิงอาเทอร์	ร้องหาดาบเอ็กส์คาลิเบอร์อยู่เพ้อพล่าม
แม่สาวน้อยสโนไวท์ใฉไลงาม	ยังร้องถามว่าคนแคระอยู่ที่ใด
เห็นเจ้าหญิงนิทราล้มตาคืน	ลุกจากเตียงแล้วยืนสะอื้นไห้
นั่น เจ็อกน้อยลอยล่องกลางกองไฟ	แล้วกลายเป็นซากไหม้ในกองกษุณท์
โฉมงามที่ร้างกลางซอกมอด	แขนสอดกอดกายเจ้าชายอสูร
ยิ่งเห็นภาพเวทนายิ่งอาดูร	ยิ่งพอกพูนทุกขโศกวิโยคครัน
เด็กเด็กในสมรภูมิทั้งหลาย	มีหนังสือเทพนิยายไว้ปลอบขวัญ
จากเสียงบีมข่มขู่อยู่ทุกวัน	ท่ามกลางหมอกควันอันน่ากลัว

(อาชญาสิทธิ์ ศรีสุวรรณ, 2553: 22-23)

“ร้านหนังสือเทพนิยายที่ชายแดน” กล่าวถึงร้านหนังสือที่ถูกไฟไหม้ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการอ้างอิงตัวละครในเทพนิยายให้มาอยู่ในสถานการณ์การพลัดพรากจากคนที่รัก ความตาย และความโศกเศร้า การนำเสนอแต่ละตัวละครให้ผิดแปลกไปจากเรื่องที่อ้างมาสื่อความว่า สถานการณ์รุนแรงมากจนภาพแทนแห่งจินตนาการและความสุขสมหวังดังเทพนิยายยังไม่อาจเป็นปกติดังเดิมได้ หรือสื่อแนวคิดที่ว่าความรุนแรงส่งผลกระทบต่อจินตนาการและความสุขของเด็กในพื้นที่

การอ้างอิงวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ถือเป็นลักษณะเด่นประการหนึ่งของกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และกวีมักทำเชิงอรรถหรือคำอธิบายไว้ด้วย เพราะผู้อ่านที่ไม่ใช่คนท้องถิ่นอาจไม่เข้าใจความหมาย กลวิธีนี้นอกจากจะเป็นสีสันเฉพาะถิ่นแล้ว ยังเป็นการสร้างบรรยากาศให้สอดคล้องกับเนื้อหาบทกวีด้วย ส่วนใหญ่มักปรากฏในเรื่องของครอบครัวผู้สูญเสียเพื่อให้สะท้อนใจต่อบาดแผลในใจของผู้สูญเสีย ทั้งความโศกเศร้าในปัจจุบัน และอดีตสงบสุขที่ไม่อาจหวนกลับมา ส่วนการอ้างอิงวรรณกรรมไทยที่ไม่ใช่วรรณกรรมท้องถิ่น และวรรณกรรมต่างประเทศ ทำให้ผู้ที่มีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นเชื่อมโยงความคิดได้ ส่วนใหญ่เป็นการอ้างอิงเพื่อสื่อภาพปัจจุบันของสถานการณ์รุนแรงและผลกระทบของความรุนแรงให้ชัดเจนขึ้น และมีการใช้กลวิธีนี้เพื่อวิจารณ์รัฐบาลด้วย

4.7.2 การอ้างอิงคัมภีร์และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศาสนา

การอ้างอิงคัมภีร์และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ได้แก่ การอ้างอิงถ้อยคำหรือความเชื่อในคัมภีร์อัลกุรอาน และการอ้างอิงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม

การอ้างอิงคำสำคัญในศาสนาอิสลามปรากฏในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่กวีเห็นว่ามุสลิมถูกสังหารไปจำนวนมาก ได้แก่ กวีนิพนธ์ “บทกวีกรณีตากใบ: ขออัลเลาะห์ประทานพร”

(ไพฑูริย์ ชาญญา, 2553) ที่อ้างถึงคำปฏิญาณหรือคำรำลึกถึงพระเจ้า “ลาอิลลา ฮะอิลอัลลอฮ์”⁶⁹ เพื่อขอพรจากพระเจ้าให้จังหวัดชายแดนภาคใต้สงบสุข เพราะกวีสะท้อนใจที่เห็นมุสลิมถูกสังหารในเหตุการณ์ตากใบ กวีนิพนธ์ “บางซากในกรือเซะ” (เจ๊ะบอซอ, 2547) อ้างถึงคำกล่าวในการละหมาด “อัลลอฮ์ฮุอักบัร...”⁷⁰ เพื่อเน้นย้ำว่ามุสลิมถูกสังหารขณะละหมาดในมัสยิดซึ่งเปรียบเหมือนบ้านของพระเจ้า กวีจึงสะท้อนใจเพราะแม้แต่สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ก็ไม่อาจปกป้องชีวิตศาสนิกชนได้

“อัลลอฮ์ฮุอักบัร...”	เสียงอาซานอันศักดิ์สิทธิ์
กู่ก้องจากมัสยิด	จาก ‘กรือเซะ’ อันเกรียงไกร
.....	.....
ในบ้านของพระเจ้า	ในร่มเงาของยอดโดม
ในใจ...ที่จุใจ	โอ้พระเจ้า...เศร้าสุดสิ้น
“อัลลอฮ์ฮุอักบัร...”	เสียงอาซานกลางเสียงปืน
กรือเซะจึงพังครืน	ลงอีกครั้งเพราะมือใคร
	(เจ๊ะบอซอ, 2547: 89)

นอกจากนี้ยังมีการอ้างถึงคำทักทาย “อัสสลามมูอะลัยกุม”⁷¹ ในกวีนิพนธ์ “ในร้านน้ำชา” (วิสุทธิ์ ขาวเนียม, 2553) “อัซซาลามมูอาลัยกุม” (พจนานถ พจนานพิทักษ์, 2554) “ขึ้นเช้า” (มนตรี ศรียงค์, 2554) เพื่อแสดงความปรารถนาดีและปลอบประโลมให้มีความหวัง

อัสสลามมูอะลัยกุม	เย็นลมเทือกเขาของเช้าใหม่
มันจะเป็นขึ้นเช้า-จงเข้าใจ	เถิดอดทนเช้าไว้-อีกไม่นาน
	(มนตรี ศรียงค์, 2554: 57)

ส่วนการอ้างถึงความเชื่อในคัมภีร์ศาสนาอิสลามมีบทบาทสำคัญเพื่อวิจารณ์ว่าผู้ใช้ความรุนแรงที่อ้างศาสนาไม่ถึงเป็นผู้ที่เข้าใจความเชื่อของอิสลามอย่างแท้จริง เช่น “แต่ฝันแผ่นดินอันนิรันดร์”

⁶⁹ กวีทำเชิงอรรถแปลความหมายไว้ว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลเลาะห์พระองค์เดียวเท่านั้น”

⁷⁰ คำกล่าวนี้เป็น “ตักบีร์” หรือการประกาศความยิ่งใหญ่ของอัลลอฮ์ (บรรจง บินกาชัน, 2547: 75)

⁷¹ ประโยคเต็มคือ “อัสสลามมูอะลัยกุม วะเราะหะมะตุลลอฮิวะบะรอกาทูฮฺ” หมายความว่า “ขอความสันติสุข ความเมตตาปราณี และความเป็นสิริมงคลจากพระองค์อัลลอฮ์จงมีแก่ท่าน” (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2535: 164)

กระทั่งแม้แต่ ฟาติหะฮ์⁷² สัก ซูเราะฮ์⁷³ เขาก็ไม่เคยรู้จัก
 ไปไฟที่จะพุดถึงความไฝ่ฝัน อันนำไปสู่ดินแดนแห่งพระองค์
 ในเมื่อพวกเขาไม่เคยรู้ด้วยซ้ำว่า กิบลัต⁷⁴ อยู่เบื้องทิศไหน
 ...แต่เขาก็มาที่นี่ พระองค์...เขาก็มากันที่นี่...
 มาสู่ดินแดนแห่งบุตรที่พระองค์เคยประทานไว้ตั้งแต่รุ่นโต๊ะนะนะเนาะ
 หรืออาจยาวนานไปไม่รู้กี่ชั่วฟ้าดินสลาย
 เสมือนการฟาดลงของเสี้ยนแผ่นหลัง
 ไซ้ - พระองค์
 วันที่ข้ารู้ข่าว...ข้ารู้สึกมิได้แตกต่างไปจากนั้น
 แผลจะให้ข้าทรยศต่อพระองค์อยู่ได้เช่นไร
บิสมิลลาฮ์ฮิรเราะฮ์มา นิรเราะฮ์ฮิม

.....
 ข้ารู้ดีว่าวันนี้โลกกำลังเดินทางสู่*อาคิราต*
 แต่ข้าก็รู้ดีว่าเมื่อวันนั้นมาถึง
 ข้าได้อยู่ในดินแดนแห่งพระองค์แล้วอย่างนิรันดร์
 ทอดดวงเนตรอันเมตตาของพระองค์ลงมาสิ
 นั่น - ผืนแผ่นดินของพระองค์ที่พวก *กาเฟร*⁷⁵ กระทำซ้ำเรา
 ข้าได้ถือภารกิจแห่งดวงไฟ
 นำกลับมาสู่โอบอ้อมแห่งพระเมตตา
 เพื่อที่ข้าจะได้เดินไปสู่ *กียามัต*
 ดั่งโองการแห่งพระองค์เคยประทาน
 นิรันดร์
 (สิระพล อักษรพันธ์, 2547: 51)

ก็อ้างอิงถึงคำสำคัญในศาสนาอิสลามโดยเน้นตัวหนาให้เห็นชัดเจน⁷⁶ เพื่อเน้นว่าผู้ใช้
 ความรุนแรงไม่รู้จักสิ่งเหล่านี้อย่างแท้จริง จึงย่อมหมายความว่าจะไม่ใช่ผู้นับถือศาสนาอิสลาม มีการอ้าง

⁷²“ฟาติหะฮ์” หรือ “ฟาติฮะฮ์” แปลว่า การเปิด “อัลฟาติฮะฮ์” เป็นชื่อซูเราะฮ์ (บท) ที่ถือเป็นแม่บทของ
 คัมภีร์อัลกุรอาน (บรรจง บินกาซัน, 2547: 95)

⁷³“ซูเราะฮ์” หรือ “ซูเราะฮ์” คือ “บทในคัมภีร์กุรอาน” (บรรจง บินกาซัน, 2547: 50)

⁷⁴“กิบลัต” หรือ “กิบละฮ์” หมายถึง ทิศที่มุสลิมทั่วโลกจะต้องหันหน้าไปเมื่อละหมาด เพื่อให้เกิดเอกภาพ
 ...ไม่ว่าสู่เจ้า (จะกระจ่าย) อยู่หนใด (ด้วยความสามัคคีมีกิบละฮ์เดียวกัน) อัลลอฮ์จะทรงนำสู่เจ้ามา
 รวมกัน... (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2535: 57)

⁷⁵“กาเฟร” หรือ “กาฟิร” หมายถึง “ผู้ปฏิเสธความศรัทธาและเนรคุณต่อพระเจ้า” (บรรจง บินกาซัน,
 2547: 11)

ถึงประโยค “บิสมิลลาฮ์ฮิรเราะฮ์มา นิรเราะฮ์อีม” ซึ่งมีความหมายว่า “ด้วยพระนามแห่งอัลลอฮ์ผู้ทรงกรุณาปรานี ผู้ทรงเมตตาเสมอ” ประโยคนี้ใช้กล่าวเพื่อสรรเสริญและรำลึกถึงพระเจ้า (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2535: 149) กวีแทรกไว้ในกวีนิพนธ์เพื่อให้เห็นว่าการสื่อสารถึงพระเจ้าในฐานะมุสลิมที่เจ็บปวดเมื่อเห็นผู้อ้างศาสนาอิสลามอย่างผิด ๆ แล้วเข่นฆ่าผู้อื่นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากนี้ยังมีการอ้างถึงความเชื่อเรื่อง “กียามัต”⁷⁷ และ “อาคีรัต”⁷⁸ เพื่อแสดงความสิ้นหวังว่าโลกกำลังจะสูญสลายโดยมีสัญญาณจากการเข่นฆ่ากันของมนุษย์ และใกล้ถึงวันที่พระเจ้าจะมาพิพากษาการกระทำของมนุษย์แล้ว

“มิใช่หรือ, จงรู้สูมิใช่--” มีการอ้างถึงความเชื่อในคัมภีร์ศาสนาอิสลาม ได้แก่ “ชะฮีด” และ “ไซตอน”

มิใช่หรือ, มิใช่ใจนักรบ	อันท้าวทศรธาอัลลอฮ์เจ้า
มิใช่หรือ, ชะฮีดแห่งลำเนา	ที่จะนำสู้เข้าสวรรค์ครอง
มิใช่หรือ, อัลกุรอานโองการกฎ	อันสู้อ้างสร้างบทสวดสยอง
มิใช่เท่าท่านนบีที่ทอดรอง	เป็นรอยร่องทองโคลให้สูตาม
จะว่าใจไซตอนซ่อนร่างสู	ก็สูงส่งเกินสูให้สูหยาม
จะว่าคือเดรัจฉานสันดานทราม	ก็ยิ่งงามสูงกว่าสูเป็น
	(เทิดไท นามแทน, 2549: 50)

“ชะฮีด” มีความหมายว่า “ผู้ที่ยอมพลีชีวิตตนเองเพื่อยืนยันสิ่งที่ตัวเองมีความเชื่อมั่นและศรัทธาด้วยความเต็มใจ... คัมภีร์กุรอานให้การยกย่องแก่ผู้ยอมพลีชีพในการต่อสู้เพื่อรักษาความศรัทธาและศาสนาไว้อย่างสูงส่ง เช่น *“ผู้ใดเชื่อฟังอัลลอฮ์และรอซูลดั่งนั้น พวกเขา ก็อยู่กับ*

⁷⁶ ตัวหนาทั้งหมดในกวีนิพนธ์ที่อ้างมานี้เน้นตามต้นฉบับ

⁷⁷ “กียามัต” “กียามะฮ์” หรือวันแห่งการพิพากษา หมายถึง “วันที่ทุกชีวิตจะบังเกิดอีกครั้งหนึ่งเพื่อถูกชำระภาระงานที่เขาได้ประกอบไว้ในโลกนี้ ดังพระเจ้าทรงบัญญัติไว้ในคัมภีร์อัล-กุรอานว่า...

และบรรดาผู้ศรัทธาและประกอบกาดี เราจะให้เขาทั้งหลายเข้าสวนสวรรค์อันหลากหลาย

แน่นอนผู้ใดชวนชวยการชั่วและบาปของเขาล้อมรอบเขาไว้ ดั่งนั้นเหล่านั้นคือสหายของไฟนรก

...เมื่อทุกสรรพสิ่งที่มีชีวิตได้กำเนิดขึ้นอีกครั้งในวันสิ้นโลกหรือวันแห่งการพิพากษาแล้ว ทุกชีวิตจะมีชีวิตอันเป็นนิรันดร์ในโลกที่เรียกว่า อาคีรัต” (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2535: 44-45)

⁷⁸ “อาคีรัต” หรือ “อาคิเราะฮ์” (วาระสุดท้าย) หมายถึง “วาระที่โลกนี้ดับสลายไปและมีโลกอีกโลกหนึ่งเกิดขึ้นซึ่งเป็นโลกที่ถาวร เป็นโลกที่มีการพิพากษาการกระทำของมนุษย์ มนุษย์จะถูกทำให้ฟื้นขึ้นมาเพื่อรับการพิพากษา และได้รับการตอบแทนผลการกระทำของตนอย่างเป็นธรรมจากอัลลอฮ์... อาคิเราะฮ์เป็นหลักความเชื่อที่สำคัญประการหนึ่งในหลักความเชื่อพื้นฐานของอิสลาม” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552: 27-28)

บรรดาผู้ที่อัลลอฮ์ได้ประทานความโปรดปรานให้ อันได้แก่บรรดานบِيُّسُّلَيْمَانَจริง บรรดาชะฮีดและ
กัลยาณชน...” (บรรจง บินกาซัน, 2547: 34) และ “ไซตอน” หมายถึง “ซาตานหรือมารร้ายที่คัมภีร์
กุรอานกล่าวว่าเป็นผู้ล่อลวงและเป็นศัตรูของมนุษย์” (บรรจง บินกาซัน, 2547: 34) กวีอ้างถึงเพื่อ
วิจารณ์ผู้ใช้ความรุนแรงเช่นฆ่าผู้อื่นโดยอ้างศาสนาผิด ๆ ว่าไม่ถือเป็น “ชะฮีด” และเมื่อเทียบกับมาร
เช่น “ไซตอน” แล้วก็ยิ่งถือว่าผู้ใช้ความรุนแรงต่ำต้อยยิ่งกว่า ทั้งหมดนี้สื่อแนวคิดที่ผู้ใช้ความรุนแรง
ไม่ถือเป็นมุสลิม

สุดท้ายคือการอ้างถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม ปรากฏในกวีนิพนธ์ “ความ
เชื่อห้าหกประการกับชีวิตของ ‘ซัลมาน รัชดี’ ” (พิทักษ์ ใจบุญ, 2553) ที่อ้างถึง Ahmed Salman
Rushdie ผู้เขียนหนังสือ The Satanic Verses (โองการปีศาจ) แล้วถูกประท้วงว่าเป็นหนังสือที่มี
เนื้อหาดูหมิ่นศาสดาของศาสนาอิสลาม การอ้างถึงบุคคลนี้เพื่อเปรียบว่า ผู้อ้างศาสนาอิสลามแล้วใช้
ความรุนแรงก็คือผู้ทำลายศาสนาอิสลามเฉกเช่นเดียวกัน

การอ้างถึงคัมภีร์หรือความเชื่อในศาสนาอิสลามและการอ้างถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ
ศาสนาอิสลาม แสดงให้เห็นว่ากวีวางตัวเองเป็นผู้เล่าเรื่องที่เป็นมุสลิม ส่วนใหญ่เพื่อแสดงความ
สะเทือนใจต่อการใช้ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งความรุนแรงจากรัฐบาลในเหตุการณ์
สำคัญและความรุนแรงของผู้ที่อ้างศาสนาอิสลามอย่างผิด ๆ นอกจากนี้ยังมีการอ้างถึงถ้อยคำทาง
ศาสนาเพื่อแสดงความปรารถนาดีและปลอบประโลมด้วย สรุปได้ว่ากลวิธีนี้ส่วนใหญ่สัมพันธ์กับ
แนวคิดปฏิเสธความรุนแรงจากทุกฝ่าย และหากมองในอีกระดับหนึ่ง ตัวกวีเองในฐานะผู้เล่าที่แสดง
ตัวตนเป็นมุสลิมแล้วสื่อแนวคิดปฏิเสธความรุนแรงและรักความสงบสันติ ก็คือการเน้นย้ำแนวคิดที่
ศาสนาอิสลามไม่ได้สนับสนุนการใช้ความรุนแรง และมุสลิมก็รักสันติภาพเช่นกัน

CHULALONGKORN UNIVERSITY

4.7.3 การอ้างถึงสำนวน

สำนวนเป็นสิ่งที่มีการอ้างถึงในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดน
ภาคใต้ มีทั้งการอ้างโดยคงรูปสำนวนไว้ และการอ้างโดยเปลี่ยนแปลงบางคำ ส่วนใหญ่กลวิธีนี้ใช้ใ
การวิจารณ์โดยเฉพาะรัฐบาล เช่น “บทกวีกรณีตากใบ: ขออัลเลาะห์ประทานพร”

ถือสาปากทองศีล	แต่พลิกลิ้นอันสามานย์
โอหังโดยสันดาน	ยังบังอาจมานั่งเมือง
ตากใบใครสั่งฆ่า	จึงผักปลาตายเปลือง
เปลวไฟอันแค้นเคือง	จักคั่งคุปะทุเผา
ฆ่าข้างอยู่กลางบ้าน	คิดอาจหาญมาดูเบา
ใบบัวมาบังเอา	ฤาสนิทในปิดขัง

ควันความคือควันไฟ

สัจจะอันจั้ง

ฤจะปิดจะป้องบัง

ย้อมประจักษ์ฟ้องประจານ

(ไพฑูรย์ ธิญา, 2553: 29-36)

กวีอ้างถึงสำนวน “มือถือสาก ปากถือศีล” “ซ้างตายทั้งตัวเอาใบบัวมาปิด” และ “ปิดควันไฟไม่มิด” เพื่อวิจารณ์รัฐบาลจากกรณีเหตุการณ์ตากใบ กวีเห็นว่ารัฐบาลมีพฤติกรรม “มือถือสาก ปากถือศีล” คือทำตัวเป็นคนมีศีลธรรม แต่กลับสังหารคนไปจำนวนมาก และเปรียบว่า เหตุการณ์ตากใบเป็นเหตุการณ์รุนแรงที่มีผู้เสียชีวิตจำนวนมากเหมือน “ซ้างตายทั้งตัว” รัฐบาลยอมไม่สามารถปกปิดเหมือน “ใบบัวมาปิด” ได้ นอกจากนี้ความจริงของเหตุการณ์ก็จะเป็นควันไฟที่ ประจານรัฐบาลต่อไป

“ชาวไทย” อ้างถึงสำนวน “ซ้าเป็นการ นานเป็นคุณ” หมายถึง “ค่อย ๆ คิด ค่อย ๆ ทำ ดีกว่าด่วนทำ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 372) และกวีใช้ภาพเหตุการณ์ตากใบมาประกอบ กวีนิพนธ์ ทำให้ตีความได้ว่าต้องการให้คนทั่วไปติดตามข่าวให้รอบด้านและอย่าด่วนตัดสินเช่นกรณี เหตุการณ์ตากใบที่ไม่ควรเชื่อข้อมูลเพียงด้านเดียว

อย่าฟังคำรำลือถือทิฎฐิ

เรื่องของคนควรเห็นซ้าเป็นการ

ข่าวสารมิมิตีอีก “หลายด้าน”

ย้อยข้อมูล “หลายด้าน” นานเป็นคุณ

(คมเลนส์, 2547: 53)

จะเห็นได้ว่ากวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการอ้างถึง สำนวนจำนวนมาก และการอ้างถึงส่วนใหญ่เพื่อวิจารณ์ผู้มีส่วนรับผิดชอบต่อความรุนแรงโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือรัฐบาล หรือกล่าวได้ว่าเป็นกลวิธีวิจารณ์รัฐบาลอย่างมีวรรณศิลป์

4.7.4 การอ้างถึงเหตุการณ์

เหตุการณ์ที่มีการอ้างถึงในกวีนิพนธ์แบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ เหตุการณ์ทางการเมืองคือ เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ เหตุการณ์ความขัดแย้งสี่สี่ เหตุการณ์การเมืองในต่างประเทศ และเหตุการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติคือเหตุการณ์สึนามิ

การอ้างถึงเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ความขัดแย้งระหว่างกรุงเทพฯกับอาณาจักรปัตตานีและเหตุการณ์เดือนตุลาปรากฏร่วมกันในกวีนิพนธ์ “เสียงร่ำไห้จากมาตุภูมิ” ซึ่งอ้างถึงทั้งสอง เหตุการณ์ในความรู้สึกของ “แม่”

ถ้าลูกตายฝ่ายราชดำเนิน	เสียงสรรเสริญก้องหุมิรู้หาย
วังหน้า - ทุงพระเมรุมิเว้นวาย	ถักทอสายพรรณผืนวีรชน
ลูกเอ๋ย... เลือกมาตายตรงชายขอบ	ว่าที่ขอบมอขีวิตติดถนน
“กรือเฮะ” - ศักดิ์สิทธิ์สถานเหนือกาลกล	เป็นมณฑลสงครามนิยามมา!
ทิ้งร่างกลางพื้นสุหร่ำร้าง	ตั้งยกอดีตวางอยู่ตรงหน้า
หลับตาเห็นทัพอยุธยา	เผาเมืองเช่นฆ่าประชาชน
ดูรา !... ประวัติศาสตร์ฉบับหลวง	ขาดช่วงสุดสายที่ปลายหน
รัฐนาวาหลงลมชมสากล	พุ่งเข้าชนถิ่นท่าปัตตานี
	(พินดา ธรรมดา, 2547: 13)

“เสียงร่ำไห้จากมาตุภูมิ” เล่าเรื่องด้วยเสียงของแม่ในนามของ “มาตุภูมิ” หรือแผ่นดินเกิดที่มองเห็นการนองเลือดในเหตุการณ์กรือเฮะแล้วสะเทือนใจที่ผู้เสียชีวิตเป็น “ลูก” หรือคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กวีอ้างถึงเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ 2 เหตุการณ์คือ เหตุการณ์เดือนตุลา เพื่อเปรียบเทียบว่าไม่ว่าผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์กรือเฮะจะมีอุดมการณ์อย่างไร ย่อมไม่อาจถูกบันทึกในหน้าประวัติศาสตร์ว่าเป็นวีรชนเพราะเป็นเพียงคนชายขอบที่มาตายตรงชายขอบของประเทศ นอกจากนี้ยังมีการอ้างถึงประวัติศาสตร์ครั้งกรุงศรีอยุธยาถูกรุกรานอาณาจักรปัตตานีเพื่อเปรียบเทียบว่าเหตุการณ์กรือเฮะเกิดขึ้นซ้ำรอยประวัติศาสตร์อีกครั้งคือรัฐบาลรุกรานคนที่ชายแดนภาคใต้

นอกจากนี้ยังมีการอ้างถึงเหตุการณ์การเมืองร่วมสมัย เช่น “อีกไม่นาน...ทหารหนุ่ม” (สุขุมพจน์ คำสุขุม, 2553) อ้างถึงเหตุการณ์ความขัดแย้งสี่สี่เพื่อสื่อว่านอกจากภาคใต้แล้วพื้นที่อื่นของประเทศไทยก็มีความขัดแย้งเกิดขึ้นเช่นกัน ส่วนการอ้างถึงเหตุการณ์การเมืองในต่างประเทศปรากฏใน “สเปนถึงปักซ์ได้” (คมเลนส์, 2547) ที่อ้างถึงการก่อการร้ายในประเทศสเปน⁷⁹ และ “ณ ดินแดนที่สันติสุขถูกตรึงด้วยตะปู” (ธาร ธรรมโฆษณ์, 2554) ที่อ้างถึงเหตุการณ์การเมืองในอิรักและอัฟกานิสถาน เพื่อให้เห็นว่านอกจากประเทศไทยแล้วก็ยังมีเกิดสถานการณ์รุนแรงในประเทศอื่นด้วย

⁷⁹ กวีนิพนธ์นี้ตีพิมพ์ปลายเดือนมีนาคม พ.ศ.2547 กวีน่าจะได้แรงบันดาลใจจากการก่อวินาศกรรมครั้งใหญ่ที่ประเทศสเปน ในวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ.2547 รถไฟในกรุงมาดริดเกิดระเบิดขึ้นส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตเกือบ 200 คน และบาดเจ็บกว่า 1000 คน นับเป็นการก่อการร้ายที่รุนแรงที่สุดครั้งหนึ่งของทวีปยุโรป

อิรัก, อัฟกาฯ, ปัตตานี	ต่างถิ่นต่างที่ - หนึ่งความหมาย
คือยิ่งจน ยิ่งฆ่า ยิ่งทำลาย	ตั้งแต่เกิดขึ้นกายคืนแผ่นดิน
สังกรรมของโลกคือโศกเศร้า	ความตายแบบให้เปล่าประจำถิ่น
เพียงแค่เกิดเป็นคนอยู่หากิน	ณ ชายแดนทักษิณแหลมมลายู
	(ธาร ธรรมโฆษณ์, 2554: 38)

ส่วนการอ้างอิงเหตุการณ์สึนามิพบในกวีนิพนธ์ “สองฟากฝั่ง” (รงค์ ประพันธ์พงศ์, 2548) “‘ปึกษ์ใต้’ (after shock: over shock)” (สุขุมพจน์ คำสุขุม, 2548) และ “เราอยู่คนละฟากของภูเขา” (เตื่อนจิต นวตรงค์ ชินธเนศ, 2551) เหตุการณ์สึนามิในประเทศไทยเกิดขึ้นในวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ.2547 บริเวณจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่ ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก เนื่องจากเป็นเหตุการณ์ที่คร่าชีวิตผู้คนจำนวนมากและเกิดขึ้นในภาคใต้ กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงมีการอ้างอิงเพื่อสื่อว่าเป็น “เคราะห์ซ้ำกรรมซัด” ของภาคใต้ ดังตัวอย่างกวีนิพนธ์ “สองฟากฝั่ง” ซึ่งตีพิมพ์หลังเหตุการณ์สึนามิ 1 เดือน

สองฟากฝั่งภาคใต้	ทุกซ์ทวี
ฝั่งตะวันออกมี	ข่าวร้าย
ยะลาปัตตานี	นราธิง วิตกฤ
ยังฆ่ารายวันคล้าย	คลังไค้กวนเมือง
เปลืองชีพชาวบ้านถูก	ลอบกัด
สุจริตชนเหยื่อสัตว์	นรภัย
ศพและศพพราภลัด	พุนเทวษ
วันและวันยิ่งซ้ำ	ชอกโ้อกหมอง
มองฝั่งตะวันตกโ้	อันดา - มั่นฤ
ตรังภูเก็ตระนองพังงา	กระบี่เศร้า
อีกสตูลคลื่นยักษ์ถลา	โถมเขมือบ
นับสิบล้อยพันศพเฝ้า	เคลื่อนพันพสุธา
	(รงค์ ประพันธ์พงศ์, 2548: 97)

การอ้างอิงเหตุการณ์มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงความคิดระหว่างเหตุการณ์ที่ถูกอ้างอิงกับสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ การอ้างอิงเหตุการณ์การเมืองมีบทบาทเพื่อวิจารณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับความรุนแรง และเชื่อมโยงให้เห็นว่าสถานการณ์วุ่นวายทางการเมืองเกิดขึ้นหลายที่ในโลกและล้วนแล้วแต่รุนแรงทั้งสิ้นเพื่อเป็นกรณีศึกษาว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็อาจ

กำลังก้าวไปสู่ความรุนแรงระดับนั้นด้วย ส่วนการอ้างถึงเหตุการณ์สึนามิทำให้เกิดความสะเทือนใจต่อชีวิตของผู้อาศัยในภาคใต้ของประเทศไทยที่ต้องรับเคราะห์ทั้งจากภัยธรรมชาติและภัยจากความโหดเหี้ยมของมนุษย์ สรุปได้ว่าการอ้างถึงเหตุการณ์สัมพันธ์กับการสื่อแนวคิดปฏิเสธความรุนแรง

สรุปประเด็นวรรณศิลป์จากการอ้างถึง จะเห็นได้ว่าเป็นกลวิธีที่มีความหลากหลายและเป็นลีลาเฉพาะของกวีแต่ละคน บทบาทสำคัญของการอ้างถึงยังคงเป็นการแสดงความสะเทือนใจต่อการใช้ความรุนแรงเช่นฆ่ากันและความสูญเสียในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งเมื่อใช้การอ้างถึงสิ่งต่าง ๆ ประกอบแล้วก็ทำให้การนำเสนอมีมิติหลากหลายขึ้น นอกจากนี้ยังมีการอ้างถึงเพื่อวิจารณ์การกระทำของรัฐบาล และวิจารณ์ผู้ใช้ความรุนแรงว่าไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาด้วย

4.8 การวางโครงเรื่องและสร้างตัวละคร

กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการวางโครงเรื่องและสร้างตัวละครที่สัมพันธ์กับการสื่อแนวคิด อาจมีการบรรยายความรู้สึกตัวละคร ใช้บทสนทนา หรือฉากและบรรยายภาค เช่น ชื่อสถานที่ ประเพณีภาคใต้ ทำให้เรื่องสมจริงด้วย จำแนกประเภทตามลักษณะเรื่องได้ดังนี้

4.8.1 โครงเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวผู้เสียชีวิต

โครงเรื่องที่พบมากที่สุดในการ์ตูนนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้คือโครงเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวผู้เสียชีวิต หรือเป็นผลสืบเนื่องจากการเสียชีวิตที่ทำให้คนในครอบครัวเกิดบาดแผลในฐานะผู้สูญเสีย ปมปัญหาของเรื่องคือการเสียชีวิตของสมาชิกซึ่งเป็นเสาหลักของครอบครัว และมีสมาชิกครอบครัวซึ่งอยู่ในสถานะผู้สูญเสียเป็นตัวละครสำคัญของเรื่อง

โครงเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวผู้เสียชีวิตมี 2 แบบ แบบแรกจะเริ่มต้นเล่าชีวิตยากลำบากหรือความรู้สึกโศกเศร้าของตัวละครผู้สูญเสียซึ่งมักเป็นคนในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้เสียชีวิต ได้แก่ พ่อ แม่ ภรรยา ลูก มีลักษณะที่จะทำให้ผู้อ่านรู้สึกสงสาร ทั้งจากอายุ (คนชรากับเด็ก) เพศ (ผู้หญิง) และความยากลำบากอื่น ๆ เช่น ฐานะยากจน มีลูกหรือหลานต้องดูแล เป็นต้น ต่อมาจึงบอกสาเหตุของความลำบากหรือความโศกเศร้าซึ่งก็คือการเสียชีวิตของคนในครอบครัว และสุดท้ายจึงบอกความรู้สึกหรือความหวังของผู้สูญเสีย โครงเรื่องแบบที่สองคือ เล่าตั้งแต่เหตุการณ์ก่อนเสียชีวิต เหตุการณ์การเสียชีวิต แล้วจึงบอกผลที่เกิดขึ้นภายหลังการเสียชีวิตคือความเศร้าโศกของสมาชิกในครอบครัวผู้เสียชีวิต

ในบท “เพลงละเมอของเด็กชายและเพลงกล่อมของแม่” เล่าเรื่องครอบครัวผู้สูญเสีย มีตัวละครคือ เด็กชายไร้พ่อ และภรรยาที่สูญเสียสามีผู้เป็นเสาหลักของครอบครัว

1: เพลงละเมอของเด็กชาย

แม่จ๋าอย่าร้องไห้ ได้ไหมแม่
ไม่ต้องกลัว พระเจ้าท่านเฝ้าดู
ไอ้ละหนอ... พ่อหนูก็อยู่นั้น...
ประเดี๋ยวพ่อก็เหาะเลาะเมฆมา
แม่จ๋าอย่าร้องไห้ ได้ไหมแม่
ห้าขวบปีหนูแข็งแรง แข็งแรงพอ
แม่จ๋าอย่าร้องไห้ ได้ไหมแม่
เดี๋ยวนี้เองในท้องแม่ ตื่นขึ้นมา

พ่อไม่ชอบคนขี้แย แม่รู้อยู่
คอยช่วยเหลือแม่และหนู อยู่บนฟ้า
ไม่กี่วัน... ไม่กี่วันนะหนูว่า
เล่าเรื่องโตะลือบา - ความมุดอ
ไม่ต้องกลัวใครรังแก แม่ไร้พ่อ
ไม่ต่างกับกับพ่อ ขอสัญญา
อย่าเป็นเด็กขี้แยอย่างคุณย่า
ร้องงอแง น้ำตาเปื่อนราตรี

2: เพลงกล่อมของแม่

ผวาผอง! สะตุงตื่นสะอื้นสะอีก
แม่้วยสาวพิมพ่า น้ำตาคลอ
ลูกจ๋าอย่าร้องไห้ ลูกชายแม่
ฟังสิ, นอนในท้องแม่ ยังเงียบบัง

โลกระทีกดิกหวีดไหว, ใครอีกหนอ?...
ปลอบเด็กชายไร้พ่อ คลอเสียงนั้น
พ่อไม่ชอบเด็กขี้แย แม่ก็หยัน
รอพ่อกลับจากสวรรค์วันรายอ...
(ศิริวร แก้วกาญจน์, 2551: 50-51)

กวีนำเสนอตัวละครแม่้วยสาวและกำลังตั้งครรภ์ ส่วนลูกเป็นเด็กชายอายุ 5 ขวบ เรื่องเปิดขึ้นด้วยการกล่าวถึงเด็กชายคนหนึ่งที่เห็นความทุกข์ของแม่จึงอยากจะปกป้องแม่ทั้งที่ตัวเองยังเด็ก ต่อมากวีจึงเผยว่าสาเหตุที่ทำให้แม่โศกเศร้าเกิดจากความตายของพ่อ กวีนิพนธ์ช่วงที่สองเล่าเรื่องแม่ที่สะตุงตื่นขึ้นมาเพราะเสียงลูกชายละเมอ จึงเป็นการคลี่คลายเรื่องราวสิ่งที่ลูกชายพูดกับแม่ในกวีนิพนธ์ช่วงต้นคืออาการละเมอเท่านั้น และแม่ต้องทำหน้าที่ปลอบโยนลูกชายทั้งที่ตัวเธอเองก็ยังโศกเศร้าและหวาดกลัวสภาพรอบตัว กวีจบเรื่องด้วยการแสดงให้เห็นว่าแม่ต้องพยายามเข้มแข็งและมีความหวังเพื่อส่งต่อความหวังนั้นให้ลูกด้วยการปลอบลูกว่าพ่อจะกลับมาหา ทั้งที่รู้อยู่แล้วว่าไม่มีวันเกิดขึ้น หรือกล่าวได้ว่าแม่ต้องพยายามคลี่คลาย “เพลงละเมอของเด็กชาย” ซึ่งเป็นปมในใจของลูก ด้วย “เพลงกล่อม” แห่งความหวัง จึงเป็นการเน้นย้ำภาพอันน่าสะเทือนใจของครอบครัวผู้สูญเสีย โดยเฉพาะผู้หญิงที่ต้องทำหน้าที่เป็นเสาหลักของครอบครัวแทนผู้เสียชีวิต กวีนิพนธ์นี้จึงสื่อแนวคิดถึงความตายของคนหนึ่งคนจากความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้สร้างบาดแผลที่ยากกลับเลือนในใจครอบครัวผู้สูญเสีย

“คำร้องขอชอบาริยะะห์” เป็นเรื่องของตัวละครชื่อ “ชอบาริยะะห์” ที่ใช้ชีวิตอย่างยากลำบากหลังจากสูญเสียสามี

ดึกสงัดเห็นบนดาวดวงอับแสง	ใจโรยแรงโหยให้อาลัยหา
ห้าชีวิตว่างเปล่าเศร้าวิญญา	ด้วยพ่อมาจรจากถูกพรากไป
ลูกเล็กสิ้นอนเรียงเคียงข้างแม่	อุ่นไอรักปกแผ่แม่หลับไหล
นางชอบาริยะะห์ป้องมองโพลยภัย	ให้เร้นไกลทุกนาที่ที่ดูแล
เมื่อยากไร้พี่ชายเฝ้าช่วยเหลือ	หนุนจุนเจือข้าวปลามาเผื่อแม่
สิ้นเสียงปิ่นคำรามพลิกผันแปร	พี่เหลือแต่ร่างเลือดนองกองซบดิน
.....	.....
ส่งสารไปถึงท่านที่เป็นใหญ่	ช่วยใส่ใจแก้ไขใ่วางเฉย
เก้าอี้เพียงสมบัติดมขัดชมเชย	อย่าคั่นเคยเหตุร้ายฆ่ารายวัน
ด้วยร้อยพันซากศพกองทบอยู่	จึงหมายผู้นำชาติที่สร้างสรรค์
แลเห็นคำวามนุษย์เทียมเท่ากัน	และหมายมันแก้ปัญหาประชาชน
เฉพาะสามจังหวัดของภาคใต้	สืบเสาะให้พบเหตุอย่าสืบสน
เร่งสร้างสานบ้านสันติด้วยอดทน	อาจหลุดพ้นหากทุกฝ่ายได้ร่วมมือ
นี่คือคำร้องขอชอบาริยะะห์	ในฐานะประชาชนผู้ใส่ชื่อ
หวังประชาธิปไตยจุดหมายคือ	การยึดถือสันติสุขทุกชั้นชน
	(ที่จันทร์ ทอฉาย, 2551: 168)

กวีเปิดเรื่องว่าชอบาริยะะห์มีชีวิตยากลำบากเพราะสูญเสียสามีและต่อมาก็สูญเสียพี่ชายที่คอยจุนเจือครอบครัวไปอีก ในตอนท้ายชอบาริยะะห์จึงเรียกร้องให้รัฐบาลเร่งแก้ปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงเห็นได้ว่ากวีนิพนธ์เรื่องนี้ทั้งแสดงให้เห็นผลกระทบของความรุนแรงที่ทำให้เกิดครอบครัวผู้สูญเสีย ก่อนจะทิ้งท้ายด้วยความหวังของชอบาริยะะห์ซึ่งสื่อแนวคิดวิจารณ์รัฐบาลในฐานะผู้แก้ปัญหาความรุนแรงด้วย นอกจากนี้การตั้งชื่อตัวละครว่า “ชอบาริยะะห์” ซึ่งหมายถึง อดทน ก็ยังสื่อว่าเมื่อรัฐบาลยังไม่เร่งแก้ปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ย่อมทำให้ครอบครัวผู้สูญเสียต้องอดทนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ส่วนเรื่องที่เล่าตั้งแต่เหตุการณ์ก่อนเสียชีวิต เช่น กวีนิพนธ์ “เด็ก ๆ ในร้านขนม (สายลมทุกระลอกหยอกล้อเรา)”

-1-

โอหนอ... ลูกจ๋าอย่าร้องไห้	ไปเถอะไป แม่พาหนูซื้อขนม
มะซับริ ซูไรดาเบิกตาคม	แม่ลูกกอดกันกลมอุ้มประคอง

ความรักและการอยู่ร่วมกัน กล่าวคือ กวีนำเสนอว่ามุสลิมไม่ได้แตกต่างจากคนทั่วไปในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพราะอยู่ในสถานะครอบครัวผู้สูญเสียเช่นกัน และมุสลิมก็รักความสงบสันติด้วย

4.8.2 โครงเรื่องเกี่ยวกับสภาพอันตรายในจังหวัดชายแดนภาคใต้

โครงเรื่องประเภทนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในจังหวัดชายแดนภาคใต้ท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบ ปมปัญหาของเรื่องคือสถานการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นตลอดเวลาและส่งผลกระทบต่อความรู้สึกและวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ ดังนั้นตัวละครสำคัญจึงเป็นตัวละครผู้อาศัยอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากนี้ยังมีตัวละครคนนอกพื้นที่ที่แสดงทัศนะเกี่ยวกับสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย โครงเรื่องประเภทนี้มีหลากหลายลักษณะ จุดวิกฤติของเรื่องคือการกล่าวถึงสภาพอันตรายหรือความตายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งจะนำไปสู่จุดสุดยอดคือการตัดสินใจของตัวละครที่ได้รับรู้สภาพอันตรายนั้น และในตอนจบจะเป็นการแสดงความรู้สึกหรือความคาดหวัง

“สงครามพะตอเน; ไม่รู้จักแต่คุ้นเคย” เปิดเรื่องด้วยชีวิตตัวละครสามีภรรยาคู่หนึ่ง การไม่ให้รายละเอียดเฉพาะของตัวละครสามีภรรยาคู่นี้อาจตีความได้ว่า กวีต้องการให้ตัวละครดังกล่าวเป็นภาพแทนวิถีชีวิตทั่ว ๆ ไปในจังหวัดชายแดนภาคใต้

นางหุงข้าวต้มกับ

จัดแจงให้ลูกสองคนไปโรงเรียนแล้ว

จึงชักผ้า - - -

กลับจากบ่อ เห็นสามีนั่งเหม่ออยู่บนแคร่ใต้ต้นมะปริง

เลยทักถามเบา เบา

ว่าทำไมไม่ออกไปกรีดยางอีก จวนจะเที่ยงรอมร่อ

เขาพยักหน้ายิ้ม ริ้ม ตาทอดหาง

พลาจตอบ

อีกสักพัก อีกสักพัก

เผื่อมีข่าวใครตายบ้างวันนี้ - - -

จะได้ละหมาดยานาซะห์⁸⁰ ก่อนถึงเช้าสวน

นางฟัง แล้วกระเดียดกะละมังเดินเลยไปราวตากผ้า

(ดุสิต หนัษา, 2547: 25)

⁸⁰ ละหมาดยานาซะห์ เป็นพิธีกรรมทางศาสนาอิสลามที่ทำให้แก่ศพก่อนฝัง

กวีเล่าเรื่องไปตามลำดับเวลาเรื่อย ๆ โดยไม่มีบรรยายภาคใดภาคหนึ่งคร่ำครวญ แต่ใช้จังหวะเนิบช้าเพื่อสื่อความเลือนลอยของชีวิต จนมาถึงประโยค “เพื่อมีข่าวใครตายบ้างวันนี้” ซึ่งเป็นเหมือนคำเฉลยว่าสาเหตุที่สามีภรรยาใช้ชีวิตอย่างสิ้นหวังก็เพราะต้องเตรียมใจรับความตายที่อาจเกิดขึ้นกับคนรอบตัวได้ตลอดเวลา และท้ายที่สุดตัวละครก็ดำเนินชีวิตประจำวันต่อไป การรับรู้ความตายรายวันซึ่งไม่ใช่เรื่องปกติราวกับเป็นเรื่องปกติทำให้สะท้อนใจต่อชะตากรรมของผู้ใช้ชีวิตในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ล้วนได้รับผลกระทบจากความรุนแรง

กวีนิพนธ์ “บทสนทนาทางโทรศัพท์ของเด็กหญิงฟาติมะ”⁸¹ ระบุว่าเขียนในวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2547 หรือหลังเหตุการณ์โพรยงนกระดาศในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สวัสดีค่ะ...	ฉันชื่อฟาติมะ, ได้ยินไหม
อยากจะบอกว่าดีใจ	ฉันเก็บกได้หลายตัวเลย
โดยเฉพาะตัวของเธอ	ที่เขียนเบอร์ไว้บนปกอย่างเปิดเผย
บ้านฉันอย่างที่รู้แหละเพื่อนเอ๋ย	พวกเราต้องสังเวยไม่เว้นวัน
ส่วนใหญ่ที่เห็นเห็นเป็นผู้บริสุทธิ์	ทั้งพุทธ มุสลิม ล้วนญาติฉัน
พวกเขา คนธรรมดาสามัญ	หาอยู่หากินกัน ปันน้ำใจ
แต่เธอรู้ไหมคนที่ตาย	เขาไม่ได้อยู่ฝ่ายไหน
และคนที่เห็นี้ยวโก	เป็นคนของใครก็ไม่รู้
ทุกคืนวัน เราหวั่นหวาด ขยาด ผวา	นำเวทนา นำหตุ
คำ : ระแวงระวังหลังบานประตู	เข้า : จะไปหรือจะอยู่ ไม่รู้เลย
บ้านฉัน ดวงตะวันสูญหาย	ดอกไม้กลายเป็นสีแดง เพื่อนเอ๋ย
ทุกสิ่งเปลี่ยนไป ไม่คืนเคย	ไม่รู้จะเอ๋ยถ้อยคำใด
ขอบใจ สำหรับนกระดาศ	แม้ไม่อาจจะจับดับไฟได้
ก็ยังดีกว่ามือกระพือไฟ	เผาไหม้บ้านช่องของตัวเอง
...ก่อนฉันจะวางสาย	ก่อนคำรามความตายจะข่มเหง
ฉันอยากร้องเพลงสักเพลง	กล่อมประเทศเราเอง ให้เธอฟัง

(ศิริวร แก้วกาญจน์, 2551: 56-58)

กวีนำเสนอตัวละครเด็กหญิง “ฟาติมะ” ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เรื่องเริ่มขึ้นด้วยเสียงของฟาติมะคุยโทรศัพท์กับคนนอกพื้นที่ซึ่งเธอได้เบอร์มาจากที่เขียนไว้บนนกระดาศ ฟาติมะเล่าว่าสภาพอันตรายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เธอเผชิญอยู่น่ากลัวเพียงใด แล้วจึงคลี่คลายเรื่องด้วยการแสดงความรู้สึกว่าแม้ชีวิตของเธอจะไม่สงบสุข แต่เธอก็ดีใจที่คนนอกพื้นที่ที่กำลังใส่ใจไป

⁸¹ชื่อกวีนิพนธ์สะกดว่า “ฟาติมะ” แต่ตัวบทกวีนิพนธ์สะกดว่า “ฟาติมะ”

ให้ พร้อมกับเน้นย้ำว่าเธอเองก็ปรารถนาจะ “ร้องเพลง” หรือส่งไมตรีตอบกลับไปให้คนภายนอกเช่นกัน สิ่งที่ฟาติมะบอกเล่าทำให้เห็นวิถีชีวิตท่ามกลางอันตรายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งเป็นผลกระทบของความรุนแรง ขณะเดียวกันการตอบรับไมตรีจากคนภายนอกก็สื่อแนวคิดที่ว่า ท้ายที่สุดแล้วแม้ฟาติมะซึ่งเป็นตัวแทนของมุสลิมในพื้นที่จะมีสภาพชีวิตย่ำแย่เพียงใด แต่สิ่งที่ไม่แตกต่างจากคนภายนอกที่พ้นนกรกระดาศให้เธอก็คือความหวังและความปรารถนาให้เกิดสันติภาพ

นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นว่าการตั้งชื่อตัวละครว่า “ฟาติมะ” ก็สัมพันธ์กับประเด็นดังกล่าวด้วย “ฟาฏิมะฮ์”⁸² เป็นชื่อบุตรสาวของศาสดามุฮัมมัด มุสต่อฟา “นางเป็นบุคลาธิษฐานของการเสียสละและความซื่อสัตย์ต่อพระเจ้าผู้สร้าง และเป็นตัวแทนของความบริสุทธิ์ผุดผ่องอันสูงส่ง และความป็นแม่พระ” (ชัยยิด อะลี อัสมอร รัชวี, 2542: 146) การตั้งชื่อเด็กหญิง “ฟาติมะ” ให้พ้องเสียงกันจึงสอดคล้องกับการให้ตัวละครนี้เป็นตัวแทนความรักสันติของมุสลิม

ในบท “จดหมายถึงแม่: กรุงเทพฯ ฝนไม่ตก” เล่าเรื่องในลักษณะจดหมายซึ่งลูกที่อยู่ในกรุงเทพฯ เขียนถึงแม่ที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

อยู่บ้าน - สำราญใจอยู่ไหมแม่...	ฟังแต่ข่าวร้ายร้ายวันหลายหน
ลูกถามทั้งแม่ทูน - ทน	อยู่บนเส้นด้ายชะตากรรม
‘ไฉ่ว่าชีวิตนี้นั้นน้อย...’	ลูกได้ยินบ่อยแม่คอยพร่ำ
ปลดปลงปลดปล่อยในถ้อยคำ	‘เกิด - ดับ ธรรมดา... อยู่ลนลาน’
ลูกถามเพราะอยากรู้ไปรอรับ-	เร่งปรับตัวให้ชิน - ย้ายถิ่นฐาน
ถามทั้งแม่ซ้องซัด เคยทัดทาน	ห้วงปลวกขึ้นบ้านหากนานไป
.....	.....
ฝนยังซุก - ตกทุกวันไซ้ไหมแม่	ปนเลือดที่ไหลแผ่ลูกแลเห็น
ศพหน้าชัยในทีวี - ข่าวช่วงเย็น	ตายเช่นอีกชีวิต ดิตตาตริง
ฯลฯ	
ที่กรุงเทพฯ กรงทน - ฝนไม่ตก	ลมหนาวกลับมาอีกคราหนึ่ง
ลูกยังหม่นวงล้อห่อตะบิง	เหมือนจะถึงแต่ไม่ถึงสักครึ่งทาง
แม่จะมาเมื่อไหร่ บอกได้แม่	อย่ารอให้ย่ำแย่ - ค่อยก้าว่าง
ลูกขอบคุณพระดล - สวตมนต์พลาจ	สิ่งเดียว - ทำได้บ้างระหว่างนี้...
	(นพดล ปรารค์ทอง, 2553: 66-69)

⁸²ยังมีกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้อีกบทหนึ่งที่ตั้งชื่อตัวละครว่า “ฟาฏิมะฮ์” คือ “พรงนี้เข้าทั้งฟาฏิมะฮ์และคนเรือจึงจะกลับเข้าฝั่ง” (พิทักษ์ ใจบุญ, 2553: 57-60) ตัวละครนี้ก็มีลักษณะเป็นมุสลิมที่รักสันติเช่นเดียวกัน

กวีเริ่มต้นเรื่องด้วยคำถามถึงแม่จากลูกที่ย้ายจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปอยู่กรุงเทพฯ ลูกเป็นห่วงและอยากให้แม่ย้ายออกนอกพื้นที่ จุดวิกฤติของเรื่องคือการกล่าวถึงความตายของน้ำซัยซึ่งเป็นญาติใกล้ชิด ทำให้ลูกยิ่งเป็นห่วงแม่มากกว่าเดิม จึงอยากให้แม่ย้ายมาอยู่กรุงเทพฯ ด้วยกัน เรื่องจบลงที่ลูกสวดมนต์ภาวนาให้แม่ปลอดภัยซึ่งเป็นสิ่งเดียวที่สามารถทำได้ระหว่างที่แม่ผู้รักถิ่นฐานยังไม่ยอมย้ายออกมา กวีนิพนธ์บทนี้แสดงให้เห็นความรู้สึกของคนที่ย้ายออกนอกพื้นที่แล้วรู้สึกหดหู่ เพื่อสื่อแนวคิดว่าผลกระทบของความรุนแรงทำให้ความรู้สึกของคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้เปลี่ยนไปคือเห็นบ้านเกิดไม่เหมือนบ้านเกิด และนำเสนอความรู้สึกของแม่ที่รักบ้านเกิดและไม่อยากย้ายถิ่นฐาน เพื่อสื่อว่าคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้รักถิ่นฐานของตัวเองหรือยังเชื่อว่าบ้านเกิดจะกลับมาสงบสุขอีกครั้ง

“เงา (ไม่มีใครอยากไปปัตตานี)” นำเสนอตัวละครที่เป็นคนนอกพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ “เขา” เป็นตัวแทนความคิดว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้น่ากลัวทั้งที่ยังไม่เคยเห็นสภาพจริงแต่ก็ไม่คิดจะไปเพราะเห็นภาพความรุนแรงจากสื่อต่าง ๆ การใช้สรรพนาม “เขา” แทนการระบุชื่อชี้เฉพาะแสดงว่าไม่ใช่แค่เขาคนเดียวคนหนึ่ง แต่เป็นคนทั่ว ๆ ไปในสังคมไทย หรือก็คือ “ใคร” ในชื่อ กวีนิพนธ์นั่นเอง ส่วน “ผม” เป็นตัวละครที่กำลังจะเดินทางไปสอนหนังสือที่จังหวัดปัตตานี แต่อุดมการณ์ก็เริ่มสั่นคลอนเมื่อได้ฟังคำคำนของเพื่อน โคร่งเรื่องแสดงให้เห็นความคิดที่เปลี่ยนไปของ “ผม”

ผมบอกเพื่อน-จะไปปัตตานี	เขาว่า-คิดให้ดีเสียก่อน
ยังไปเพียงลำพังค้างคืนนอน	สังหรณ์ว่าตอนเช้าไม่กลับมา
แล้วเขาก็ระรัวเสียงหัวเราะ	เพราะตอนนี้อยู่ที่เมืองสงขลา
ผมถามเขา-เคยไปไหมปัตตานี ยะลา	เขาสายหน้าว่าไม่-ไม่อยากจะไป
เขาว่า-บ้าสิไปที่นั่น	มีฆ่าฟันทุกวันเขียวน้ำเสียไว้
ไหนคนร้าย, คนดี ไม่รู้ใคร	ที่อาจใกล้ไปมาตรงหน้าเรา
.....	.....
ผมบอกเพื่อน-จะไปปัตตานี	ด้วยภาระหน้าที่สอนหนังสือ
โดยสมองสองเท้าเท่าสองมือ	มิใช่ห้ามกระหือือ้อือทำหาย
.....	.....
ผมบอกเพื่อน-จะไปปัตตานี	ยังลั่นปรีความงุนงงและสงสัย
กระแสรผ่านวนพันความนัย	ปัตตานีที่ขีดใกล้-ไกลห่างเรา
(ผมกำลังเดินทางไปปัตตานี	ลึกอกนี้เริ่มพริ้งพริ้นและหวั่นไหว
ท่ามเงาแสงระแวงหวั่นระวิงระไว	ราวบางอย่างห่างไกลใกล้เข้ามา...)

(อภิชาติ จันทรแดง, 2553: 181-182)

กวินิพนธ์เปิดเรื่องด้วย “ผม” บอกเพื่อนว่าจะไปสอนหนังสือที่ปัตตานี แต่เพื่อนกลับคัดค้านด้วยเหตุผลว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้น่ากลัว “ผม” จึงเริ่มลังเล จนกระทั่งตอนจบที่ต้องเดินทางไปจริง ๆ ความมั่นใจในอุดมการณ์ก็กลายเป็นความหวาดกลัวอันตราย กวีแสดงให้เห็นว่าวาทกรรม “ไม่มีใครอยากไปปัตตานี” หรือความหวาดกลัวจังหวัดชายแดนภาคใต้ดำรงอยู่ในสังคมไทยเพราะสื่อที่นำเสนอข่าวความรุนแรงและผู้ชมที่นำวาทกรรมนั้นมาผลิตซ้ำ จนทำให้ “ผม” ที่เคยมั่นใจในอุดมการณ์ค่อย ๆ ถูกหล่อหลอมจนกำลังจะกลายเป็นใครอีกคนหนึ่งที่ไม่อยากไปปัตตานี จึงสัมพันธ์กับแนวคิดสันติภาพที่ว่า บุคคลทั่วไปและสื่อมวลชนมีส่วนรับผิดชอบต่อความรุนแรงที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กวีนำเสนอตัวละครเป็นภาพแทนของคนนอกพื้นที่เพื่อให้ตระหนักต่อไปว่า คนทั่วไปรับรู้เรื่องจังหวัดชายแดนภาคใต้ลึกซึ้งเพียงใด และสื่อมวลชนนำเสนอข่าวสารรอบด้านเพียงใด

โครงเรื่องและตัวละครกลุ่มนี้สัมพันธ์กับแนวคิดสันติภาพคือ แสดงให้เห็นผลกระทบของความรุนแรงต่อวิถีชีวิตและความรู้สึกของผู้คนทั้งในและนอกพื้นที่ รวมทั้งวิจารณ์คนในสังคมด้วย นอกจากนี้ยังมีแนวคิดสันติภาพที่เกี่ยวกับความรักและการอยู่ร่วมกันคือ คนมลายู-มุสลิมรักมาตุภูมิและสันติภาพโดยเห็นได้จากการสร้างตัวละครมุสลิมที่หวังให้เกิดสันติภาพในบ้านเกิดของตัวเอง

4.8.3 โครงเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกัน

โครงเรื่องนี้เสนอประเด็นเรื่องความสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันในสังคม แบ่งโครงเรื่องได้เป็น 2 ประเภทจากประเด็นหลักที่ต้องการนำเสนอ ประเภทแรกคือโครงเรื่องเกี่ยวกับทหารและประเภทที่สองคือโครงเรื่องเกี่ยวกับศาสนา

ทหารถือเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในฐานะเจ้าหน้าที่รัฐที่เข้าไปรักษาความสงบ ขณะเดียวกันก็มีภาพลักษณ์ของการใช้ความรุนแรงในฐานะผู้ถืออาวุธด้วย โครงเรื่องที่มีทหารเป็นตัวละครสำคัญมีปมปัญหาคือพฤติกรรมหรือความรู้สึกของทหาร ส่วนใหญ่กวีนำเสนอว่าแม้ทหารนอกพื้นที่จะรู้สึกแปลกแยกจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ก็ยังรักสันติและอยากเป็นมิตรกับประชาชน จึงสัมพันธ์กับแนวคิดสันติภาพที่เชื่อว่าทหารเป็นผู้เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในฐานะผู้ปกป้องประชาชนจากความรุนแรง ดังตัวอย่างกวินิพนธ์ “เกียรติยศพลัดถิ่น”

ดิกเปลี่ยว เดือนหนาว ดาวละเมอ
ปล่อยอุณหภูมิต่ำตาบ่าลงไป

.....

บ่อยครั้งในบังกอร์ผลร่องไ้
อาบกระสุนเม็ดใหม่ในรังเพลิง

.....

บางที่เขาเพริดเพื่อผลอส่งยิ้ม
 แผละยิ้มให้ผู้คนบนยอดยาน
 รอคอยวันขึ้น คีนอवलสุข
 ถอนกำลังกองทัพคืนกลับไป
 ทว่า...ห้วงวิกาลยาวนานนี้
 ชีวิตในสายตาพญายม

ให้หญิงสาวมุสลิมตาเข้มหวาน
 อยู่ ณ บ้อมตรวจการณ์ความปลอดภัย
 ลมสันติพลั่วปลุกยุคสมัย
 ขึ้นสู้เรื่องไรในรีนรมย์
 มีคสัญญ์อัปลักษณ์ยังหมักหมม
 ยิ่งหล่นลุ่มกลืนหายกับฟายไฟ
 (วิสุทธิ ขาวเนียม, 2553: 23-25)

กวีเล่าชีวิตทหารที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเปิดเรื่องราวทหารรู้สึก เปลี่ยวเหงาเมื่อต้องไปอยู่ต่างถิ่นฐานบ้านเกิด ต่อมาเขาก็พยายามจะสร้างความคุ้นเคยกับคนในพื้นที่ และมีความหวังว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้จะสงบสุขในไม่ช้า สุดท้ายกวีนิพนธ์ก็กลับปิดเรื่องด้วยการ บรรยายสภาพว่าสถานการณ์จริง ๆ ยังวิกฤติอยู่ แสดงให้เห็นว่ากวีตั้งใจนำเสนอแง่มุมความรู้สึกของ ทหารที่มีความอ่อนไหวและรักความสงบสันติมากกว่าการทำลายล้าง แล้วเน้นว่าทหารคือผู้เสียสละ ด้วยการจบเรื่องให้เห็นว่าทหารยังต้องอยู่ท่ามกลางอันตราย เพื่อให้เข้าใจและเห็นใจทหารที่เข้าไปอยู่ ในพื้นที่ ความเข้าใจดังกล่าวจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ส่วนโครงเรื่องเกี่ยวกับศาสนาส่วนมากจะมีตัวละครมุสลิมปรากฏร่วมกับตัวละคร ชาวพุทธ และส่วนน้อยคือการนำเสนอตัวละครมุสลิมผู้มื่อคตซึ่งปรากฏเพียงเรื่องเดียว กวีนิพนธ์ที่ นำเสนอตัวละครมุสลิมกับตัวละครชาวพุทธทุกเรื่องนำเสนอว่าคนต่างศาสนาสามารถอยู่ร่วมกันได้ หรือมีวิถีชีวิตสงบสุขตามศรัทธาแห่งศาสนาของตน เช่น “หมัดลีหลวงตาเสาร์กับเรื่องราว โศกนาฏกรรมเหนือแผ่นดิน”

ย่ำคำ ดำฟ้า สายอันห่มสมัย
 น้ำร้อน พร้อมขง - ป่านชา
 หลวงตาเสาร์จิบชาก่อนเอ่ยปาก
 ใครกันหนอมันทำให้ผืนดิน
 ภูกับสู สมัยก่อน ตอนนั้น
 ปะนาเระ ปีนันเขาชนวัว
 ความขัดแย้งถึงมีก็น้อยนิด
 สมัยนี้ฆ่าตัดคอชนชนพอง
 ไม่กล้าออกตัดยางทำการค้า
 หมัดลีหอมมิ่งคอยดูภูขอทาย
 หมัดลีหนึ่งฟังเสียหลวงตาเสาร์
 คิดถึงภาพลูกสาวถูกมิดแทง

ภูไม่หลังเก่าทรงปั้นหย่า
 สองเกลอขรา - ร่วมริน
 “หมัดลีเหอ ภูอยาก จะรู้สิน”
 เบือนเลือด โหดหิน จนน่ากลัว
 เรายังเที่ยวด้วยกันไปจนทั่ว
 ลูกับภูยังไปปิ่นไร่ไปนั่งมอง
 ไม่ได้เหี้ยมอำมหิตจนสยอง
 จนพี่น้องชาวบ้านจะอดตาย
 คิดดูดี เสดสา น่าใจหาย
 ก่อการร้ายจะทวีความรุนแรง”
 สีน้าเศร้าในถ้อยคำถลาง
 เพราะเครื่องแบบแสดงราชการ

ถอนหายใจก่ายซ้ายขึ้นจิบ	เหนือฟ้าดาวระยิบจรัสฉาน
เสียงแมงค้ำรำร้องอยู่เนิ่นนาน	ฟังเหมือนเสียงการอ่านพระคัมภีร์
สองซราความเชื่อคนละอย่าง	หลวงตาเสาร์ตามทางพระชินสีห์
ส่วนหัวใจของเพื่อนชื่อหมัดลี	ยึดพระธรรมองค์ันปีชาคอยชี้นำ
แมงกลางคืนระงมร้องอยู่ก้องทึด	กลุ่มมจิต สองซรา เวลาค่า
ที่บัดนี้ต่างฝ่ายต่างเจียบบ้าง	เพื่อฟังเสียงโศกนาฏกรรมเหนือแผ่นดิน
	(ธาร ธรรมโฆษณ์, 2551: 52)

ตัวละครสำคัญในเรื่องนี้คือ หมัดลีกับหลวงตาเสาร์ ทั้งสองเป็นตัวละครที่มีลักษณะคู่ตรงข้าม กล่าวคือ หลวงตาเสาร์เป็นพระหรือผู้เผยแผ่ศาสนาพุทธ ในขณะที่หมัดลีเป็นมุสลิม กวีนิพนธ์เปิดเรื่องที่เหตุการณ์ปัจจุบัน แล้วจึงให้ตัวละครทั้ง 2 เล่าย้อนไปถึงเหตุการณ์ในอดีตที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เคยสงบสุข แล้วกลับมาพูดถึงสภาพปัจจุบันที่มีแต่การเข่นฆ่ากันซึ่งทำให้ทั้ง 2 คนหดหู่ใจในตอนจบจึงสรุปว่าแม้ทั้งคู่จะนับถือศาสนาต่างกัน แต่ก็มีความรู้สึกร่วมกันคือการยึดมั่นในหลักศาสนาและความสะเทือนใจต่อสถานการณ์รุนแรง การวางโครงเรื่องให้มีการเล่าย้อนอดีตเพื่อเทียบกับปัจจุบันสอดคล้องกับการสร้างตัวละครวัยชราซึ่งเป็นวัยที่ผ่านช่วงชีวิตมานาน นอกจากนี้ตัวละครชราวัยทั้งสองยังเป็นภาพแทนของมิตรภาพที่ไม่เปลี่ยนแปลงแม้สถานการณ์ความไม่สงบอาจทำให้เกิดอคติระหว่างศาสนา

ส่วนตัวละครมุสลิมผู้มีอคติปรากฏเพียงเรื่องเดียวคือ “ไกลออกไปจากโลกของผู้ประกาศข่าว” ที่เล่าเรื่องตามลำดับเวลา โดยเริ่มต้นที่โทรทัศน์นำเสนอข่าวตำรวจถูกสังหารในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต่อมาจึงแสดงให้เห็นปมปัญหาของเรื่องคือ มี SMS ไปปรากฏในรายการข่าวเพื่อบริภาษผู้ก่อการและระบุว่าเป็น “มุสลิม” รวมทั้งต้องการให้ใช้ความรุนแรงกับผู้ก่อการ ตอนจบของเรื่องจึงปรากฏตัวละคร “เด็กหนุ่มมลายู” ที่ไม่พอใจข้อความเหล่านั้น

ข่าวทีวี...รายงานการณ์เป็นไป	SMS หลากไหลเต็มขอบจอ
บ้างเชิดชูวีรกรรมตำรวจกล้า	บ้างแข่งคำ “โจรอัปรีย์ - ไม่มีพอ”
“โหดชั่ว ต้องจับมาสับคอ”	“มุสลิมแข็งข้อ - ฆ่าพวกมัน”
“เลือดต้องล้างด้วยเลือดเดือดระห่ำ”	“ไทยเป็นไท ไทยเป็นธรรมอย่าอย่าหยัน”
“รักเธอประเทศไทย ใครโรมรัน	ต้องประจัญด้านตีขยี้รุม”
SMS ผุดพุดอู่น่า	ตามถ้อยคำขานกล่าวนักข่าวหนุ่ม
บริษัทเร็นลับกำกับกุม	ผลกำไรอยู่ในมุมโลกมืดดำ
ผู้ชมจ้องคู่มือรู้เปื้อน	ยินยอมกลายเป็นเหยื่อถูกขยี้
เหยื่อทีวี...เหยื่ออารมณ์ที่บ่มกรำ	จากประวัติศาสตร์ย้ำความเป็นไทย
.....	.....

ถ้อย SMS ยังพรั่งปะทุ
เด็กหนุ่มมลายูอ่านการหมั้นแคลน

นัยระบุ “ตีโต้แตกแปลกแบบแผน”
ขบกรามแน่นซึ่งเคียดยิ่งเกลียดไทย
(วิสุทธิ์ ชาวเนียม, 2553: 44-45)

การนำเสนอตัวละคร “เด็กหนุ่มมลายู” ผู้รู้สึกเกลียดคน “ไทย” ในตอนจบเรื่อง โดยที่เรื่องก่อนหน้านั้นแสดงให้เห็นอคติของคนนอกพื้นที่ที่เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน เพื่อนำเสนอผลกระทบจากการบ่มเพาะความเกลียดชังโดยคนบางกลุ่มในสังคมนอกจังหวัดชายแดนภาคใต้และสื่อมวลชน การปรากฏตัวเพียงบาทเดียวในบทสุดท้าย สอดคล้องกับการแสดงระยะ “ไกล” จากสังคมส่วนใหญ่ของประเทศ และทำให้ตัวละครดูเป็นบุคคลเล็ก ๆ ที่คนทั่วไปอาจไม่ได้นึกถึง นอกจากนี้ยังเพื่อมิให้ภาพของเด็กหนุ่มมลายูเป็นผู้นิยมความรุนแรงซึ่งอาจทำให้เกิดภาพด้านลบต่อกลุ่มชนดังกล่าว “เด็กหนุ่มมลายู” ผู้เคียดแค้นเมื่อเห็น SMS อาจแตกต่างจากตัวละครอื่นในเรื่องกลุ่มนี้ แต่ทำที่รุนแรงของตัวละครดังกล่าวในตอนจบก็ดึงผู้อ่านให้ย้อนกลับขึ้นไปดูเหตุการณ์ก่อนหน้าซึ่งเป็นที่มาของความเคียดแค้น กวีนิพนธ์เรื่องนี้จึงสื่อแนวคิดสันติภาพว่าคนนอกพื้นที่และสื่อมวลชนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการบ่มเพาะอคติซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่สามารถนำไปสู่ความรุนแรง

สรุปประเด็นโครงเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์และการอยู่ร่วม มีการนำเสนอทั้งความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับคนในพื้นที่ และความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาคือพุทธศาสนิกชนกับมุสลิม จึงกล่าวได้ว่ากวีเล็งเห็นว่าสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทำให้เกิดความไม่ลงรอยระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน และระหว่างผู้นับถือศาสนาต่างกัน กวีจึงพยายามแสดงให้เห็นปฏิสัมพันธ์อันราบรื่นเป็นส่วนใหญ่ โครงเรื่องและตัวละครกลุ่มนี้จึงสัมพันธ์กับแนวคิดสันติภาพที่เกี่ยวข้องกับความรักและการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่าง นอกจากนี้ตัวละครมุสลิมในเรื่องยังเน้นย้ำแนวคิดว่าคนมุสลิมปรารถนาสันติเพื่อสลายอคติที่มีต่อคนกลุ่มนี้ด้วย สุดท้ายคือแนวคิดเรียกร้องความรับผิดชอบจากคนทั่วไปและสื่อมวลชนที่มีส่วนบ่มเพาะความเกลียดชังอันอาจนำไปสู่ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้

กล่าวโดยสรุป โครงเรื่องที่พบมากที่สุดคือโครงเรื่องเกี่ยวกับสภาพอันตรายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รองลงมาคือโครงเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวผู้สูญเสีย และโครงเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์และการอยู่ร่วม กลวิธีนี้แสดงว่ากวีต้องการนำเสนอ “ความไม่สงบ” ในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะผลกระทบจากความรุนแรงให้มี “เรื่อง” และเห็นลำดับเหตุการณ์แทนการบอกเล่าธรรมดา ประกอบกับองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความสมจริง ทำให้เกิดภาพน่าสะเทือนใจทั้งชีวิตของผู้สูญเสียและผู้ใช้ชีวิตในพื้นที่ ทั้งหมดล้วนเป็นการนำเสนอด้านตรงข้ามของสันติภาพให้ชัดยิ่งขึ้นเพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของสันติภาพ ส่วนโครงเรื่องและตัวละครกลุ่มสุดท้ายมุ่งเน้นประเด็นความไม่ลงรอยทาง

ทัศนคติซึ่งกวีเน้นนำเสนอภาพอุดมคติคือสังคมที่อยู่ร่วมกันด้วยความรักและสันติ นอกจากนี้ในโครงเรื่องบางประเภทยังมีการแฝงการวิพากษ์วิจารณ์ทั้งรัฐบาล สื่อมวลชน และคนทั่วไปนอกพื้นที่ด้วย

ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญจากการวิเคราะห์ตัวละครคือ กวีเน้นสร้างตัวละครมุสลิมให้อยู่ในสถานะเหยื่อ ผู้สูญเสีย และผู้รักสันติ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นว่ามุสลิมก็เป็นผู้ถูกกระทำและปรารถนาสันติภาพไม่ต่างจากผู้นับถือศาสนาอื่น ภาพมุสลิมลักษณะนี้ยังปรากฏในวรรณกรรมไทยประเภทเรื่องสั้นที่มีตัวละครมุสลิมด้วย ดังเห็นได้จากงานวิจัย *มุสลิมในวรรณกรรมไทย: เรื่องสั้น* (นารีมา แสงวิมาน, 2552)⁸³ แสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมไทยให้ความสำคัญกับการนำเสนอภาพมุสลิมที่อ่อนแอและไม่ใช้ผู้นิยมความรุนแรง เพื่อสลายอคติต่อศาสนาอิสลาม ดังที่กฤษดาวรรณ หงส์ดารมภ์ และโสรัจจ์ หงส์ดารมภ์ (2549: 104) กล่าวว่า “คำว่า “อิสลาม” กับ “มุสลิม” กลายเป็นคำที่สื่อความหมายเกี่ยวข้องกับความรุนแรง” เพราะอคติเป็นข้อจำกัดของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในทุกสังคม

4.9 กลวิธีอื่น ๆ

นอกจากกลวิธีที่กล่าวไปแล้ว ยังมีกลวิธีทางวรรณศิลป์อีก 2 ประเภทซึ่งแม้พบไม่มากนัก แต่ผู้วิจัยเห็นว่ามีความน่าสนใจ ได้แก่ การใช้เครื่องหมายวรรคตอนและลักษณะการพิมพ์ และการใช้ภาพประกอบ กลวิธีดังกล่าวนี้สัมพันธ์กับการเป็นกวีนิพนธ์สำหรับอ่านด้วยตาทั้งสองข้าง

4.9.1 การใช้เครื่องหมายวรรคตอนและลักษณะการพิมพ์

การใช้เครื่องหมายวรรคตอนและลักษณะการพิมพ์เป็นกลวิธีที่พบในกวีนิพนธ์สมัยใหม่ซึ่งเป็นกวีนิพนธ์สำหรับอ่านมากกว่าฟัง ดังนั้นรูปแบบการพิมพ์เช่นเครื่องหมายวรรคตอนจึงมีผลต่อการสื่อความหมาย ดังที่สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2541: 145) กล่าวว่า

⁸³ *มุสลิมในวรรณกรรมไทย: เรื่องสั้น* (นารีมา แสงวิมาน, 2552) พบว่า ลักษณะหนึ่งของมุสลิมในเรื่องสั้นคือ เป็นเหยื่อความรุนแรงในภาคใต้ มุสลิมที่ยากจน หรือตกอยู่ในสถานะผู้ถูกกระทำ “มุมมองของผู้ประพันธ์ส่วนใหญ่สะท้อนความอดกลั้นและตั้งมั่นในหลักศรัทธาต่อพระเจ้าในอิสลามของมุสลิม ไม่ว่าจะเผชิญกับสถานการณ์ใด ๆ ก็ตาม... การตอบโต้กับการถูกกดขี่ของมุสลิมในพื้นที่ทางวรรณกรรมจึงเป็นเสียงสะท้อนความรู้สึกไม่เป็นธรรมผ่านสายตาของนักเขียนที่เป็นสื่อกลางระหว่างผู้อ่านและตัวละครในเรื่องสั้น ด้วยวรรณศิลป์เหล่านี้ ผู้ประพันธ์มุ่งหวังที่จะให้สารสันติภาพของตนนั้นสื่อผ่านความสงบสุขต่อสังคมและประเทศชาติ เป็นความมุ่งหวังที่จะเห็นความเข้าใจของคนในชาติที่มีต่อวัฒนธรรมอื่นที่ไม่เหมือนกับตัวเองด้วยสายตาที่เป็นธรรมและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น” (นารีมา แสงวิมาน, 2552: 273-274)

ส่วนในปัจจุบัน กวีนิพนธ์เป็นกวีนิพนธ์ที่ใช้อ่านด้วยตา เป็นกวีนิพนธ์ลายลักษณ์ ใช้ตัวอักษรบันทึกวรรณศิลป์ไว้ ดังนั้นกวีจึงสามารถใช้เครื่องหมายวรรคตอน ลักษณะการพิมพ์งานด้วยตัวอักษรที่แตกต่างกัน เช่น ตัวเอน ตัวบาง ตัวหนา มาเป็นเครื่องมือช่วยสื่อสารความหมายอีกทางหนึ่ง บางครั้งกวีก็สามารถใช้เครื่องหมายวรรคตอน เช่น เครื่องหมายอัศเจรีย์ เครื่องหมายคำถาม หรือจุดไข่ปลา มาช่วยสื่อความหมายได้ด้วย

การใช้เครื่องหมายวรรคตอนปรากฏในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เช่นกัน เครื่องหมายวรรคตอนที่พบมาก ได้แก่ เครื่องหมายอัศเจรีย์ เครื่องหมายปรัศนี และเครื่องหมายอัฒประกาศ

“พวกเรารักครูจุฬิง” ใช้เครื่องหมายประกอบกวีนิพนธ์หลายเครื่องหมาย ที่สำคัญคือเครื่องหมายอัศเจรีย์แสดงความตื่นตกใจต่อการทำร้ายครูจุฬิง และเครื่องหมายปรัศนีเพื่อตั้งคำถามวิจารณ์ผู้ใช้ความรุนแรง

อยู่ไหนเล่า? เหล่าความฝันอันแสนหวาน
 ฤชุกซ่อนหลัง “รอยยิ้ม” อันพิมพ์ใจ
 หรือซ่อนในศรัทธา, อันมหาศาล?
 ฤชุกในทรหด “เธอ” อดทน

ที่ศิบลานคือเงาเหล่าปีศาจไหว...
 ที่ “พวกเขา” กระทำได้-ตั้งมิใช่คน...!
 ที่ “พวกเขา” เหล่าชาตนา-เข้าผลาญปล้น
 กระทั่งล้มลามเลือนเลือดและน้ำตา...!
 (สันต์ธวัช ศรีคำแท้, 2549: 97)

“แมงเม่า” เล่าเรื่องราวที่พอใจเมื่อได้ใช้ความรุนแรงตอบโต้ผู้ก่อความไม่สงบ ในเนื้อเรื่องพบเครื่องหมายอัฒประกาศ 2 ที่ตั้งตัวอย่างที่ยกมา กวีใช้เครื่องหมายอัฒประกาศให้เห็นว่าทั้ง 2 คำเป็นคำเฉพาะ กล่าวคือ ไม่ใช่คำที่ได้รับการยอมรับให้ใช้อย่างเป็นสากล แต่เป็นคำที่ทหารในเรื่องคิดอย่างอคติต่อ “แขก” หรือ “มุสลิม” จึงเป็นการใช้เครื่องหมายอัฒประกาศเพื่อให้สะดุดใจเมื่ออ่าน จะได้ไม่คิดแบบเหมารวมว่าผู้ก่อความไม่สงบเป็นมุสลิม

นี่คือคำคืนอันชื่นสด

.....
 แค่อคืนเดียว “โจรแขกแบ่งแยกรัฐ”

หลังบับต “โจรแขก” แหกสิ้นแหล่ง

.....
 ที่ถูกปราบแตกพลัด ขวัญพล่านป่วน
 (วิสุทธิ์ ขาวเนียม, 2553: 48-49)

นอกจากนี้ยังมีเครื่องหมายวรรคตอนอีก 2 ชนิดที่ผู้วิจัยเห็นว่าน่าสนใจคือ เครื่องหมายจุดไข่ปลาเพื่อทอดอารมณ์และสื่อถึงความไม่เห็นจุดสิ้นสุด และเครื่องหมายวงเล็บเพื่อ ช่อนความหมายสำคัญ

“ที่ชายแดนภาคใต้” เป็นกวีนิพนธ์ขนาดสั้นที่ไม่มีฉันทลักษณ์ กวีใช้เครื่องหมายจุดไข่ปลาเพื่อประโยชน์ 2 ประการ ประการแรกคือจุดไข่ปลาหลังคำว่า “รอคอย” และบรรทัดสุดท้ายของกวีนิพนธ์ มีหน้าที่แสดงความไม่เห็นจุดจบ กล่าวคือ เมื่อสมาชิกในครอบครัวออกไปนอกบ้านท่ามกลางสถานการณ์ที่อันตรายเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ ความรู้สึกของผู้รอคอยอยู่ที่บ้านย่อมยาวนานราวไม่มีจุดจบ และจุดไข่ปลาในบรรทัดสุดท้ายก็สื่อถึงคำถามที่ตั้งต่อไปได้อย่างไม่มีจุดจบหรือแทนความรู้สึกกังวลต่าง ๆ นานาที่ย่อมเกิดขึ้นในห้วงเวลาแห่งการรอคอย ประการที่สอง จุดไข่ปลาหลังประโยคคำถามหรือหลังเครื่องหมายปริศนีย์ มีหน้าที่เพื่อแสดงการทิ้งค้างไว้ เพราะท่ามกลางอันตรายรอบตัวย่อมไม่มีใครคาดเดาหรือกล้ายืนยันว่าคำตอบเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตจะเป็นอย่างไร

.....
อาหารมือเย็นพร้อมแล้ว

แม่ยิ่งกระวนกระวาย

เพ่งมองผ่านม่านหมอกลึกลับ

รอคอย...

.....
วันนี้ลูกจะกลับถึงบ้านหรือเปล่า?...

พ่อของลูกจะปลอดภัยไหม?...

โรงเรียนของลูก?...

คุณครูของลูกเล่า?...

.....

(ศิริวร แก้วกาญจน์, 2551:77)

“...คำถาม...” ใช้ฉันทลักษณ์ประเภทกลอนสุภาพ แต่มีเนื้อหามุขมเพียง 6 วรรค ส่วนวรรคที่ 7 กวีเหลือเพียงคำว่า “จึงจางหาย” ซึ่งเป็นคำสุดท้ายของวรรคก่อนหน้าวางไว้ระหว่างเครื่องหมายจุดไข่ปลา และวรรคสุดท้าย กวีใช้เครื่องหมายจุดไข่ปลาเรียงกันแทนคำในวรรคที่หายไป เพื่อสื่อความว่ากวีอับจนถ้อยคำที่จะพรรณนาความรู้สึกเศร้าสะเทือนใจให้เป็นกวีนิพนธ์สมบูรณ์ตามฉันทลักษณ์ได้ สัมพันธ์กับเนื้อหาที่กวีตั้งคำถามว่า “ต้องเขียนกวีอีกกี่บท?” เพื่อคลายความเศร้าโศกจากสถานการณ์ความไม่สงบ

เราต้องเขียนกวีอีกกี่บท ?
 ความเศร้าโศกรันทดจึงจางหาย
 เราต้องรู้ ต้องเห็นความเป็น-ตาย
 อีกกี่ครั้งปีกษได้จึงอยู่เย็น...
 จะให้ฉันเขียนกวีอีกกี่บท ?
 ความเศร้าโศกรันทดจึงจางหาย
 .....จึงจางหาย.....
 .....??.....

(พันธ์ ประเสริฐศักดิ์, 2547: 39)

ผู้อ่าน

“ประเทศไทย?” ใช้วงเล็บเพื่อเฉลยคำตอบซึ่งเป็นประเด็นที่กวีต้องการเน้นย้ำต่อ

3		
2	เอาความทุกซิปไปทิ้งแผ่นดินอื่น กร่อนสนิมในหัวอกอันซำรุด	เขี่ยความขึ้นเขวี้ยงลงมหาสมุทร นำไปซุดหลุมฝังไกลแสนไกล
1	แม้จะสลัดทุกข์ระทม ชมชื่น แต่มีอาจหลอกตัวเอง ใจหนอใจ	ทุกวันคืนชมตาหลับสักเพียงไหน เมื่อบ้านเมืองลุกเป็นไฟทุกคืนวัน
0	เมืองนี้ยังมีอยู่หรือ...รอยยิ้ม ชาวบ้าน ทหาร ตำรวจ เสมอกัน	แม่พิมพ์ พ่อพิมพ์ พาเสียขวัญ ต่างสังเวทความโหดนั้นจนชินตา
	เอ๋ยประเทศนี้ ประเทศไทย ประหัตประหาร ประจานดินฟ้า	ประเทศใคร ประเทศคุณ ประเทศฆ่า? หรือว่า...ประเทศไร้อารยธรรม (หรือว่า ‘ประเทศไทย’ ไร้อารยธรรม) (ฝุ่นฟ้า ฐลิติน, 2550: 97)

เนื้อหาบทกวีนี้แสดงให้เห็นความรู้สึกขมขื่นต่อสถานการณ์ความรุนแรงใน “เมืองนี้” แม้ไม่ได้ระบุพิภพแต่ก็ตีความจากเนื้อหาได้ว่าหมายถึงจังหวัดชายแดนภาคใต้ กวีย้ำความสิ้นหวังด้วยการแทรกตัวเลขนับถอยหลังจาก 3 ถึง 0 เพื่อสื่อการนับถอยหลังเหมือนระเบิดเวลาสู่ภาวะวิกฤต และตั้งคำถามในบทสุดท้ายว่า สถานการณ์รุนแรงทั้งหมดที่กล่าวไปเกิดขึ้นที่ “ประเทศไทย” แล้วเลือกจะเฉลยคำตอบในวงเล็บว่า “ประเทศไทย” ซึ่งการซ่อนในวงเล็บทั้งสื่อว่ากวีไม่อยากจะยอมรับความจริง

ข้อนี้ ขณะเดียวกันก็กลับเป็นการเน้นให้ผู้อ่านเห็นคำตอบนี้ชัดเจนเพื่อให้ตระหนักว่าพื้นที่หนึ่งของประเทศไทยกำลังเกิดสถานการณ์รุนแรงขึ้นวิกฤต

นอกจากนี้ยังมีการใช้เครื่องหมายวงเล็บในชื่อกวีนิพนธ์ด้วย ทำให้ชื่อเรื่องเกิดความหมายมากขึ้น กล่าวคือ หากตัดคำในวงเล็บออกจะสื่อความแบบหนึ่ง และเมื่ออ่านคำในวงเล็บรวมไปด้วยก็จะได้อีกความหมายหนึ่ง ได้แก่ กวีนิพนธ์ “ระจอก (เทศ)” (อรรถาณู, 2547) กวีเล่นคำว่า “ระจอก” กับ “ระจอกเทศ” เพื่อตำหนิว่าผู้นำรัฐบาลประเมินสถานการณ์ผิดที่เห็นว่าความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นฝีมือของ “โจรระจอก” ซึ่งคำว่า “ระจอก” สะท้อนว่ารัฐบาลเห็นเป็นปัญหาเล็ก แต่กวีเห็นว่าปัญหานี้ใหญ่เหมือน “นกระจอกเทศ” โดยรัฐบาลมองไม่เห็นคำว่า “เทศ” ที่อยู่ในวงเล็บหรือปมปัญหาซับซ้อนที่ซ่อนอยู่ กวีนิพนธ์ “(ห)วาด” (สิทธิชัย, 2549) กวีแสดงความสะเทือนใจว่าการ “วาด” ภาพของจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้สมจริงจะต้องวาดภาพที่สื่อถึงความรุนแรงที่น่า “หวาด” กลัว กวีนิพนธ์ “สะ (เทือน) ใจไหม” (วันเนา ยูเด็น, 2552) วิจารณ์ผู้รับรู้สถานการณ์รุนแรงด้วยการตั้งคำถามว่ารู้สึก “สะใจ” หรือ “สะเทือนใจ” กันแน่

การใช้เครื่องหมายวรรคตอนและลักษณะการพิมพ์เป็นกลวิธีอีกอย่างหนึ่งที่น่าสนใจในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากทำให้เห็นลักษณะของกวีนิพนธ์สมัยใหม่ที่เป็นกวีนิพนธ์สำหรับอ่านด้วยตาแล้ว ยังเป็นการใช้เครื่องหมายเพื่อสื่อความหมายด้วยแนวคิดที่สัมพันธ์กับการใช้เครื่องหมายวรรคตอนและลักษณะการพิมพ์ยังคงเป็นแนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบของความรุนแรงที่ทำให้กวีสะเทือนใจ รวมทั้งใช้วิจารณ์ผู้เกี่ยวข้องกับความรุนแรงด้วย

4.9.2 การใช้ภาพประกอบ

กวีนิพนธ์สำหรับอ่าน นอกจากเนื้อความแล้วยังอาจมีการใช้ภาพประกอบเป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์ด้วย จากข้อมูลที่ผู้วิจัยเลือกมา พบภาพประกอบกวีนิพนธ์ในแหล่งข้อมูล 2 แหล่งคือ นิตยสารรายสัปดาห์และหนังสือหัวใจเดียวกัน ภาพประกอบกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่เป็นภาพถ่าย แบ่งกว้าง ๆ ได้เป็น 2 ประเภท คือ ภาพเกี่ยวกับความรุนแรง และภาพความสงบสุข

ภาพเกี่ยวกับความรุนแรง ได้แก่ ภาพความเสียหายทั่วไป ภาพเหตุการณ์สำคัญ และภาพผู้เสียชีวิตที่เป็นบุคคลสำคัญ ภาพความเสียหายทั่วไปจากความรุนแรง เช่น ภาพศพ ภาพความเสียหายของสิ่งปลูกสร้าง ภาพกลุ่มนี้มีบทบาทคือช่วยเน้นให้แนวคิดของกวีนิพนธ์ชัดเจนขึ้น เช่น “โนเค.เบตง” (คมเลนส์, 2547) “ครูไม่มีภาค” (คมเลนส์, 2548) “เลิกทน” (สุภาพ นิลไพรัช, 2552) “สิ่งที่ร้องขอ” (วันเนา ยูเด็น, 2552) เน้นวิจารณ์รัฐบาลที่แก้ปัญหาไม่จริงจัง ภาพความรุนแรงจึงช่วยสื่อว่าเหตุที่รัฐบาลต้องเร่งแก้ปัญหาที่เพราะจังหวัดชายแดนภาคใต้กำลังเสียหายเช่นในภาพ

นั่นเอง “ใครตาย” (คมเลนส์, 2549) “แผ่นดินเดียวกัน” (คมเลนส์, 2550) “สะ (เพื่อน) ใจใหม่” (วันเนาว์ ยูเต็น, 2552) เน้นวิจารณ์คนนอกพื้นที่ที่ไม่รู้จักสู่สาเหตุความตายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กวีจึงใช้ภาพมาประกอบเพื่อให้ผู้อ่านทั่วไปได้เห็นว่าสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ร้ายแรงเพียงใด “ฆ่าพระเจ้า” (เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์, 2550) “อย่าอ้าง” (ธาร ธรรมโฆษณ์, 2548) เน้นแนวคิดที่ผู้ใช้ความรุนแรงไม่มีศาสนา ภาพประกอบทำให้อ่านตระหนักว่าหากได้รับการขัดเกลาด้วยศาสนาจริง คนกลุ่มนี้คงไม่กระทำการที่สร้างความเสียหายร้ายแรงเช่นในภาพ

ภาพความรุนแรงเฉพาะเหตุการณ์ ได้แก่ ภาพเหตุการณ์ตากใบในกวีนิพนธ์ “ความดีใจของคนโล่งเงา” (คมเลนส์, 2547) “ข้าวไทย” (คมเลนส์, 2547) “ตากใบ: สายน้ำความอ่อนโยน” (เทือก บรรทัด, 2547) “พุทธที่ไหนในพุทธ” (คมเลนส์, 2547) “ถนนสายนั้น” (ชีวี ชีวา, 2547) “แท้จริงพระเจ้ายังเมตตา” (สายธารสิโป, 2548) และภาพเหตุการณ์กรือเซะในกวีนิพนธ์ “กรือเซะ” (จันทร์ รำไร, 2553) ส่วนใหญ่เพื่อวิจารณ์รัฐบาลที่ทำให้เกิดความรุนแรงในเหตุการณ์ดังกล่าว

ส่วนภาพผู้เสียชีวิตที่เป็นบุคคลจริง ได้แก่ “จดหมายฉบับล่า ถึง- อัลมรุ่มสมชาย และครอบครัว” (พันดา ธรรมดา, 2547) มีภาพสมชาย นิละไพจิตร “แสงเทียนที่ สุดทาง” (คมเลนส์, 2548) มีภาพกอบกุล รัชเสวะ “ฝันร้ายของครู” (นันทวล หาญทงศ์, 2549) มีภาพจุฬาลง ปงกันมูล “เพลงชีวิต แต่ พล.ต.อ.สมเพียร เอกสมญา” (ณ ปลายฟ้า และ อคินี ฤทัย, 2553) มีภาพพลตำรวจเอกสมเพียร เอกสมญา ภาพกลุ่มนี้มีบทบาทเพื่อแสดงความรำลึกถึงบุคคลที่กวีอาลัยและยกย่อง

ภาพกลุ่มที่สองคือ ภาพความสงบสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ภาพวิถีชีวิตในท้องถิ่น ส่วนใหญ่เห็นได้ในหนังสือหัวใจเดียวกัน เป็นภาพที่สื่อถึงการอยู่ร่วมกันอย่างหลากหลายซึ่งมักมีมุสลิมกับชาวพุทธอยู่ในภาพ และอาจมีชาวจีนด้วย เช่น กวีนิพนธ์ “ที่หมายอยู่ปลายฟ้า 2548” (คมเลนส์, 2547) “แม่น้ำเดียวกัน” (เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์, 2549) “ปัตตานีรำลึก” (เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์, 2550) และภาพเฉพาะกลุ่มมุสลิม ทั้งการปฏิบัติศาสนกิจอย่างสงบ มีรอยยิ้มรวมถึงแสดงอาการเศร้าหมอง ในกวีนิพนธ์ “ความหวังที่มีสยิดกรือเซะ” (รงค์ ประพันธ์พงศ์, 2547) “...คำถาม...” (พันธ์ ประเสริฐศักดิ์, 2547) “แต่ผืนแผ่นดินอันนิรันดร์” (สิระพล อักษรพันธ์, 2547) “ในวิหารความตาย” (เทือก บรรทัด, 2547) “กล่อมเยาว์ เกลาโย-ชายัง” (วรภา วรภา, 2548) “ยังไม่มีคำตอบ” (คมเลนส์, 2548) “ร่วมสันติภาพ ต่างสงคราม” (ไพวรินทร์ ขาวงาม, 2552) “เราต่างโหยหาสันติสุข” (ไพวรินทร์ ขาวงาม, 2553) “เพลงกล่อมหลานเหนือคาบสมุทรมาเลย์” (ธาร ธรรมโฆษณ์, 2554) ภาพกลุ่มนี้มีบทบาทเพื่อให้เห็นว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้มีวิถีชีวิตที่สงบสุขเพื่อสื่อแนวคิดให้ความหวัง กำลังใจว่าสถานการณ์จะคลี่คลายจนวิถีชีวิตกลับมาเป็นปกติ นอกจากนี้ยังสื่อแนวคิดที่ความแตกต่างในจังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถอยู่ร่วมกันได้ คนมาเลย์-มุสลิมมีวิถีชีวิตที่สุขสงบ และสันติภาพคือมิตรภาพและความรัก

การใช้ภาพประกอบในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้นอกจากมีบทบาทในแง่ของการบันทึกประวัติศาสตร์โดยเฉพาะภาพถ่ายที่สัมพันธ์กับเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ แล้ว บทบาทสำคัญคือ เป็นการสร้างจินตภาพอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งภาพความรุนแรงและภาพความสุขสงบ ส่วนใหญ่ภาพประกอบจะช่วยให้แนวคิดของกวีนิพนธ์เด่นชัดขึ้น และยังมีบทบาทสำคัญต่อกวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาสื่อแนวคิดสันติภาพในระดับสากล ภาพประกอบช่วยให้ผู้อ่านเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้อีกได้

จากที่กล่าวมาทั้งหมด กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์อย่างหลากหลาย ได้แก่ การใช้รูปแบบคำประพันธ์ การใช้คำ การซ้ำ การใช้ความเปรียบคู่ขนาน การตั้งคำถามเชิงวาทศิลป์ การใช้ภาพพจน์และสัญลักษณ์ การอ้างถึง การวางโครงเรื่องและสร้างตัวละคร และกลวิธีอื่น ๆ ในแต่ละประเภทของกลวิธีทางวรรณศิลป์มีทั้งกลวิธีที่พบในกวีนิพนธ์ทั่วไปอยู่แล้ว เช่น การซ้ำคำ การเล่นคำ ภาพพจน์เกี่ยวกับธรรมชาติ สัญลักษณ์นก ฯลฯ และยังมีกลวิธีที่เป็นลักษณะเด่นของกวีนิพนธ์กลุ่มนี้คือการใช้สิ่งที่สื่อถึงภาคใต้มาสร้างกลวิธีทางวรรณศิลป์ เช่น การใช้ภาษามลายูและภาษาไทยถิ่นใต้ ภาพพจน์เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อ ภาพพจน์เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของภาคใต้ การอ้างถึงวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ การสร้างตัวละครมุสลิม เป็นต้น นอกจากกลวิธีในการสร้างสรรค์เนื้อหากวีนิพนธ์แล้ว ก็ยังพบกลวิธีทางวรรณศิลป์ในการตั้งชื่อกวีนิพนธ์ด้วยดังได้กล่าวควบคู่ไปกับการวิเคราะห์เนื้อหาแล้ว

กลวิธีทางวรรณศิลป์มีความสัมพันธ์กับการสื่อแนวคิดสันติภาพทั้ง 2 ประเด็นหลักที่วิเคราะห์ไปในบทที่ 3 คือ แนวคิดสันติภาพกับการปฏิเสธความรุนแรงและแนวคิดสันติภาพกับการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก กลวิธีทางวรรณศิลป์กับแนวคิดปฏิเสธความรุนแรง กวีเน้นทำให้ผู้อ่านสะท้อนใจต่อภาพความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อให้ตระหนักถึงความเลวร้ายของการใช้ความรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือผลกระทบที่ทำให้ผู้คนใช้ชีวิตอย่างไม่ปกติสุข และความรู้สึกเศร้าโศกหดหู่ของคนในพื้นที่และผู้รับรู้เหตุการณ์รวมทั้งกวีเองด้วย นอกจากนี้ยังมีการใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์เพื่อวิพากษ์วิจารณ์ผู้เกี่ยวข้องกับความรุนแรงโดยเน้นที่ผู้ใช้ความรุนแรงในประเด็นการอ้างศาสนาผิด ๆ และรัฐบาลในประเด็นการแก้ปัญหาไม่สัมฤทธิ์ผล จึงกล่าวได้ว่ากวีต้องการให้ผู้อ่านสะท้อนใจต่อชะตากรรมของเพื่อนมนุษย์ที่ตกทุกข์ได้ยาก และต้องการกระตุ้นให้ผู้เกี่ยวข้องรับผิดชอบปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นด้วย ส่วนกลวิธีทางวรรณศิลป์กับแนวคิดการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ส่วนใหญ่เน้นที่ประเด็นความแตกต่างไม่ใช่ข้อจำกัดของการอยู่ร่วมกัน การให้ความหวังและกำลังใจ และคนมลายู-มุสลิมรักมาตุภูมิและสันติภาพ กวีใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์สื่อถึงแง่มุมของความหลากหลายที่อยู่ร่วมกันและความหวังถึงสันติภาพ และเน้นย้ำว่าวิถีแห่งมุสลิมคือวิถีแห่งสันติสุข

กลวิธีทางวรรณศิลป์คือเครื่องมือสำคัญที่เอื้อให้กวีนำเสนอประเด็นความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ลึกซึ้งและหลากหลายมิติ ตั้งแต่ความน่าสะเทือนใจของการใช้ความรุนแรง ไปจนถึงการแสดงความหวังว่าสันติภาพจะเกิดขึ้นได้ในการอยู่ร่วมกัน สรุปได้ว่า กวีเน้นสร้างความสะเทือนใจให้ถึงที่สุดว่าความรุนแรงคือหายนะ เพื่อปฏิเสธการใช้ความรุนแรงซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญของการเกิดสันติภาพ และทำให้เกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจชีวิตของเพื่อนมนุษย์ กวีวิจารณ์บุคคลหลายฝ่ายในสังคมที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงซึ่งเป็นการทำหน้าที่สั่งสอนและชี้นำสังคม และสุดท้ายกวีให้เห็นแง่มุมและตระหนักถึงคุณค่าของสันติภาพ เพื่อให้เข้าใจว่าสันติภาพคือทางออกของปัญหาความขัดแย้งในทุกสังคมการอยู่ร่วมกัน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผล

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษากรณีเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่พ.ศ. 2547-2554 ในแหล่งข้อมูล 4 ประเภท ได้แก่ นิตยสารรายสัปดาห์ การประกวดกวีนิพนธ์คือรางวัลพานแว่นฟ้าและนายอินทร์อะวอร์ด หนังสือรวมกวีนิพนธ์ของนักเขียน และหนังสือรวมกวีนิพนธ์ของกลุ่มนักเขียน โดยตั้งประเด็นไว้ว่า กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้นำเสนอแนวคิดสันติภาพทั้งสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้และสันติภาพในระดับสากล และกลวิธีทางวรรณศิลป์มีความสัมพันธ์กับการสื่อแนวคิด

ผู้วิจัยพบว่ากวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้กล่าวถึงคำว่า “สันติภาพ” ทั้งในเนื้อหาและคำนำของหนังสือรวมกวีนิพนธ์ และแม้ไม่ได้กล่าวถึงคำว่า “สันติภาพ” โดยตรง แต่กวีนิพนธ์ก็แสดงแนวคิดร่วมว่าต้องการให้สถานการณ์ความไม่สงบคลี่คลายหรือต้องการให้เกิดสันติภาพ ผู้วิจัยจึงเห็นว่ากวีนิพนธ์ดังกล่าวเป็นกลุ่มข้อมูลที่น่าสนใจศึกษาว่ามีการนำเสนอแนวคิดเรื่องสันติภาพอย่างไร

ผลการศึกษาแนวคิดสันติภาพ ผู้วิจัยแบ่งเป็น 3 ประเด็นสำคัญ คือ แนวคิดสันติภาพกับการปฏิเสธความรุนแรง แนวคิดสันติภาพกับการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก 2 ประเด็นนี้มาจากแนวคิดเรื่องสันติภาพของโยฮัน กัลตุง (Galtung, 2005) ที่อธิบายว่า สันติภาพไม่ได้หมายถึงเพียงไม่มีความรุนแรงหรือการทำร้ายร่างกาย แต่ยังครอบคลุมถึงวิถีชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคมทั่วไปด้วย ผู้วิจัยเห็นว่ากวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เสนอแนวคิดสันติภาพด้วยหลักการเดียวกันคือ การปฏิเสธความรุนแรงเพราะไม่ใช่หนทางนำไปสู่สันติภาพ และการอยู่ร่วมกันด้วยความรักซึ่งกวีเห็นว่าจะทำให้ความรุนแรงยุติได้และเกิดสันติภาพอย่างแท้จริง ส่วนประเด็นสุดท้ายคือแนวคิดสันติภาพระดับสากลหรือการเรียกร้องสันติภาพในทุกสังคม

แนวคิดสันติภาพกับการปฏิเสธความรุนแรง กวีแสดงให้เห็นว่าความรุนแรงก่อให้เกิดผลกระทบร้ายแรง และไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงที่เกิดจากฝ่ายใดก็ไม่ใช่ว่าสิ่งที่ยอมรับได้ ดังนั้นกวีจึงแสดงให้เห็นภาพผลกระทบของการใช้ความรุนแรง ทั้งการสูญเสียชีวิตผู้คน บาดแผลของครอบครัวผู้สูญเสีย สภาพชีวิตผิดปกติของผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และความรู้สึกของผู้รับรู้เหตุการณ์ ผู้วิจัยเห็นว่ากวีมองความรุนแรงทั้งลึกซึ้งและกว้างขวาง กล่าวคือ ความรุนแรงทั้งทำให้มีใครเสียชีวิตและกระทบต่อความรู้สึกด้วย และความรุนแรงไม่ได้กระทบเพียงผู้คนในพื้นที่เกิดเหตุการณ์ แต่ยังกระทบถึงคนนอกพื้นที่ที่รับรู้เหตุการณ์ด้วย ส่วนผู้เกี่ยวข้องกับความรุนแรง กวีนิพนธ์วิจารณ์ผู้ใช้

ความรุนแรงที่อ้างศาสนาอย่างผิด ๆ วิจารณ์และเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ปัญหาความรุนแรงโดยเน้นแนวทางสันติวิธี กลุ่มสุดท้ายคือบุคคลทั่วไปและสื่อมวลชนซึ่งแม้ไม่ใช่ผู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับความรุนแรงที่หมายถึงการทำร้ายร่างกาย แต่ก็มีส่วนในการผลิตซ้ำ “ความรุนแรง” โดยการเสพและการรายงานข่าวในสื่อ อย่างไรก็ตาม แม้วิส่วนใหญ่จะแสดงความไม่เห็นด้วยต่อการใช้ความรุนแรงของทุกฝ่าย ก็ยังมีวิส่วนหนึ่งที่เห็นว่าควรใช้ความรุนแรงแก้ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และผู้มีความชอบธรรมที่จะใช้ความรุนแรงคือรัฐบาล แต่กวีนิพนธ์กลุ่มนี้ก็มีจำนวนน้อยมาก ทำให้เห็นว่าความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ดำเนินมาถึงปัจจุบันทำให้กวีตระหนักได้ว่าความรุนแรงไม่ใช่ทางออกของปัญหา ความรุนแรงถือเป็นด้านตรงข้ามของสันติภาพ ดังนั้นกวีจึงนำเสนอภาพผลกระทบของความรุนแรงและวิจารย์ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้เห็นว่าความรุนแรงไม่ใช่สภาพที่พึงปรารถนาและไม่อาจยอมรับได้ไม่ว่าจะเกิดจากฝ่ายใด

นอกจากปฏิเสธการใช้ความรุนแรงแล้ว ยังมีอีกประเด็นสำคัญในกวีนิพนธ์คือ แนวคิดสันติภาพกับการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้นำเสนอว่าสันติภาพคือความรักและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยต้องเริ่มต้นที่ทักษะความรู้สึก จึงเป็นการขยายแนวคิดสันติภาพให้กว้างกว่าแค่ยุติความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แนวคิดนี้ได้แก่ การให้ความหวังและกำลังใจ สันติภาพคือมิตรภาพและความรัก ความแตกต่างไม่ใช่ข้อจำกัดของการอยู่ร่วมกัน คนมลายู-มุสลิมรักมาตุภูมิและสันติภาพ ความเป็นหนึ่งเดียวของชาติ และสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นที่พึงพอใจ

หัวใจสำคัญของแนวคิดกลุ่มนี้คือการนำเสนอว่าสันติภาพคือมิตรภาพและความรัก กล่าวคือหากมอบความรักให้กันในฐานะเพื่อนมนุษย์แล้ว ก็จะไม่มีการใช้ความรุนแรงทำร้ายกัน และยังเกิดสันติภาพในการอยู่ร่วมกันด้วย กวีจึงเรียกร้องความรักจากทุกฝ่ายตั้งแต่รัฐบาล ผู้ใช้ความรุนแรงจนถึงประชาชนทั่วไป นอกจากนี้กวียังนำเสนอว่าความแตกต่างไม่ใช่ข้อจำกัดของการอยู่ร่วมกันเพื่อสลายเงื่อนไขที่ทำให้รักกันไม่ได้ เน้นย้ำว่าคนมลายู-มุสลิมรักมาตุภูมิและสันติภาพซึ่งสัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องความรุนแรงที่กวีพยายามเน้นว่าผู้ใช้ความรุนแรงไม่มีศาสนาและเรียกร้องให้คนไทยในพื้นที่ไม่มีอคติต่อคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กวีจึงใช้ความรักมาแสดงจุดร่วมว่าคนมลายู-มุสลิมไม่ได้แตกต่างจากคนทั่วไป แต่มีความรักและปรารถนาสันติภาพเช่นเดียวกัน เน้นย้ำความเป็นหนึ่งเดียวของชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์คือที่พึงพอใจของคนไทยเพื่อแสดงจุดร่วมของความเป็นคนไทย และสุดท้ายกวีได้แสดงตัวอย่างความรักในฐานะเพื่อนมนุษย์ที่รับรู้ความทุกข์ยากของเพื่อนมนุษย์ด้วยกันด้วยการให้ความหวังและกำลังใจแก่ผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้วิจัยเห็นว่า การนำเสนอแนวคิดสันติภาพกับการอยู่ร่วมกันด้วยความรักเป็นการอธิบายแนวคิดสันติภาพทั้งในระดับจังหวัดชายแดนภาคใต้และสันติภาพในระดับสากล กล่าวคือ กวีเห็นว่าสาเหตุสำคัญของการใช้ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้คือการไม่รักและไม่เห็นผู้อื่นเป็นเพื่อน

มนุษย์ จึงใช้ความรุนแรงเช่นฆ่ากันได้โดยไม่เห็นคุณค่าของชีวิต นอกจากนี้ก็ยิ่งสังเกตเห็นด้วยว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องนำไปสู่อคติในสังคมโดยเฉพาะต่อประเด็นความแตกต่างทางอัตลักษณ์ ดังนั้นเพื่อสลายทัศนคติที่อาจนำไปสู่การอยู่ร่วมกันไม่ได้ทั้งรัฐบาลกับประชาชน และในระดับประชาชนด้วยกัน กวีจึงนำเสนอแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับความรักและการอยู่ร่วมกัน ผู้วิจัยเห็นว่าการพยายามอธิบายสันติภาพให้สัมพันธ์กับเรื่องความรู้สึก ทั้งการเรียกร้องความรักจากทุกฝ่าย และเน้นย้ำว่าในความแตกต่างของมนุษย์สามารถหาจุดร่วมบางอย่างเพื่อยอมรับกันได้จึงยอมไม่มีความสมเหตุสมผลที่จะทำให้ไม่รักกันหรือใช้ความรุนแรงทำร้ายกัน แนวคิดนี้ไม่ได้จำกัดเพียงปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงการอยู่ร่วมกันในทุกสังคมด้วย

ประเด็นแนวคิดสันติภาพในระดับสากลเห็นได้ชัดเจนจากหนังสือฉันอยากร้องเพลงสักเพลง (ศิริวร แก้วกาญจน์, 2551) และลมมลายู (วิสุทธิ์ ขาวเนียม, 2553) ผู้วิจัยเห็นว่ากวีนิพนธ์เรื่องสุดท้ายของกลุ่มกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในแต่ละเล่มเป็นเหมือนบทสรุปที่กวีต้องการให้ผู้อ่านมองสันติภาพในระดับสากล จึงไม่ได้กล่าวถึงจังหวัดชายแดนภาคใต้ในเนื้อหาเช่นกวีนิพนธ์อื่นในเล่มเดียวกัน แต่เป็นการสรุปว่าต้องการให้เกิดสันติภาพในทุกสังคม รวมทั้งหัวใจเดียวกันซึ่งเป็นหนังสือรวมกวีนิพนธ์ที่เขียนประกอบภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่กวีนิพนธ์หลายเรื่องก็ไม่ได้กล่าวถึงจังหวัดชายแดนภาคใต้ในเนื้อหา แต่เป็นการเรียกร้องสันติภาพโดยเน้นอธิบายคำสำคัญโดยเฉพาะคำว่าสันติภาพและความรักให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพราะเป็นพื้นฐานความคิดของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในทุกสังคม ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นการนำเสนอแนวคิดสันติภาพที่ขยายออกไปจากประเด็นความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้สู่สันติภาพระดับสากลคือปรับใช้ได้กับการอยู่ร่วมกันในสังคมทั่วไป

ผลการศึกษาระดับวรรณศิลป์กับการสื่อแนวคิดสันติภาพ กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์อย่างหลากหลายที่สัมพันธ์กับการสื่อแนวคิดสันติภาพ ได้แก่ การใช้รูปแบบคำประพันธ์ การใช้คำ การซ้ำ การใช้ความเปรียบคู่ขนาน การตั้งคำถามเชิงวาทศิลป์ การใช้ภาพพจน์และสัญลักษณ์ การอ้างถึง การวางโครงเรื่องและสร้างตัวละคร และกลวิธีอื่น ๆ

การใช้รูปแบบคำประพันธ์ กวีนิพนธ์ใช้รูปแบบคำประพันธ์หลากหลาย รูปแบบที่พบมากที่สุดคือการใช้ฉันทลักษณ์ประเภทเดียว ได้แก่ กลอน กาพย์ และโคลง รองลงมาคือการใช้กลอนอิสระ และพบน้อยที่สุดคือการใช้ฉันทลักษณ์ประสมคือนำฉันทลักษณ์ของเพลงกล่อมเด็กภาคใต้มาแต่งร่วมกับฉันทลักษณ์กลอน กาพย์ หรือโคลง รูปแบบคำประพันธ์หลายประเภทมีความสัมพันธ์กับการนำเสนอแนวคิด ส่วนใหญ่เป็นการนำเสนอภาพและความสะท้อนใจต่อสถานการณ์รุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งสัมพันธ์กับแนวคิดปฏิเสธความรุนแรง นอกจากนี้คือการวิจารณ์ผู้เกี่ยวข้องกับความรุนแรงและการนำเสนอภาพความงดงามของสันติภาพ

การใช้คำ ได้แก่ การสรรคำเพื่อสร้างจินตภาพ ทำให้สะท้อนใจต่อสภาพเลวร้ายของสถานการณ์รุนแรง และมีการสร้างจินตภาพให้เห็นแง่มุมของจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งแสดงถึงความหวังว่าความปกติสุขจะกลับมาดังเดิมด้วย การใช้ภาษามลายูและภาษาไทยถิ่นใต้ เพื่อให้กำลังใจและสื่อสารกับคนท้องถิ่น และยังมีการใช้ภาษาเป็นตัวแทนในการกล่าวถึงคนมลายู-มุสลิมด้วย การเล่นคำ เพื่อวิจารณ์และทำให้สะท้อนใจต่อสภาพความไม่สงบสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้

การซ้ำ มีบทบาทเพื่อเน้นย้ำประเด็นที่กวีต้องการนำเสนอ สัมพันธ์กับการสื่อแนวคิดปฏิเสธความรุนแรงด้วยการทำให้สะท้อนใจต่อผลกระทบของความรุนแรง วิจารณ์ผู้เกี่ยวข้องกับความรุนแรง และเน้นย้ำความรู้สึกภาคภูมิใจซึ่งสัมพันธ์กับแนวคิดการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก

การใช้ความเปรียบคู่ขนาน เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างทั้งระหว่างความคิดของกลุ่มคนต่าง ๆ และระหว่างเป้าหมายกับวิถีสู่สันติภาพ หากไม่สามารถสลายความแตกต่างที่เป็นคู่ขนานกันอยู่สันติภาพย่อมไม่มีวันเกิดขึ้น

การตั้งคำถามเชิงวาทศิลป์ เพื่อแสดงความปวดร้าวว่าควรจะทำอย่างไรจะหาความรับผิดชอบจากใคร และตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นผู้เกี่ยวข้องกับความรุนแรงทั้งรัฐบาลในฐานะผู้แก้ปัญหา ผู้ใช้ความรุนแรงที่อ้างศาสนาผิด ๆ และคนทั่วไปในสังคม ให้ตระหนักในความรับผิดชอบของตนต่อสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้และสันติภาพในการอยู่ร่วมกันในสังคม

การใช้ภาพพจน์และสัญลักษณ์สัมพันธ์กับการสื่อแนวคิดหลายประการ ได้แก่ ภาพพจน์เกี่ยวกับธรรมชาติ สื่อถึงสภาพเลวร้ายของการใช้ความรุนแรงที่เป็นปัจจุบัน และสภาพสงบสุขที่เป็นความหวัง ภาพพจน์เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อ สื่อว่าไม่มีศาสนาใดสอนให้ใช้ความรุนแรงและความหลากหลายของศาสนาและความเชื่อในจังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถอยู่ร่วมกันได้ ภาพพจน์เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของภาคใต้เน้นสื่อถึงการอยู่ร่วมกันได้ท่ามกลางความหลากหลาย ภาพพจน์เกี่ยวกับบอมนุชย์เพื่อวิจารณ์ผู้ใช้ความรุนแรง ภาพพจน์เกี่ยวกับความเจ็บป่วยเพื่อวิจารณ์รัฐบาลให้เร่งแก้ปัญหา ภาพพจน์เกี่ยวกับสิ่งมีค่าเพื่อเปรียบกับบุคคลที่ถูกสังหารและแสดงความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ภาพพจน์เกี่ยวกับสถานที่และสิ่งของเกี่ยวกับเด็กกรรมทั้งภาพพจน์เกี่ยวกับความตายเพื่อสื่อถึงผลกระทบของการใช้ความรุนแรง ส่วนการใช้สัญลักษณ์มีทั้งดอกไม้และนกเป็นสัญลักษณ์ของสันติภาพ ไฟเป็นสัญลักษณ์ของความรุนแรง สีดำเป็นสัญลักษณ์ของความเศร้า ความโหดร้าย และความคลุมเครือ แพะเป็นสัญลักษณ์ของผู้บริสุทธิ์ที่ถูกสังหาร และขวานเป็นสัญลักษณ์ความเป็นหนึ่งเดียวของชาติ จะเห็นได้ว่าการใช้ภาพพจน์และสัญลักษณ์มีความหลากหลายและสัมพันธ์กับการสื่อแนวคิดสันติภาพครอบคลุมเกือบทุกประเด็น

การอ้างอิง ได้แก่ การอ้างอิงวรรณกรรม ส่วนใหญ่เพื่อแสดงผลกระทบของความรุนแรงให้ชัดเจนขึ้นและเพื่อวิจารณ์รัฐบาล การอ้างอิงคัมภีร์และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศาสนาโดยเฉพาะศาสนาอิสลาม เพื่อสื่อแนวคิดศาสนาไม่ได้สนับสนุนการใช้ความรุนแรง และมุสลิมก็รักเพื่อนมนุษย์และความ

สงบสุข การอ้างถึงสำนวน ส่วนใหญ่เพื่อวิจารณ์ผู้มีส่วนรับผิดชอบต่อความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะรัฐบาล การอ้างถึงเหตุการณ์ สื่อแนวคิดที่ว่าไม่เห็นด้วยต่อการใช้ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้

การวางโครงเรื่องและสร้างตัวละคร ได้แก่ โครงเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวผู้เสียชีวิต ปมปัญหาสำคัญของเรื่องคือการเสียชีวิตของคนคนหนึ่งส่งผลให้คนในครอบครัวมีชีวิตยากลำบากและมีบาดแผลในจิตใจ โครงเรื่องเกี่ยวกับสภาพอันตรายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปมปัญหาของเรื่องคือเหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของคนในพื้นที่และคนนอกพื้นที่ จุดวิกฤติของเรื่องคือการกล่าวถึงสภาพอันตรายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งจะนำไปสู่จุดสุดยอดคือการตัดสินใจของตัวละครที่ได้รับรู้สภาพอันตรายนั้น และในตอนจบจะเป็นการแสดงความรู้สึกหรือความคาดหวัง โครงเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกัน ได้แก่ เรื่องที่มีทหารเป็นตัวละครสำคัญ มีปมปัญหาคือพฤติกรรมหรือความรู้สึกของทหาร ส่วนใหญ่วิพากษ์เสียดสีว่าแม้ทหารจะรู้สึกแปลกแยกจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ก็ยังรักสันติและเป็นมิตร ส่วนเรื่องเกี่ยวกับศาสนา แสดงให้เห็นว่าความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้ทำให้สัมพันธ์ภาพระหว่างมุสลิมกับชาวพุทธแยกจากกัน การวางโครงเรื่องและสร้างตัวละครเป็นกลวิธีที่ครอบคลุมหลายแนวคิด ทั้งทำให้เห็นภาพผลกระทบของความรุนแรงตลอดจนภาพสังคมการอยู่ร่วมกันด้วยความรักและสันติ นอกจากนี้บางเรื่องยังแฝงการวิพากษ์วิจารณ์ทั้งรัฐบาล สื่อมวลชน และคนนอกพื้นที่ด้วย

ส่วนกลวิธีอื่น ๆ สัมพันธ์กับการเป็นกวีนิพนธ์สำหรับอ่านด้วยตา ได้แก่ การใช้เครื่องหมายวรรคตอนและลักษณะการพิมพ์ แนวคิดที่สัมพันธ์กับกลวิธีนี้ยังคงเป็นแนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบของความรุนแรงที่ทำให้วิเศษเทือนใจ และก็ยังใช้กลวิธีนี้วิจารณ์ผู้เกี่ยวข้องกับความรุนแรงโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือฝ่ายรัฐบาล และการใช้ภาพประกอบ บทบาทสำคัญคือเพื่อสร้างจินตภาพอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งภาพความรุนแรงและภาพความสุขสงบ มีทั้งภาพที่ทำให้แนวคิดของกวีนิพนธ์เด่นชัดขึ้น และทำให้ผู้อ่านเชื่อมโยงภาพกับเนื้อความจนเข้าใจว่ากำลังกล่าวถึงความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สรุปได้ว่ากลวิธีทางวรรณศิลป์ในกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความสัมพันธ์กับการสื่อแนวคิดสันติภาพ ที่เห็นเด่นชัดที่สุดในกลวิธีทุกประเภทคือแนวคิดสันติภาพกับการปฏิเสธความรุนแรง กวีทำให้ผู้อ่านสะเทือนใจด้วยภาพผลกระทบของความรุนแรง เพื่อให้ผู้อ่านเห็นใจชะตากรรมของเพื่อนมนุษย์ผู้ทุกข์ยากในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากนี้ก็ยังใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์วิจารณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับความรุนแรงโดยเฉพาะรัฐบาลและผู้ใช้ความรุนแรง ส่วนกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่สัมพันธ์กับแนวคิดสันติภาพกับการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก แม้ไม่โดดเด่นเท่าการสื่อแนวคิดปฏิเสธความรุนแรง แต่กวีก็แสดงให้เห็นแง่มุมของสันติภาพรวมถึงความหวังที่จะเกิดสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ถือเป็นลักษณะเด่นของกวีนิพนธ์เกี่ยวกับ

ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้คือ การใช้อัตลักษณ์ท้องถิ่นภาคใต้ทั้งศาสนาและวิถีชีวิตมาสร้างกลวิธีทางวรรณศิลป์ เช่น การใช้ภาษามลายูและภาษาไทยถิ่นใต้ ภาพพจน์เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อ ภาพพจน์เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของภาคใต้ การอ้างอิงวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้และความเชื่อในศาสนาอิสลาม การสร้างตัวละครมุสลิม

กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นกลุ่มข้อมูลที่น่าสนใจ เพราะเป็นกวีนิพนธ์ที่นำเสนอประเด็นร่วมสมัยด้วยมุมมองหลากหลาย ตั้งแต่การบันทึกความรุนแรงของสถานการณ์ความไม่สงบ การวิพากษ์วิจารณ์ ไปจนถึงการชี้แนะทางออกของปัญหา เพื่อสะท้อนปัญหาและเรียกร้องสันติภาพ ในฐานะสื่อหนึ่งที่ต้องการเรียกร้องให้ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยุติลงหรือต้องการให้เกิดสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กวีนิพนธ์กลุ่มนี้นำเสนอมิติของคำว่าสันติภาพอย่างกว้างขวาง ตั้งแต่สันติภาพคือการไม่มีความรุนแรงซึ่งสัมพันธ์โดยตรงกับการเรียกร้องสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และสันติภาพในการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างโดยมีความรักเป็นหัวใจสำคัญซึ่งถือเป็นสันติภาพในระดับสากล คือปรับใช้ได้กับทุกสังคม ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นพันธกิจที่เรามีต่อสังคมคือ การถ่วงดุลความคิดและใช้วรรณศิลป์สร้างสรรค์กวีนิพนธ์เพื่อเรียกร้องสันติภาพในการอยู่ร่วมกัน และอาจกล่าวได้ว่ากวีนิพนธ์กลุ่มนี้เป็นตัวอย่างหนึ่งของแนวทางสันติวิธีคือไม่ใช้อาวุธประหารชีวิต แต่ใช้ความคิดและกลวิธีทางวรรณศิลป์ขัดเกลาจิตใจเพื่อนมนุษย์อย่างอ่อนโยน

5.2 อภิปรายผล

จากการศึกษากวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยจะอภิปรายผลเพิ่มเติม 2 ประเด็นที่เห็นว่าน่าสนใจคือ บทบาทของกวีนิพนธ์และผู้เขียนกวีนิพนธ์

ประเด็นแรกเรื่องบทบาทของกวีนิพนธ์ จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยเห็นว่าวิทยานิพนธ์เรื่อง กวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 (วรศรา อนันตโท, 2547) ใช้กลุ่มข้อมูลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับวิทยานิพนธ์นี้คือเป็นกวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์สังคมเหมือนกัน ผู้วิจัยสนใจประเด็นบทบาทของกวีนิพนธ์ที่วรศราวิเคราะห์ไว้ วรศราวิเคราะห์ว่ากวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 มีบทบาท 2 ประการ ได้แก่ บทบาทต่อวงวรรณกรรมคือเป็นเครื่องยืนยันยืนยันความเป็นกวีนิพนธ์เพื่อชีวิตและแสดงคุณค่าในเชิงมนุษยนิยมของวรรณกรรมเพื่อชีวิต และบทบาทต่อสังคมการเมือง

แม้กวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 กับกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีลักษณะร่วมคือการสะท้อนความรุนแรงของเหตุการณ์ที่ทำให้มีผู้คนเสียชีวิตจำนวนมาก แต่ก็ยังไม่อาจจัดกลุ่มกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบ

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็น “วรรณกรรมเพื่อชีวิต” เช่นความหมายเดียวกับวีรศรว่า “เปิดให้เห็นสภาพอันเลวร้ายของชีวิตในสังคม ชี้แนะทางออกที่ถูกต้อง และมุ่งให้มวลชนต่อสู้เพื่อไปสู่ชีวิตที่ดีกว่า” (วีรศร อนันตโท, 2547: 247) เพราะกวีนิพนธ์ที่วีรศรศึกษานับยกย่องวีรกรรมของผู้ต่อสู้เพื่อสิทธิอันชอบธรรมจนเสียชีวิต แต่กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่นำเสนอความสะเทือนใจจากความตายของประชาชนทั่วไปอย่างไม่ชอบธรรม

ทั้งนี้ ผู้วิจัยยังเห็นจุดยืนร่วมกันในฐานะวรรณกรรมที่ชี้ให้เห็นสภาพเลวร้ายของสังคม และกวีอยู่เคียงข้างประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน เพราะเห็นใจผู้ไม่ได้รับความเป็นธรรมและศรัทธาในคุณค่าของชีวิตเพื่อนมนุษย์ที่ไม่ควรถูกระงับด้วยการใช้ความรุนแรง หรือมีพื้นฐานมาจากการปกป้องสิทธิเสรีภาพที่เท่าเทียมกันอันเป็นคุณค่าในเชิงมนุษยนิยมคือ “สะท้อนให้เห็นด้านที่สูงส่งของจิตใจมนุษย์ที่ปรารถนาสันติภาพ ความยุติธรรม โดยปฏิเสธการกระทำที่โหดร้ายรุนแรงซึ่งก่อให้เกิดความสะเทือนใจอย่างใหญ่หลวง” (วีรศร อนันตโท, 2547: 265) ในขณะที่กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เน้นสิทธิเสรีภาพในการมีชีวิตปลอดภัยและใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างสงบสุข ดังนั้นแม้ไม่ได้เป็นวรรณกรรมเพื่อชีวิตในความหมายเฉพาะเช่นที่กล่าวมา แต่ก็ถือเป็น “วรรณกรรม” สะท้อนเหตุการณ์สังคมซึ่งมีจุดมุ่งหมาย “เพื่อชีวิต” ของเพื่อนมนุษย์ที่ควรจะได้อยู่ในสังคมแห่งสันติภาพอย่างเท่าเทียม

ส่วนบทบาทต่อสังคมการเมือง กวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 สถาปนาเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองของผู้ต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพ ในขณะที่กวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังเป็นวรรณกรรมร่วมยุคสมัยซึ่งอาจจะกลายเป็นอีกบันทึกประวัติศาสตร์สำคัญเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังเห็นได้ว่ากวีหลายคนได้บันทึกวันที่เขียนหรือแรงบันดาลใจในการเขียนไว้ด้วย อย่างไรก็ตาม การบันทึก “ความจริง” ไม่ใช่หน้าที่โดยตรงของกวีนิพนธ์ แต่สิ่งที่น่าสนใจคือ “ความคิด” ของคนกลุ่มหนึ่งเกี่ยวกับเหตุการณ์ในสังคมร่วมยุคสมัยของตน ดังที่ผู้วิจัยเรียกว่าแนวคิดสันติภาพนั่นเอง จึงกล่าวได้ว่ากวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้คือบันทึกแห่งยุคสมัยที่ผู้คนปรารถนาสันติภาพ

ส่วนประเด็นที่สองเรื่องผู้เขียนกวีนิพนธ์ ในงาน “วรรณกรรมใต้-มลายู-ไทย: สถานะและบทบาทนักเขียนท้องถิ่นภาคใต้บนเส้นทางพัฒนาการของวรรณกรรมหลัง 14 ตุลาคม 2516” จัดขึ้นในวันที่ 29-30 กรกฎาคม พ.ศ.2554⁸⁴ เป็นงานสัมมนาเพื่อแสดงทัศนะต่อวรรณกรรมที่นำเสนอเรื่องจังหวัดชายแดนภาคใต้ และจัดขึ้นในช่วงปีเดียวกับที่ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตข้อมูลไว้ ผู้วิจัยเห็นว่าชะการ์รียา อมตยา และมนตรี ศรียงค์ ได้แสดงทัศนะที่น่าสนใจอย่างยิ่งไว้ในงานนี้ ในฐานะที่ทั้งสอง

⁸⁴จัดที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (ชะการ์รียาแนะวางรากฐานมลายูпуทางให้คนชายแดนใต้เป็นนักกวี, 2554)

คนเป็นกวี “คนใน” ที่มีผลงานวรรณกรรมเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งสองคนตั้งประเด็นว่า ผู้เขียนวรรณกรรมส่วนใหญ่ไม่ใช่คนใกล้ชิดพื้นที่เกิดเหตุ ชะกาเรีย ยา อมตยา กล่าวว่า เป็นไปได้ยากที่ คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะเขียนกวีนิพนธ์เป็นภาษามลายู เพราะคนในพื้นที่อ่านหนังสือน้อยและ ภาษาวิกีก็เป็นภาษาที่เข้าใจยาก “แม้แต่ในระดับชาติ คนก็ยังอ่านบทกวีน้อย” ส่วนมนตรี ศรียงค์ กล่าวว่า

ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีนักเขียนวรรณกรรมอยู่น้อยมาก จึงไม่ค่อยมีวรรณกรรม หรือบทกวีที่สะท้อนปัญหาต่าง ๆ ของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นำเสนอออกมาต่อสาธารณชน ทำให้คนนอกพื้นที่ไม่รู้ปัญหาที่แท้จริงของคน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ผ่านบทกวีหรืองาน วรรณกรรม ทั้งที่คนในพื้นที่สามารถสะท้อนปัญหาออกมาได้ดีกว่านักเขียนวรรณกรรมจากนอก พื้นที่ เพราะคนในพื้นที่จะรับรู้บริบทหรือวัฒนธรรมในพื้นที่ได้กว่านอกพื้นที่

ในการประกวดรางวัลพานแว่นฟ้า ซึ่งเป็นการประกวดงานวรรณกรรมเกี่ยวกับการเมือง นักเขียนที่ส่งผลงานเข้าประกวดส่วนใหญ่ มักจะเขียนงานที่เกี่ยวกับ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้ง เรื่องสั้น บทกวี และนวนิยาย แต่นักเขียนเหล่านั้นไม่รู้ปัญหาชายแดนใต้อย่างลึกซึ้ง เพียงแต่นำ ข้อมูลจากข่าวมาเป็นฐานในการเขียนงาน ทำให้งานเขียนที่ออกมาไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร แทนที่ ผลงานที่ออกมาจะช่วยสร้างสรรค์ภาพลักษณ์ที่ดีต่อ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กลับกลายเป็น การซ้ำเติมปัญหาให้มากขึ้น

จากทัศนะดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยกลับมาพิจารณากลุ่มข้อมูลอีกครั้งทั้งประเด็นผู้เขียนกวีนิพนธ์ รวมทั้งแนวคิดและกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ไปแล้ว

เมื่อสืบค้นประวัติผู้เขียนพบว่า หลายคนมีภูมิลำเนาในภาคใต้หรือเคยประกอบอาชีพใน จังหวัดชายแดนภาคใต้จึงอาจถือได้ว่าใกล้ชิดกับสถานที่เกิดเหตุ ในจำนวนนี้มีกวีที่แสดงสำนึกของ ความเป็นคนในอย่างเห็นได้ชัด เช่น ชะกาเรีย ยา อมตยา, เทือก บรรทัด⁸⁵ รวมถึงนักเขียนมุสลิมอีก หลายคน กวีที่เป็นผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการที่เคยทำงานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น วันเนา ภูเต็น, รงค์ ประพันธ์พงศ์, อภิชาติ จันทรแดง รวมทั้งความเป็นคนในในแง่ของการเป็นผู้สูญเสียได้แก่ ชุมพล เอกสมญา (2553) ที่เขียนกวีนิพนธ์ “บันนังสตา” หลังจากพ่อของเขาถูกสังหารในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ และในบรรดากวีนิพนธ์หลายร้อยเรื่องที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มี 1 เรื่องที่ระบุชัดเจน ว่าเขียนเป็นกวีนิพนธ์ภาษามลายูมาก่อนแล้วแปลเป็นภาษาไทยมาตีพิมพ์ในนิตยสารคือ “ข้าโหยหา ความอาลัยรัก ข้าโหยหาลมหายใจแห่งสันติภาพ” (วันมู อัมหมัด, 2553) นอกจากนี้ยังมีกวีอีกไม่น้อย ที่มีชื่อเสียงในแวดวงวรรณกรรมแต่เป็นคนนอกพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แล้วสนใจเขียนกวีนิพนธ์

⁸⁵ อ่านเพิ่มเติมในวิทยานิพนธ์ ชีวิตและกวีนิพนธ์ของเทือก บรรทัด (นันทา การแข็ง, 2552)

เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความหลากหลายของกลุ่มผู้เขียนทำให้เห็นว่าความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นประเด็นที่คนหลายกลุ่มในสังคมเห็นความสำคัญ และ “กวีนิพนธ์” ก็คือรูปแบบการนำเสนอความคิดที่ผู้เขียนจำนวนมากเชื่อว่ามีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยเห็นว่าอาจมีกวีนิพนธ์ส่วนหนึ่งที่เขียนโดยคนนอกและสอดคล้องกับคำวิพากษ์ข้างต้นจริงคือนำเสนออย่างผิวเผิน แต่ผู้วิจัยก็ยังเห็นว่ายังมีกวีนิพนธ์อีกจำนวนไม่น้อยที่แม้ไม่ได้เขียนโดยคนใน แต่ก็พยายามเสนอแนวคิดให้ลึกซึ้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการนำเสนอว่าความรุนแรงมีผลกระทบกว้างขวางและลึกซึ้งเพียงใด เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจว่าความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้จบลงที่การรายงานจำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตเหมือนที่เห็นในข่าว แต่ยังส่งผลต่อผู้ใช้ชีวิตในพื้นที่เกิดเหตุ ครอบครัวผู้เสียชีวิต หรือแม้แต่คนนอกพื้นที่ที่เกิดคอคติบางอย่างด้วย รวมทั้งการนำเสนอแนวคิดเพื่อให้ผู้อ่านได้ทบทวนบางประเด็น เช่น ศาสนากับการใช้ความรุนแรง ความแตกต่างในการอยู่ร่วมกัน จึงกล่าวได้ว่ากวีพยายามมองปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีมิติหลากหลาย ซึ่งแม้ไม่ใช่การ “สร้างสรรค์ภาพลักษณ์ที่ดี” ทั้งหมด แต่ผู้วิจัยก็ไม่ถือว่าเป็น “การซ้ำเติมปัญหา” ดังคำวิพากษ์ข้างต้น หากเป็นการเน้นย้ำว่าปัญหายังไม่จบและยังต้องการการแก้ไขจากผู้มีส่วนรับผิดชอบ กวีในฐานะผู้มีสำนึกทางสังคมจึงมีอาจเพิกเฉย และยังคงนำประเด็นดังกล่าวมาเสนออย่างต่อเนื่อง ดังเห็นได้จากการปรากฏกวีนิพนธ์กลุ่มนี้จำนวนมากตลอดช่วงเวลาเกือบทศวรรษตั้งแต่พ.ศ. 2547

ส่วนกลวิธีทางวรรณศิลป์ถือเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้กวีนิพนธ์ต่างจากงานเขียนประเภทอื่นที่นำเสนอเรื่องความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยเห็นว่าลักษณะเด่นของกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้คือ การใช้ข้อสังเกตท้องถิ่นได้มาสร้างสรรค์กลวิธีทางวรรณศิลป์ นอกจากเพื่อสื่อแนวคิดที่สัมพันธ์กับประเด็นศาสนาและความแตกต่างแล้ว ยังทำให้ผู้อ่านรู้จักคำสำคัญต่าง ๆ โดยเฉพาะคำเฉพาะในศาสนาอิสลาม และกวีแทบทุกคนก็ได้อธิบายความหมายของคำไว้ในเชิงอรรถของกวีนิพนธ์ด้วย ผู้วิจัยพบว่ากวีหลายคนที่ใช้กลวิธีนี้เป็นมุสลิมหรือคนในพื้นที่จึงอาจกล่าวได้ว่ากวีต้องการกล่าวถึง “ตนเอง” ให้สังคมภายนอกได้รู้จัก แสดงให้เห็นความพยายามทำให้อัตลักษณ์ถิ่นได้เข้าไปอยู่ในความรับรู้ของคนทั่วไปหรือเป็นอีกองค์ความรู้ที่สังคมไทยควรมี

นอกจากที่ชนะข้างต้นแล้ว การเห็นความสำคัญของการสร้างสรรค์งานเขียนของคนในพื้นที่ยังปรากฏในการตั้งเกณฑ์การประกวดวรรณกรรมด้วย คือ พ.ศ.2555 ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรจัดการประกวดเรื่องสั้นหัวข้อ “ผู้คน-พลเมือง อารมณ์ความรู้สึก และชีวิตทางวัฒนธรรมในชายแดนใต้” โดยกำหนดคุณสมบัติผู้ส่งผลงานว่า “ต้องเป็นผู้ที่ใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ (จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) โดยมีหลักฐานเป็นสำเนาทะเบียนบ้านหรือสำเนาบัตรนักเรียนนักศึกษา หรือหลักฐานการประกอบอาชีพ” และในปีเดียวกัน สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย (สศร.) กระทรวงวัฒนธรรม ก็ได้จัดประกวดเรียงความ “เรื่องดี ๆ ที่บ้านเรา” มีวัตถุประสงค์คือ

“เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ได้มีโอกาสถ่ายทอดเรื่องราวดี ๆ ในรูปแบบวรรณกรรม” โดยเปิดรับผลงานตั้งแต่ระดับเยาวชนจนถึงประชาชนทั่วไป และในพ.ศ.2556 และพ.ศ.2557 ก็เปลี่ยนให้ระดับอุดมศึกษาและประชาชนทั่วไปส่งงานเขียนประเภทเรื่องสั้นเข้าประกวด จะเห็นได้ว่าเป็นการเปิดโอกาสและผลักดันให้คนในพื้นที่ได้สร้างสรรค์งานเขียนเพื่อนำเสนอ “ตนเอง” สู่คนภายนอก

สุดท้ายผู้วิจัยลองสำรวจต่อไปว่าหลังจากพ.ศ.2554 ที่กำหนดขอบเขตข้อมูลไว้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีปรากฏการณ์ใดในการสร้างสรรค์วรรณกรรมอีกบ้าง พบสิ่งที่น่าสนใจดังนี้

1. การประกวดรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด พ.ศ.2555 และพ.ศ.2556 มีกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รางวัลปีละ 4 เรื่อง และพ.ศ.2557 ก็มีกวีนิพนธ์ที่ได้ถึงรางวัลชนะเลิศคือ “สถานการณ์ปกติ” ของบัญชา อ่อนดี

2. หนังสือ**บทเพลงแห่งมาตุภูมิ** (มาตุภูมิ มุสลิมิน, 2555) และ**ถึงเธอปัตตานี** (อับดุลเลาะวันอะฮ์หมัด, 2556) มีกวีนิพนธ์เกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้รวมอยู่ด้วย ผู้เขียนทั้ง 2 คนเป็นมุสลิมและเสนอแนวคิดรวมทั้งใช้กลวิธีการนำเสนอในกวีนิพนธ์อย่างน่าสนใจ นอกจากนี้ยังมีนวนิยายเรื่อง**รูสนี** (มนตรี ศรีรงค์, 2555) และรวมเรื่องสั้น**กลางฝูงแพะหลังหัก** (อุมมีสาลาม อุมาร, 2557) ทั้ง 2 เล่มนำเสนอประเด็นความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และถือได้ว่าเขียนโดย “คนใน” กล่าวคือ มนตรี ศรีรงค์ เป็นคนจังหวัดสงขลา และอุมมีสาลาม อุมาร เป็นนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

3. ผู้วิจัยพบกวีนิพนธ์ที่เขียนโดยผู้สูญเสียจากสถานการณ์ความไม่สงบอย่างน้อย 1 เรื่องคือ “รอคิวตาย” (เลขา เกลียงเกลา, 2557)

4. มีการประชาสัมพันธ์ภาพยนตร์ที่นำเสนอเรื่องความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2 เรื่อง คือ “ปัตภูมิ พรหมแดนแห่งรัก” และ “ละติจูดที่ 6” เรื่องแรกยกเลิกรก่อนเข้าฉาย ส่วนเรื่องที่สองจัดทำโดยหน่วยงานรัฐคือ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) พลตรี นักรบ บุญบัวทอง รองผู้อำนวยการศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5 (ศปป.5) กอ.รมน. กล่าวถึงการสร้างภาพยนตร์เรื่องนี้ว่า

เราจะไม่ทำอะไรที่เกี่ยวกับความรุนแรงเลย ทุกอย่างมุ่งสื่อสารไปที่สันติภาพและการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างหลากหลายอย่างสันติสุข... เราอยากให้สังคมไทยหรือคนที่ไม่เคยได้ไปสัมผัสสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เห็นความสวยงามของพื้นที่ ความน่ารักของพี่น้องมุสลิม และที่สำคัญคือ เราต้องการบอกผ่านภาพยนตร์ว่า เรายอมรับอัตลักษณ์ของพี่น้องมลายู และเราสามารถอยู่ร่วมกันได้ในสังคมพหุวัฒนธรรม

(ปกรณ์ พึ่งเนตร, 2556.)

การสำรวจในเบื้องต้นนี้ทำให้ผู้วิจัยเชื่อว่าตราบิตที่สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังไม่สงบและสันติภาพยังไม่เกิดขึ้น ก็จะมีวาระจรรยาบรรณรูปแบบต่าง ๆ ที่นำเสนอเรื่องความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดขึ้นต่อไป และมีแนวโน้มที่งานเขียนจาก “คนใน” จะนำเสนอออกสู่สังคมมากขึ้นด้วย จึงน่าสนใจศึกษาแนวคิดและกลวิธีการนำเสนอในวาระจรรยาบรรณเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เรื่องอื่น ๆ ต่อไป

5.3 ข้อเสนอแนะ

แม้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะรวบรวมกรณีเกี่ยวกับความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวนมากจากหลายแหล่งข้อมูลแล้ว แต่ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีกรณีในแหล่งข้อมูลอื่น ๆ อีก รวมทั้งวาระจรรยาบรรณประเภทอื่นที่นำเสนอเรื่องความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย จึงน่าสนใจศึกษาเพิ่มเติมต่อไป

รายการอ้างอิง

- กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์ และโสรัจจ์ หงส์ลดารมภ์. 2549. วาทกรรมเกี่ยวกับภาคใต้และความรุนแรงใน
สังคมไทย. ใน กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์ และจันทิมา เอี่ยมมานนท์ (บรรณาธิการ). มองสังคมผ่านวาท
กรรม, หน้า 103-134. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กวีนิพนธ์รางวัลยอดเยี่ยมนายอินทร์อะวอร์ด ประจำปี พ.ศ.2551. 2551. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง
แอนด์พับลิชชิ่ง.
- กวีนิพนธ์รางวัลยอดเยี่ยมนายอินทร์อะวอร์ด ประจำปี พ.ศ.2553. 2553. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง
แอนด์พับลิชชิ่ง.
- กวีนิพนธ์รางวัลยอดเยี่ยมนายอินทร์อะวอร์ด ประจำปี พ.ศ.2554. 2554. กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์.
- กัลยา กุลสุวรรณ. 2540. กวีนิพนธ์รูปแบบอิสระของไทย พ.ศ.2519 ถึง พ.ศ.2537. วิทยานิพนธ์
ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กุสุมา รักษมณี. 2534. โองการปีศาจกับเสรีภาพของนักเขียน. ใน กุสุมา รักษมณี และคณะ. ปากกาขนนก,
หน้า 216-221. กรุงเทพฯ: วัฒนาตรี.
- ‘ชวานไทยใจหนึ่งเดียว’ คือภาษาใจในภาษาเพลง. 2547. เนชั่นสุดสัปดาห์ (6-12 ธันวาคม).
- ชมชาติ เทพไชย (บรรณาธิการ). 2555. มิติวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และภาพอนาคต คีนุสสันติจังหวัด
ชายแดนภาคใต้. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- ความเป็นมาการประกวดวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
[http://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/download/artic
le/article_20150306182950.pdf](http://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/download/article/article_20150306182950.pdf) [12 มิถุนายน 2557].
- เจตนา นาควัชระ. 2546. กวีนิพนธ์ร่วมสมัยในฐานะทวิวัจนข้ามชาติ. ใน เจตนา นาควัชระ และคณะ. กวี
นิพนธ์นานาชาติ: การศึกษาเชิงวิจารณ์, หน้า 13-54. กรุงเทพฯ: คมบาง.
- ชญาน์ทัต เตี้ยวฉาย. 2555. แนวคิดประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่น
ฟ้า พ.ศ.2545-2551. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาวรรณคดีไทย ภาควิชา
วรรณคดี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. 2539. สันติทฤษฎี\วิถีวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. 2548. ประชาธิปไตยอำนาจนิยม ผลของการใช้ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้.
ใน อุทัย ดุลยเกษม และ เลิศชาย ศิริชัย (บรรณาธิการ). ความรู้กับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง: กรณี

- วิกฤตติการณัชชายแดนภาคใต้, หน้า 211-270. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. 2551. ความรุนแรงกับการจัดการ “ความจริง” : ปัตตานีในรอบกึ่งศตวรรษ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- “ชายขอบชวนคุย” ตอน “ประเทศของเราและเรื่องเล่าหลาย ๆ เรื่อง” [ออนไลน์]. 2553. แหล่งที่มา: <http://chaikob.com/archives/441> [12 มิถุนายน 2557].
- ชุมศักดิ์ นรารัตน์วงศ์ (บรรณาธิการ). 2554. หัวใจเดียวกัน. กรุงเทพฯ: สำนักหัวใจเดียวกัน.
- ชะกรีย์ชญาเนะวางรากฐานมลายูปูทางให้คนชายแดนได้เป็นนักกี [ออนไลน์]. 2554. แหล่งที่มา: <http://www.deepsouthwatch.org/dsj/2166> [12 มิถุนายน 2557].
- ชัยยิด อะลี ชัสซอ รัชวี. 2542. ชำระประวัติศาสตร์อิสลามและมุสลิม. กรุงเทพฯ: 14 พับลิเคชั่น.
- ซีไรต์ 2553 กับคำถามถึง “กรรมกร” และ “กวี”. 17 กรกฎาคม 2553. มติชน. 4.
- ณรงค์ฤทธิ์ ศักดารณรงค์. 2535. การวิเคราะห์เรื่องสั้นสะท้อนปัญหาไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย (สายวรรณคดี) คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ดนัย มุ่สา. 2552. นโยบายและยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสมัยรัฐบาล พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์. ใน ศูนย์ข่าวสารสันติภาพ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ศึกษาความรุนแรงภาคใต้: บริบททางนโยบาย ความรู้ การรับรู้ รายงานการศึกษาค้นคว้าความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้, หน้า 21-68. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัศนีย์ จันอินทร์. 2550. วิวัฒนาการของมโนทัศน์การศึกษาเพื่อสันติภาพในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธงชัย แซ่เจี๋ย. 2555. แนวคิดประชาธิปไตยในกวีนิพนธ์การเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ.2546-2553. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธงชัย แซ่เจี๋ย. 2557. “ไฟใต้” ในกวีนิพนธ์การเมืองรางวัลพานแว่นฟ้ารอบทศวรรษ (พ.ศ.2547-2556). ภาคใต้ในกระแสโลก กระแสโลกในภาคใต้, หน้า 263-277. (เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติ 40 ปี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 23-24 ตุลาคม 2557 ณ โรงแรมลีการ์เดินส์พลาซ่า หาดใหญ่).
- ธนิกาญจน์ จินาพันธ์. 2546. วิเคราะห์แนวคิดและคุณค่าในกวีนิพนธ์ไทยที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์). วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธเนศ เวศร์ภาดา. 2549. หอมโลกวรรณศิลป์ การสร้างรสสุนทรีย์แห่งวรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ: ปาเจรา.

- ธัญญา สังขพันธานนท์. 2548. ความขัดแย้งและความรุนแรงในเรื่องสั้นร่วมสมัย: ศึกษาจากเรื่องสั้นของนักเขียนภาคใต้. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (การประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยาเรื่องวัฒนธรรมไร้อคติ ชีวิตไร้ความรุนแรง ครั้งที่ 4 ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร).
- ธิดารัตน์ โกศลสาระสินธุ์. 2546. เรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์: การศึกษาแนวคิดเรื่องปัญหาองค์รวมของมนุษย์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นฤมล อินทรลักษณ์. 2545. วันลีลาในการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในกวีนิพนธ์ของไพโรจน์ ขาวงาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทา การแข็ง. 2552. ชีวิตและกวีนิพนธ์ของเทือก บรรทัด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นารีมา แสงวิมาน. 2552. มุสลิมในวรรณกรรมไทย: เรื่องสั้น. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษานโยบายเพื่อการพัฒนา คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตยา ศรีชาติ. 2550. วิเคราะห์บทร้อยกรองรูปแบบใหม่ในคอลัมน์คมเลนส์จากนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ พุทธศักราช 2549. รายงานการศึกษาค้นคว้า, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2550. สังเขปประวัติศาสตร์มลายูปัตตานี. ใน นิธิ เอียวศรีวงศ์ (บรรณาธิการ). มลายูศึกษา: ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประชาชนมลายูมุสลิมในภาคใต้, หน้า 16-55. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- นิตานาจ ไสภาพล และอาทิตย์ ดรุษย์ธร. 2553. กวีนิพนธ์รางวัลพานแว่นฟ้า: กลศิลป์ในการนำเสนอวรรณกรรมการเมือง. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- นุรีย์น สาและ. 2542. มะโย่ง. สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ 12: 5932-5944.
- บรรจง บินกาซัน. 2547. สารานุกรมอิสลามสำหรับเยาวชนและผู้เริ่มสนใจ. พิมพ์ครั้งที่ 2 (ฉบับแก้ไข). กรุงเทพฯ: อัล อะมีน.
- ปกรณ์ พึ่งเนตร. 2556. ละติจูดที่ 6 @ปัตตานี ภาพยนตร์เพื่อชายแดน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.komchadluek.net/detail/20130608/160492/ละติจูดที่6@ปัตตานี ภาพยนตร์เพื่อชายแดน.html> [12 มิถุนายน 2557].
- ปรมาภรณ์ ลิ้มปีเลิศเสถียร. 2539. ร้อยกรองของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์: วันลีลากับความคิดของกวี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประพนธ์ เรืองณรงค์. 2542ก. รองแจ้ง. สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ 13: 6428-6439.
- ประพนธ์ เรืองณรงค์. 2542ข. สิละ. สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ 16: 8029-8035.
- ประเวศ วะสี. 2550. ดับไฟได้ด้วยจิตวิวัฒน์และพลังแห่งทางสายกลาง. กรุงเทพฯ: กรีนปัญญาญาณ.
- “ฝากใจไปบ้าน” คำสารภาพของ “พจนาน พจนานพิทักษ์” กวีชายแดนใต้ [ออนไลน์]. 2549. แหล่งที่มา: <http://www.prachatai.com/journal/2006/04/8008> [12 มิถุนายน 2557].

- พรรณทิภา ชื่นชาติ. 2553. เสียงสะท้อนเหนือหลุมฝังศพ: สงครามโลกครั้งที่ 2 ในกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่. ใน นัทธนัย ประสานนาม (บรรณาธิการ). แต่ศักดิ์ศรีเสมอกันทุกชั้นชน: วรรณกรรมกับสิทธิมนุษยชนศึกษา, หน้า 163-190. กรุงเทพฯ: ภาควิชาวรรณคดี และคณะกรรมการฝ่ายวิจัย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พรหมพร สนิทขวัญ. 2535. การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับสันติภาพที่ปรากฏในหนังสือเรียนวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, ภาควิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล. 2549. สันติวิธี วิถีแห่งอารยะ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พัทธิธรา นาคอุไรรัตน์. 2557a. อ่าน (ใหม่) เรื่องสั้นว่าด้วย “การอยู่ร่วมกัน” ในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ ในรอบหนึ่งทศวรรษแห่งความรุนแรง (พ.ศ.2547-2557). รัฐมิแฉ (กรกฎาคม-กันยายน), หน้า 9-22.
- พัทธิธรา นาคอุไรรัตน์. 2557b. อ่าน (ใหม่) เรื่องสั้นว่าด้วย “การอยู่ร่วมกัน” ในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ ในรอบหนึ่งทศวรรษแห่งความรุนแรง (พ.ศ.2547-2557) (ตอนจบ). รัฐมิแฉ (ตุลาคม-ธันวาคม), หน้า 47-59.
- พิเชฐ แสงทอง. 2550. ผลงูภัยในแดนมหัศจรรย์ การกิจของ “ความเป็นไทย” ในวรรณกรรมว่าด้วยมลายูมุสลิม. ใน พิเชฐ แสงทอง (บรรณาธิการ). แขกในบ้านตัวเอง, หน้า 232-283. กรุงเทพฯ: นาค.
- พิณอำไพ สิริบุษกะ. 2543. ภาพลักษณ์ชนกลุ่มน้อยในนวนิยายไทย: การวิจารณ์เชิงสังคม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แพรว ศิริศักดิ์ดำเกิง. 2552. องค์ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ท่ามกลางสถานการณ์ความรุนแรง (พ.ศ. 2547-2550). ใน ศูนย์ข่าวสารสันติภาพ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ศึกษาความรุนแรงภาคใต้: บริบททางนโยบาย ความรู้ การรับรู้ รายงานการศึกษาความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้, หน้า 69-194. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพบุลย์ ดวงจันทร์. 2542. กรือโตะ. สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ 1: 142-146.
- ภูวดล ทรงประเสริฐ. 2548. ความขัดแย้งเรื้อรังใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน อุทัย ดุลยเกษม และเลิศชาย ศิริชัย (บรรณาธิการ). ความรู้กับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง: กรณีวิกฤติการณ์ชายแดนภาคใต้, หน้า 131-210. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. สาขาวิชาศิลปศาสตร์. 2532a. เอกสารการสอนชุดวิชา 10101 สันติศึกษา (Peace Studies) หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. สาขาวิชาศิลปศาสตร์. 2532b. เอกสารการสอนชุดวิชา 10101 สันติศึกษา (Peace Studies) หน่วยที่ 8-15. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- มานิตา ลีโทขวลิต. 2544. การวิเคราะห์นิทานชาดกที่ส่งเสริมสันติธรรมสำหรับเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต, ภาควิชาประถมศึกษา สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาโนชญ์ บุญญานวัตร. 2542. กวนขนมอาซุรอ. สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ 1: 203-204.
- ยลวิถีชีวิตจากปลายค้ำขวาน ผ่านนิทรรศการ “ชายแดนใต้ หัวใจเดียวกัน” [ออนไลน์]. 2554. แหล่งที่มา:
<http://www.oknation.net/blog/supawan/2011/08/01/entry-3> [12 มิถุนายน 2557].
- ยุวพาส์ (ประทีปประเสน) ชัยศิลป์วัฒนา. 2542. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณคดี. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รวมวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 5. 2551. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และ
กิจกรรมสภาผู้แทนราษฎร สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- รวมวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 6. 2551. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และ
กิจกรรมสภาผู้แทนราษฎร สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- รวมวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 7. 2551. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และ
กิจกรรมสภาผู้แทนราษฎร สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- รวมวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 8. 2553. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และ
กิจกรรมสภาผู้แทนราษฎร สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- รวมวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 9. 2553. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และ
กิจกรรมสภาผู้แทนราษฎร สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- รวมวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 10. 2554. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และ
กิจกรรมสภาผู้แทนราษฎร สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- รัตติยา สาและ. 2550. ภาษาและวรรณกรรมมลายู. ใน นิธิ เอียวศรีวงศ์ (บรรณาธิการ). มลาญศึกษา: ความรู้
พื้นฐานเกี่ยวกับประชาชนมลายูมุสลิมในภาคใต้, หน้า 84-117. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2545. พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม อังกฤษ-ไทย. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2550. พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย ภาคฉันทลักษณ์. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2552ก. พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2552ข. พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสากล อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่
3. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2556. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. กรุงเทพฯ:
ราชบัณฑิตยสถาน.
- รุ่ง แก้วแดง. 2548. สงครามและสันติสุข @ ชายแดนภาคใต้. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มติชน.

- เลขา เกลี้ยงเกล้า. 2557. น้ำตาท่วมเวทีกับบทกวี “รอคิวตาย” เสี่ยงจากญาติเหยื่อไฟใต้ “คนไม่มีทางสู้” [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.isranews.org/south-news/academic-arena/item/31538-wait.html> [12 มิถุนายน 2557].
- วรมาศ ยวงตระกูล. 2547. วาทกรรมสงครามและสันติภาพในกวีนิพนธ์สงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณกรรมการเมือง รางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 3. 2548. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- วราภรณ์ วงษ์แสงจันทร์. 2540. แนวคิดสันติภาพในเรื่องสั้นของนักเขียนกลุ่มกบฏสันติภาพ. วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต, ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจิตร อนันตโต. 2547. กวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม
2519. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วัฒน์ วรลยางกูร. 2524. ตัวรักแห่งอุดมการณ์. กรุงเทพฯ: นกฮูก.
- วันเนาว์ ยูเด็น. 2525. เพลงขาน้อง. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วาสนา นาน่วม. 2551. ลับ ลวง พราง: ปฏิวัติปราสาททราย. กรุงเทพฯ: มติชน.
- วิสุทธิ ขาวเนียม. 2553. ลมมลายู. กรุงเทพฯ: นาค.
- ศรัณย์ วงศ์ขจร. 2555. จินตนาการปลายค้ำขวาน: อ่าน “ภูมิศาสตร์ในจินตนาการ” ผ่านนวนิยายจังหวัด
ชายแดนใต้. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริวร แก้วกาญจน์. 2551. ฉันอยากร้องเพลงสักเพลง. กรุงเทพฯ: ผจญภัย.
- ศิริโรจน์ คัลามไพบูลย์. 2553. สังเขปความรู้ (และไม่รู้) ของรัฐศาสตร์ต่อชายแดนใต้: รัฐศาสตร์ไม่ฆ่าหลังอาณา
นิคม. ใน สุเจน กรรพฤทธิ์ และสิทธา เลิศไพบูลย์ศิริ (บรรณาธิการ). อุบายเขยื้อนที่รัก, หน้า 74-96.
กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการจัดทำหนังสือที่ระลึกฉลองครบรอบ 10 ปี โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
ศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุภรา จันทร์ขีดฟ้า. 2549. ความรุนแรงในชายหมอก: สิ่งที่เห็นและเป็นไปในสามจังหวัดชายแดนใต้.
กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- ศุภลักษณ์ พุดตาเต. 2556. บทร้อยกรองกลอนฉัน “คมเลนส์” ในมติชนสุดสัปดาห์: ความสัมพันธ์ระหว่าง
ภาษากับแนวคิด. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สกาวรัตน์ หาญกาญจนสุวัฒน์. 2544. วรรณกรรมของศักดิ์ศิริ มีสมสืบ: กลวิธีทางวรรณศิลป์กับการตีความ.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเจตน์ อำนวยพรต. 2536. ปัญหาสังคมชนบทภาคใต้ที่ปรากฏในบทร้อยกรองซึ่งพิมพ์ในระหว่างปีพ.ศ.

2521-2533. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย (สายวรรณคดี) คณะศิลป
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สำนักจุฬาราชมนตรี. 2548. ชี้แจงข้อเท็จจริงการบิดเบือนคำสอนศาสนาอิสลามในเอกสาร เบอร์ญีฮาด ดิ
ปัตตานี (การต่อสู้ที่ปัตตานี). พิมพ์ครั้งที่ 2. ม.ป.ท.

สืบพงศ์ ธรรมชาติ. 2555. การใช้มิติทางวัฒนธรรมแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน เขมชาติ เทพไชย
(บรรณาธิการ). มิติวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และสภาพอนาคต คืบสู่สันติจังหวัดชายแดนภาคใต้, หน้า
59-81. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.

สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา. 2541. หวังสร้างศิลป์นฤมิต เพรศแพรว์ การสืบทอดขนบกับการสร้างสรรค์
วรรณศิลป์ในกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่. กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา. 2548. เจมจันท์กึ่งศตวรรษ: ภาษาวรรณศิลป์ในวรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ: โครงการ
เผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. 2524. รายงานการวิจัย วิเคราะห์สารัตถะเพลงกล่อมเด็กภาคใต้. สงขลา: โครงการฝ่าย
วิจัย สถาบันทักษิณคดีศึกษา มศว. สงขลา.

สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี และคณะ. 2547. สันติภาพในเปลวเพลิง. กรุงเทพฯ: เนชั่นบุ๊คส์.

สุรัชยา เบญจไธสง. 2540. แนวคิดสันติวิธีในเรื่องพระเจ้าช้างเผือก ของปรีดี พนมยงค์. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสาวนีย์ จิตต์หมวด. 2535. วัฒนธรรมอิสลาม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ทางนำ.

อภิชาติ จันท์แดง. 2553. ประเทศของเราและเรื่องเล่าหลาย ๆ เรื่อง. กรุงเทพฯ: ชายขอบ.

อภิชาติ จันท์แดง (บรรณาธิการ). 2553. จุดเล็กเล็กบนคาบสมุทรมาเลย์. สงขลา: สถาบันสันติศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต. 2548. ปอเนาะกับการสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน อุทัย
ดุลยเกษม และเลิศชาย ศิริชัย (บรรณาธิการ). ความรู้กับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง: กรณีวิกฤติการณ์
ชายแดนภาคใต้, กรุงเทพฯ: สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

อีกครั้งกับ...ศิริวร แก้วกาญจน์ [ออนไลน์]. 2553. แหล่งที่มา:

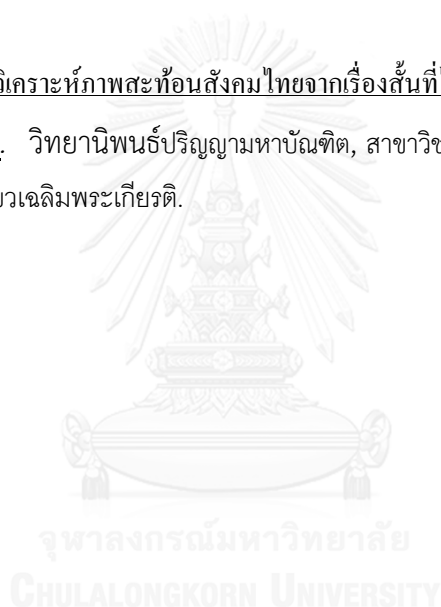
http://m.posttoday.com/article.php?id=46891&channel_id=3000 [12 มิถุนายน
2557].

อุดม หนูทอง. 2542. เพลงบอก. สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ 11: 5531-5534.

อุทัย ดุลยเกษม และเลิศชาย ศิริชัย (บรรณาธิการ). 2548. ความรู้กับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง: กรณี
วิกฤติการณ์ชายแดนภาคใต้. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

- เอนก นาวิกมูล. 2536. แกะรอย ก ไก่. กรุงเทพฯ: สารคดี“9 ปีความรุนแรงภาคใต้” ถกหาแสงสว่างที่ปลายอุโมงค์ [ออนไลน์]. 2555. แหล่งที่มา:
<http://www.prachatai.com/journal/2012/06/41326> [12 มิถุนายน 2557].
- Hornby A.S., (editor). 2006. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. Oxford: Oxford University Press.
- Galtung Johan. 2005. Violence, Peace, and Peace Research. In Evangelista, Matthew (editor). Peace Studies: Critical Concepts in Political Science, pp. 21-52. London: Routledge.
- Procter Paul, (editor). 1978. Longman Dictionary of Contemporary English. Harlow: Longman.
- Qin Hongbo. 2555. วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยจากเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2550-2553. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวปิยรัตน์ แซ่อึ้ง เกิดวันอังคารที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ.2530 ที่จังหวัดสงขลา สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยสมบูรณ์กุลกันยา จากนั้นเข้าศึกษาต่อที่คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ได้รับปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ในปีการศึกษา 2553 และเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

